

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI - 1251
EDEBİ ESERLER - 34

Genel Koordinatör: Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR
Yayın Yönetmeni: Dr. Yüksel SALMAN
Yayın Koordinatörü: Yunus AKKAYA

Tashih: Ramazan ÖZALPDEMİR

Grafik & Tasarım: İsa YÜCEL

Baskı: Semih Ofset
Tel. (0312) 341 40 75

Eser İnceleme Komisyonu Kararı: 09.03.2016/37

Sertifika No: 12930
ISBN 978-975-19-6600-1 (Tk.)
ISBN 978-975-19-6602-5 (2.c.)
2016-06-Y-0003-1251

2. Baskı, Ankara • 2016

İletişim:

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel.: (0312) 295 72 93-94
Faks: (0312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: (0312) 295 71 53 - 295 71 56
Fax: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

MEVLİD KÜLLİYÂTI

- Klasik Dönem -
- II -

Editör:
Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ

ÖN SÖZ

Allah (c.c.)'a sonsuz hamd ve şükürler olsun. Ümmeti olmakla şereflendiğimiz, âlemlere rahmet olarak ve güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderilen, üsve-i hasenemiz Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)'e salât u selam olsun.

Allah'ı gerçekten sevmek, ancak O'nun Rasûlüne uymak, hayatını her yönüyle örnek almak, güzel ahlakını benimsemek ve ona tam manasıyla itaat etmekle mümkündür. Fert olarak, aile ve toplum olarak onun sünnetine uymak, sevgisini bütün sevdiklerimizden üstün tutmak tavsiye edilmiştir. Nitekim bir hadisinde Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz beni annesinden-babasından, çoluk-çocuğundan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olamaz."

Gerek ibadetlerimizde, gerek günlük hayatımızdaki ilişkilerimizde rehberimiz odur. Bu sevgi ve bağlılığı nesilden nesile aktarmak tarih boyunca bütün Müslümanların arzusu olmuştur. Onun ahlakını benimsetmek, her alandaki davranışlarını hatırlatmak, sözlerine kulak asmak, hayatımızı ona göre yönlendirmek asırlar boyunca her âlimin, hatibin, edibin gayesi olmuştur. Bu maksatla onun hadisleri, sünneti, şemâili hakkında sayısız müstakil eserler kaleme alınmıştır.

Hadislerini derlemek, şemâilini ve hilyesini yazmak, onu en güzel sözlerle medh ü senâ etmek hususunda çok çaba sarf edilmiş, manzum mensur birçok eser telif edilmiştir. Daha sağlığında Hz. Peygamber için kasideler yazılmıştır. Bunlar arasında muallaka sahibi Züheyr b. Ebî Sülmâ'nın oğlu *Kasîde-i Bürde* şairi Ka'b b. Züheyr ile Peygamberimizin meşhur şairleri Hassân b. Sâbit, Abdullah b. Revâha gibi Arap edipleri başta gelmektedir. İmam Bûsirî'nin, *el-Kevâkibü'd-dürriye fî Medhi Hayri'l-Beriyye* adlı *Kasîde-i Bür'e*'si medh-i Nebî konusunda en yaygın okunan, dilimize en çok tercüme edilip şerhleri yapılan kasidelerdendir.

İlk zamanlarda daha çok çeşitli nazım şekillerinde na'tlar kaleme alınırken zamanla onun hayatının hemen her safhası bir esere konu teşkil etmiş, böylelikle farklı nazım türlerinde eserler meydana getirilmiştir. Hz. Peygamber ile ilgili kaleme alınmış değişik eserler arasında şunları sayabiliriz: Na't-ı şerîf, mevlid-i Nebî, hilye-i Nebî, Şemâil-i şerîfe, mu'cizât ve gazavât-ı Nebî, esmâ-i Nebî, kırk ve yüz hadisler.

Bu edebî türler arasında na't-ı şerîfler önde gelmektedir. Hemen her şairin divanında na'tlar olduğu gibi, Nazîm Yahya ve Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî vb. şairler sırf na'tlardan oluşan divanlar meydana getirmişlerdir. Bunun yanında Fuzûlî ve Nâbî gibi birer gazeliyle herkesin dilinde dolaşan na'tlar da vardır. Na'tların yanında Hz. Peygamber'in hayatından sadece bir konuyu ele alan Hâkânî'nin *Hilye*'si, Nâyî Osman Dede'nin *Mi'râciye*'si gibi manzum eserler de bulunmaktadır.

Hz. Peygamber için müstakil olarak kaleme alınan edebî türlerin en yaygın olanlarından biri de mevlidlerdir. Türkçe, Arapça, Kürtçe, Çerkesçe, Arnavutça, Boşnakça vs. gibi çeşitli dillerde pek çok mevlidler yazılmıştır. Başta Hüseyin-i Batevî'ninki olmak üzere Kürtçe otuz civarında mevlid yazıldığı bilinmektedir.

Farsça'da nâdir olmakla birlikte, Arapça birçok örnekleri olan bu tür hakkında en çok Türkçe eser kaleme alınmıştır. Balkan coğrafyasında da hâlen okunmakta olan Arnavutça ve Boşnakça muhtelif şairlerin mevlidleri vardır.

Bu ciltte, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ından sonra mevlit yazan altı şairimizi tanıtıp, kaleme aldıkları mevlidlerin metinlerini vereceğiz. Bunlar müelliflerin yaşadıkları veya eserlerini yazdıkları sıra esas alınarak İpsalalı Ebulhayr (XV. asır), Lâmiî Çelebi (v. 1532), Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi (v. 1569), Şemseddîn Sîvâsî (v. 1597), Visâlî Ali Çelebî (XVI. asır) ve Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî (Salâhî) (v. 1982) mevlitleridir.

Şüphesiz bu asırlarda yazılan mevlidler sadece bunlardan ibaret değildir. Bu ciltte esas alınan altı mevlidin müellifleri farklı yörelerden ve eserlerinin farklı hacimlerde olmasıdır. Müellifinin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlid'i 22 bölümden ve 800 beyitten ibaret olup hâlen Bulgaristan'da Kırcaali civarında okunmaktadır. II. Beyazıt devrinde yazıldığı varsayılan Lâmiî Çelebi Mevlidi, 14 bölüm ve 706 beyittir. Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi ise telif ettiği eserler yanında hüsn-i hattıyla da meşhur ve özellikle Kur'an-ı Kerim yazmalarıyla ünlüdür. 1494'te telif ettiği mevlidi 12 bölümden ve 1340 beyitten meydana gelmiştir. Şemseddîn Sivasî Mevlidi 1580'de yazılmış; 1217 beyittir. Hâlen Ortaanadolu civarında okunmaktadır. Hayatı hakkında yeterince bilgi bulunmayan Visâlî Ali Çelebi ise Kanûnî devri şairlerindendir. 1715 beyitten oluşan mevlidi mevcut hâliyle uzun mevlitlerden olup konu itibarıyla eksik gibidir. Salâhî mevlidi de, her biri 37 beyit olan 7 bölümden ibarettir. Bu mevlitler ve müellifleri hakkında ilgili sayfalarda daha fazla bilgi verilecektir.

Sadelik bakımından Süleyman Çelebi'nin mevlidi gibi olmasalar da hepsinin ortak yönü, Hz. Peygamber'e duyulan muhabbetin neticesi olarak kaleme alınmış olmalarıdır.

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ

EDEBİYATIMIZDA MEVLİD TÜRÜ VE MEVLİDLER

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ[1]

Mana bakımından genel olarak doğum tarihi, doğum yeri ve doğum zamanı anlamlarına gelen "mevlid", özellikle Peygamberimiz için kaleme alınmış eserlere ve doğum gününü yad etmek üzere tertip edilen merasimlere; "Mevlid", "Mevlid-i Şerif" şeklinde özel isim olmuştur. Mevlid okuyanlara "mevlidhan", mevlid okumak için düzenlenen merasimlere "mevlid ayini", "mevlid cemiyeti" denmektedir.

Tarih boyunca çeşitli dillerde sayısız mevlidler kaleme alınmış, görkemli merasimler düzenlenmiştir.

Arap edebiyatında İbnü Dihyeti'l-Kelbî'nin, *et-Tenvîr fî Mevlidi's-Sirâci'l-Münîr* adlı eseri bu türün ilk örneklerindendir. Yine bu konuda yazılan Muhammed el-Azefî'nin *ed-Dürrü'l-Munazzam fî Mevlidi'n-Nebiyyi'l-Muazzam*'ı ile Cafer b. Hasan el-Berzencî'nin *el-Ikdü'l-Cevher fî Mevlidi'n-Nebiyyi'l-Ezher* adlı eserleri en yaygın Arapça mevlitlerdendir.[2] Farsça Mevlid-i Nebî örneklerine çok rastlanmaz. Bu edebiyatta daha ziyade ehl-i beyt ve imamlar için yazılmış medhiye ve mersiyelere rastlanmaktadır.

Hz. Peygamber'in mevlidinin/doğum gününün kutlanması kendi zamanında ve Hulefâ-yı Râşidîn döneminde yapılmamış ve bu hususta eserler de yazılmamıştır. Daha ziyade Memlüklüler döneminde başlayan doğum günü kutlamaları Salahaddîn-i Eyyûbî'nin kayınbiraderi ve Erbil Atabeği Muzafferüddin Gökbörü zamanında muhteşem merasimlerle başlamış ve gittikçe yaygınlaşmıştır.[3] Osmanlılar döneminde başlayan ve özellikle III. Murad zamanında resmîleşen törenler asırlarca devam etmiştir. Günümüzde ise her sene belli bir temanın işlendiği ve Hz. Peygamber'i çeşitli yönlerden ele alan programların yapıldığı Türkiye Diyanet Vakfı'nın organize ettiği Kutlu Doğum haftalarıyla uluslararası mahiyet kazanmış bulunmaktadır.

Çeşitli zamanlarda yapılan merasimlerde muhtelif mevlid manzumeleri okunmuş, Hz. Peygamber sevgisinin tezâhürü olan bu eserlerin telifi görülen itibar üzerine artarak devam etmiştir.

Türkçe Mevlidler

Süleyman Çelebi'nin kaleme aldığı *Vesîletü'n-Necât* Türkçe yazılan ilk müstakil mevlid olarak kabul edilmektedir. Ancak daha önce yazılmış bazı manzumelerin bu eserin yazılmasına kaynaklık ettiği, metinler üzerinde yapılan incelemelerde ortaya çıkmaktadır. Bu meyanda; Ahmed-i Fakîh'in *Çarhnâme*, İbnü'l-Cezerî'nin *el-Mevlidü'l-Kebîr*, Erzurumlu Kadı Mustafa b. Yusuf (Darîr)'un *Tercüme-i Siyer-i Nebî*[4] ve hatta Âşık Paşa'nın *Garibnâme*[5] adlı eserlerini zikredebiliriz.

İsimlerini kaydettiğimiz bu eserlerde Hz. Peygamber'in mevlidine dair kısımlar bulunmaktaysa da, müstakil olarak yazılan ilk eser Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı kabul edilmektedir. Süleyman Çelebi tarafından 1409'da Bursa'da telif edilen mevlid, kazandığı şöhret dolayısıyla günümüze kadar şairlere ilham kaynağı olmuş, benzeri birçok eserin yazılmasına vesile teşkil

etmiştir. Şöhreti dolayısıyla Osmanlı coğrafyasının hemen her yerinde tertip edilen merasimlerde ya doğrudan Türkçesi ya da tercümeleri okunagelmiştir. Muhammed Tayyip Okiç merhumun özellikle Balkan dillerine olmak üzere on civarında dile yapılan tercümelerini tanıtmış olması[6] Süleyman Çelebi mevlidinin kazandığı şöhreti ortaya koymaktadır.

Türk edebiyatında yazılan mevlidlerle ilgili olarak çeşitli rakamlar verilmektedir. Yazma eser kütüphanelerinde ve şahısların ellerinde bulunan bazı nüshalar üzerinde yapılan çalışmalarla farklı zamanlarda ve muhtelif şairler tarafından telif edilen mevlidlerin sayısının gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Latîfî'nin *Tezkire*'sinde yüz farklı mevlidden söz edildiğini; Necla Pekolcay'ın *Türkçe Mevlid Metinleri* adlı doktora tezinde ise sadece İstanbul Kütüphanelerinde otuz ayrı mevlid metni tespit ettiğini zikrettikten sonra, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu da bir makalesinde kendi tespiti olarak on iki mevlidi ve nüshalarını tanıtıp sonra şu sonuca varmaktadır:

"Gerek kaynaklar üzerinde gerekse kütüphanelerde yapılacak araştırmalar yeni mevlid yazarlarının adlarını ve eserlerini ortaya koyacaktır. Biz Ankara, İstanbul, Bursa kütüphanelerinde yaptığımız bu araştırmamızla bilinmeyen yeni metinlerle daha önce varlığı bilinen mevlid metinlerinin yeni nüshalarını ortaya çıkardığımız gibi, saptayabildiğimiz yazarların adlarını aşağıda vererek bu konuda araştırma yapacaklara yardımcı olmak istedik."[7]

Necla Pekolcay da daha sonra yaptığı bir çalışmada Süleyman Çelebi'den sonra kaleme alınan 63 mevlidi ve nüshalarını belirtmektedir.[8]

Prof. Dr. M. Fatih Köksal, mevlitler üzerinde yapılan çalışmaları değerlendirdikten sonra yüzyıllara göre mevlid yazan şairleri ve eserlerini tanıtmıştır. Buna göre XV. yy,da 19; XVI. yy,da 16; XVII. yy,da 1; XVIII. yy,da 10; XIX. yy,da 16; XX. yy,da 6; dönemi tespit edilmeyenlerden 10 olmak üzere toplam 78 ayrı şair tarafından yazılan mevlidden bahsetmektedir. Bunlara ilave olarak kendi tespit ettiği 44 mevlidle birlikte Türk edebiyatında telif edilen mevlid sayısı şimdiki bilgilere göre 122'e varmıştır.[9]

Yapılan yeni çalışmalar ve tespitlerle farklı mevlid metinleri ortaya çıkacaktır. Ancak şimdiye kadar tespiti yapılan metinlerin genel olarak Süleyman Çelebi'nin mevlidinden esinlendiği görülmektedir. Dolayısıyla bu eser, edebiyatımızda müstakil mevlid metinlerinin ilk örneği kabul edilmektedir.

Süleyman Çelebi'nin Bursa Ulucamii'de imam olarak görev yaptığı sırada yabancı bir vaizin Peygamberimiz hakkındaki değerlendirmelerine karşı Peygamber Efendimiz hakkındaki yanlış algıları gidermek amacıyla kaleme aldığı ifade edilen *Vesîletü'n-Necât* (nüshalara göre farklılık arz etmekle beraber Neclâ Pekolcay'ın tespitlerine göre) 768 beyitten ibarettir.[10]

Vesîletü'n-Necât'ta ve benzeri mevlid metinlerinde Hz. Peygamber'in doğumu, öncesi ve sonrasında meydana gelen olaylar anlatılmakla birlikte bazı eserlerde farklı bölümlere de rastlanmaktadır. Yani mevlitler sadece Hz. Peygamber'in doğumunu anlatmamaktadır. Mevlitlerde genel olarak yer alan ortak başlıklar hemen hemen şöyledir:

1- Tevhîd, münâcaat,
2- Âlemlerin yaratılması,

3- Hazret-i Peygamber'in nurunun yaratılması,
4- Hazret-i Peygamber'in nurunun nesilden nesile intikali,
5- Hazret-i Peygamber'in doğumu sırasında meydana gelen fevkalade olaylar,
6- Hazret-i Peygamber'in mucizeleri,
7- Hazret-i Peygamber'in miracı,
8- Hazret-i Peygamber'in hicreti,
9- Hazret-i Peygamber'in nasihatları,
10- Duâ,
11- Hazret-i Peygamber'in vefatı,
12- Hâtime.

Mevlid türü eserlerde genel olarak bu bölümler olmakla birlikte bazı nüshalarda farklılıklar görülmektedir. Mesela sadece mevlid bahri olduğu gibi buna ilave olarak mirac veya vefat bahirleri bulunan nüshalar da vardır. Bunların dışında Süleyman Çelebi'nin kaleme almadığı, ancak zamanla nüshalara ilave edilmiş müellifi belli olmayan hikayeler de bulunmaktadır. Bunlardan mesela hikaye-i deve, hikaye-i geyik, hikaye-i kesikbaş ve hikaye-i Ukkâşe gibi metinlerden biri veya birkaçı esas metne ilave edilerek yazılmış ve basılmış, dolayısıyla bu manzumeler bazı yörelerde mevlid merasimlerinde okunmuşlardır. [11]

Hâlen ülkemizde çeşitli vesilelerle tertip edilen merasimlerde en çok okunan Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ıdır. Bunun dışında yöresel olarak Türkçe, Kürtçe ve Arapça farklı müelliflerin eserleri de okunmaktadır. Türkçe olarak mesela Şemseddîn-i Sivasî (ö.), Nihânî ve İhramcızâde mevlidlerinin Daren'de ve civarında hâlen okunduğu bilinmektedir.[12] Diğer taraftan Yusuf Sami Efendi (ö.1932) mevlidi Urfa ve yöresinde hâlen okunmaktadır.[13] Bunlar dışında da yurdumuzun değişik yörelerinde okutulan farklı mevlit metinleri vardır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinde Ahmed-i Batâî'nin Kürtçe mevlidi ile Berzencî'nin Arapça mevlitleri de günümüzde yaygın olarak okunan mevlitler arasındadır.

Kütüphanelerde en çok elyazma nüshası bulunan ve en çok basılan mevlid şüphesiz Süleyman Çelebi mevlididir.[14] Bu eser bir çok dile çevrilip basıldığı gibi üzerinde şerhler de yapılmıştır. Bunlar arasında en hacimli şerh Hüseyin Vassâf'ın *Gülzâr-ı Aşk* ismini verdiği edebî ve tasavvufi şerhdir.

Şârih, eserin önemine ve niçin şerh ettiğine dair şöyle demektedir:

"Her ne zaman mevlid-i şerif cemiyetinde bulunsam nâil-i zevk-i ma'nevî olurum. Bu sebeple Mevlidî Süleyman Çelebi hazretlerine karşı kalbimde büyük bir muhabbet vardır. Bir vakitler gerek tercüme-i hâli, gerek manzume-i mergûbesi hakkında alâ kadri'l-istitâa tedkîkât ve tetebbuâtta bulunmuş idim. Süleymen Çelebi Hazretlerinin te'lîfine hâme-rânı himmet oldukları mevlid-i şerîf manzume fi'l-hakîka tanzir ve taklidi gayr-ı kâbil âsâr-ı makbûledendir ki, her türlü ta'birleriyle sehl-i mümtenidir, sihr-i halâldir. Beşyüz seneden beri şuarâ-yı Osmaniyye tarafından vilâdet-i Hz. Risâlet-penâhî hakkında lisân-ı Türkî onda lâ-yuad âsâr-ı ber-güzîde keşide-i silk-i ta'zîm kılınmış, fakat hiç biri Süleyman Çelebi'nin manzume-i ka'bına varamamıştır.

Târih-i lisan nokta-i nazarından pek büyük ehemmiyeti olan bu manzume-i makbûlenin ilim ve irfan cihetinden de ayrıca bir kıymet-i azîmesi vardır. Zira

her beyit bir ayet-i kerimenin yahut bir hadis-i şerifin manasına işarettir. Meâliyâtı efkâr üzerinde öyle rengîn ebyâta tesadüf olunur ki, insan mest olur. Bazan öyle ebyât-ı gâmıza vardır ki, onun mezâmînine vukuf ancak kemâl-i irfâna mevkuftur, herkes kalemi eline alır almaz hemen mislini yazıveririm zanneder, fakat yazılamadığı sabittir. Erbâb-ı hakikat ma'ânî-i zahiresinden başka rumûzât-ı kelâmiyyesinden de türlü türlü meaânî-i gâmıza istihrâc eder. Çünkü te'vîlât tarîkıyla ilm-i esrârdan birçok hakâyıka tecellîgâh olmuştur."[15]

Vesîletü'n-Necât'ın bir diğer şerhi de Cabbârzâde Mehmed Ârif Bey'in şerhidir. O, Süleyman Çelebi Mevlidini niçin şerh ettiğini şöyle ifade etmektedir:

"Lâ-cerem bu manzume-i şerîfe mevzûn olmak üzere kaleme alındığı cihetle âyât-ı kerîme ve ehâdîs-i nebeviyyeden muktebes maânî-i latîfe her bir beyit ve mısrada icmâl ü işaret suretiyle rakam-zen-i varakpâre-i sahâyif olduğundan istidlâl kılınan kelimât-ı âliye bu beyitler evvelinde bir de nesir tarîkı ile bi-ibâretihâ tahrîr ve tasrih olunsa hem kemâlât-ı nâzımın hukûk-ı mukaddesesi edâ ve hem de işbu manzume-i latîfenin kadr u şânı i'tilâ ve bazı zevâtın hayalhâne-i fikrinde musavver bî-ma'nâ tevilâttan rehâ olacağı hatır-nişân-ı abîdânem olduğundan min gayrı haddin bu bâbta gayet vâzıh bir şerhcik kaleme alınmasını vârid-i hâtır-ı âcizânem olmasıyla muvaffakıyetime cenâb-ı pîr-i kuddise sırruhû hazretlerinden kalben rica ve rûhâniyet-i hazret-i nâzımdan teshil ü itmâm-ı âmâlim sırran istid'â edilerek … işbu ümniyeme Besmele-keş-i bed' ü mübâşeret, nâmını *Îzâhü'l-Merâm alâ Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm* yâdıyla tahrîrine mübâderet ettim. İhvân-ı dîn hazerâtına yâdigâr-ı âcizânem olsun."[16]

Süleyman Çelebi mevlidinin birçok dile çevrildiği[17] ve özellikle Arnavutça ve Boşnakça tercümelerinin hâlen Balkanlarda okutulduğu da bilinmektedir.[18] Her ne kadar okunması ve okutulması konularında farklı görüşler olsa da Balkanlar[19] ve Rusya'daki[20] Müslüman halkın İslam'a bağlı kalmalarında önemli tesiri olan mevlidlerin ve mevlid merasimlerinin çeşitli vesilelerle okunmak suretiyle cemaati diri tutmaya, genç nesillere dinî aidiyet kazandırmaya olan katkısı inkâr edilmez. Bundan dolayı başta ülkemiz olmak üzere mevlid okuma geleneğinin devam ettiği yerlerde birçok vesileyle bu merasimler tertip edilmektedir.

Şimdi yapılmamakla birlikte, Osmanlı döneminde Mekke ve Medine'de de mevlidler okutulduğunu Hüseyin Vassâf şöyle dile getirmektedir:

"Mekke usûlü mevlid-i şerîf istimâını arzu eyledim. Delîllerimiz (İbrahim ve Sâlim efendiler) bu arzumu yerine getirdiler. Masrafı bize ait olmak üzere bir de akşam taâmı tertîb ve ihzâr ettiler.

Yemek yedik, akşam namazını edâ ettik. Buhurdanlıklar geldi, anberler yakıldı. Şeyh İbrahim Efendi'nin mahdûmu Şeyh Halil Efendi kemâl-i edeb ile Arabiyyü'l-ibâre manzume-i mevlidi'n-Nebî okudu. Mevzûu: Cenab-ı Risâlet-meâb efendimizin dünyayı suret-i teşrîfi ve emr-i nübüvvet, zuhûr-ı mu'cizât ve intikâli üzerinedir. Meâliyât-ı Ahmediyye'ye dâir pek fasîh ve belîğ şeyler okundu, dua edildi, şerbetler içildi. Yatsı namazına Harem-i Şerîf'e geldik."[21]

Medine'de tertip edilen merasim hakkında da Vassâf şöyle demektedir:

"Rebîulevvel ayının 12. Günü Medîne'de Bâbünnisâ önünde meydana bir kürsü korlar. Bütün eşrâf, kâdî-i belde, Şeyhülharem, ağalar sırasıyla otururlar. Öd ve

anber yakarlar. Hatiplerden beş kişi nöbetle kürsüye çıkıp Arabî mevlid-i şerif manzumesini okurlar. Duadan sonra şerbetler içilir, herkes evlerine dağılır.

Mekkeli Müslümanlar da mevlid-i şerife çok tazim ederler. Harem-i Şerif'te büyük ve kutlu bir toplantı düzenlerler. Okudukları manzumeler en seçkin Arap şairlerinin yazdıkları eserler olup yüce manaları insanı mest eder. Mekke'de böyle bir toplantıya davet edilmiş ve hazır bulunmuştum. O esnadaki manevi neşe hâlâ gönlümü süslemektedir. Gerek Medineli, gerekse Mekkeli Müslümanlar kendilerine dünyevî musibetlerden her hangi bir şey isabet etse derhâl mevlid toplantısı düzenleyip hürmetle Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan menkabenâmeyi okurlar."[22]

Hüseyin Vassâf Bey bu bilgileri 1906 senesinde gerçekleştirdiği haccında tespit etmiştir. Hatta hac dönüşünde gemide okunan mevlidden de bahsetmektedir:

"13 Safer 1324 yevm-i Cumartesi (25 Mart 1322) / (7 Nisan 1906): Sabahleyin acele güverteye koştum. Kıbrıs önünde imişiz. Çok yakından geçiyorduk. Âdeta karadakiler görünüyordu. Akşama kadar Kıbrıs dağları göründü. Gece mehtap pek hoş idi. Hâfız Osman Efendi'ye bir teklifte bulundum. Yarın akşam vapurda bir Mevlid-i şerîf okuyalım dedim. Muvâfakat etti. Tertibatını deruhte ettim. Vapurda herkese söyledim. Herkes memnun oldu. Acemler, Dağıstanlılar, Kazanlılar, Buharalılar, Tatarlar, Çerkesler ve Anadolulular cümleten iştirak ederiz, dediler. Birer vekil tayin ediniz. Kararlaştıralım dedim. Tayin ettiler. Büyük ambarda herkes birer sandığı kilitli olarak verdi. Üst üste koyarak gayet yüksek bir kürsü yaptık. Acemler üzerini şallarla tezyîn ettiler. Ambara kâmilen halı seccadeler tertip olundu. Mevlid esnasında üç-beş yerde öd ağacı yakacaklar memur edildi. Meğer huccac meyanında tekke ıhvanımızdan, musiki erbabından nice kimseler varmış. Yirmi kişi kadar çıktı. Bunlar müezzinlik ve ilahi ve kaside okuyacaklar.

Maarif Nezareti ketebecesinden Hafız Bahâ Bey ile Hatib Osman Efendi kaptan mahallinde yatsı ezanı okuyacaklar. Ambar 1500'den ziyade cemaat almayacağından güvertede dahi namaza iştirak düşünüldü. Oraya halılar yayıldı. Leblebiciler İmamı Efendi duada mütehassıs imiş. Duayı o edecekti. Sonra salât u selâm ve kelime-i tevhid ve ism-i Celâl ve ism-i Hû çekilecek herkes iştirak eyleyecekti.

Böylece tertibat husule geldi, ambarda aydınlık temini için her hacının feneri yakılacak, bu suretle bine yakın fenerle tenvirat yapılacaktı. Kaptan buna muttali olunca, " Biz de donanma fenerlerimizi veririz." dedi. Ambarın bir tarafını seccadelerle donattı.

14 Safer 1324 yevm-i Pazar (26 Mart 1322) / (8 Nisan 1906): Bugün hava dünkünden daha güzel idi. Bedr-i tâm hâlinde gece mehtabımız vardı. Hikmet-i ilâhiyye güvertede kibrit yaksanız sönmüyordu. O mertebe sakin bir hava vardı. Akşama doğru Rodos civarına geldik. Beyrut'tan itibaren 400 mil gelmişiz. İzmir'e 240 mil mesafe varmış.

Gündüzün her tertip yapıldı. Acem ağniyasından biri Cidde'de birinden beşerli iki oturtma avize almış; sandığından çıkardı. Taktı, tamamladı, mum dikti. Mevlidhanın önündeki sandığın üzerine koyduk. Kürsü, şallar içinde kaldı. Duvar sancaklarla donandı. Herkes altındaki seccadesini sıraya koydu. Akşamı her

millet tehâlükle bekliyordu.

Akşam oldu, yemek yendi. Yatsı vakti oldu. Osman Efendi ile Bahâ Bey çift ezana başladılar. Umum huccac güvertede. Hava latîf, her taraf sükût-ı azîm içinde. Kalbler ruhaniyet-i celîleyi isticlab ile meşgul. Tiz perdeden ve Hicâz makamından vâkıfâne okunan ezân-ı Muhammedî herkesi vecd ve bükâ içinde bıraktı.

Ehl-i tarîkatten İzmirli bir âşık ezan biter bitmez tîz perdeden “Fâtiha!” dedi. Sonra, “ Allâhümme salli alâ seyyidinâ ve alâ âli seyyidinâ Muhammed!” diye nida ile namaza davet olunduk.

Güverte ve ambar doldu. Osman Efendi imam oldu. Müezzinlerimizin sesi parlak idi. Vapurda neler varmış; haberimiz yoktu. Muhabbet-i Muhammediyye hepsini meydana çıkardı. Tekbirlerle namaz kılındı. Hıtamında hep bir ağızdan üç defa tekbir aldık. Sonra üç defa salât u selâm getirdik. Herkesin tüyleri ürperdi. Sonra tevşîh okundu. İlk tevşîh şudur:

Bir muazzam pâdişâhsın ki kulundur cümle şâh
Kurb-ı **“ev ednâ”**da vaz’ oldu seninçün taht-gâh

Nüh-felek heft-zemîn ancak sana bir bârigâh
Emrine mahkûmdur âlem her sözün vahy-i İlâh

Hangi hâke bassa pây-ı devletin ol Tûr olur
Cânib-i Hak’dan tecelliyyât ile pür-nûr olur

Her nazarda aynına vech-i Hudâ manzûr olur
Bu **Selâmî** hizmet-i na’tin ile mağfûr olur

Es-salâtu ve’s-selâm ey hâdî-i râh-ı hüdâ
Küntü âsî yâ şefîa’l-müznibîn işfa’ lenâ

Her tarafta öd ağaçları yanıyordu. Taşralılar öyle tekke usûlü mevlid hiç dinlememişler. Ses sadâ yok. Herkes kemâl-i ta’zîm ile dinliyordu. Hatîb Osman Efendi kürsüde hazır idi. Tevhîd Bahri’ni okudu. Fâtiha denildi. Sonra Hicâz’dan:

Tende cânım canda cânânım Muhammed Mustafa
Mülk-i dil tahtında sultânım Muhammed Mustafa

Muntazırdır mâh cemâlin görmeye âşıkların
Gel tulû’ et mâh-ı tâbânım Muhammed Mustafa

ilahisi okunarak Hatîb Efendi, İntikâl-i Nûr-ı Muhammedî bahsini okudu. Hep bir ağızdan salât u selâm çekildi, sonra Rast’tan:

Merhabâ ey Mevlid-i Peygamberî
Gel beri ey mâh-ı enver gel beri

Meclis-i Mevlid’dedir zevk u neşât

Dil o meclisde olur gamdan berî

Şerbet-i sükker verir feyz-i dile
Cân dimâğında olur ûd u anberî

Salli yâ Rab alâ hayri'l-verâ
Oldu Hakkı'nın bu virdi ezberi

Hatîb Efendi Velâdet Bahri'ni kemâl-i sûzişle okudu. Hitâmında umumen ayağa kalkıldı. Kıbleye dönüldü; dualar edildi. Salât u selâm getirildi, oturuldu. Hatîb Efendi indi; Hafız Bahâ Bey çıktı. Hüzzâm'dan:

Ey nübüvvet tahtının şâhı Habîb-i Kibriyâ
Ey risâlet evcinin mâhı Habîb-i Kibriyâ

Cürmü çok ammâ Zekâî âkıbet mağfûr olur
Dilese Hak'dan o gümrahı Habîb-i Kibriyâ

ilahisini okudu. Bahâ Bey, Mi'râc bahsinin sonunu okudu. Aman ne hazîn ses. Cemâat-i müslimîni kırdı geçirdi.

Mevlid-i Şerîf bitti. Cumhûr ile hatm-i şerîf indirildi. İmam Efendi duaya başladı. Vay efendim, vay! Öyle müessir bir dua eyledi ki hem kendi ağladı hem de cemaatı ağlattı. Hele Haydar-ı Kerrâr, Sâhib-i Zülfikâr Efendimizle, Haseneyn-i ahseneyn efendilerimizi evsâf-ı cemîlesiyle yad ederken Acemlerin çığlığı hepimizin aklını zıvanasından çıkardı. Duaya Fâtiha denildi.

Kelime-i Tevhîd'e başladık. Her millet kendi neş'e-i milliyesiyle bağırarak zikr ediyordu. Yarım saat kadar Tevhîd-i şerîf'le sonra ism-i Celâl ve ism-i Hû ile meşgul olup ilahilerle, hizb-i zikre şürû' olundu. Bayılanlar, cezbelenenler, feryâd u figân edenler ziyâdeleşti.

Nihayet verdik. Sonra ilahi okuyanları, mevlidhânları Acemler çaya davet ettiler. Bahâ Bey'e rica ettiler. Bir şey oku, dediler. Cebinde Defter-i Hâtırât'ında Hazret-i Ali Efendimiz hakkında bir kaside varmış. Onu okudu ki, birkaç beytini yazdım:

Semt-i cedd-i Ehl-i Beyt'e gönlümü çek yâ Ali
Bende-i Âl-i Abâ'dan etme münfek yâ Ali

İsteğim feth eyle kovma Hak'dan isek yâ Ali
Dergeh-i ihsânına geldim dahîlek yâ Ali

Ağlasın iki gözüm aşr-ı Muharrem aşkına
Gönlümü mihrinle yandır mâh-ı mâtem aşkına

İltifât et safvet-i sıbteyn-i ekrem aşkına
Dergeh-i ihsânına geldim dahîlek yâ Ali

Acemler mest oldular, ağlaştılar. Sonra âvizeleri sahibine teslim ettik. Şalları

yeden-be-yed iade eyledik. Herkes sandıklarını aldılar. Lehü'l-hamd bir karışıklık olmadı. İstanbul'a gelesiye kadar ezanlar okundu, namazlar kılındı, kasidelerle teşnîf-i ezân-ı Muhammedî kılındı.

Bu cemiyet-i müteyemmene yüzünden ahibbâmız çoğaldı. Her milletin bizlere iltifatı, teveccühü mütezâyid oldu. Gecenin nısfından fazlası geçmiş idi. Kamaramıza çekildik."[23]

Şüphesiz bu merasimler sadece Medine ve Mekke ile sınırlı değildir. Kahire, Şam ve Bağdad başta olmak üzere halkının çoğunluğunun Arapça konuştuğu yerlerde bile bu âdet yaygın olarak devam etmiştir. Balkanlarda bulunan kütüphanelerde ve tekkelerde birçok mevlid nüshalarına rastlanmaktadır. Mescidlerde, camilerde ve evlerde çeşitli vesilelerle Türkçe, Arnavutça ve Boşnakça mevlidler okunmaktadır.

Toplum üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak tarihimizde mevlid vakıfları bile kurulmuştur. Vakıf Muhasebe Defterlerindeki kayıtlarda 18. asrın sonlarında kurulan 48 mevlid vakfının altısının kadınlar tarafından kurulduğu görülmektedir. Kurulan vakıflarda özellikle mevlid okunması şart koşulmuştur. Nitekim şu bilgiler bunu doğrulamaktadır:

"Vakıflar aracılığıyla mevlid okutma geleneğinin Vesîletü'n-Necât'ın yazıldığı tarihten hemen sonraki yıllarda başladığı tahmin olunabilir. Hatta zamanla mevlid vakfı kurma veya mevlid okutma şartına vakfında yer verme geleneğini devrin ilim adamları da benimsemişlerdir ki, bu önemsenmesi gereken bir husustur. Nitekim tanınmış ilim adamlarından biri olan Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi, 1568 yılında vakfettiği evinin kirasından hâsıl olan gelirin bir kısmıyla Hz. Peygamber (s.a.s.)'in doğum günü olarak kutlanan Mevlid Kandili'nde yemek pişirilip fukaraya dağıtılması ve mevlid okutulmasını şart koşmuştur."[24]

Esad Efendi, *Teşrîfât-ı Kadîme* adlı eserinde Osmanlı döneminde Sultanahmet Camii'nde devlet töreni olarak gerçekleştirilen bir mevlid merasimini oldukça detaylı olarak anlatmıştır.[25] Cumhuriyet döneminde yapılan görkemli mevlitler hakkında ise Prof. Dr. Mustafa Kara bazı bilgiler vermektedir.[26]

Mevlidlerin her bahrinin ayrı mevlidhanlar tarafından okunduğu gibi, cumhur hâlinde okunduğu da olmuştur.[27] Her bahri ayrı makamdan bestesiz olarak okunmakla birlikte özellikle Süleyman Çelebi Mevlidi'nin Bursa ve İstanbul başta olmak üzere çeşitli yerlerde besteli olarak okunduğu da bilinmektedir.[28]

15. asırdan günümüze kadar yüzlerce mevlit yazılması, birçok vesileyle okunup merasimler düzenlenmesinin sebepleri arasında en başta Hz. Peygamber'e duyulan muhabbet gelmektedir. O'na salavât-ı şerife getirerek şefâatine talip olmak; peygamber sevgisini daim kılmak; dinî günler başta olmak üzere doğum, sünnet, evlenme, asker yollama, hacca gidiş ve gelişler gibi mutluluk günlerinde eşi dostu çağırıp Kur'an ziyafeti vermek, yemek ikram etmek; acılı günlerde okunan Kur'an ve dualarla acıyı paylaşmak, yıldönümlerinde vefat edenlerin ruhunu şâd etmek gibi vesileler öne çıkmaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Süleyman Çelebi Mevlidiyle başlayan müstakil mevlid manzumeleri zamanla çok geniş coğrafyalarda ve çeşitli dillerde bir çok

şairin eser yazmasına sebep olmuştur. Yüzyıllar boyunca yazılan mevlidler sadece yazılı bir eser olarak kalmamış, çeşitli vesilelerle okunması için besteler yapılmış, okutulması için vakıflar kurulmuştur; böylelikle Peygamberimizin şefaatine nail olunması, sevgisi etrafında cemaatin toplanması, İslamî değerlerin diri tutulması amaçlanmıştır. Diller, ırklar, nesiller, coğrafyalar farklı olsa da tek hedef, okuyan ve dinleyenleri, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in hayatının hemen her safhası üzerinde tefekküre sevk etmek olmuştur.

---

[1]. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

[2] İsmail Durmuş, "Mevlid: Arap Edebiyatı", *TDV İslam Ansiklopedisi,* c. 29, s. 480-482.

[3] Fatımîler ve Memlüklüler Dönemi'nde yapılan mevlid merasimleri için bkz.: Prof. Dr. Ali el-Cündî, *Nefhu'l-Ezhâr fî Mevlidi'l-Muhtâr*, Ezher Üniversitesi Yayınları, Kâhire 1985.

[4] Nihad Sami Banarlı, "Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlidde Millî Çizgiler", *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi*, Yıl 1, sayı 1, s. 3-24; Hasan Aksoy, Mevlid Türk Edebiyatı, *TDV, İslam Ansiklopedisi,* c. 29, s. 482-484.

[5] Prof. Dr. Kemal Yavuz, "Mevlid'in Türkçe Kaynakları, Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine", *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri*, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa 2007, s. 61-84.

[6] Muhammed Tayyip Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri", *Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, sa. I, Erzurum 1976.

[7] Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", s. 31-62.

[8] Bkz.: Prof. Dr. Necla Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât) Süleyman Çelebi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2009, s. 40-43.

[9] Bkz. *Mevlid-nâme,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011.

[10] Bkz.: Prof. Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, Ankara 2009.

[11] Prof. Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, s. 30-32.

[12] Bkz. Prof. Dr. Alim Yıldız, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine*, (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerîf), Nasihat Yayınları, Haziran 2010.

[13] Bkz. *Siverek Mevlidi, Yusuf Sami Efendi ve Mevlidi,* Hazırlayan: Doç. Dr. Hikmet Atik, İlahiyât Yayınları, Ankara 2012.

[14] Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı-Musa Yıldız- Kaplan Üstüner, Dergah Yayınları, İstanbul 2006.

[15] Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi – Gülzâr-ı Aşk*, (Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Musa Yıldız, Kaplan Üstüner), Dergâh Yayınları, İstanbul 2006.

[16] Cabbârzâde Mehmed Ârif Bey, *Mevlid Şerhi, Îzâhu'l-Merâm alâ Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm*, Hazırlayan: Ozan Yılmaz, Kurtuba Kitap, İstanbul 2011.

[17] M. Tayyip Okiç, *a.g.e.*, s.17-78.

[18] Kerkük, Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Bosna ve Tataristan'da mevlitler ve mevlid merasimleri hakkındaki bildiriler için bkz., *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010.

[19] Bu hususta, Bursa Osmangazi Belediyesi yayınlarından *Süleyman Çelebi ve*

Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri adlı bildiriler kitabındaki şu tebliğlere bkz.: Metin İzetî, "Rumeli İnsanında Peygamber Sevgisi ve Mevlid Geleneği"; Vedat S. Ahmed, "Bulgaristan Müslümanları Arasında Mevlid Geleneği"; Fehim Nametak " Bosna-Hersek'te Mevlid Geleneği".

[20] Bu hususta, Bursa Osmangazi Belediyesi yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri* adlı bildiriler kitabındaki şu tebliğlere bkz.:, Raim Gafarov, "Günümüz Kırım'ında Mevlid"; Kemal Ateşeoğlu, "Gürcistan'da (Acara- Batum'da) Mevlid Geleneğinin Önemi, İslam'ı Koruma ve Yaşatma Açısından Rolü"

[21] Hüseyin Vassâf, s. 159-160.

[22] El-Hâc Hüseyin Vassâf, *Hicaz Hâtırası*, (Hazırlayan. Prof. Dr. Mehmet Akkuş), Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2011, s.159-160.

[23] El-Hâc Hüseyin Vassâf, *Hicaz Hâtırası*, s. 301-304.

[24] Ali İhsan Karataş, "Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları – Bursa Örneği", Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri,* s. 34-42. Bu tebliğde mevlid vakıflarının isimlerini ihtiva eden liste de mevcuttur.

[25] Prof. Dr. Mehmet Şeker,"Teşrîfât-ı Kadîme'ye Göre Mevlid Alayı", *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri,* s. 51-58.

[26] Prof. Dr. Mustafa Kara, "Yakın Tarihimizin Meşhur Mevlid Törenleri", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010, s. 530-538.

[27] Erdoğan Ateş, "Mevlid İcrasında Farklı Bir Yöntem: Cumhur Mevlidi (Isparta Örneği)", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010, s. 499-505.

[28] Bedri Mermutlu, "Besteli Mevlid Meselesi", *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri,* s. 414-431; Cumhur Enes Ergur, "Prizren'de Okunan Besteli Mevlid", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010, 506-519.

İPSALALI EBU'L-HAYR VE MEVLİDİ

Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN[29]

1. İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın Hayatı ve Edebî Kişiliği

1.1. Hayatı

İpsalalı Ebu'l-Hayr hakkında kaynaklarda maalesef hiçbir bilgiye rastlayamıyoruz. Dolayısıyla kendisinin Mevlid'inde verdiği sınırlı bilgilerle yetinmek zorundayız. Mevlid'de geçen;

Yâ İlâhî rahmet eyleğil ana
Kim Ebu'l-Hayrı du'â ile ana

beytinden adının "Ebu'l-Hayr" olduğunu öğreniyoruz. Ancak bunun gerçek bir ad değil, bir müstear ad veya mahlas olduğu açıktır. Nitekim Ebu'l-Hayr'a ait bu mevlid, değişik nüshalarında başka başka adlarla anılmakta ve bu nüshalarda bazı gerçek isimler geçmektedir. Mesela, Bulgaristan'da Kırcaali bölgesinde hâlâ okunmakta, hatta Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inden daha büyük itibar gören Ebu'l-Hayr Mevlidi, söz konusu bölgede daha çok "Mustafa Mevlidi", bazen de "İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi" olarak bilinmektedir (Ahmed 2007; Хаджи Насуф Халил-Хаджи Реджеб Али Ахмед 2001). 1335/1916'da Dersaadet (İstanbul)'te taşbaskısı yapılan Mustafa Mevlidi'nin kapağında "Kırcaalili Hacı Mustafazâde Ahmed Efendi tarafından" ibaresi yer almaktadır. Bu ifadeye göre Mustafa Mevlidi'nin Kırcaalili Hacı Mustafa Efendi adlı birine ait olabileceği anlamı yanında, Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu Ahmed Efendi tarafından da telif edilmiş olabileceği çıkarılabilir. Belki tek başına "Mustafa Mevlidi" ifadesi, müellifinden çok mevlidin adına yazıldığı Hz. Peygamber'i işaret ediyor da olabilir. "İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi" ifadesi ise, doğrudan söz konusu mevlidin müellifini işaret etmektedir. Bu ifade ve bilgiye göre, İpsalalı Ebu'l-Hayr, aslında İpsalalı Hasan Efendi denen kişi olmaktadır. İkinci adlandırma, "İpsalalı" ibaresini de taşıyor olması sebebiyle Ebu'l-Hayr müstearının İpsalalı "Hasan Efendi"ye ait olabileceğini daha çok düşündürmektedir.

İpsalalı Ebu'l-Hayr müstear adı ve Mevlid'i ile ilgili olarak Mustafa, Kırcaalili Hacı Mustafazâde Ahmed Efendi ve İpsalalı Hasan Efendi adlarından başka bir de Niyazî adına rastlanmaktadır. Ali Haydar Haksal, şahsi kütüphanesindeki iki ayrı cönkte Niyazî imzalı iki ayrı mevlid nüshası tespit edip bunları *Yedi İklim* dergisinin "Peygamberimiz Özel Sayısı"nda yayımlamıştır (Haksal 2006: 238-264). Bunlardan Niyazî adlı bir şahsa ait olduğu açık olan ve diğerine göre tamamen ayrı bir metin/eser olanına Haksal, "Mevlid-i Niyazî" başlığını vermiştir. Haksal'ın tespit edip yayımladığı 1282/1865 tarihli ve 312 beyitlik ikinci mevlid, özellikle başlangıç kısımlarıyla İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlidi ile ortaklıklar göstermekte, âdeta tarafımızdan neşredilen karşılaştırmalı nüshanın belli bölümlerini içeren kısa bir özeti gibidir. Bir cönk içinde yer alan bu mevlid

nüshasında İpsala, Ebu'l-Hayr adlarına rastlanmadığı gibi, 254. beytinde "Niyâzi" adı da geçmektedir. Ancak bundan sonraki beyitlerin Ebu'l-Hayr Mevlidi ile ortak veya benzeşen tarafının olmadığı görülmektedir. Haksal, haklı olarak Niyazî ile İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın aynı kişiler olabileceğini, daha doğrusu Niyazî'nin İpsalalı Ebu'l-Hayr olabileceğini düşünmüş olsa da, bu konuda şimdilik kesin bir söylemek çok zordur. Ancak, en azından Ebu'l-Hayr müstear adıyla ilişkilendirilebilecek bir Niyazî adına ulaşılmış olması kayda değerdir.

Farklı coğrafyalarda ve nüshalarda geçen bu "Mustafa Mevlidi", İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi" ve "Mevlid-i Niyazî" ifadeleri, elbette İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlidi'nin itibar gören bir mevlid olduğunu gösteren tanıklardır. Ancak Mevlid'in değişik nüshalarında geçen Ebu'l-Hayr, Mustafa, İpsalalı Hasan Efendi ve nihayet Niyazî adları, Ebu'l-Hayr adlı şahsın gerçek kimliğinin tespit edilmesini sağlamak şöyle dursun, tam tersine daha da karanlıklar içine atıp belirsizleştirmektedir. Kanaatimizce buna şaşmamalıdır. Zira, aşağıda açıklayacağımız üzere Ebu'l-Hayr'ın kendisi de bunu, yani gerçek kimliğinin gizli kalmasını istiyordu.

Ebu'l-Hayr'ın gerçek adı ve kimliği hakkında kesin bilgimiz olmamakla birlikte, onun nereli olduğu bilinmektedir. Bunu mevlidinde bizzat kendisi açıklamaktadır:

İpsalâ hâkinden ol abd-i zâ'îf
Hem fakîr ü hem hakîr ü hem nahîf

Buna göre o, bugün Edirne'ye bağlı bir ilçe merkezi olan İpsala'dandır. Tam bir alçak gönüllülük içinde kendisini "İpsala toprağının zayıf, fakir, hakir ve nahif bir kulu, kişisi" gösteren Ebu'l-Hayr'ın, ne yazık ki, ne zaman doğduğu, ne zaman ve nerede öldüğü de bilinmemektedir.

Ebu'l-Hayr'ın toprağından olduğunu söylediği İpsala, Evliya Çelebi'nin *Seyehatname*sinde verdiği bilgilere göre, H 758/M 1356 yılında Sultan Orhan'ın oğlu "Rumeli Fatihi" unvanlı Süleyman Paşa tarafından fethedilip cuma namazını burada kıldığından, "ibtidâ salâ", yani "önce namaz"dan bozulma olarak adı İpsala (A. ibtidâ + salâ) kalmış kabul edilen bir Türk beldesidir.

Kendisini İpsalalı olarak belirten müellif, eserini de yine bu ilçede yazmış ve tamamlamıştır:

İpsalâ'da oldı hatm işbu kitâb
Hak kabûl itsün diyen bulsun sevâb
Ebu'l-Hayr, eserini H 897/M 1491'de tamamladığına ve eserinde;

Hak teâlâ rahmetini râcidür
Söz bahânedür du'â muhtâcıdur

dediğine göre, eserini tamamladığı 15. yüzyılın son yıllarında hayattadır ve muhtemelen yaşı kemale ermiştir.

Burada kesin olan, Ebu'l-Hayr'ın bir Rumeli Türk'ü oluşu, bu topraklarda doğup büyümesi ve yaşamasıdır. Bunu şunun için söylüyoruz. Her ne kadar

şimdilik elimizde çok kesin bilgi ve belge bulunmuyorsa da, İpsalalı olan bu Ebu'l-Hayr, *"Saltuk-nâme"*yi yazan Ebu'l-Hayr-ı Rûmî de olabilir.

Zira, Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'nin de kimliği ve hayatı hâlâ meçhulümüzdür. Nitekim, *Saltuk-nâme*'yi yayımlayan ve konuyu değişik zamanlardaki makale ve tebliğlerle işleyen Şükrü Halûk Akalın Ebu'l-Hayr-ı Rûmî hakkında şunları söylemektedir:

"Eserin müellifi Ebu'l-Hayr-ı Rûmî hakkındaki bilgilerimiz çok sınırlıdır. Kaynaklarda Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'ye dair en küçük bir bilgi bile yoktur. Ancak, Cem Sultan tarafından böyle bir işle vazifelendirilmiş olması göz önüne alındığında döneminde tanınmış bir kültür ve sanat adamı olduğu ve Cem Sultan'ın maiyetinde bulunduğu anlaşılmaktadır."(Akalın 1992: 40)

Ebu'l-Hayr-ı Rûmî *Saltuknâme*'yi 1473 yılında derlemeye başlamış ve yedi yılda, yani 1480 yılında tamamlamıştır. İpsalalı Ebu'l-Hayr da eserini 1491 yılında tamamladığına göre, aynı yüzyılın aynı yıllarında ve aynı coğrafyada iki Ebu'l-Hayr var demektir. Mevlid yazarı Ebu'l-Hayr'ın o zaman da Edirne livası içinde yer alan İpsalalı olduğu kesindir. Ebu'l-Hayr-ı Rûmî de, Edirne veya çevresinden olmalıdır. Zira, Edirne'de doğan ve şehzadeliği sırasında da sık sık Rumeli'ye gönderilen, "Eğer pâdişâh olursam, Edirne'den gayrı yirde oturmayam." (Akalın, 1990-III: 366) diyecek kadar Edirne'yi çok seven Cem Sultan'ın çok yakınında bulunan, onun emriyle Sarı Saltuk'un menkıbelerini derleyen Ebu'l-Hayr-ı Rûmî de aynı coğrafyanın insanı olmalıdır. Fatih Sultan Mehmet'in 1481'de ölümüyle başlayan taht mücadelesinde Şehzade Cem'in yanında ve yakınında olan Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'nin de ikbalinin karardığını, nihayet Cem'in 1495'te ölümüyle onun da bir sessizliğe gömüldüğünü, muhtemelen Edirne veya çevresinde bir yerde inzivaya çekilip izini kaybettirdiğini düşünmek çok abartılı olmayacaktır. Bütün bu veriler, bize iki Ebu'l-Hayr'ın aynı kişi olabileceğini düşündürüyor. Ancak, bu konuda daha çok bilgi ve belgeye ihtiyacımızın olduğunu da göz ardı edemeyiz.

1.2. Edebî Kişiliği

Başka eserinin olup olmadığını bilmediğimiz Ebu'l-Hayr'ın edebî kişiliği üzerinde yorum yapabileceğimiz tek kaynak Mevlid'idir.

Her ne kadar birçok "mevlid" şairi gibi çağdaşı olan ve "mevlid" türünde bir çığır açan Süleyman Çelebi'nin gölgesinde kalsa, yer yer ondan etkiler de taşısa, Ebu'l-Hayr'ın Mevlid'i telif bir eserdir. Birçok nüshasının bulunması da, onun sevilerek okunduğunu, yani bu sahada başarılı olduğunu gösterir.

İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın atasözü ve deyimlerle bezenmiş, sade bir dili, tabii, canlı ve akıcı bir üslubu vardır. Mevlid gibi geniş halk kitlelerine ulaşmayı amaçlayan bir eser için bu, kanaatimizce amaca ulaşmışlığı ve başarıyı ifade eder.

Dilin sade ve anlaşılır olması, onun eserini Türkçe şuuruyla kaleme aldığını düşündürmektedir. Bu da Ebu'l-Hayr'ın Türkçeye itibar edilen, Türkçe yazanların teşvik ve takdir gördüğü bir çevrenin insanı olmasıyla izah edilebilir. Eski başkent olan ve kültürel önemini günümüze kadar koruyan Edirne'de, Ebu'l-Hayr'dan hemen sonra 15 ve 16. yüzyılın önemli Türkçecilik hareketi Türkî-i Basit cereyanının önderlerinden olan Edirneli Nazmi'nin yetiştiğini dikkate

alırsak, Ebu'l-Hayr'ı yetiştiren kültürel iklimin mahiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

Ebu'l-Hayr'ın kuruluğa kaçmadan sade bir dil, tabii, canlı ve akıcı bir üslupla Hz. Peygamber'e olan sevgisini ortaya koymuş olduğu Mevlid'de öyle beyitler vardır ki, birer sehl-i mümteni örneği olarak Ebu'l-Hayr'ın şairlik gücünü sergiler:

Gâfil olma işbu söze tut kulak
Yakın eyle kendüni itme ırak

Gözüm açup gördüm-idi nâ-gehân
Bir gözel kuş evüme girdi hemân

Göz dahı gönül gözidür şöyle bil
Baş gözine göz dimemiş ehl-i dil

Soldurur gül gibi tâze yüzleri
Doldurur toprakla kara gözleri

Didiler kim hükm anundur n'idelüm
Biz dahı ardınca bir bir gidelüm

İçinde tek yabancı asıllı kelime bulunmayan onlarca beyit de Ebu'l-Hayr'ın Türkçe adına zaferidir:

Başladı yörimege azın azın
Görmek-içün anı gün arar yüzin

Aldı dedesi iletdi evine
Kim yüzin görüp anunla avına

Oğlı kızı ağladup öksüz koyan
Ey nice oğulları yire koyan

Ağâç ata bindürüp alup giden
Kara yirlere koyup toprak iden

Türkçe adına olumlu olan bu özellikler, mesnevi nazım şekli ve aruz vezni ile yazılan bir eserde elbette birtakım teknik kusurları da beraberinde getirecektir. Bu sebeple, bir aruz kusuru sayılan imale ve zihaflara sık sık rastlanır. Metni kurarken bütün çabamıza rağmen düzeltemediğimiz vezin kusurları da oldu. Bunların müelliften kaynaklanmış olabileceğini sanıyoruz:

Ol gice Kâbe be-gâyet hōş idi
Kalkdı yirinden ol vakit cûş idi

Halk-ı âlem tapdı ağaca taşa
Oda Tanrı didiler ey paşa

Bütün bu teknik kusurlarına rağmen, Ebu'l-Hayr'ın başarısız bir şair olduğu, bir başka deyişle eserinin "şiiriyet"ten uzak bir "nâzım"dan ibaret olduğu sonucu çıkmamalıdır.

Ebu'l-Hayr, her bölüm sonunda tekrarlanan;

Ger dilerse haşr olınca bu kelâm
Haşr ola bu olmaya hergiz tamâm

Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

beyitleriyle de eserine farklı bir ahenk ve söyleyiş güzelliği, hatta beste/ezgi değeri katmıştır. Zira aynı uygulamayı, Âşık Paşa, Süleyman Çelebi, Erzurumlu Kadı Darir ve daha birçok şairde de görürüz (bk. Çelebioğlu 1999: 121; Karahan 1994: 18-19, Yavuz 2000).

Ebu'l-Hayr'ın dil ve üslubunun en dikkate değer taraflarından biri de, atasözü ve özellikle deyimleri bolca kullanmış olmasıdır. Burada birkaç örnekle yetinelim:

Bugün algıl koma beni yarına
Âşık olan vuslat ister yârına

Didiler n'ola revâdur al anı
Bu meseldür kim severler seveni

Sen nazar it Tanrınun takdîrine
Nice mâni'dür kulun tedbîrine

Oğlı kızı ağladup öksüz koyan
Ey nice oğulları yire koyan

Atalar hem analar karşusına
Yavrucağın ayırup koyan sine

Nice donlar geyeni uryân iden
Bağrını pâre yüreğin kan iden

Ağâç ata bindürüp alup giden
Kara yirlere koyup toprak iden

Sonuç olarak, Ebu'l-Hayr'ı şiir tekniği bakımından birtakım kusurlarına, yer yer şiiriyetten uzak beyitlerine rağmen, yine de dil ve üslubu ve lirizmi ile başarılı bir şair olarak değerlendirmek mümkündür.

2. İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın Mevlidi

2.1. Adı

Ebu'l-Hayr, doğrudan doğruya eserinin adından söz etmiyor. Ancak, "mevlid" kelimesini;

Mustafa mevlidini yâd idelüm
İşidenler cânını şâd idelüm

beytinde "Hz. Peygamber'in doğumu veya doğum yıldönümü" anlamıyla kullandıktan sonra hemen arkasından gelen beyitte;

Dinle evvel bir hikayet idelüm
Mevlidün sözine andan gidelüm

diyerek, "mevlid" kelimesini hem "Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan manzum eser" anlamıyla kullanıyor hem de bir yerde eserinin adının "Mevlid" olduğunu belirtmiş oluyor. Ebu'l-Hayr;

Kim safâ vire işiden cânına
Ola kuvvet dînine îmânına

Tâ bilesiz mevlidi kim neyimiş
Hürmeti hem mevlidün niceyimiş

Hem dahı Hakk'a itâat idelüm
Mevlid okutmağı âdet idelüm

Yılda bir kez mevlidi eylediler
Ni'met-ile halkı hoş toyladılar

Mevlide itdükleri-çün hürmeti
Anlara virildi îman hilati

Ger dilersen sen de izzet kılasın
Mevlide cân-ıla hürmet kılasın

beyitleriyle de, Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümünde ona sevgi, saygı ve bağlılığın ifadesi olan manzum eserlerin (mevlid) okunmasının ve bu arada yapılan kutlama törenlerinde halka ikramda bulunulmasının imanın kuvvetlenmesine, yüce makamlar elde edilmesine vesile olacağını da belirtiyor.

2.2. Yazılış Sebebi

Ebu'l-Hayr, eserinin yazılış sebebini 60-71. beyitler arsındaki "Sebeb-i Te'lif" bölümünde belirtiyor.

Buna göre; eğer bir kişi "mevlide" saygı gösterirse, Allah ona hesapsız rahmet kılacağından, kendisinin de Allah'ın rahmetine sebep olması için mevlide izzet kılmayı dilediğini, mum ışığına koşan pervaneler gibi Hz. Peygamber sevgisi ile yanan âşıkların sohbetlerine ışık olmak, onların okuyup dinlemeleri ve kendilerinden geçmeleri için bir "mevlid" kitabı yazmayı arzuladığını; buna muvaffak olursa eserinin kendisinden güzel bir yadigâr olarak kalacağını ve onu okuyan Peygamber aşıklarının kendisini de bu vesileyle duada anmalarını

istediğini belirtir.

Ebu'l-Hayr, bu bölümde ayrıca gönül ehlinden bu dilekleri için kendisini ayıplamamalarını, kusur ve eksiklerini hoş görmelerini ister; İpsala toprağında zayıf, fakir, hakir ve nahif Ebu'l-Hayra Allah'ın rahmet eylemesini, sözlerinin bahane, asıl Allah'ın rahmetine muhtaç ve ricacı olduğunu, bunun için de eserini okuyan cemaatin dualarının hem kendileri hem de kendisi için rahmete vesile olacağını da ilave eder.

2.3. Yazıldığı Yer ve Tarih

Eserde yer alan şu beyitlerden aslen İpsalalı olan şairin, eserini yine İpsala'da 897/1491 yılında yazıp tamamladığını öğreniyoruz:

İpsalâ hâkinden ol abd-i zâ'îf
Hem fakîr ü hem hakîr ü hem nahîf

Târihin dahı didük ey ehl-i dil
Bil sekiz yüz dahı doksan yidi yıl

İpsalâ'da oldı hatm işbu kitâb
Hak kabûl itsün diyen bulsun sevâb

2.4. Nazım Şekli ve Vezni

Ebu'l-Hayr'ın Mevlid'i de, klasik Türk edebiyatında dinî ve din dışı nitelikli değişik konuların işlenmesinde en çok kullanılan bir nazım şekli olan "mesnevi" nazım şekli ile kaleme alınmıştır.

Eser, eski Anadolu Türkçesinin ilk mesnevilerinde çok kullanılan ve Türk şiirinin 11'li hece veznine uyan "remel" bahrinin *"fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün"* kalıbıyla yazılmıştır. Aruz vezninin bu kalıbının eski Anadolu Türkçesinin ilk mesnevilerinde tercih edilmesini, N. Sami Banarlı, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin *Mesnevi*'sini aruzun bu kalıbıyla yazmasına, bunun da Anadolu'daki ilk iman ve tasavvuf şairleri arasında klasik bir zevk ve terbiye oluşturmuş olmasına bağlamaktadır ki, bu görüşe biz de katılıyoruz (Banarlı 1983: 163).

2.5. Mevlid'de İşlenen Başlıca Konular

Eserde esas itibarıyla yirmi iki konu işlenmiş olup bunları Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i ile karşılaştırarak şu başlıklar hâlinde verebiliriz:

1. Allah adının büyüklüğü ve Allah'ın kudreti:

Bu bölümde, söze ve her işe Allah adıyla başlamanın ve Allah adını dilden düşürmemenin faziletlerinden; Allah adının büyüklüğünden, ezelî ve ebedî olma, zaman ve mekândan münezzeh olma, "alîm" ve "hakîm" sıfatlarından ve nihayet Allah'ın sonsuz güç ve kudretinden söz edilmiştir.

2. Müslüman olan Yahudi'nin hikayesi:

Şair, asıl bölüm olan "mevlid"e bir hikaye ile girmiştir. Bu hikayede, Bağdat'ta

Hz. Peygamber'in her doğum yıl dönümünde (rebî'ü'l-evvel ayı on ikinci pazartesi günü) mevlid töreni yapan ve halka ziyafet verip hayır işleyen bir Müslümanın bu güzel davranışından komşusu bir Yahudi ailesinin etkilenmesi ve Müslüman olmaları anlatılır.

3. Mevlid'in yazılış sebebi ve yazarın özrünün anlatılması:

Ebu'l-Hayr, bir kişinin Hz. Muhammed'in doğumuna, doğum gününe saygı duymasının Allah'ın sayısız rahmetine vesile olacağını; kendisinin de Allah'ın rahmetine kavuşmak, kendisinden sonra güzel bir hatıra kalmasını arzu ederek bu eseri yazmaya giriştiğini belirtir; dualarını almayı istediği okuyucunun eksikliklerinden dolayı kendisini ayıplamamalarını ister. Yazmış olduğu Mevlid'in hem okuyanlar hem de kendisi için rahmete vesile olmasını diler.

4. Hz. Muhammed'in ruhunun yaratılması:

Şair bu bölümde, önce her dem Hz. Peygamber'in ruhuna ve ashabına salavat getirilmesi gerektiğini öğütler; sonra da, Allah'ın âlemi yaratmadan yedi bin yıl önce, Hz. Muhammed'in ruhunu bir gevher olarak yarattığını ve onu o kadar yıl terbiye ettikten sonra âlemi ve âlemdeki her şeyi bu gevherden yarattığını anlatır.

Bu bölüm Süleyman Çelebi'de de vardır.

5. Bütün âlemlerin aslının anlatılması:

Bu bölümde de, âlemlerin aslının Hz. Muhammed'in ruhu olduğu, Hz. Âdem'in canının da o ruhtan geldiği, ruhlar âleminde Allah'ın bütün meleklerin Hz. Muhammed'e secde etmelerini istediği, ama şeytanın kibri yüzünden ona secde etmediği anlatılır.

Bu bölüm; motifleri yanında, benzer beyitleriyle de Süleyman Çelebi'ye yaklaşır:

Süleyman Çelebi:

Sûretâ gerçi Muhammed son idi
İlle ma'nîde kamudan ön idi (Aymutlu, 1995: 91)

Ebu'l-Hayr:

Kamudan ma'nî mukaddem ön-idi
Sûretâ gerçi muahhar son-ıdı

6. Allah'ın Hz. Muhammed'in ruhuna hitap etmesi:

Bu bölümde, insanlığın ağaca, taşa ve ateşe tapacak kadar sapıklık içine düştüğü, bu sebeple Allah'ın Hz. Muhammed'in suret âlemine gelmesini isteyip onun ruhuna seslenerek kendisini âleme şah (peygamber) kıldığı, dünyaya varıp kullarını doğru yola ulaştırmasını istediği, Allah'ın ne zaman arzu ederse Cebrail ile bir Burak göndereceği ve göz açıp kapayıncaya kadar arşa geleceği, Hz.

Muhammed'in de Allah'ın emrine teslim olduğunu beyan etmesi… anlatılır.

Bu bölüm de Süleyman Çelebi ile ortaktır.

7. Hz. Muhammed'in nurunun intikali veya Hz. Muhammed'in ataları:

Bu bölümde, Allah'ın Hz. Muhammed'in nurunu önce Âdem'in alnına koyduğu, sonra bu nurun Havva, Şit ve bütün peygamberlerin alnında tecelli ettiği; İbrahim, İsmail, Beni Adnan ve Beni Haşim'de göründükten sonra nihayet Abdullah ve Âmine'ye geçtiği anlatılarak Hz. Muhammed'in soy ağacı verilir.

Burada Abdullah'ın Hz. Muhammed doğmadan önce gördüğü bir rüyaya da yer verilir. Abdullah rüyasında belinden ucu arşa eren bir zincirin çıktığını görür ve rüyasını yorumlatır. Rüya tabircisi, neslinden bir er doğacağını ve bu çocuğun da bir ulu peygamber olacağını söyler.

Abdullah'ın alnındaki nura âşık olan Fatıma adlı bir kızın evlenme isteği, nurun Abdullah'ın alnından Âmine'ye geçmesi sonucu gerçekleşmeyince Abdullah Âmine ile evlenir.

8. Hz. Muhammed'in ana rahmine düşmesi:

Bu bölümde, Hz. Muhammed'in ana rahmine düşmesinden itibaren başlayan birtakım olağanüstü hâllerden söz edilmektedir. Meleklerin onun yüzü hürmetine annesini tavaf etmeleri, Mekke'deki kıtlığın sona ermesi gibi mucizeler Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inde yoktur.

9. Hz. Muhammed'in doğumunun yaklaşması:

Hamileliğin sonunda, yani Rebîülevvel ayının on ikinci gecesinde Hz. Muhammed'in doğacağı sıra beliren olağanüstü hâller annesinin ağzından anlatılır ki, bu kısım, motifleri itibarıyla Süleyman Çelebi'ninki ile aynıdır: Aniden evden cihanı dolduran bir nurun çıkması, yer ile gök arasında bir ipek döşeğin döşenmesi, gökten üç alemin inmesi ve üç yere dikilmesi, evin dört duvarının yarılıp meleklerin gelip Hz. Muhammed'in doğumunu müjdelemesi … gibi.

10. Hz. Muhammed'in doğması ve doğumu sırasında görülen mucizeler:

Bu bölümde Hz. Peygamber'in doğumu anlatılır. Farklar bulunsa da, bu bölümde anlatılanlar ve motifler Süleyman Çelebi'inin Mevlid'iyle tam bir benzerlik içindedir.

Süleyman Çelebi:

Geldi bir ak kuş kanadıyla benüm
Arkamı sıgadı kuvvetle katı (Timurtaş 1990: 29)

Cümle zerrât-ı cihân itdi sadâ

Zemzemeyle didiler kim merhabâ (Timurtaş 1990: 29)
Ebu'l-Hayr:

Katuma geldi benüm hulk-ıla
Arkamı sıgadı gâyet rıfk-ıla

Cümle zerrât-ı cihân itdi sadâ
Çağrışuban didiler kim merhabâ

11. Hz. Muhammed'in doğumundan sonra görülen mucizeler:

Hz. Muhammed'in doğumundan sonra görülen mucizeler de Süleyman Çelebi Mevlid'i ile ortaktır: Doğduğu zaman göbeğinin kesilmiş, sünnetinin yapılmış olması gibi.

Hz. Muhammed'in doğduğu gece beliren olağanüstü hâller ve motifler de Süleyman Çelebi Mevlid'inde mevcuttur.

12. Hz. Muhammed'in çocukluğu:

Bu bölümde, dedesi Abdulmuttalib'in yedi gün boyunca halka ziyafet verdiği, annesinin sütü yetmeyince kendisine sütnine arandığı, ama kimseyi emmediği, sonunda Süveybe ve Halime'nin ona sütnine olduğu, gökten ayın inerek beşiğini salladığı, günde bir aylık olacak kadar çok hızlı büyüdüğü, ağzını açıp hiç ağlamadığı anlatılır.

13. Hz. Muhammed'in ana babası ve diğer büyükleri:

Bu bölümde, Hz. Muhammed'in daha doğmadan babasını, altı yaşındayken de annesini kaybettiği, iki yıl kadar bakan dedesinin de amcası Ebu Talib'e ısmarlayıp öldüğü, halk ile iç içe yaşayıp ticaret yaptığı ve yirmi beş yaşında Hatice ile evlendiği anlatılır.

14. Hz. Muhammed'e risalet/peygamberlik gelmesi:

Hz. Muhammed'in kırk yaşında risalete erip kendisine Kur'an verildiği ve halkı imana, hidayete davet etmeye başladığı anlatılır.

15. Hz. Muhammed'in mucizeleri:

Bu bölüm de içeriği ve motifleri itibarıyla Süleyman Çelebi Mevlid'ine yakındır: Gökteki ayı iki parçaya bölmesi, doğan güneşi durdurması, gölgesinin yere düşmemesi, mübarek vücudunu bit ve pirenin yememesi, gözleri ve kulaklarının yön ve mesafe gözetmeden görüp duyması, diktiği hurma ağacının hemen meyve vermesi, köklü ağacı yürütmesi… gibi.

16. Hz. Muhammed'in Miracı:

Bu bölümde Hz. Muhammed'in Burak'a binerek Cebrail'le göklere çıkması,

Sidre'den sonra yoluna yalnız devam etmesi, Allah'ın huzuruna varıp Allah'la konuşması, Allah'tan ümmeti için dileklerde bulunması, dileklerinin kabul edilmesi, miracın bir saatte tamamlanıp geri dönmesi, döndüğünde döşeğini sıcak bulması, gördüklerini ashabına haber vermesi uzun uzun anlatılır.

Bu bölüm hem içeriği hem de motifleri bakımından Süleyman Çelebi Mevlid'inin hemen hemen aynıdır.

17. Hz. Muhammed'in ahlakı:

Bu bölümde Hz. Muhammed'in ahlakı üzerinde durulmakta, güzel ahlakı ile halkı kendine bağladığı, güler yüzlü, tatlı dilli olduğu, kimsenin ardından konuşmadığı, sözünü kesene bile hışmının olmadığı, kimseye sövmediği, kimseyi dövmediği, düşmüşün elinden tuttuğu, kimseye küsmediği, kısacası güzel ahlakta en üstün olduğu anlatılmaktadır.

Bu bölümün motifleri de Süleyman Çelebi Mevlid'i ile ortaklık arz eder.

18. Hz. Muhammed'in ümmetine öğütleri:

Bu bölümde, özetle, ümmetine dünyanın geçiciliği önemli ve esas olanın ahiret hayatı olduğu ve ona hazırlanılmasının gerektiği, ölümden kurtulmanın çaresinin bulunmadığı, bunun için de kötülüklerden sakınıp Hz. Muhammed'in bildirdiği Kur'an ve sünnet yolundan ayrılınmamak gerektiği öğütlenir.

19. Hz. Muhammed'in vefatı

a. Hz. Muhammed'in ashabına öğütleri:

Altmış üç yaşına eren Hz. Peygamber, bir gün mescitte ashabına nasihat ederken Cebrail gelir ve Allah'ın selamı ile kendisini arzu ettiğini bildirir. Bu sözü canı gönülden kabul eden Hz. Muhammed, Bilâl'e yakında vefat edeceğini ve bütün ashabını mescide çağırmasını söyler. Toplanan ashabına son öğütlerini verir; yine ölüme karşı hazırlıklı olmalarını, tevbe edip Kur'an ve sünnet yolundan ayrılmamalarını belirtip minberden iner.

b. Ukâşe hikayesi:

Sonra evine varır, hastalanarak döşeğine yatar. Arkasından gelen ashabına vefatının yakın olduğunu belirtip, kendisine hakları geçmişse söylemelerini ve haklarını almalarını ister. Bunun üzerine Ukâşe adlı yaşlı bir kişi kalkarak bir gün deveye kamçı sallarken kendisine vurduğunu, sırtında da gömlek bulunmadığını, kendisinin de aynı şekilde kamçı ile vurarak hakkını almak istediğini belirtir. Gözlerinin önünde Hz. Peygamber'e vurulacağı endişesiyle galeyana gelen sahabeyi yine Hz. Peygamber teskin eder. Bilâl'e aynı kamçıyı getirtir ve Ukâşe'nin vurması için sırtını açar.

Ukâşe, sahabenin çığlıkları arasında Hz. Peygamber'e vurmak yerine kamçıyı fırlatır ve Hz. Peygamber'in sırtındaki "nübüvvet mührü"ne aksakalını sürüp mührü öper. Maksadının bu olduğunu, bunu cehennem ateşinden kurtulma, rahmete kavuşma ümidiyle yaptığını anlatan Ukâşe'yi, Hz. Muhammed cennet ile

müjdeler.

Bu hikaye, Süleyman Çelebi Mevlid'inde yoktur.

c. Hz. Muhammed'in ashabıyla vedalaşması:

Bu bölümde hastalığı artan Hz. Muhammed'in mescide gidemeyecek kadar zayıf düştüğü, imamlığı Hz. Ebubekir'e bıraktığı, ashabının feryatlarına dayanamayıp koluna girenler mescide gittiği, saf içinde oturduğu yerden namazını kıldığı, bir müddet dinlendikten sonra Hz. Ali'ye dayanarak son kez nasihat ettiği, vefatından sonra nasıl yıkanacağını ve toprağa nasıl konacağını vasiyet ettiği anlatılır.

Bu bölüm, içeriği ve motifleri itibarıyla Süleyman Çelebi Mevlid'iyle benzerlik göstermektedir.

ç. Hz. Muhammed'in hastalığının artması:

Hz. Muhammed, on sekiz gün hasta yatar. Bir gün kuşluk vaktinde Cebrail gelerek kendisine Allah'ın selamını getirir; Allah'ın kendisinden bir talebinin olup olmadığını sorduğunu söyler. Hz. Peygamber, tek kaygısının ümmeti olduğunu, başka kaygısının olmadığını belirtir. Göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir zamanda Cebrail, Allah'ın huzuruna gider ve Allah'ın cevabını getirir. Allah, sevgilisi Muhammed'in arzusunu kabul ettiğini ve onun ümmetinin tamamının cennete girmeden diğer ümmetlere cenneti haram kıldığı müjdesini göndermiştir.

Bu bölüm, Süleyman Çelebi Mevlidi'nde de vardır.

d. Hz. Muhammed'in ruhunu almak için Azrail'in insan suretinde gelmesi ve Hz. Muhammed'in ruhunu teslim etmesi:

Cebrail'den sonra, Hz. Muhammed'in ruhunu kabzetmek için Azrail, insan suretinde gelmiştir. Hz. Peygamber'in evinin kapısına gelen Azrail içeri girmek için ısrarla izin ister, ama Hz. Fatıma ve Hz. Âişe onu içeri almak istemezler. Yattığı yerden dışarıda kapıda birinin bulunduğunu, tarif üzerine de Azrail olduğunu anlayan Hz. Peygamber, kızı Fatıma'ya Azrail'in birçok özelliğini sıraladıktan sonra onu içeriye almalarını söyler.

Azrail içeri girip Hz. Muhammed'in huzuruna gelince, Allah'ın selamını getirdiğini, eğer izin verirse ruhunu kabz edeceğini, yoksa geri gitmesi gerektiğini ifade eder. Hz. Muhammed de, "Sonu ölüm olacak olan ömrü ne edeyim, ömrü terk edip Allah'a gideyim." diyerek yüzünü kendi örterek ruhunu teslim eder, Rabb'ine varır.

Bu bölüm de Süleyman Çelebi Mevlid'i ile benzer motifler taşımaktadır.

20. Bütün yaratılmışların Hz. Muhammed'in vefatına ağlaması:

Hz. Muhammed'in vefatı bütün mahlukatı üzer. Başta ashabı olmak üzere melekler, bütün cennet ehli, kuşlar büyük bir acı ile ağlaşır, feryat ederler.

21. Hz. Muhammed'in defnedilmesi:

Bu bölümde sahabenin Hz. Muhammed'i vasiyetine uygun olarak gömlek ile yıkadıkları, kefene sarıp gözyaşlarını toprakla buluşturarak defnettikleri bütün enbiya ruhlarının hazır olup saf tuttukları, Cebrail'in imamlığında namaz kıldıkları, sonra Mikail, İsrafil, Azrail gibi büyük meleklein imamlık edip diğer bütün meleklere namaz kıldıkları, sonrada sırasıyla sahabenin erkek, kadın ve çocuklarının bölük bölük gelip üç gün boyunca Peygamberimizin namazını kıldıklarını, bütün bu vecibelerin yapıldıktan sonra da Hz. Peygamber'i defnettikleri anlatılır.

Hz. Peygamber'i toprağa veren sahabe, onun faziletlerini sıralar; onun ümmetini terk etmeyeceğini, kıyamet günü ümmetiyle cennete gireceğini, ona layık ümmet olmaları gerektiğini tekrarlayıp teselli bulmaya çalışırlar.

Bu bölümün sonunda Mekke ile Medine arasında Hz. Peygamber'i sahipleniş konusunda bir diyaloğa yer verilir.

22. Dua:

Bu bölümde adından da anlaşılacağı üzere Mevlid yazarı, kendisi ve gönlünde Hz. Muhammed sevgisi taşıyan bütün Müslümanlar için dua eder; Hz. Muhammed'e layık birer ümmet, Allah'a layık birer kul olmayı diler. İpsala'da H 897/ M 1491 yılında tamamlanan bu mevlidin de yazan ve okuyanlar için rahmete vesile olmasını niyaz eder.

2.6. İpsalalı Ebu'l-Hayr Mevlidi'nin Nüshaları

İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın müellifi olduğu mevlid, Balkanlarda hâlâ önemini koruyan bir eser olup, yurt içi ve yurt dışındaki birçok kütüphane ve şahıs elinde yazma ve taşbaskı birçok nüshası bulunan bir eserdir. Hatta, Bulgaristan'da Kırcaali bölgesinde özellikle Pomak Türklerince hâlâ itibar edilen ve sevilerek mevlid törenlerinde okunan bir mevliddir (Ahmed 2007). Duyumlarımıza göre Mestanlı'da Süleyman Çelebi Mevlidi'ninkinden farklı bir ezgi/beste ile okunmaktadır.

Bulgaristan Başmüftü Yardımcısı Vedat Sabri Ahmed'in tarafımıza gönderme lütfunda bulunduğu nüsha örneklerine göre Kırcaali bölgesinde *Mustafa Mevlidi* olarak bilinen Ebu'l-Hayr Mevlidi'nin, İstanbul'da biri 1316/1898'de Haşim Efendi Matbaasında, diğeri 1335/1916'da Arif Efendi Matbaasında basılmış iki taşbaskı nüshası daha vardır.

İpsalalı Ebu'l-Hayr'ın Mevlid'i, *İpsalalı Hasan Efendi Mevlidi* adıyla Bulgaristan'da Kiril harfleriyle de yayımlanmıştır: Хаджи Насуф Халил-Хаджи Реджеб Али Ахмед (2001). Части от Книгата по Вероизповдание; Там Мевлиди Шерифи на Ибсалалъ Хасан Ефенди на Сюлейман Челеби и Мевлит Дуасъ, подг. на Бълг [Hacı Nasuf Halil- Hacı Recep Ali Ahmed (2001). Ömer Nasuhi Bilmen'in İlmihalinden Bölümler; İpsalalı Hasan Efendi ve Süleyman Çelebi'nin Tam Mevlid-i Şerifi ve Mevlid Duası].

---

[29]. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Hâzâ Kitâbu Mevlûdi’n-Nebî
-*Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem***-**

Bismillâhirrahmânirrahîm
(Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

1 Allah adıyla söze başlayalum
Ma’rifet bâgında gül aşlayalum

2 Allah adıyla dutalum her işi
Tâ gönülden giderelüm teşvişi

3 Allah adın derd-ile yâd idelüm
Hazretine zâr u feryâd idelüm

4 Allah adın di dilünde sen müdâm
Allah adıyla olur her iş tamâm

5 Her kimün dilinde kim Allâh ola
Sanmanuz kim ol kişi gümrâh ola

6 Dâyimâ zikr eyle Allah adını
Bulasın son demde îmân dadını

7 Ol durur ol kim ana yok ibtidâ
Kimse bulmaz ana hergiz intihâ

8 Evvelinün evvelinde yok nişân
Âhirünün âhiri yok bî-gümân

9 Hiç zamânı hiç mekânı yok anun
Her ne vasf itsen nişânı yok anun

10 Ana gizlü nesne yok oldur alîm
Hikmet anundur kamu oldur hakîm

11 Bir kulına tâc urur donı harîr
Biri döşemege bulımaz haşir

12 Biri gül suyın begenmez dürtüne
Biri bulımaz pelâs kim örtüne

13 Biri altun taht urup sadra geçer

Biri külhandan sürülmişdür kaçar

14 Yidi iklim şâhı medhal eylemez
Kimse hiç bu müşkili hall eylemez

15 Enbiyâ vü evliyâ hayrân olup
Hep melâik cümle ser-gerdân olup

16 Hikmetin tanlar irişmez birisi
İlm bahrine girişmez birisi

17 Ger dinilse haşr olınca bu kelâm
Haşr ola bu olmaya hergiz tamâm

18 Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Der-Beyân-ı Âgâz-ı Hikayet[30]

1 Vasf-ı Hakdan söyledük bir kaç kelâm
Vasfı anun dil-ile olmaz tamâm

2 Mustafa mevlidini yâd idelüm
İşidenler cânını şâd idelüm

3 Dinle evvel bir hikayet idelüm
Mevlidün sözine andan gidelüm

4 Kim safâ vire işiden cânına
Ola kuvvet dînine îmânına

5 Tâ bilesiz mevlidi kim neyimiş
Hürmeti hem mevlidün niceyimiş

6 Var-ıdı Bağdâd içinde bir kişi
Gice gündüz hayr-ıdı anun işi

7 Her Rebî’ü’l-evvel ayı Mustafa
Mevlidin eyler-idi ol pür-safâ

8 Ol Habîbün yolına komışdı baş
Yidürürdi et ü etmek dürlü aş

9 Bir Yahûdî konşısı vardı anun
Key adûsı idi İslam ehlinün

10 Avratı didi ana bir gün ey yâr
Ne aceb işdür ki eyler işbu câr

11 Her Rebî’ü’l-evvel ayı bu kişi
Hayr idüben yidürür dürlü aşı

12 Ol Yahûdî didi bilgil ey nigâr
Bir habîbi vardur anun gül-izâr

13 Ahmed ü Muhtar durur adı anun
Cümle dilde var durur yâdı anun

14 Bu ayun on ikisinde ey nigâr
Hem düşenbih gicesi ol gül-izâr

15 Anasından doğdı ol bedr-i tamâm
Cümle âlem âfitâbı ol hümâm

16 Anun-içün anda bayram ider ol
Her kişiye dürlü in’âm ider ol

17 Çün işitdi hatunı anun sözin
Aklı gidüp yavu kıldı kendözin

18 İrdi ol vakt ana ışk-ı Mustafa
Doldı kalbi zevk u şevk-ıla safâ

19 Ol gice şevk-ıla yatdı ol nigâr
Gördi düşinde Muhammed şems-vâr

20 Hâzır olmış cümle ashâbı bile
Cümle âli cümle ahbâbı bile

21 Didi hatun bu güzel yüzlü nigâr
Kim durur buncılayın yok gül-izâr

22 Didiler Muhtar Muhammed bu durur
Hem dahı Mahmûd u Ahmed bu durur

23 Ol Habîbe şevk-ıla virdi selâm
Hulk-ıla aldı selâmın ol hümâm

24 Yâ Rasûlallah diyü söyledi ol
Lutf-ıla “Lebbeyk” didi ana Resul

25 Ağlayuban ol nigâr âh eyledi
Ben sana kemter karavaşam didi

26 Bana “Lebbeyk” dimege nedür sebeb
Ey letâfet ma’deni kân-ı edeb

27 Didi ana ol şefî’ü’l-müznibîn
Ol Habîb *ol rahmeten li’l-âlemîn*[31]

28 Şevk-ıla anup ululadun beni
Bil kabûl itdi seni de ol ganî

29 Sana îman hilatin virdi ahad
Sen benümle olısarsın tâ ebed

30 Ana telkîn itdi îmân ol Rasûl
Sıdk-ıla îmâna geldi anda ol

31 Uykusından uyanupdur ol nigâr
Nezir olsun Mustafaya nem ki var

32 Hem Yahûdî gördi hatun gördügin
Bildi hatunı Rasûle irdügin

33 Didi gördüm bu gice sen gördügün
Hâk-i pâyine yüzüni sürdüğün

34 Âşık oldum ana ben de cân-ıla
Doldı gönlüm nûr-ıla îmân-ıla

35 Ol Rasûle biz uyalum sıdk-ıla
Yolına cânı koyalum ışk-ıla

36 Hem dahı Hakk'a itâat idelüm
Mevlid okutmağı âdet idelüm

37 Durdı anlar ahd üzere ber-karâr
Eylediler dîn-i İslam ihtiyâr

38 Yılda bir kez mevlidi eylediler
Ni'met-ile halkı hoş toyladılar

39 Mevlide itdükleri-çün hürmeti
Anlara virildi îmân hilati

40 Ger dilersen sen de izzet kılasın
Mevlide cân-ıla hürmet kılasın

41 Ger dilersiz bulasız âlî makâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

---

[30] Hikayenin Başlangıcının Anlatılması
[31] Enbiyâ, 21/107.

Der-Beyân-ı Sebeb-i Te'lîf-i Kitâb[32]

1 Bir kişi kim mevlide izzet kıla
Bî-hisâb Allâh ana rahmet kıla

2 Diledüm ben de ana izzet kılam
Tâ sebeb ola bana rahmet bulam

3 Mevlidinden ben dahı cem eyleyem
Sohbet-i âşıklara şem eyleyem

4 Şem'e karşu olalar pervâneler
Okıyalar dinleyeler yanalar

5 Çün geçer kalmaz bana da rûzigâr
Kala benden sonra bir hoş yâdigâr

6 Kim sebeb ola du'âda analar
Kul du'âsıyla kulı Hak yarlıgar

7 Ehl-i dilden lîk bu durur murâd
Kılmayalar sözümüz ayb-ıla yâd

8 Tâkat irişdükçe dinür her makâl
Duta ma'zûr eksigin ehl-i kemâl

9 Yâ İlâhî rahmet eyleğil ana
Kim Ebu'l Hayr'ı du'â ile ana

10 İpsalâ hâkinden ol abd-i zâ'îf
Hem fakîr ü hem hakîr ü hem nahîf

11 Hak teâlâ rahmetini râcidür
Söz bahânedür du'â muhtâcıdur

12 Ey cemâat lutf idüp kılun du'â
Rahmet ola hem size vü hem bana

Fî Beyâni Mahalli Fâtihati'l-Kitâb[33]

1 Başlayalum söze bismillâh ile

Zeyn idelüm dili hamdullâh ile

2 Dahı idelüm salât u hem selâm
Rûhına Peygamberün her subh u şâm

3 Hem dahı âlile ashâba selâm
Bizden irsün tâ kıyâmet ber-devâm

4 Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

5 Fahr-ı âlem mevlidin fikr idelüm
Şevk-ıla vü zevk-ıla zikr idelüm

Fî Beyâni Sebebi Fıtrati'l-Âlem[34]

1 Dinle imdi bir haber gevher-nisâr
Her biri can kulağına gûş-vâr

2 Evvel Allâh adı yoğ-iken cihân
Diledi kim biline ola ayân

3 Bir güher halk eyledi ol pâdişâh
Adını ol gevherün virdi hibâh

4 Ol güherdür rûh-ı pâk-i Mustafa
Ol güherdür asl-ı rûh-ı enbiyâ

5 Ol güherden oldı hatmü'l-mürselîn
Ol güher oldı şefî'ü'l-müznibîn

6 Cümle eşyâyı yaratmadın ganî
Yidi bin yıl öndin itdi halk anı

7 Ol kadar yıl terbiyet itdi ana
Tâ şefâat kıla yine ol sana

8 Andan oldı âşikâre vü nihân
Yir ü gök ü arş u ferş ü ins ü cân

9 Ger dinilse tâ be-haşr işbu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm

10 Ger dilersiz söyleyesiz hoş kelâm

Sıdk-ıla din es-salâtu ve’s-selâm

Fî Beyâni Aslı Cemîi’l-Âlem[35]

1 Gâfil olma işbu söze tut kulak
Yakın eyle kendüni itme ırak

2 Âlemün aslı nedür bilgil anı
Cânı uyar ışk-ıla dinle bunı

3 Rûh-ı Ahmed durur aslı âlemün
Vardı ol yoğ-iken adı Âdem’ün

4 Kamudan ma’ni mukaddem ön-idi
Sûretâ gerçi muahhar son-ıdı

5 Cân-ı Âdem andan oldı bil yakîn
Geldi sonra yine Âdem’den emîn

6 Ol cihetden şöyle kıldı Hak dilek
Secde ide Âdem’e cümle melek

7 Secde kılun Âdem’e didi Çalab
Secde itdi her birisi bâ-edeb

8 İtdi kibri anda şeytân-ı la’în
Eylemedi secde gördi kendüzin

9 Didi kim otdan yaratdun beni sen
Toprağa baş indürem mi hîç ben

10 Kibr ucından oldı şeytan-ı la’în
Dergehinden sürdi Rabbü’l-âlemîn

11 Ger dilerse kişi şeytândan necât
Sıdk-ıla ışk-ıla disün es-salât

Fî Beyâni Hitâbillâhi İlâ Rûhi’l-Mustafa Aleyhi’s-Selâm[36]

1 Dinle bundan sonra ey sâhib-nazar
Işk-ıla söyleyelüm bir hoş haber

2 Ne dimişdi Hak teâlâ eydelüm
Rûhını Peygamberün vasf idelüm

3 Dolmış-ıdı bu cihan küfr ü dalâl
Olmış-ıdı serteser fısk u vebâl

4 Din yolını câdular tutmış-ıdı
Küfr ağacı yimişi bitmiş-idi

5 Halk-ı âlem tapdı ağaca taşa
Oda Tanrı didiler ey paşa

6 Tâ şuna irişdi âhir ol zamân
Kopdı Hak'dan bu arada pes hemân

7 Gele sûret âlemine Mustafa
Tâ ki âlem bula anunla safâ

8 Mustafa rûhına didi ol İlâh
Cümle âlem içre kıldum seni şâh

9 Dünyaya var kullaruma ol resul
Halka göster hâlıkına doğrı yol

10 Sûret-i insân-ıla ol âşikâr
Bana lâyık canları eyle şikâr

11 Her kaçan bana kılasın iştiyâk
Cebrâîl-ile viribiyem burâk

12 İzzet-ile vara seni getüre
Göz açup yumınca arşa yetüre

13 Arşumun üstinde seyrân idesin
Dilesen kürsimde cevlân idesin

14 Rûh-ı Ahmed işidüp Hak'dan hitâb
Hoş edeble virdi ol demde cevâb

15 Didi kim yâ Rabbenâ yâ Ze'l-celâl
Kulunam emrüne kıldum imtisâl

16 Pâdişahdan pes gerek bana nişân
Davetüm gerçekligi ola ayân

17 Didi ol dem pâdişâh-ı lâ-yezâl
Kâdir u hayy u tüvânâ pür-kemâl

18 Her ne dirsen eyle kim ben kâdirem
Her ne demde ister-isen hâzıram

19 Her ne kim sana gerek ben bilürem
Lâ-cerem her ne dilersen kıluram

20 Viribiyem sana Kur'an-ı mübîn
İltiserdür anı Cebrâ'il-emîn

21 Hem dahı sana virem çok mu'cizât
Zâhir ola isteyicek beyyinât

22 Ger dinilse haşr olınca bu kelâm
Haşr ola bu olmaya aslâ tamâm

23 Ger dilersiz râzı ola Rabbü'l-enâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni İntikâli Nûri'n-Nebiyyi Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem[37]

1 Bir dahı sözden dilüm eyler beyân
Ol Habîbün neslini ider ayân

2 Dinle imdi eydeyin önden sona
Kimler oldı ata vü ana ana

3 Hem nice nakl eyledi nûr-ı Rasûl
Kimlere geldi vü kime gitdi ol

4 Bu kelâmı şerh ideyin size hoş
Bu söze cân-ıla tutun siz de gûş

5 Çün yaratdı Hak teâlâ Âdem'i
Kim müşerref kıla işbu âlemi

6 Mustafa'nun nûrını perverdigâr
Âdem'ün alnında kıldı âşikâr

7 Mustafa nûrına geldi her melek
Secde kılup dilediler çok dilek

8 Anun-ıla irdi Âdem devlete
Anun-ıla lâyık oldı cennete

9 Didi Âdem ey kerîm ü zü'l-minen
Ahmed'ün nûrını göster bana sen

10 İndi nûr alnından ol dem Âdem'ün
Dırnağına vardı ban barmağınun

11 Çünki Âdem gördi Ahmed nûrını
Defaten kaldurdı ban barmağını

12 Hak buyurdı Mustafa'nun nûrına
Kim vara ol yine Âdem alnına

13 Durdı pes alnında nice rûzigâr
Lîk hergiz dutmadı anda karâr

14 Gitdi andan nûr ol sâhib-cemâl
Alnına Havvâ'nun itdi intikal

15 Gitdi andan sonra nûr-ı gül-izâr
Oldı Şît'ün cebhesinde âşikâr

16 Gitdi andan nûr ol sâhib-burâk
Enbiyânun alnını kıldı turak

17 İrdi İbrâhîm'e İsmâîl'e nûr
Vardugınca buldı ol gâyet zuhur

18 Tâ Benî Adnâna irdi bâ-safâ
Tâ Kenâna tâ Kureyş'e bâ-vefâ

19 Çün Benî Hâşim'den zâhir oldı ol
Mustafa'nun kavmine buldı vusul

20 Müddetiyle doğdı Abdullah meğer
Mustafa'nun nûrı ana nakl ider

21 Gördi Abdülmuttalib nûrı hemân
Yolına kodı anun baş-ıla cân

22 Eyledi hizmet ana ol her zamân
Tâ ulalup oldı Abdullah cüvân

23 Diledi bu kez anı evermege
Tâlib oldı niceler kız virmege

24 Mekke şehrinde var-ıdı bir hoş er
Adı Vahhâb-ıdı kavli mu'teber

25 Sevdi Abdullâh'ı virdi kızını
Eyledi teslîm ana kendüzini

26 Bil Emîne'yidi kızı ol erün
Oldı âhir anası Peygamberün

27 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm

28 Ger dilersiz rahmeti Rabbü'l-enâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

29 Ol münevver nûrını fikr idelüm
Kalbümüz pür-nûr idüp zikr idelüm

30 Yine gevher saçalum âşıklara
Hoş safâlar virelüm sâdıklara

31 Rahme nice düşdügin söyleyelüm
Aslını bir bir beyân eyleyelüm

32 Gördi Abdullâh düşinde meğer
Kim bilinden bir uzun zencir çıkar

33 Ucı gökden yukaru arşa irer
Vardı ta'bîr idene düşin sorar

34 Dir muabbir kim belünden er doğa
Ulu peygamber olup arşa ağa

35 Bu sevinc-ile giderken ol cüvân
Anı bir hatun görüp sevdi hemân

36 Fatıma dirler-idi Mürre kızı
Gördi Ahmed nûrını nâ-gâh gözi

37 Ol dem içre oldı âşık ol ana
Didi kim cânum fedâ olsun sana

38 Al beni çift eyleğil kendüzüne
Yüz kıvırcık deve virem özüne

39 Bugün algıl koma beni yarına
Âşık olan vuslat ister yârına

40 İlm-ile bilmişdi hatun ol gice
Ana rahmine düşiser ol hâce

41 Anun-içün bugün algıl dir beni
Zîra korkar ala gayrılar anı

42 Didi Abdullah kim eve varayın
Sen nesün aslun nedür bir sorayın

43 Geldi Abdullâh evine söyledi
Anda olan sözi takrîr eyledi

44 Didiler n'ola revâdur al anı
Bu meseldür kim severler seveni

45 Sen nazar it Tanrınun takdîrine
Nice mânidür kulun tedbîrine

46 Fatıma'ya kaldı kendü gussası
Olmış-ımış nûr Emîne hissesi

47 İşid imdi nice oldı ey hoca
Kudret-i Hakk-ıla meğer ol gice

48 Sulb-ı Abdullah'dan indi ol Rasûl
Ana rahmi eyledi anı kabul

49 Vardı ol dem nûr Emîne alnına
Durdı anda tâ varınca yirine

50 Geldi Abdullah seherden pes yine
Diledi ol hatunı çift idine

51 Didi gel imdi alayın ey nigâr
Ben de sana âşık oldum bî-karâr

52 Bakdı Abdullâh'a gördi nûr yok
Ol dem içre geldi ana gussa çok

53 Didi Abdullâh ol dem ey cüvân
Ahmed'ün nûrını sevdümdi hemân

54 Bil ki şimden girü olmaz var yüri
Cevherün gitmiş ü boş kalmış yiri

55 Çünki gitmiş nûrı senden yüri var
Böyle diyüp eyledi âh-ıla zâr

56 Didi bahtum yarı itmedi benüm
Gayrıya lâyık-ımış kendü sanum

57 Kul didügi olmaz-ımış bî-gümân
İlla Tanrı didügi olur hemân

58 Ger dinilse haşr olınca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya aslâ tamâm

59 Ger dilersiz bulasız ni'met müdâm
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Der-Beyân-ı el-Vâkıa Hîne Nüzûlühi İle'r-Rahm[38]

1 Düşdi ana rahmine çün Mustafa
Cümle âlem buldı anunla safâ

2 Her melek geldi anı itdi tavâf
Anasınun karşusında tutdı saf

3 Kıtlığ-ıdı Mekke ol yılda katı
Gitdi darlık virdi Tanrı rahmeti

4 Ol yıl içre geldi hem ashâb-ı fîl
Mekke'yi yıkmağa gelmişlerdi bil

5 Viribidi Hak ebâbîl kuşların
Taşlar-ıla deldiler hep başların

6 Gelmedin dahı görükdi mu'cizât
Hoş safâyıla din imdi es-salât

Der-Beyân-ı Zuhûri'l- Alâmâti İnde Vücûdihi'ş- Şerìf[39]

1 Dinlen imdi hoş ser-âgâz idelüm
Bir münevver söze âgâz idelüm

2 İşidün kim nice doğdı ol Rasûl
Ol asîl ü pür-usûl asl-ı usûl

3 Nice tutdı nûrı anun âlemi
Nice buldı âdem andan hoş demi

4 Çün dokuz ay müddeti oldı tamâm

Vakt irişdi kim doğa Hayrü'l-enâm

5 Pes Rebîülevvel ayı oldı çün
On ikinci gice geldi gitdi gün

6 Diledi doğmaklığa Hayrü'l-beşer
Gördi ol vakt anası çok nesneler

7 Her ne kim gördiyse ol dem söyledi
Bazısını dinle gör kim ne didi

8 Didi nur çıkdı evümden nâ-gehân
Bu cihân ol nûr-ıla doldı hemân

9 Hem dahı döşendi bir sündüs döşek
Yir-ile gök arasında tutma şek

10 Cümle gökler kapusını açdılar
Âleme rahmet suyını saçdılar

11 Gördüm indi gökden üç yire alem
Her birisi bir yire urdı kadem

12 Şark-ıla garba dikildi ikisi
İndi durdı Mekke üzre birisi

13 Bu alâmetlerden anladum hemîn
Mustafa'nun gelmesi oldı yakın

14 Şöyle hayrân otururken nâgehân
Dört divârı evün açıldı hemân

15 Zâhir oldı nice hûrîler bana
Didiler kim muştuluk olsun sanña

16 Bu Rebîulevvel on ikincisi
Hem dahı işbu düşenbih gicesi

17 Doğısar senden Muhammed Mustafa
Âleme rahmet olısar ol safâ

18 Yine nâgâh oldı bir şey âşikâr
Yüzi pür-nûr-ıdı anun şems-vâr

19 Didiler Meryem durur bu gül-izâr
Kulluk itmeğe gelüpdür ol nigâr

20 Oldı zâhir yine bir nûr-ı azîm

Şâd oldum gitdi benden cümle bîm

21 Didiler bu Âsiye’dür ey nigâr
Hizmete gönderdi sana Kird-gâr

22 Virdiler anlar selâm ol dem bana
Didiler kim hizmete geldük sana

23 Evüme gökçek döşek döşediler
Lutf-ıla anlar beni ohşadılar

24 Her biri bir dürlü hulk eylediler
Fahr-ı âlem doğmasını didiler

25 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm

26 Ger dilersiz cennet içre hoş makâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve’s-selâm

Der-Beyân-ı Kevn-i Vücûd-ı Muhammed Mustafa
-*Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem-*[40]

1 Çünki doğmak diledi ol Mustafa
Kim kıla işbu cihânı pür-safâ

2 İşid imdi kim ne didi anası
Doğmalu oldukda ol dür dânesi

3 Sundılar dir elüme dolu kadeh
Didiler bunı içen olur ferah

4 İçdüm anı sütden ak kardan sovuk
Tatlu vü şîrin şekerden dadı yok

5 Gitdi benden içicek bu akl u hûş
Can safâ deryâsına gark oldı hoş

6 Gözüm açup gördüm-idi nâ-gehân
Bir güzel kuş evüme girdi hemân

7 Sûreti âdem velî gövdesi kuş
Gördüm anı vaktüm oldı katı hoş

8 Katuma geldi benüm ol hulk-ıla
Arkamı sığadı gâyet rıfk-ıla

9 Kanadın giderdi arkamdan hemîn
Doğdı def'i *rahmeten li'l-âlemîn*

10 Cümle zerrât-ı cihân itdi sadâ
Çağrışuban didiler kim merhabâ

11 Merhabâ ey şâh-ı cânan merhabâ
Merhabâ ey derde derman merhabâ

12 Şükr idün Allâh'a geldi Mustafa
Gelmese olmaz-ıdı ansuz safâ

13 Çün vücûda geldi ol Fahr-ı cihân
Nûrı vardı anun alnına hemân

14 Hem nübüvvet mührini ol kird-gâr
Ahmed'ün cisminde kıldı âşikâr

15 Mühr-i hullet oldı ana ihtiyâm
Âşıkân din es-salâtu ve's-selâm

16 Ol dem içre Kâbe'den yana yüzin
Yire koyup çökmiş-idi hem dizin

17 Secde içre Hakk'a idüp izzeti
Dirdi yâ Rab sen bağışla ümmeti

18 Dembedem âvâz iderdi ey emîn
Seni kıldum *rahmeten li'l-âlemîn*

19 Arşdan irdi hem dahı zâhir bir ün
Doğdı Ahmed didi bilün işbu dün

20 Bu gicede doğdı şâh-ı dü-cihân
Hükmi anun kalısardur câvidân

21 Tutdı ol kim nevbeti anun müdâm
Günde beş kez urulısardur tamâm

22 Ol kıyâmetde şefî'ü'l-müznibîn
Doğdı ol kim *rahmeten li'l-âlemîn*

23 Ger seversenüz anı ey hâs u âm
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

24 Hak teâlâ rahmetin fikr idelüm
Sıdk-ıla vü derd-ile zikr idelüm

25 Ol gicede arş u kürsî ditredi
Ol gicede cümle deryâ kükredi

26 Ol gice tabl-ı nübüvvet urdılar
Ol gice şeytânı gökden sürdiler

27 Ol gicede sebze-zâr oldı zemîn
Hem çiçeklendi kamu ağaç hemîn

28 Ol gice Kâbe be-gâyet hoş idi
Kalkdı yirinden ol vakit cûş idi

29 Ol gicede oldı cümle hasta sağ
Yüreğine iblisün uruldı dâğ

30 Ol gice irdi safâya hem safâ
Bildi kim cihâna geldi Mustafa

31 Ol gicede cümle halk irdi tana
Her biri hayrân olup kaldı tana

32 Giceyi ol gice yavu kıldılar
Yirine nevrûz-ı envar buldılar

33 Ger dinilse haşr olınca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm

34 Ger dilersiz nûr-ı Yezdân ber-devâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni Halâti'l-Melâike ve Gayrihâ[41]

1 Çünki doğdı ol şefî'ü'l-müznibîn
Ol habîbullâh-ı hatmü'l-mürselîn

2 Doğduğı dem gördiler bu hikmeti
Göbeği kesilmiş olmış sünneti

3 Geldiler cümle melâik sâf sâf
Kâbe gibi itdiler anı tavâf

4 Hûriler cennet kapusın açdılar
Cümle gelüp ana saçu sacdılar

5 Ol münevver yüzi çünkim gördiler
Yüzlerini ayağına sürdiler

6 Cümlesi şâd oluban buldı safâ
Doğdı zîrâ kim Muhammed Mustafa

7 Didiler üç gün anı gizlen tamâm
Hep melâik ana virsünler selâm

8 Halvet evde üç gün anı kodılar
Âdemîler anı hiç görmediler

9 Hep melâik anda ana geldiler
Ahmed'i görüp safâlar sürdiler

10 Çün melekler ol Habîb'i gördiler
Yüzlerini ayağına sürdiler

11 Karşu durup her biri medh itdiler
Hoş ziyâret eyleyüben gitdiler

12 Durduğun yirden dilersen sen dahi
Bulasın âhir ziyâret ey ahi

13 Sevgil anı ışk-ıla sen ey hümâm
Şevk-ıla di es-salâtu ve's-selâm

Der Beyân-ı [..] en-Nebî
-*Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem Hâlâti Sıgarihi-*[42]

1 Çünki üç gün oldı cedd-i gül-izâr
Yani Abdülmuttalib anla ey yâr

2 Yedi gün halka ziyâfet eyledi
Er ü avrat kim var-ısa toyladı

3 Sevdi anı hizmete bil bağladı
Her ne kim lâzımdı anı eyledi

4 Lîkin emzürmeğe taya bulmadı
Kimsenün ol emzüğini almadı

5 Âhir iki taya bulundı hemîn
Emmedi anlardan artuk ol emîn

6 Emzüren kimler idi bilgil ayân
Evvel emzürdi Süveybe bir zamân

7 Pes Halîme oldı sonra tayası
Kamu tıflun süd-iledür mâyası

8 Ol meme kim emer-idi ol Rasûl
Ana kevserden açılmış-ıdı yol

9 Gökden inüp beşiğin öñürdi ay
Güneş anun hasretinden dirdi vay

10 Ağız açup hergizin ağlamadı
Anasınun yüreğin dağlamadı

11 Olur-ıdı günde bir aylık kadar
Ana benzer gelmedi nesl-i beşer

12 Başladı yürimeğe azın azın
Görmek-içün anı gün arar yüzin

13 Söze geldi çünki evvel söyledi
“Lâ ilâhe” diyüp “illallah” didi

14 Her ne kim söyledi söylerdi sahîh
Hem belîğ ü mu’ciz ü gâyet fasih

15 Ger dinilse tâ kıyâmet bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm

16 Cânumuz ışk-ıla kurbân idelüm
Es-salâtu ve’s-selâmı idelüm

Fî Beyâni Hâlâti’n Nebiyyi ve Hâlâti Ceddihî ve Ebeveyhi [43]

1 İşid imdi n’oldı anun atası
Hem dahı nic’oldı anun anası

2 Hem nic’oldı ol şerîfün hâlini
Dinleyüben bil anun ahvâlini

3 Öndin öldi doğduğından atası
Hâmile kalmışdı ol vakt anası

4 Altı yaşındayken öldi anası
Pes yetîm oldı ol dürrün dânesi

5 Atadan hem anadan oldı yetîm
Anun-içün didiler dürr-i yetîm

6 Aldı dedesi iletdi evine
Kim yüzin görüp anunla avına

7 Key katı sevdi vü izzet eyledi
Gice gündüz ana hizmet eyledi

8 Besledi dedesi anı iki yıl
Râviler böyle didi sen dahı bil

9 Çün sekiz yaşına irdi ol safâ
Dedesi de öldi kaldı Mustafa

10 Ahmed'i Bû Tâlib'e ısmarladı
Enbiyânun efdali budur didi

11 Ammisi çün aldı anı yanına
Hizmetin minnet görürdi cânına

12 Çün yiğit olmağa başladı Habîb
Olur oldı cümle dertlüye tabîb

13 Yörür-idi karışuban halk-ıla
Cümlesin kul kılmış-ıdı hulk-ıla

14 Halk-ı âlem gibi yir içer-idi
İl gibi ol da konup göçer-idi

15 Geh mücerred gâh evli oldı ol
Hem dahı satdı vü aldı pür-usûl

16 Çün yigirmi biş yaşadı pür-safâ
Bil Hadîce oldı çifti Mustafa

17 Ol zamanda oldı ana vâkıât
Cân u dilden siz de eydün es-salât

18 İtmiş-idi va'de Rabbü'l-âlemîn
Getüre Kur'ânı Cebrâ'îl-emîn

19 Oldı müddet va’deye çünkim tamâm
Yitişicek kırkına Fahrü’l-enâm

20 Ana virildi risâlet hilati
Arturuldı hürmeti vü izzeti

21 Davete başladı sultân-ı cihân
Kim benem peygamber-i âhir zamân

22 Bir bilün Allâh’ı beni hak-Rasûl
Putları batıl bilün itmen kabûl

23 Hüccetüm Kur’an durur virdi cemîl
Kim anı bana getürdi Cebrâîl

24 Kime irdiyse hidâyet ol zamân
Sıdk-ıla îmâna geldi ol hümâm

25 Câhiliyyet gayreti nicelerün
Sağır itdi kulağın kör gözlerin

26 Göz dahı gönül gözidür şöyle bil
Baş gözine göz dimemiş ehl-i dil

27 Cehd it imdi ol gözi sen açagör
Bu fenâdan ol göz-ile göçegör

28 Ol göz-ile görinür envâr-ı Hak
Hem anunla bilinür esrâr-ı Hak

29 Ger dinilse haşr olınca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm

30 Ger seversen Mustafa’yı ey hümâm
Işk-ıla di es-salâtu ve’s-selâm

Fî Beyâni Mu’cizâti’n-Nebiyyi
-*Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem***-**[44]

1 Dinle imdi mu’cizâtın diyelüm
Can gıdâsı durur anı yiyelüm

2 Söyleyelüm zevk-ıla binde birin
Her birin işidicek kıl âferîn

3 İşid imdi n'eyledi Peygamberi
Dü-cihânun seyyidi ol serveri

4 Başladı andan girü ol pâk zât
Zâhir ide dürlü dürlü mu'cizât

5 Bir işâret eyledi ol nîk-rây
İki pâre oldı ol dem gökde ay

6 Gün doğarken güne dur didi Rasûl
Doğmayup gün eyledi sözin kabûl

7 Nice kez dolanduğı vaktin güne
Doğ dir-idi doğar-ıdı ol gine

8 Yire anun gölgesi bil düşmedi
Ana hergizin sinekler üşmedi

9 Yimedi cism-i latîfin bit pire
Görmedi kimse ana kim it üre

10 Görür-idi her yanadan gözleri
İşidürdi cümle yirden sözleri

11 Şarka garba çün sunayıdı elin
Bî-tekellüf irişür-idi hemîn

12 Hurma ağacını çün dikdi yire
Ol dem içre bitdi kim yimiş vire

13 Bitmiş ağacun budağına Rasûl
Yapışıcak yidilürdi ana ol

14 Gel dise köklü ağaca ol şefî
Tiz gelürdi emrine olup mutî

15 Mu'cizâtına anun yokdur hisâb
Binde birin şerh idemez bin kitâb

16 Tâ kıyâmet ger dinilse mu'cizât
Mustafa'dan zâhir ola beyyinât

17 Bin kıyâmet olsa ol olmaz tamâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

18 Ol Habîb ululuğın fikr idelüm
Sâdıkâne Hâlıkı zikr idelüm

Fî Beyâni Mi'râci Seyyidi'l-Kevneyn ve Rasûli's-Sakaleyn[45]

1 Yine bir söz dahı idelüm beyân
Uyuma aç gözün ey mü'min uyan

2 Mustafa kim enbiyâ ser-tâcıdur
Mu'cizâtından biri mi'râcıdur

3 İşid imdi bir gicede n'oldı hâl
Gerçi anı dimeğe yokdur mecâl

4 Gökleri seyran nice kıldı Rasûl
Hazret-i Hakk'a nice tutmışdı yol

5 Dünyaya çünkim Muhammed Mustafa
Geldi lîkin bulmadı hergiz safâ

6 Diledi Hak'dan ide ahde vefâ
Yani kim mi'râca gide Mustafa

7 Cismi bile cânı seyrân eyleye
Arş u kürs üstinde cevlân eyleye

8 Hazret-i ma'bûdına vâsıl ola
Her ne kim maksûdı var hâsıl ola

9 İşbu kasdı itdügi gice Rasûl
Ümmühânî evine kıldı nüzûl

10 Yatsı farzın kılmış-ıdı ol habîb
Didi yâ Rab eyle mi'râcı nasîb

11 Hak teâlâ didi kim yâ Cebrâîl
Tur yiründen tesbihün terk eyleğil

12 Korkdı Cebrâîl didi kim yâ İlâh
Kim kıyâmet mi kopar ey pâdişâh

13 Didi ol şimdi değüldür bil yakîn
Lîk vargıl cennete sen yâ emîn

14 Algıl andan bir burâk-ı mu'teber
Bile al hem hulle vü tâc u kemer

15 Var Habîbüme ilet benden selâm
Di ki gelsün dir seni Rabbü'l-enâm

16 Ol dem içre Cebrâîl oldı revân
Tâc u hulle hem kemer aldı hemân

17 Bir burâkı dutubanı ol emîn
Bir kızıl yâkût eğer urdı hemîn

18 Hem zümürrüdden uyan urdı latîf
Hûb zîbâyıdı gâyet de şerîf

19 Cebrâîl aldı anı oldı revân
Ümmühânî evine irdi hemân

20 Bilesince geldi nice bin melek
Her birisi görmeğe ider dilek

21 Anda iken dahı ol hüsn ü cemîl
Ol burâkı aldı geldi Cebrâîl

22 Didi kim ey fahr-ı cümle enbiyâ
Davet itdi seni bu gice Hudâ

23 Çok selâm itdi size ey gül-izâr
Arşa gelsün didi bu gice nigâr

24 Bir burak gönderdi nurdan ol sana
Katı müştâk olmışam dir ben ana

25 Na'lin-ile arşa çıksun dir Habîb
Gerçek oldur bana her demde karîb

26 Dâyim ister hazretümden her melek
Arş u kürsî benden iderler dilek

27 Cümlesi anun yüzin görmek diler
Ayağına yüzlerin sürmek diler

28 Gel gidelüm göklere yâ Mustafa
Muntazırdur sana ashâb-ı safâ

29 Enbiyâ ile melâik bâ-karâr
Yolun üstinde çekerler intizâr

30 Cümle cennet kapusını açdılar
Yolına çok dürr ü gevher sacdılar

31 Çün işitdi bu sözi ol dem Habîb
Cebrâîl katına vardı ol tabîb

32 Cebrâîl tutdı burâkı bindi ol
Arşa götürüp o gice tutdı yol

33 Tarfetü'l-ayn içre anlar ol zamân
Kudse varup anda kondılar hemân

34 Çünki Kuds'e vardı ol Hayrü'l-enâm
Enbiyâ ervâhına virdi selâm

35 Enbiyâ ervâhına oldı nidâ
Mustafa'ya kılunuz siz iktidâ

36 Cebrâîl anda ikâmet eyledi
Mustafa ol dem imâmet eyledi

37 Çün tamâm itdi namâzı ol imâm
Anlara lutf-ıla virdiler selâm

38 Gördi kim nurdan urulmış nerdübân
Nerdübandan oldılar göğe revân

39 İrdi evvelki göğe çün Mustafa
Kapu açıldı vü girdi pür-safâ

40 Ol gök ehli cümle karşu geldiler
Hayr makdem yâ Muhammed didiler

41 Her göğe kim irişürdi ol imâm
İzzet iderdi melâik hâs u âm

42 Dirler-idi merhabâ yâ Mustafa
Cânumuz buldı cemâlünle safâ

43 Gitdi gökden yukaru ol bedr-i tâm
Çok acâyib gördi ol demde hümâm

44 Vardı arşa diledi basa kadem
Baş kodı ayağına levh ü kalem

45 Geçdi anlardan habîb-i Kird-gâr
Sidre'ye vardı vü kıldı ol karâr

46 Sidre'ye irişdüği dem ol şehâ
Uydılar anda melâik müntehâ

47 Anlara anda imâm oldı ey yâr
Efdalidür cümle halkun gül-izâr

48 Sidre'den çün geçmek istedi Rasûl
Kaldı anda Cebrâîl olup melûl

49 Cebrâîl'e didi ol dem Mustafa
Gel gidelüm kalma bunda ey safâ

50 Didi ana Cebrâîl ey bedr-i tâm
Bu yiri hazret bana itdi makâm

51 Bundan öte ger basarsam bir kadem
Yanar oda hep kanadum ben n'idem

52 Didi sakla perrün otur kapuda
Can vireyin varayın ben tapuda

53 Ben ki ol pervâne-i ışkam i cân
Oda yakmak dilerem perrüm hemân

54 Bu hevâda yanmayınca bâl ü per
Kanda bulur ol murâdından eser

55 Ol murâdı ister-isen ey hümâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

56 Nâgehânî geldi refref önine
Bindi Tanrı dostı refref üstine

57 Gitdi andan refref ile Hazrete
Tâ ki vâsıl ola Rabbü'l-izzete

58 Seyr iderken âlemi ol âfitâb
Geçdi bir dem içre yetmiş bin hicâb

59 Çok acâyib gördi ol Hayrü'l-beşer
Hep diyicek anları sözler uzar

60 Bir kafâ görindi ana nâgehân
Kanda ne yir var ne gök var ne mekân

61 Görmez oldı anda hîç ol kâyinât
Fâni oldı külli zât-ıla sıfât

62 Kaldı nûr içre ki anun vasfını
Şerh idemez kimse bir zerre anı

63 Pes tahiyyât eyleyüp dir yâ İlâh
Ben kuluna dest-gîr ol pâdişâh

64 Ol dem içre Hak'dan irişdi selâm
Gitdi hayret hurrem oldı ol imâm

65 Anda gördi gözi Rabbü'l-izzeti
Şöyle göre âhiretde ümmeti

66 Ger dilersiz göz göresiz nûr-ı zât
Derd-ile ışk-ıla idün es-salât

67 Didi kulına ki ben Rabbü'l-enâm
Âlemînün Tanrısı adum selâm

68 Sevgülüdür bana suçlular başı
Tâat-ıla geçürendür bin yaşı

69 Her ki bile kendü suçın zilletin
Benüm içün kıla kılsun tâatin

70 Ger bitiler dolu gelse zilleti
Karşu viribiyem ana rahmeti

71 Ben severem dileyen kullarumı
Gice gündüz cennet ü dîdârumı

72 Ger dilerse evvel âhir ins ü cin
Kamusının bitürem her hâcetin

73 Hiç hazînemden benüm eksilmeye
Şol denizden yapışınca eğnine

74 Her ki gelse eksük ü yoklug-ıla
Her ne kim ister-ise bunda bula

75 Yokluğun bil dahı digil ey hümâm
Cân u dilden es-salâtu ve's-selâm

76 Hak teâlâ dahı gör ne dir ana
Her ne dilek dilesen virem sana

77 Fahr-ı âlem didi sensin dest-gîr
Kim ganîyem lutfun-ıla ben fakîr

78 Kendü nefsüm-çün dileğüm yok durur
Ümmetüm içün velîkin çok durur

79 Bu günehkâr ümmeti ey dest-gîr
Yâ İlâhî korkudan kurtarıvir

80 Oda yakma bunları ey zü'l-minen
Yile virme bir avuç toprağı sen

81 Hak teâlâ didi ol dem yâ habîb
Seni kıldum dertlü kullara tabîb

82 Dilemedin dileğün makbûl durur
Her ne maksûdun ki var mahsûl durur

83 Sen benümsin ben senün ey bahtiyâr
Cümle varum bahşiş itdüm sana var

84 Ümmetüni sana virdüm ey habîb
Cennetümi anlara kıldum nasîb

85 Çün işitdi bu kelâmı pür-safâ
Secde itdi ol arada Mustafa

86 Didi buldum ben murâdum işbu dem
Böyle diyüp ol aradan gitdi hem

87 Karşu geldiler melekler bi't-tamâm
Dirler-idi yâ Muhammed yâ imâm

88 Kutlu olsun sana mi'râc yâ mutî
Âsi ümmetlere ki oldun şefî'

89 Bizi de unutmağıl yâ Mustafa
Himmetün-ile olalum pür-safâ

90 Ger dilersen ol safâya iresin
Sâdıkâne es-salâtu diyesin

91 Bir gicede işit ol bedr-i dücâ
Âlemi gezdi tamâm uçdan uca

92 Çün Habîbün bitdi işi ol zamân
Kubbetü's-Sahrâ'ya indi ol hemân

93 Geldi bir sâatde döşeğine ol
Dahı buldı ısıcaklık anda bol

94 Anda ne gördi vü bildiyse ayân
Geldi bir bir itdi ashâba beyân

95 İşidüben cümlesi şâd oldılar
Hurrem olup gamdan âzâd oldılar

96 Kasr idüp mi’râcı biz kılduk tamâm
Dâyimâ olsun ana bizden selâm

97 Kime oldı vir haber bu mu’cizât
Hoş safâyıla din imdi es-salât

98 Ol Habîbün izzetin fikr idelüm
Işk-ıla ihlâs-ıla zikr idelüm

Fî Beyâni Evsâfi’n-Nebiyyi
-*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem***-**[46]

1 Çünki mi’râcın didük uşşâkına
Başladuk şimden girü ahlâkına

2 Hulk-ıdı dâyim işi bu hulk-ıla
Halkı kul eylemiş-idi hulk-ıla

3 Fahr-ı âlem bir güler yüzlü idi
Lutfı boldı hem şirin sözlü idi

4 Kimsenün ardınca söz itmez idi
N’eyleyüp n’itdüğini gütmez idi

5 Hışmı yoğ-ıdı sözin sıyan-içün
Dimez-idi sözümi sıdun niçün

6 Dirdi “Lebbeyk” çağırıcak bir kişi
Meskenetle lutf-ıdı dâyim işi

7 Söylemek dilese bir kimse ana
Dönderür-idi yüzin andan yana

8 Kakıyup bir kimseye söğmedi ol
Hışm idüp bir kimseyi döğmedi ol

9 Hergiz andan ululanmak gelmedi
Kendüden alçağ u eksük bulmadı

10 Eli ile çeküp arpa yir-idi
Dâyimâ *el-fakru fahrî*[47] dir-idi

11 Hilm-ile dâyim tevâzu'dı işi
Kimseye ol dürmemişdi hiç kaşı

12 Hâcete gelse kimesne yanına
Ol anı minnet görürdi cânına

13 Sa'y iderdi hâcetin bitürmeğe
Düşmişün elin tutup götürmeğe

14 Dostlarından hiç kesilmek yoğ-ıdı
Kesilene varması hem çoğ-ıdı

15 Bir kişiyle görüşmese ol Habîb
Çeküp elin almaz-ıdı ol tabîb

16 Her nerede olsa otururdı ol
Dimez-idi oturacak yir değül

17 Kanda kim otursa ol merd-i güzîn
Kimseden ilerü komazdı dizin

18 Hüsn-i hulkda andan efdal yoğ-ıdı
Hûb-hûlar anda gâyet çoğ-ıdı

19 Ger dinilse tâ be-haşr işbu kelâm
Haşr ola bu olmaya hergiz tamâm

20 Ger dilersenüz bu ahlâkı tamâm
Derd-ile din es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni'n-Nesâyıhi Li-Ümmeti Muhammed
Aleyhimi's-Selâm[48]

1 Fahr-ı âlem murtazâ vü Mustafa
Didi bize dünya bilün bî-vefâ

2 İşbu âlem enbiyâya kalmadı
Evliyâya dahı mahrem olmadı

3 Pes sana nice kalısar ey civân
Key dürüş kim kurtarasın anda cân

4 Sen bilürsin kim bu dünyâ fânidür
Mihnet-ile derd ü hasret kânıdur

5 Her ki geldi dünyaya durmaz geçer
Sinleden yana yöni az az göçer

6 Çün tamâm ola sefer işün bite
Bir adım yol yok sana andan öte

7 Çâre yokdur bir nefes ötesine
Çünki vakt irişdi girürsin sine

8 Yatısarsın sin içinde yok işün
İşledüğün iş olısar yoldaşun

9 Şol cefâ vü cevr-ile kazanduğun
Bunda kalısar yalınuzdur ölün

10 Sana değen bir kaç arşun biz ola
Bu didüğüm geç değüldür tiz ola

11 Ömre mağrûr olma geçer yil gibi
Şol dereden katı akan sel gibi

12 İrdi ölüm hiç bir işün bitmedi
Sen unutdun ol seni unutmadı

13 Key sakın aldamasun seni fenâ
Kim fenâya aldanan oda yana

14 Hem sakın sünnet yolın elden koma
Bidati dutan nice cennet uma

15 Ol Habîbi seven uydı yolına
Uymayanlar ardını döndi dine

16 Ey niceler sevdi kıldı tâati
Eyü sanup işlediler bidati

17 Merd-isen ko bidati dut sünneti
Tâ olasın Mustafa'nun ümmeti

18 Kaç yavuzdan eylüği eyle kabûl
Eylük ehli olmayısar hiç melûl

19 Yavuz iş idenlerün işi harâb
Tamu odı içre olısar kebâb

20 Gâfil olma hâzır ol bil her işi
Kendüne sen hâsıl itme teşvişi

21 Cânuna sanduğunı sen san işe
Kendü sanundur sana gelen başa

22 Dosta düşmen düşmene dost bakmağıl
Kimse aybın kimseye sen çakmağıl

23 Bir iş işleğil ki ol iş nûr ola
Âhiret de dünya da ma'mûr ola

24 Dünyaya gelen gidiser âkıbet
Olısardur ana menzil âhiret

25 Olsa kurtulmağa ölümden meded
Mustafa kalaydı dünyâda ebed

26 Altmış üç yıl işbu zindanda tamâm
Durdı senün içün ol Hayrü'l-enâm

27 Evvel âhir şer'i bildürdi sana
Cân u dilden gerçek ümmet ol ana

28 Pes diledi can hümâsın uçura
Bu fenâdan ol bekâya göçüre

29 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm

30 Ger dilersiz olasız ümmet tamâm
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

31 Cân u dilden suçumuz fikr idelüm
Hak teâlâ hazretin zikr idelüm

Fî Beyâni İntikâli'n-Nebî
-*Sallallâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem***-**[49]

1 Dinlen imdi n'oldı âhir Mustafa
N'itdi anunla bu devr-i bî-vefâ

2 Âh idüben inleşün ey âşıkân
Ağlaşun hem derd-ile ey sâdıkân

3 Oda yaksun âlemi efgân üni
Göklere çıksun ol odun tütüni

4 Derd odıyla oda yansun ins ü cân
Gussayıla derd-ile dolsun cihân

5 Buncılayın derde taşlar döymeye
İlle taşdan katı gönül duymaya

6 Her ki ol sultân içün yaş indüre
Yaşı anun tamuyı söyündüre

7 Her kişi anun içün mahzûn ola
Cennet içre ol dahı mevzûn ola

8 Ger dilersen cânuna ire hayât
Ümmet-isen şevk-ıla di es-salât

9 İşid imdi kim o Fahr-ı kâyinât
Nice hasta oldı vü buldı vefât

10 Nice terk itdi bu fânî âlemi
Nice yakdı fürkat odı âdemi

11 Çünki irdi ömri altmış üçine
Ol mübarek ömrün irdi ucına

12 Bir gün ol mescid içinde şâh-vâr
Oturup eylerdi gevherler nisâr

13 Nâgehân ol peyk-i sultân u celîl
Hâzır oldı mescid içre Cebreîl

14 Didi sana çok selâm itdi celîl
Dir ki gelsün şimdiden girü cemîl

15 Gel gidelüm ol ile ey gül-izâr
Muntazırdur sana anda ne ki var

16 Bu sözi çünkim işitdi ol Rasûl
Cân u dilden eyledi anı kabûl

17 Didi ol demde Bilâl'e yâ Bilâl
Kim yakında olısardur intikal

18 Var kığır gelsün benüm ashâbumı
Ehl-i beytüm âlümi ahbâbumı

19 Vardı zâr-ıla haber virdi Bilâl
Düşdi ashâb içre ol demde melâl

20 Bir araya cümlesi cem oldılar
Derd odına küllisi yakıldılar

21 Mescide geldi hemân anlar o dem
Her biri ağlayup eydür ben n'idem

22 Gördiler kim oturur kân-ı safâ
Fahr-ı âlem ol Muhammed Mustafa

23 Merhabâ didi onlara ol Rasûl
Durdı çıkdı minbere ol pür-usûl

24 Didi bilün dünyadur dâr-ı cefâ
Bâki sanman kimseye kılmaz vefâ

25 Bunda aslâ kimse hurrem olmadı
Her ki geldi ağladı ol gülmedi

26 Her ki bunda bir nice gün ola sağ
Urur ölüm yüreğine dürlü dâğ

27 Hâzır olun size gelmedin vefât
Tevbe idün bulasız oddan necât

28 İşde sizün-çün kodum iki tarîk
Bana ol yoldan gelen olur refîk

29 Birisi Kur'an'dur birisi sünnetüm
Gayrı yol dutan değüldür ümmetüm

30 Hem kitâb u sünnet-ile siz amel
Eylenüz tâ râzı ola lem-yezel

31 Haşra dek ger dinilirse bu kelâm
Neşr ola bu olmaya aslâ tamâm

32 Ger dilersen gide gussan ey hümâm
Zevk-ıla di es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni İhtirâzi Hukûki'l-İ'bâd
-*Rahimehullâhu Teâlâ Aleyhi***-**[50]

1 Çok nasîhat idüp ol dem Mustafa
İndi minberden Rasûl-i bâ-safâ

2 Korkdı ashâbun kulûbı key katı
Ağlaşuban itdiler çok rikkati

3 Didiler kim yâ Rasûlallah niçün
Kim aceb söz söyledün bunda bugün

4 Didi bilün sizi fürkatde koyup
Giderem dâr-ı fenâdan el yuyup

5 Böyle diyüp Âyişe'nün evine
Vardı yatdı hasta olup döşeğine

6 Cümle ashab bilesince vardılar
Çün Habîbi ancılayın gördiler

7 Didi yakındur benüm gitmem bilün
Ger var-ısa kimsenün hakkı alun

8 Mustafa'dan işidicek bu sözi
Kamusınun yaş-ıla doldı gözi

9 Söylemedi ol arada hiç bir er
Dimedi var hakkum ey Hayrü'l-beşer

10 And virüp didi yine ashâbına
Hiç dilümden yâ elümden kimsene

11 Din kim incindiyse hakkın vireyin
Her neyise anı bunda göreyin

12 Kalmasun yarına hiç bir suçumuz
Ödeyelüm yiter-iken gücümüz

13 And virüben böyle didi ol beşer
Turu geldi bir Ukâşe adlu pîr

14 Yâ Rasûlallah diyü itdi nidâ
Atam anam kim sana olsun fedâ

15 Hazretün and virmese turmaz-ıdum
Hizmetüne da'vi turgurmaz-ıdum

16 Kamçı salışdun deveye yâ Rasûl
Bana dokundı vü ben oldum melûl

17 Çün işitdi bu sözi ol yüzi nûr
Dir Bilâl'e yâ Bilâl oturma dur

18 Yüri var ol kamçıyı bunda getür
Fatıma evindedür tizcek yetür

19 Vardı kamçıyı getürdi çün Bilâl
Didi Ahmed yâ Ukâşe hakkun al

20 Aldı eline kamçıyı kopdı figân
Eyle sandılar ki urur bî-amân

21 Âh idüben cümlesi ağlaşdılar
Gözlerinden kanlu yaşlar saçdılar

22 Ağlaşup ashab didiler her biri
Gel bizi ur urmağıl Peygamberi

23 Sanma şunı yâ Ukâşe durasın
Kim Habîbi karşumuzda urasın

24 Yüriyesin şöyle dünyâda diri
Böyle diyüp hamle itdi her biri

25 Dir Habib kim anlara epsem durun
Hakkını alsun Ukâşe oturun

26 Dir Ukâşe yâ Rasûlallâh o gün
Çıplağ-ıdum yoğ-ıdı arkamda don

27 Sen dahı arkanı açgıl yâ Rasûl
Çıplak olgıl olmağıl hergiz melûl

28 Pes hücûm idüp yine ashâb ana
Didiler kim varma serverden yana

29 Cânumuz tende iken bil sen anı
Sana urdurmazuz ol görklü teni

30 Didi Ahmed tınman alsun hakkını
Çünki Hakdan taşra değüldür yöni

31 Hem size de eyle gerek bilünüz
Key arıdun korkuludur yolunuz

32 Cümle ashâbı yine oturdılar
Çünki hakdur didi Ahmed durdılar

33 Ol kısas virdügine ağlaşalum
Es-salâtu ve’s-selam çağrışalum

34 Çün mübarek arkasın açdı hümâm
Ol nübüvvet mühri berk urdı tamâm

35 İlerü geldi Ukâşe ol zamân
Kopdı ashâb içre zâr-ıla figân

36 Kamçıyı atdı yabana ansuzın
İrişüben sürdi ol mühre yüzin

37 Işkı mührün gâlib-idi özine
Öpdi sürdi anı iki gözine

38 Aksakalın kodı mührün üstine
Hâlini arz eyledi Hak dostına

39 Pes didi kim yâ şefîa'l-müznibîn
Ol ki maksûdum idi buldum hemîn

40 Hâşa ki uram seni ben gül-ile
Oda yansun kasd idenler el-ile

41 Lîk bu işde bu idi pes garaz
İşbu nesne bana olaydı ivaz

42 Cismüne bu ak sakalumı sürem
Mührüni hem gözlerüm ile görem

43 Şol ümîd üzre ki otdan kurtulam
Hak teâlâ fazl idüp rahmet bulam

44 Ger dilersen sen de rahmet ey hümâm
Derd-ile di es-salâtu ve's-selâm

45 Ol Habîbullah ne dir işit ana
Yâ Ukâşe muştuluk olsun sana

46 Ak sakalun tamuya oldı harâm
Hem makâm oldı sana dârü's-selâm

47 Kim ki cennet ehlini görmek diler
Ol Ukâşe yüzine kılsun nazar

48 Pes sahâbe birbirin hep kopdılar
Ol azîzün gözlerini öpdiler

49 Ol Ukâşe hürmetiyçün yâ İlâh
Hatmümüz hayr eyleğil ey pâdişâh

50 Sen de mührün âşıkıysan ey hümâm
Işk-ıla di es-salâtu ve’s-selâm

51 Borcumuz ödemesin fikr idelüm
Sıdk-ıla hem Hâlık’ı zikr idelüm

52 İşidün siz ol şerîfün hâlini
Dinleyüben bil anun ahvâlini

53 Çünki hasta oluban yatdı Rasûl
Korkup ashâb oldılar gâyet melûl

54 İşbu korku düşdi cümle âline
Nâgehânî şems-i İslam doluna

55 Gözlerinden çıkdı mecmû-ı safâ
Gördiler kim hasta oldı Mustafa

56 Hücreyi dolaşup iderlerdi âh
Aramuzdan gidiser ola mı şâh

57 Yatduğı yirden işitdi anları
Derd odıyla yüreği yananları

58 Didi bu derd-ile kimdür ağlayan
Hasret odıyla yüreğin dağlayan

59 Didiler ashâbunuzdur yâ Rasûl
Derdünüzden eyler anlar zârı bol

60 Siz yataldan yimediler hiç taâm
Bir nefes olmadı anlar şâd u kâm

61 Didi din girsün içerü anlara
Ben dahı müştâkam ol yâranlara

62 Eylediler anlara ol dem haber
Hayretinden çoğı olmış bî-haber

63 Hücreye girdiler anlar ağlayu
Gözlerinün yaşı akar çağlayu

64 Gördiler *ve’ş-şemsi tâhâ ve’d- duhâ*[51]
Muktedâ vü müctebâ vü murtazâ

65 Hastalıkdan bedr-iken olmış hilâl
Kalmamış cisminde aslâ hiç mecâl

66 Çünki gördi anları ol müctebâ
Lutf idüp yârenlere dir merhabâ

67 Didi bilün bana irişdi firâk
Dîni ma'mûr idün idüp ittifâk

68 Gördiler kim Fahr-ı âlem key za'îf
Dosta gitmekliğe meyl itmiş şerîf

69 Tapulayup ol aradan gitdiler
Her birisi âh u feryâd itdiler

70 Çün namaz vakti irişdi ol zamân
Geldi okudı Bilâl ol dem ezân

71 Pes selâm idüp didi kim es-salâ
Yâ Rasûlallah yâ hayre'l-hudâ

72 Fahr-ı âlem dir Bilâl'e yâ Bilâl
Za'f irişdi varmağa yokdur mecâl

73 Var Ebûbekr'e eyit olsun imâm
Ben anun her işini tutdum tamâm

74 Çün Bilâl işitdi ol dem ağladı
Firkat odıyla yüreğin dağladı

75 Cân u dilden ider-idi âh u vâh
Kulların hasret odına yakdı şâh

76 Gel didi yâ Ebubekir ol imâm
Eyle buyurdı sana Hayrü'l-enâm

77 Çün işitdi bunı ashâb-ı Rasûl
Kaldılar hayretde oluban melûl

78 İçlerinden kopdı nâgah bir figân
Gözlerinden yaş yirine akdı kan

79 Şol kadar ağlaşdılar vakt-i namâz
Çıkmağa yakın kaluban kaldı az

80 İlerü geldi Ebûbekr imâm
Durdı kim ashâba ol ola imâm

81 İtdi tekbir gördi Ahmed yiri boş
Pes içinde itdi fürkat odı cûş

82 Döymeyüben geldi hayret ol ere
Düşdi yüzi üstine ol dem yire

83 Kopdı ashâbun içinde bir figân
Dökdi anlar yaş yirine kara kan

84 Bir gırî kopdı ki vasf olur değül
Kim işitdi yatduğı yirden Rasûl

85 Rahm idüp ashâba dir ol zât-ı pâk
Varayın anlara olmadın helâk

86 Gayret-ile durdı ol dem Mustafa
Koltuğına girdi ashâb-ı safâ

87 Mescide geldi sahâbe gördiler
Yüzini görüp salâvat virdiler

88 Gördi Bûbekr'e işâret eyledi
Geçdi ol dahı imâmet eyledi

89 Saf içinde hoş oturdı ol safâ
Uydı ol vakt Ebûbekr'e Mustafa

90 Otururken kıldı ol demde namâz
İtdi ashâb-ıla anda hoş niyâz

91 Hem didi ashâbına şâh el-vedâ
Didi ashâbı da ey mâh el-vedâ

92 El-vedâ ey canlara cân el-vedâ
El-vedâ ey derde dermân el-vedâ

93 Yine dir ashâbına ol dem Rasûl
Hücreme iletün beni olman melûl

94 Pes Rasûli hücreye götürdiler
Menziline ol şahı yetürdiler

95 Çünki geldi hücreye itdi karâr
Gör sahâbe n'itdiler bî-ihtiyâr

96 Yakalar çâk idüben ağlaşdılar
Yiryüzine kanlu yaşlar saçdılar

97 Haşr olınca ger dinilse bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm

98 Ger dilersiz bulasız şefkat tamâm
Derd-ile din es-salâtu ve's-selâm

99 Bir zaman dinlendi çün ol âfitâb
Kim Alî'ye söykenüp itdi hitâb

100 Didi ashâbına ol Hayrü'l-enâm
Şer'üm üzre olunuz sâbit-kadem

101 Enbiyâ kim benden öndin geldiler
Cümlesi bundan yine göç kıldılar

102 Ben dahı dârü'l-bekâya göçerem
Bu fenâdan uçup anda geçerem

103 Cümle siz de göçisersiz hep bilün
Ana göre yerağunuzı kılun

104 Her kişi ölüm şarâbın içiser
Köpridür bu dünya gelen geçiser

105 Gitmenüz dârü'l-fenâdan eli boş
Hâlünüz dârü'l-bekâda ola hoş

106 Hem didi ashâbına Hayrü'l-enâm
Ümmetüme benden idünüz selâm

107 İdesiz kim şer'ümi hoş dutalar
Nefs hevâsın artlarına atalar

108 Sünnetüm terk itmeyüp cehd ideler
Dâyimâ benüm yoluma gideler

109 Çün selâm itdi size ol nîk-nâm
Siz dahı din es-salâtu ve's-selâm

110 Şimdi dahı lutf-ıla olur selâm
Her ki dirse es-salâtu ve's-selâm

111 Buncılayın çok vasıyyet eyledi
Nice yunur nice konur söyledi

112 Pes Rasûl ashâbı gör kim n'itdiler
Derd odıyla yana yana gitdiler

113 Ehl-i beyti ümmihâtü'l-mü'minîn
Ol arada kıldılar âh u enîn

114 Anlara dahı nasîhat eyledi
Her birine ne gerekse söyledi

115 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Kim kıyâmet olsa bu olmaz tamâm

116 Devlete irmek dilersenüz müdâm
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

Fî Beyâni Şiddeti Marazi'n-Nebî
-*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem***-**[52]

1 Çünki kuşluk vakti oldı ve'd-duhâ
Hasta oldı katı şâh-ı enbiyâ

2 On sekiz gün hasta oldı serteser
Diledi kim ol hümâ ide sefer

3 Ol dem içre hâzır oldı Cebreîl
Didi kim sana selâm itdi celîl

4 Hâtırunuz sordı sizün ol Hudâ
Hastalıkdan nicedür dir Mustafa

5 Sizlere didi dahı hem ol Çalab
Sor Habîbüm ne kılur benden taleb

6 Cebreîl'e didi ol kân-ı vefâ
Ol nebîler hâtemi ol Mustafa

7 Dilegüm Hak'dan benüm ümmet durur
Ümmetüm bana ulu minnet durur

8 Ümmetüm-çün çekmişem dürlü belâ
Bilmezem âhir olar nice ola

9 Gice gündüz gussa yidüğüm benüm
Ümmetümdür ümmetümdür ümmetüm

10 Nefsüm-içün bil ki kaygum yok durur
Ümmetüm-çün lîk gussam çok durur

11 Âsi ümmet hâli nice olısar
Di bana Hak anlara ne kılısar

12 Beni şâd itmek dilersen ey emîn
Ümmetümden vir haber bana hemîn

13 Sıdk-ıla nice anar bizi hümâm
Hoş diyelüm es-salâtu ve's-selâm

14 Ol dem içre Cebreîl oldı revân
Hazrete göneldi ol demde hemân

15 Tarfetü'l- ayn içre girü geldi bil
Hoş haber virdi Rasûle Cebreîl

16 Didi ol dem yâ Muhammed gam yime
Ümmetüm-çün neyleyem n'idem dime

17 Hak teâlâ eyledi sana selâm
Ümmet-içün ağlamasun dir imâm

18 Dünyeden gitdükde anlar hâzıram
Saklayam îmanlarını nâzıram

19 Meşhedini anlarun ben gin idem
Hem cevâbın anlara telkîn idem

20 Yirden evvel ümmetini çıkaram
Hem kıyâmetde oları kurtaram

21 Gayrı ümmetlerden anun ümmeti
Ön girüp cennetde süre lezzeti

22 Girmeyince anun ümmeti tamâm
Gayrı ümmetlere cennetdür harâm

23 Ol Habîbümdür katumda murtazâ
Ümmeti dahı olupdur müctebâ

24 Çünki böyle didi Cebrâîl-emîn
Dir Muhammed şimdi oldum ben emîn

25 İşidün ey mü'min ü mü'minât
Sıdk-ıla vü şevk-ıla din es-salât

26 Hak teâlâ fazlını fikr idelüm
Cehd-ile vü zevk-ile zikr idelüm

Fî Beyâni İntikâli Rûhi'l-Mustafa -*Aleyhi's-Selâm*-[53]

1 Dinle imdi ol Rasûl-i mu'teber
Hazret-i Hakk'a nice kıldı sefer

2 Gâfil olma sûz-ıla dinle sözi
Uyuma uyan ey mü'min aç gözi

3 Geldüğinden sonra Cebrâîl-emîn
Gelmiş-idi bile Azrâil hemîn

4 Sûret-i insân-ıla indi yere
Kim Arab sanurdı gören ey yare

5 İndi durdı ol arada ol hemîn
Sonra vardı hücre yanına emîn

6 Kapuya gelübeni virdi selâm
Yâ Rasûlün ehl-i beyti yâ kirâm

7 Hiç bana destûr olur mı kim girem
Ol Habîbün hâli nicedür soram

8 Âyişe görür ki taşradan Arab
Çağıruban görmeği ider taleb

9 Ol dem içre Fatıma'ya söyledi
Kapudağına cevâbın vir didi

10 İçerüden Fatıma dir yâ Arab
Hastadur katı Rasûl-i pür-edeb

11 Var işüne ey karındaşum Arab
Ko bizi ağlayalum her rûz u şeb

12 Çünki didi Fatıma ol dem sözin
Âyişe'den yana dönderdi yüzin

13 Bir dahı didi selâm olsun size
Var mı destur girmeğe bu dem bize

14 Fatıma'ya Âyişe çağır didi
Kulağı şâyed ola sağır didi

15 Ola kim senün sözüni işide
Dönübeni ol makâmına gide

16 Fatıma dir yâ Arab kişisi var
İçerü girmekliğe key vakti dar

17 Bil ki kendü hâline meşgul Rasûl
Virme teşviş sen dahı hâlünde ol

18 Yine eslemeyüben virdi selâm
Var mı destur girmeğe dir yâ hümâm

19 Yatduğı yirden işidüp pür-safâ
Gözin açup didi ol dem Mustafa

20 Kimse mi vardur kapumuzda bizüm
Kimdür anı di bana sen ey kızum

21 Fatıma dir ey güneş yüzlü baba
Arpa etmeğin yiyüp geyen abâ

22 Bir Arabdur durmayup virür selâm
Destur ister girmeğe dir yâ imâm

23 Didüm ana Fahr-ı âlem hastedür
Kim nikâb-ıla cemâli bestedür

24 Dinlemez hergiz sözümi ey Habîb
Bilmezem kim neyleyem ben ey tabîb

25 Ne bilürem kim sağır ne işidür
Boyı uzun donı kara kişidür

26 Ditredi gövdem göricek yüzini
Sevmedi cânum hiç anun sözini

27 Di bana kimdür kapuda yâ Rasûl
Görmek ister hazretüni gâyet ol

28 Didi oldur gözyaşın iden revân
Hem dahı evlerde koparan figân

29 Ol durur her demde cân alan kişi
Halkı ğlatmak durur dâyim işi

30 Ol durur hem cümle lezzetler bozan
Şaşırup aklı nice güçler üzen

31 Oğlı kızı ağladup öksüz koyan
Ey nice oğulları yire koyan

32 Atalar hem analar karşusına
Yavrucağın ayırup koyan sine

33 Gelmez andan kimseye rahmet nazar
Görklü sûretleri soldurur bozar

34 Soldurur gül gibi tâze yüzleri
Doldurur toprakla kara gözleri

35 Hasret-ile nicelerün canların
Alubanı çüridendür tenlerin

36 Fürkat odına yakan kardaşları
Acı iden tatlu tatlu işleri

37 Nicelerün cânını alan susuz
Nice ulu evleri koyan ısuz

38 Genç kişi hatunları dul eyleyen
Kulları beğ beğleri kul eyleyen

39 Nice donlar geyeni uryân iden
Bağrını pâre yüreğin kan iden

40 Ağaç ata bindürüp alup giden
Kara yirlere koyup toprak iden

41 Bil ki Azrâil durur kim ol bizi
Aluban öksüz komak diler sizi

42 Bakma bunda destur istedüğine
Destur istemez o kimse evine

43 Ey gözüm nûrı kapu açmak gerek
Lâ-cerem hem şerbetin içmek gerek

44 Ger dilersen ola âsân şerbeti
Cân u dilden es-salâtu di katı

45 Açdılar kapuyı girdi içerü
Lutf-ıla rıfk-ıla geldi ilerü

46 Didi Allah çok selâm itdi size
Dir ki gelsün ol Habîbümüz bize

47 Hem dahı didi bana gör ey Habîb
Sana destur virür-ise ol tabîb

48 Rûhını kabz eyleyüp getür bana
Her ne kim diler-ise virem ana

49 Sana destur virmez-ise git gerü
Olmasun kim varasun sen ilerü

50 Ger bana destur virürsen kabz idem
Virmez-isen dönüben girü gidem

51 Didi ol dem ma'den-i sıdk u safâ
Muktedâ vü murtazâ vü Mustafa

52 Sonı mevt olası ömri n'iderem
Ömri terk idüp Hudâ'ya giderem

53 Böyle dirken hâzır oldı Cebreîl
Didi kim sana selâm itdi celîl

54 Diledi kim vâsıl eyleye seni
Cümle maksûdunı vire ol ganî

55 Çünki böyle didi Cebrâîl-emîn
Göçmeğe ol dahı azm itdi hemîn

56 Didi Azrâîle ol dem ey emîn
İşle ne didiyse Rabbü'l-âlemîn

57 Oldı nâgâh anda bir nûr âşikâr
Oldı gark ol nûr-ıla her ne ki var

58 Şaşdı Azrâil diremeyüp özin
Ol Habîbullah hemân örtdi yüzin

59 Didi kim yâ mutma'în nefs *ircıî* [54]
Rabbüne var ey saâdet menbaı

60 Murg-ı kuds uçdı heman şehbâz-vâr
Gülsitân-ı arşı kıldı ihtiyâr

61 Yevm-i isneyn idi hem vakt-i zevâl
Hakk'a teslîm itdi cânın bî-melâl

62 Ger dilersiz gide sizden seyyiât
Derd-ile ışk-ıla eydün es-salât

63 Ger dilersiz bulasız zevk u safâ
Vir salâvat rûh-ı pâk-i Mustafa

64 Ger dilersiz âkıbet hayrın tamâm
Sıdk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

65 Dünyadan gitmemüzi fikr idelüm
Yana yana derd-ile zikr idelüm

Fî Beyâni Ahvâli'l-Mahlûkîn İnde Kabzi Rûhahû[55]

1 Çünki ashâb işbu hâli gördiler
Ağlaşuban hep yürekler yardılar

2 Hep melâik cümle itdiler gırî
Nâliş itdi cennet ehlinün varı

3 Gökyüzini tutdı kuşlar sâf sâf
Çağrışup hücreyi itdiler tavâf

4 Kendüler kendü yünini yoldılar
Ey nicesi yire düşüp öldiler

5 Bu firâk ashâbı giryân eyledi
Canların derd-ile biryân eyledi

6 Nâle vü feryâd u zârî hây hây
Doldı âlem içi cümle vây vây

7 Kimisi vây vây dir kimisi âh
Kulların derde bırakdı gitdi şâh

8 Kimisi yırtar yakasın baş döğer
Kimisi kayguyıla boynın eğer

9 Kimisi saçın yolar dir bağrumı
Yakdun a bu derdümün kanı emi

10 Kimisinün içi oddur âh u vâh
Kimisi dir sabrı sen vir yâ İlâh

11 Âl ü ashab her biri bir derd-ile
Ağlaşurlardı ki hiç gelmez dile

12 Er ü avrat kim var-ısa her biri
Islar-ıdı gözyaşıyla hem yiri

13 Nicesi vasf ide kimse ol günü
Göklere çıkmışdı ashâbun ünü

14 Ağladılar çünki ashâb-ı kirâm
Gördiler zâr-ıla iş olmaz tamâm

15 Didiler kim hükm anundur n'idelüm
Biz dahı ardınca bir bir gidelüm

16 Tâ kıyâmet ger dinilse bu kelâm
Bin kıyâmet olsa bu olmaz tamâm

17 Ger dilersiz bulasız zevk u safâ
Vir salâvat rûh-ı pâk-i Mustafa

18 Ger dilersiz gide sizden seyyiât
Şevk-ıla vü zevk-ıla din es-salât

19 Didi ashâba Ebûbekr-i imâm
Çünki nakl itdi aradan ol hümâm

20 Cem idün kendüzünüzi bi'l- firâk
Mefharü'l-mevcûd içün eylen yerak

21 Durdı ashâb-ı güzin bi'l-ittifâk
Ahmed içün eylediler hoş yerak

22 Dilediler bu n'ola cism-i şerîf
Bir nidâ irişdi ol dem key latîf

23 Didi kim gönleg-ile yunuz anı
Kim buyurdı böyle size ol ganî

24 Yudılar gönleg-ile Peygamberi
Vir salâvat ışk-ıla ey dîn eri

25 Yemenî hulle kefene sardılar
Gözyaşını toprağ-ıla kardılar

26 Âh u feryâd eyleyüp götürdiler
Ol Habîbi Ravza'ya yitürdiler

27 Enbiyâ ervâhı hâzır oldılar
Yirler ü gökler melekler doldılar

28 Hep melâik durdılar saf saf tamâm
Kim cemâat oldı kimisi imâm

29 Kıldı ol dem Cebreîl kerrûbiler
Uydılar Cebrâile ol dem olar

30 Kıldı İsrâfîl ü Mîkâil tamâm
Oldılar anlar meleklere imâm

31 Sonra geldi kıldı Azrâ'il dahı
Uydı ana da melekler ey ahı

32 Nâle vü feryadla dirler hây hây
Doldı âlem cümle âh u vây vây

33 Cümle cümle oldı kıldı hep melek
İstediler ol dem içre çok dilek

34 Kıldı bölük bölük ashâb-ı kirâm
Ol Habîb'e her biri virdi selâm

35 Sonra geldi kıldı hatunlar tamâm
Kim cemâat oldı kimi de imâm

36 Sonra kıldılar kamu oğlan uşak
Böyle dimiş-idi ol makbûl-i Hak

37 Üç güne değin namâzın kıldılar
Tanrınun işine hayrân kaldılar

38 Her ne kim idün dimişdi Mustafa
Yirine getürdi ashâb-ı safâ

39 Ol mübarek cismini defn itdiler
Âh u efgân eyleyüben gitdiler

40 Geldiler cümle cemâat hâşi'ûn
Didiler *innâ ileyhi râciûn*[56]

41 Ger dinilse haşr olınca bu kelâm
Neşr ola bu olmaya hergiz tamâm

42 Ol Habîbün ümmetiyem dir-isen
Vir salâvat ışk-ıla ger er-isen

43 Ger seversen sen anı ey nîk-nâm
Işk-ıla di es-salâtu ve's-selâm

44 Gâfil olman ey Muhammed ümmeti
Sanmanuz terk itdi Ahmed ümmeti

45 Kendüyi toprağa gömdürdi Habîb
Tâ ki ola derdlü canlara tabîb

46 Kendü lutfından görün ol serveri
Gökleri kodı makâm itdi yeri

47 Zî-mahabbet zî-sadâkat zî-safâ
Bile yata ümmetiyle Mustafa

48 Yoldaş ola tâ kıyâmet ümmete
Bakun imdi işbu âlî himmete

49 Gine yarın türbesinden durıcak
Ümmetidür şeksüzin ol sorıcak

50 Ümmet emrin bilmeyincek ol Rasûl
Hulle geymez hem burâka binmez ol

51 Ümmetiyle olısar yevmü'l-kıyâm
Hem şefâat eyleyüp ola imâm

52 Ümmetiyle giriserdür cennete
Gark idiser cümlesini rahmete

53 Olısardur anda konşı tâ ebed
Lutf idiser dürlü dürlü bî-aded

54 Zî-Rasûlî zî-şerîf-i kâyinât
Çünki ümmet siz din imdi es-salât

55 Fazl u ihsânın anun heft âsumân
İtse vasf olmaz-ıdı anda olan

56 Fazlını kanda bile ehl-i hisâb
Böyle bil vallâhu a'lem bi's-savâb

57 Bazı fazlını dahı işit anun
Gör Medîne ile sözin Mekke'nün

58 Mekke eydür yâ Medîne fahrum ol
İzzet-ile doğdı bende ol Rasûl

59 Pes Medîne döndi eydür Mekke'ye
Doğdı gerçek sende şâh-ı enbiyâ

60 Gerçi sende doğdı ol kân-ı safâ
Lîkin uş bende durur ol zü'l- vefâ

61 Sen sadefsin kabısın ol cevherün
Şimdi cismi bendedür ol serverün

62 Sen işün evveline kılma nazar
Evvelinden âhiridür mu'teber

63 Gerçi oldun sen müşerref bir zamân
Ben ebed oldum müşerref bî-gümân

64 Âm u hâs u etkıyâ vü asfiyâ
Oldı azmi cümle bana bî-riyâ

65 Mustafa'dan her biri umar meded
Hem şefâat kıla ola oda sed

66 Ger şefâat ide zî-lutf u kerem
El-iyâz itmez-ise ol zü'l-kadem

67 Yâ İlâhî bize kıl anı şefî
Şu yavuz nefsümüzi eyle mutî

68 Gerçek ümmet kıl bizi ey Hakk ana
Kim bizi ümmet diyüben ol aña

69 Yâ İlâhî doğrı yoldan ırmağıl
Mustafa'dan sen bizi ayırmağıl

70 Kıl inâyet kullara yâ ze'l-celâl
Kim ire lutfun olara pür-kemâl

71 Yâ İlâhî ol Rasûlün sevgüsin
Gönlümüzde eyle kamudan güzîn

72 Mahrem it gönlümüzi envâruna
Lâyık it cânumuzı esrâruna

73 Yâ İlâhî ol Habîbün hürmeti
Cümle mü'minlere eyle rahmeti

74 Bize anun izzetiyle izzet it
Fazlun-ıla cümlemüze rahmet it

75 Yâ İlâhî kullarun mahrum koma
Hazretüne geldiler rahmet uma

76 Rahmetünle toyla bizi yâ kerîm
Kim bilürsin hâlümüzi yâ alîm

77 Elümüz kaldurduk eydürüz İlâh
Kıl duâmuz müstecâb ey pâdişâh

78 Hâcetümüz bu durur senden hemîn
Bizi afv it yâ İlâhe'l-âlemîn

79 Hak müyesser itdi kıldum uş tamâm
Mustafa'nun mevlidini ve's-selâm

80 Hem beyân itdük vefâtından dahı
Kudretümüz yitdüğince ey ahı

81 Târihin dahı didük ey ehl-i dil
Bil sekiz yüz dahı doksan yidi yıl

82 İpsalâ'da oldı hatm işbu kitâb
Hak kabûl itsün diyen bulsun sevâb

83 Sıdk-ıla hem okıyan hem dinleyen
Dâyimâ bulsun belâlardan esen

84 Hem dahı âmin diyenün cümlesin
Hak teâlâ rahmete gark eylesün

85 Ger dilersiz bulasız zevk u safâ
Vir salâvat rûh-ı pâk-i Mustafa

86 Ger dilersiz nûr-ıla dolmak tamâm
Işk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

87 Ger dilersiz bulasız izzet müdâm
Şevk-ıla din es-salâtu ve's-selâm

88 Okuyanı dinleyeni [yazanı]
Rahmetünle yarlığağıl yâ ganî

89 Ni'met-i Hakkı müdam fikr idelüm
Sıdk-ıla ihlâs-ıla zikr idelüm

90 Hak teâlâ rahmet eylesün ana
Kim beni ol bir du'â ile ana

---

[37] Hz. Muhammed’in Nurunun İntikalinin Anlatılması

[38] (Hz. Muhammed’in) Ana Rahmine Düşmesi Vak’asının Anlatılması

[39] Onun şerefli Vücudunun Doğumu Sırasında Meydana Gelen Alâmetler

[40] Hz. Muhammed’in Vücudunun Yaradılışının Anlatılması

[41] Melekler ve Diğerlerinin Durumlarının Anlatılması

[42] Farsça başlayan başlık, Arapça olarak devam etmiş. Ancak […] ile belirttiğimiz yerde bir kelime eksik olmalıdır. Başlık “Hz. Muhammed’in Küçüklük Hâllerinin Anlatılması” şeklinde olmalıdır.

[43] Hz. Muhammed’in Atalarının ve Ana Babasının Durumlarının Anlatılması

[44] Hz. Muhammed’in Mucizelerinin Anlatılması

[45] Hz. Muhammed’in Miracının Anlatılması

[46] Hz. Muhammed’in Sıfatlarının Anlatılması

[47] “Yoksulluk övüncümdür.”

[48] Hz. Muhammed Ümmetine Öğütler

[49] Hz. Muhammed’in İntikalinin/Vefatının Anlatılması

[50] Kulların Hukukunu Gözetmesinin Anlatılması

[51] Bir çeşit yemin olan bu ifadeler, Kur’an-ı Kerim’de iki surede geçiyor: وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا “ve’ş-şemsi ve duhâhâ: Güneş ve aydınlığı hakkı için” (Şems), وَالْأَرْضِ وَمَا طَحٰيهَا “ve’l-ardı ve mâ tahâhâ: Yer ve onu yayan hakkı için” (Şems).

[52] Hz. Muhammed’in Hastalığının Şiddetlenmesi

[53] Hz. Muhammed’in Ruhunun İntikalinin Anlatılması

[54] “Ey nefis (Rabbine) dön!” Fecr.

[55] Onun (Hz. Peygamber’in) Ruhunun Teslim Edilmesi Üzerine Yaratılmışların Durumları

[56] “Biz ancak ona döneceğiz.” Bakara.

LÂMİÎ ÇELEBİ VE MEVLİDİ

Doç. Dr. Süleyman EROĞLU[57]

Lâmiî Çelebi'nin Hayatı

Asıl adı Mahmûd b. Osmân b. Nakkâş Ali b. İlyâs olan Lâmiî Çelebi, 15. asrın sonlarıyla 16. asrın başlarında yaşamış bir mutasavvıf ve sanatkârdır. Bursa'da 1472 yılında doğmuştur. Sanatkâr ve kültürlü bir aileye mensup olan Lâmiî Çelebi'nin dedesi devrinin tanınmış sanatkârlarından -Bursa'daki Yeşil Camii ve Yeşil Türbe'nin iç nakışlarının tezhibinde hizmet görmüş- Nakkâş Ali Paşa, babası ise Sultan II. Bâyezîd'in defterdarlarından Osman Çelebi'dir. Annesi Dilşâd Hatun'dur.

Geniş kültürü olan ve sanatkâr bir aile çevresinde dünyaya gelen Lâmiî Çelebi, yaşadığı devrin önemli medreseleri arasında bulunan Muradiye Medresesi'ne devam etmiş; Molla Ahaveyn olarak bilinen Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendiler ile Fenârîzâde, Molla Muhammed bin Hacı Hasanzâde gibi döneminin tanınmış bilginlerinden dersler almıştır. Medresedeki tahsil devresinde çağının geçerli ilimlerini hakkıyla tahsil eden Lâmiî Çelebi, aynı zamanda Arapça ve Farsçayı da bu dillerin eserlerini tetkik edebilecek derecede iyi öğrenmiştir. Ayrıca tıp konusunda da geniş bilgisinin olduğu bilinmektedir.

Lâmiî Çelebi, ilk eserlerini gençlik çağında Sultan II. Bâyezîd zamanında vermiştir. Devrinde geçimini kalemiyle sağlayan bir şahsiyet olan Lâmiî Çelebi, asıl şöhretini Yavuz Sultan Selim döneminde kazanmıştır. Yavuz Sultan Selim'e 1509 yılında kaleme aldığı *Hüsn ü Dil* mesnevisini takdim etmiş, eserinin beğenilmesi sayesinde günlük otuz beş akçelik bir gelir elde etmiştir. Yavuz Sultan Selim'in ardından Kanuni Sultan Süleyman ve veziri İbrahim Paşa'ya da çeşitli vesilelerle eserlerini sunmuş olan Lâmiî Çelebi, onların da lütuf ve ihsanlarına nail olmuş, himayelerini görmüştür.

16. asırda önemli bir tasavvufi muhit olan Bursa'nın manevi ikliminin tesirinde kalan Lâmiî Çelebi, erken yaşlarda dervişlik yoluna meylederek devrinin tanınmış mutasavvıflarından Emir Şemseddin Ahmed Buharî'ye bağlanmıştır.

Nakşibendîliğe olan intisabını:

Bana bu devlet iki âlemde besdür Lâmi'î
Ki âsitân-ı Nakşıbend'e intisâbum var benüm[58]

şeklinde açıkça dile getirmektedir. Lâmiî Çelebi'nin hayatında şeyhi Emir Şemseddin Ahmed Buharî'nin etkileri büyük olmuştur. Şeyhinin tesirinde tarikatta geçen yılları müddetince kendini tasavvufa ve sanata vermiştir. Onun vefatıyla da derinden sarsılmıştır.

İslamî ilimlerdeki bilgisini zamanla tasavvuf kültürüyle de birleştiren Lâmiî Çelebi, Nakşibendîliğe olan bağlılığı dolayısıyla kendisi gibi bir Nakşibendî müntesibi olan 15. yüzyılın büyük mutasavvıf Fars şairi Abdurrahman Câmî ile tanışmıştır. Câmî'nin tasavvufi, felsefi düşüncelerinin ve yaşantısının fazlasıyla etkisinde kalan Lâmiî Çelebi, onun pek çok eserini de Türkçeye tercüme etmiştir.

Lâmiî Çelebi, gerek eserlerinde bizzat dile getirdiği Câmî'ye olan hürmeti ve hayranlığı gerekse ondan tercüme ettiği eserler dolayısıyla zamanla "Câmî-i Rûm" unvanıyla anılır olmuştur.

Ailesi ve hususi hayatı hakkında sınırlı bilgilere sahip olduğumuz Lâmiî Çelebi, genç yaşta Humâ Hatun'la evlenmiştir. Mehmed Çelebi, Ahmed Çelebi ve Abdullah adlarında üç oğlu ve Safiye Hatun adında bir kızı yaşamıştır. Oğullarından Mehmed Çelebi de babasının yolundan gidip şiirle uğraşmış, Lemî mahlasıyla şiirler yazmıştır.

Çocukluk ve gençlik çağları Fatih Sultan Mehmed'in saltanat yıllarında geçen Lâmiî Çelebi, ömrü boyunca Sultan II. Bâyezîd, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman olmak üzere dört padişah devrini idrak etmiş, Bursa dışında bir şehirde yaşamamış, bütün hayatı Bursa'da geçmiştir. Yaşamı boyunca yakın çevresinden ve devlet kademesinden sürekli saygı görmüş olan Lâmiî Çelebi, 1532 yılında Bursa'da ölmüştür.

Mezar taşındaki "el-Merhûm Şeyh Lâmi'î b. Osmân" ibaresinden de anlaşıldığına göre Lâmiî Çelebi, samimi bir bağlılıkla mensubu bulunduğu Nakşibendî tarikatında şeyhlik mertebesine kadar ulaşmıştır. [59]

Edebî Kişiliği

Lâmiî Çelebi, gerek yaşadığı devirde gerekse de sonrasında edebî kişiliğiyle adından söz ettirebilmiş başarılı sanatkârlardandır. Edebî sahada verimli bir kişilik oluşu ve üstün bir sanatkâr vasfına sahip olması sebebiyle kaynaklarda bu yönüne dair geniş bilgi bulmak mümkündür. Lâmiî Çelebi'nin edebî kişiliği hakkında değerlendirmelerde bulunan kaynaklar, genelde onun nâsirliğinin şairliğinden üstün olduğu yönünde kanaat belirtirler.[60]

Lâmiî Çelebi'nin edebî kişiliğinin olgunlaşmasında örnek aldığı kimi şahsiyetlerin tesiri büyük olmuştur. Ebü'l-Kasım-ı Harîrî, Ebü'l Fazl-ı Hamidî, Hafız, Sa'dî ve Câmî ile Kemal Paşa-zâde Şemseddin Ahmed (İbni Kemal) Lâmiî Çelebi'nin bilhassa örnek aldığı müelliflerdir.[61]

Âlim ve sanatkâr kimliğiyle devrinin şiir ve inşada hüner sahibi bir kalemi olan Lâmiî Çelebi, divan sahibi bir şair olmak yanında iki hamse tutarındaki mesnevileri ile de adından söz ettirmiştir. Edebiyatımızın mesnevi sahasında müstesna bir yere sahip olan Lâmiî Çelebi, Türk şairlerinin o zamana değin ele almadığı mesnevi konularını işleyerek mesnevi edebiyatımızın konu bakımından zenginleşmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle şarkın efsanevî hikayeleri onun eserlerinin ve şairliğinin önemli bir kısmını oluşturmuştur. *Salâmân u Absâl, Vâmık u Azrâ, Vîs ü Râmîn* hikayeleri İslam'dan önceki dönemlerde varlığını sürdüren aşk hikayeleri olarak Lâmiî Çelebi'nin mesnevi konuları arasında yer almıştır.[62]

Tevhid düşüncesi, Hz. Muhammed'e bağlılık ve tarikat şeyhine duyduğu hayranlık, onun şiirlerinin merkezini teşkil eder. Asıl gayesi duygularını, İslamî düşünce esasları dâhilinde ve ehl-i sünnet anlayışı içerisinde ortaya koymaktır. [63]

ESERLERİ

Sayıca çok olduğu kadar şekil ve tür itibariyle de çeşitli eserler veren Lâmiî Çelebi, hayatını yazmaya adamış, ardında farklı türlerde telif ve tercüme çok sayıda eser bırakmıştır. Günümüze değin ortaya konan araştırmalar Lâmiî Çelebi'nin eserlerini farklı sayılarla ifade etmektedirler.

Lâmiî Çelebi'nin, 1526 yılında kaleme aldığı *Şerefü'l-İnsân* adlı eserinin mukaddimesinde belirttiğine göre elli beş yaşındayken eserlerinin sayısı yirmi beşi bulmuştur.[64]

LÂMİÎ ÇELEBİ'NİN *MEVLİDÜ'R-RASÛL*'Ü

Lâmiî Çelebi hakkında bilgi veren tarihî kaynaklar onun pek çok eserinden bahsetseler de bunlar arasında *Mevlid*'inin adına yer vermezler. Eserin adından bahseden yine müellifin kendisidir.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inde eserinin tam adını bildirmemekle birlikte başka eserlerinde *Mevlid*'inin ismini vermektedir. *Ferhâd ile Şîrîn* mesnevisinde eserinin adını "*Mevlûd-i Mahmûd*" olarak belirtmektedir.[65] *Şerefü'l-İnsân* adlı eserinin mukaddimesinde de *Mevlid*'ine ilişkin "*Mevlidü'r-Rasûl*" adını kullanmaktadır.[66]

Mesnevi tarzı eserlerde yaygın bir özellik olarak karşımıza çıkan eserin yazılış tarihine ilişkin bilgi veren beyitlere Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'inde rastlanmamaktadır. Tarihî biyoğrafik kaynakların da bu hususta verdiği bir malumat yoktur. Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'inin yazılışına dair kesin bir tarih verebilmek mümkün olamasa da, kimi tarihî bilgiler ve Lâmiî Çelebi'nin başka eserlerinden hareketle *Mevlid*'in muhtemel yazılış tarihi Sultan II. Bâyezîd ile Yavuz Sultan Selim'in dönemleri arasında 1504 ile 1520 yılları arasında olmalıdır.

Nazım Şekli ve Tertip Özellikleri

Türkçe mevlitler içerisinde mukayese edildiğinde Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'i orta hacimde bir mesnevidir. 706 beyitten oluşan *Mevlid*'in 34 beyti eserin "giriş"ini, 50 beyti "bitiş" bölümünü, geriye kalan 622 beyitlik kısmı da "konunun işlendiği bölüm"ü oluşturmaktadır.

Mevlid'in genelinde başka nazım şekliyle yazılmış her hangi bir manzumeye rastlanmamaktadır. Eserinde mevlit çerçevesindeki farklı konulara geçişte vasıta beyitlerini kullanan Lâmiî Çelebi, herhangi bir bölüm başlığına da yer vermemiştir. *Mevlid* toplam on beş bölüm üzerine tertip edilmiştir.

Lâmiî Çelebi *Mevlid*'inin genelinde aruz vezninin hezec bahrinin *mefâîlün mefâîlün feûlün* kalıbını kullanmıştır. Şair, *Mevlid*'in vasıta beyitlerinin ikincisinde ise remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbını kullanmayı tercih etmiştir. Nazım tekniklerine hâkimiyet bakımından güçlü bir şair olan Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inde vezne ve kafiyeye hâkim bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevlidü'r-Rasûl'ün Muhtevası

Mevlit türünün muhteva sınırlarını belirleyebilmek oldukça güçtür. Türkçe

mevlit metinleri muhteva bakımından incelendiğinde pek çok eserin birbirinden farklı hacimlerde olduğu ve farklı konuları ihtiva ettiği göze çarpar. Mevlit edebiyatımızın ürünleri içerisinde Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'i ağırlıklı olarak Hz. Muhammed'in mevlidi (doğumu) etrafında yoğunlaşan bir eser olarak dikkati çekmektedir.

Mevlid'inde klasik mesnevilerin tertip hususiyetlerine ve divan şiiri geleneğine bağlı olarak söze "tevhid" bahsiyle başlayan Lâmiî Çelebi, bu bölümde yaratılışın gayesini tasavvufi açıdan izaha çalışmakta, âlemin ve insanın yaratılmasındaki maksadın Hakk'ın varlığına ve birliğine delil olmak olduğunu dile getirmektedir.

İkinci bölümde ise acziyetini ve özrünü dile getiren Lâmiî Çelebi, Üçüncü bölüm'de nûr-ı Muhammedî'nin yaratılışıyla *Mevlid*'inin asıl konusunu başlatmaktadır. Lâmiî Çelebi, bu bölümde Allah'ın "gizli bir hazine" iken bilinmek istediğini, her şeyden önce ilk yaratılanın Hz. Muhammed'in nuru olduğunu, âlemdeki bütün varlıkların onun şerefinden ötürü yaratıldığını, Allah'ın onu bütün yaratılmışların en mükemmeli ve faziletlisi olarak kendine ayna kılıp bizzat onda tecelli ettiğini, lütuf ve ihsan edip cemalini Hz. Muhammed'in yüzünde gösterdiğini ifade eder. Ardından Cenab-ı Hakk'ın ruhları, unsurları, felekleri halk ettiğini... ve Hz. Muhammed'i âlemlere rahmet olarak yarattığını tafsilatıyla anlatmaktadır.

Dördüncü bölümde nur-ı Muhammedî'nin intikalinden bahseder. Bu bölümde nur-ı Muhammedî'nin Hak emriyle tenezzülü, Hz. Âdem'de tecelli edip daha sonra Hz. Havvâ'ya ve sırasıyla Hz. Nûha, Hz. İbrâhîm'e, Hz. İsmâîl'e, Benî-Adnâna, Benî-Hâşim'e ve Abdullah'a nakli anlatılmaktadır.

Beşinci bölümünde Hz. Muhammed'in babası Abdullah'ı konu edinmektedir. Şair, Abdullah'ın başından geçen hadiseleri, Âmine'nin babası Vehb'in, kızını Abdullah'la evlendirme niyetini, Abdullah'ın babası Abdülmuttalib'in bu haberle mutlu oluşunu râvîlerin rivayetlerine göre anlatıp ardından Âmine'nin methiyesine yer vermektedir.

Mevlid'in altıncı bölümünde de Abdullah'ın anası Fatıma'ya nice kadınların Abdullah'ın nurundan bahsetmeleri, bu nurun nübüvvet nuru olup ahir zaman peygamberinin gelişine işaret olduğu, Âmine'ye Abdullah'ın endamı ve güzelliğinin anılması, Abdullah ile Âmine'nin Kâbe civarında görüşmeleri, babalarının izniyle evlenmeleri, Âmine'nin hamile kalması, nur-ı Muhammedî'nin artık Âmine'nin alnını süslemesi, Abdullah'ı eski nurundan yoksun olduğunu gören kadınların bu durumdan üzüntü duymaları anlatılmaktadır.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inin yedinci bölümünü Âmine'nin hamileliği süresince vuku bulan birtakım olağan dışı hadiseler ve Âmine'nin oldukça zahmetsiz bir hamilelik geçirmesi konularına ayırmıştır.

Sekizinci bölümde de Lâmiî Çelebi, Âmine'den rivayetle Abdullah'ın Yesrib'de vefatını dile getirdikten sonra, doğumdan önce beliren mucizeleri anlatır.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'in dokuzuncu bölümünde Hz. Muhammed'in doğumunun ardından görülen mucizeleri Safiye b. Abdulmuttalib'in ağzından aktarmaktadır..

Mevlid'de onuncu bölümde anlatılanlar da Hz. Muhammed'in amcası Abbas b. Abdulmuttalib'den rivayetledir. Süveybe'nin Hz. Muhammed'e sütannelik edişi, Süveybe'den sonra Hz. Muhammed'in sütanne olarak Halime'ye verilişi ve

Halime'nin dört ay Hz. Muhammed'i emzirmesi söz konusu edilmektedir.

Mevlid'in onbir, oniki ve onüçüncü bölümünde ise Hz. Muhammed'in sütannesi Halime'den rivayetlere yer verilmiştir.

Mevlid'in ondördüncü bölümünde Hz. Muhammed'in zamanla Kureyşliler arasında en güvenilir kişi olması, dayılarının onu görmek istemeleri üzerine Âmine'nin onu Medine'ye götürmesi, bir ay Medine'de kalan Âmine ve Hz. Muhammed'in Mekke'ye dönmek üzere yola çıkmaları, dönüş yolunda Ebvâ denilen yerde Âmine'nin hastalanması, başucundan ayrılmayan oğlunun önünde vefat etmesi anlatılarak *Mevlid*'in asıl konusu böylelikle son bulmaktadır.

Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'in bundan sonraki bölümünde de acziyetini ve bağışlanma ümidini dile getirerek eserini bitirmektedir.

Eserin farklı bir yönü, muhtevası içerisinde anlatılanların ağırlıklı olarak rivayetlere dayalı aktarılmasıdır. Lâmiî Çelebi, *Mevlid*'inde Hz. Muhammed'in mevlidi etrafında rivayetlere dayalı olarak aktardığı hadiselerin kimlerden rivayet edildiğini de bizzat belirtmiştir. Buna göre *Mevlid*'in muhtevasını bir anlamda râvîler şekillendirmiştir.

İlim ve sanatı şahsiyetinde birleştirmiş, âlim bir şair olan Lâmiî Çelebi'nin *Mevlid*'ini çeşitli kaynaklara müracaat ederek yazdığı açıktır. Eserinde bizzat bir eser adı zikretmeyen şairin terekesi ışığında kütüphanesinde yer alan kitaplara da bakıldığında *Mevlid*'ini İslam tarihi ve yorumuna ışık tutan tefsir, hadis, siyer, şemail, tarih konulu kaynaklardan dolaylı olarak faydalanıp kaleme aldığını söyleyebilmek mümkündür.[67]

---

[57]. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

[58] Sehî, *Tezkire-i Sehî,* İstanbul 1325, s. 50.

[59] Lâmiî Çelebi'nin hayatı hakkındaki bilgiler için bkz. Abdülkadir Karahan, "Lâmiî Çelebi", *İslam Ansiklopedisi*, c. 7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul (tarihsiz), s. 10-15; Günay Kut, "Lâmiî Çelebi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 27, Ankara 2003, s. 96-97; Nurhan Tezcan, "Bursalı Lâmiî Çelebi", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, *Türkoloji Dergisi*, c. VIII, Ankara 1979, s. 305-343; Gönül Ayan, "Lâmiî Çelebi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Y. 1, s. 1, Kasım 1994, s. 43-65; Lâmiî Çelebi, *Münşeât-ı Lâmiî,* haz. Hasan Ali Esir, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2006.

[60] Bu hususta Gelibolulu Âlî *Künhü'l-ahbâr*'da: "*Gûyâ ki sözleri nemekîn degüldür. Yâhûd kesret-i nemekden lezîz ü şîrîn degüldür. Eş'âr u kasâ'idi hod cerâid-i rûzgârdan külliyetle ma'dûmdur. Ve bi'l-cümle ekser-i mü'ellefâtından nesirde Şeref-i İnsânı ve Şevāhidü'n-Nübüvvesi râcihdür.*" sözlerine yer vererek mensur eserlerinin manzum eserlerine göre daha tercih edilir olduğunu söylemektedir. Bkz. Mustafa İsen, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1994, s. 266.

[61] Hasan Ali Esir, "Lâmiî Çelebi Münşeât'ının Giriş Bölümünde Lâmiî Çelebi ile İlgili Bilgiler", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2004, c. II, s. 86.

[62] Bu görüşümüz için bkz. E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, çev. Ali

Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, c. III, Ankara 1999, s. 30.

[63] H. Bilen Burmaoğlu, *Bursalı Lâmiî Çelebi Divanı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 11.

[64] Bkz. Lâmi'î Çelebi, *Şerefü'l-İnsân*, haz. Sadettin Eğri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1997, s. 135.

Lâmiî Çelebi, Ser-defter İskender Çelebi'ye yazdığı bir mektupta da:

Urup İlm ü hüner zeyline pençe

İrişdi nazm u nesrüm sî vü pence

ifadesiyle manzum ve mensur eserlerinin sayısının otuz beşe ulaştığını bildirmektedir. Bkz. Lâmi'î Çelebi, *Münşeât-ı Lâmiî*, haz. Hasan Ali Esir, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2006. s. 61.

[65] Diyüp bin lütf ile *Mevlûd-i Mahmûd*

Kodun devr içre bir ferzend-i mes'ûd

Bkz. Lâmiî Çelebi, *Ferhâd ile Şîrîn*, haz. Hasan Ali Esir, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219076/h/giris.pdf(22.04.2010).

[66] Lâmiî Çelebi, *Şerefü'l-İnsân*, haz. Sadettin Eğri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1997, s. 135.

[67] Lâmiî Çelebi'nin terekesindeki kitaplar hakkında bkz. İsmail Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları IV: Lâmi'î Çelebi'nin Terekesi", *Journal of Turkish Studies*, Volume l4, Harvard University-1990, s. 179-194; Ali İhsan Karataş, "Lâmiî Çelebi'nin Kütüphanesi ve Mirası" *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi (Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi Sempozyumu Bildirileri)* ed. Bilal Kemikli, Süleyman Eroğlu, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa 2011, s. 74-91.

Mevlidü’r-Rasûl[68]

91 Anadur hamd k’oldur Hayy u Ma’bûd 1/b
Ne misli var ne vâliddür ne mevlûd

92 Ehaddür vasf-ı zâtı *lem-yelid*dür[69]
Yaradılmış hep ana müsteniddür

93 Eğerçi kim ne doğdı ne doğurdı
Odur ser-cümle önlerden önürdi

94 Velî burc-ı kıdemden nûr-ı zâtı
Doğup arz itdi bir bir kâinâtı

95 Vücûdı andan aldı cümle mevcûd
Nüh âbâ vü çehâr ümm ve se mevlûd

96 Ser-â-ser bunlar olur yine ma’dûm
Ebed oldur hemîn Bâkî vü Kayyûm

97 Ezelden tâ ebed birdür vücûdı
Anadur cümle eşyânun sücûdı

98 O bir birdür ki hâricdür adedden
Bilinmez birligi resm-ile hadden

99 Görinen gösteren nûrıdur anun
Hakîkat ol durur cânı cihânun

100 Ne ol cân-kim hıred fehm eyler anı
Ki cânun cânıdur cân anda cânı

101 Ana irmez ‘ukûlı kâinâtun
Vücûdıdur medârı şeş-cihâtun

102 Bu eşyâ ger za’îf ü ger kavîdür
Hemîn ol nûr-ı mutlak pertevidür

103 Berîdür keyf ü kemden zâtı anun
Kamunun nefyidür isbâtı anun

104 Kemâl anun-durur noksân bizümdür 2/a
Anundur mağfiret isyân bizümdür

105 Bu denlü gösterür ancak bu eşkâl
Ki oldur mutlakâ her fi’le fa’âl

106 Şehâdet hem ider bu nazm [u] âyât
Ki birdür hâlık-ı arz u semâvât

107 Bu kesret içre bu ta’yîn ü temyîz
Hak’un gayrından eyler ayn-ı perhîz

108 Taayyün birle her mâhiyyet el-hak
Delîl-i vahdet-i Hak’dur muHakk’ak

109 Velî künhinde dübdüz ehl-i idrâk
Çağırur cân u dilden mâ-arefnâk[70]

110 Eğerçi söylemiş ehl-i tarîkat
Hakı Hak’dur bilen el-hak hakîkat

111 Cemî’-i perdelerden taşradur bu
Görinen nâfe gibi gerçi hoş-bû

112 Meşâm-ı kâinât almaz bu bûdan
Fenâ bulmayıcak ma’nâ-yı bûdan

113 Cemâlinden ana kim ire bir berk
Ser-â-tâ-pâ vücûdın eyleyüp hark

114 Olur deryâ-yı vahdet fülk-i rânı
Açar nûr-ı Hudâ’dan bâdbânı

115 Ana ilmi dü kevnün ayn olur bil
Diline gayr gelmek ayn olur bil

116 Dıraht-ı Mûsevî olup vücûdı
Vücûdın kaplar envâr-ı şühûdı

117 Hücûm itdükçe bu envâr her gâh
Lisân-ı Hakk olup söyler *enallâh*[71]

118 Yüri var Lâmi’î kesb eyle hâlât
Senün haddün değüldür bu makâlât

119 Makâmundan yüce kılma makâlün
Kelâmun gözle kim arta kemâlün

120 Var itme şem’ gibi sırrunı fâş
Dilin çün şem’ uzatdı oynadı baş

121 Sadef gibi yum ağzun cümle gûş ol 2/b
Çıkarma gevherün elden hamûş ol

122 Bu dergehden açılmaz kimseye râz
Tutar hâcibleri tîg-ı ser-endâz

123 Ko esrâr-ı hüviyyet yüzlerini
Beyân it vâhidiyyet sözlerini

124 Şu'ûnât-ı tenezzülden haber vir
Zuhûrât-ı teselsülden haber vir

125 Ne yüzden zâhir oldı sırr-ı sermed
Nice doğdı beyân it nûr-ı Ahmed

126 Demünden mürdeler bulsun hayâtı
İşidüp tadsunlar es-salâtı

127 Gerekse kurb-ı Hak tûbû ve züllû
Alâ fahri'r-rusul yâ kavm sallû[72]

128 Gel ey tefsîr-i hikmet nüktedânı
Beyân it hoş bedâyi'den me'ânî

129 Demünden tâzelensün cân-ı müştâk
Nevân-ile açılsun kalb-i uşşâk

130 Dilündür râz-ı gaybun tercümânı
Bu bezmün tûti-i şekker-beyânı

131 Mesîhâ-veş sözündür cân tabîbi
Fesâhat gülşeninün andelîbi

132 Hümâ-yı himmetündür arş-pervâz
Bize şol nağmeden göster ser-âgâz

133 Ki kuds ehli işidüp ol kelâmı
Disünler es-salâtü ve's-selâmı

134 Sadef gibi tutup bu dürlere gûş
Derûndan kıl gel imdi bahr-veş cûş

135 Kamu ma'dûm-iken bil kim muHakk'ak
Cenab-ı Hakk-ıdı mevcûd-ı mutlak

136 Eğerçi nûr-ı zâtı idi tâbân
Sıfâtı içre idi lîk pinhân

137 Anı örtüp ridâ-yı kibriyâsı [3/a]
Yoğ-ıdı âleme aks-i ziyâsı

138 Bu kesretden yoğ-ıdı anda âsâr
Hemân var-ıdı ol Kayyûm u Kahhâr

139 Tekâzâ kıldı ilmi hikmet-ile
Ki izhâr ide zâtın kudret-ile

140 Virüp ol genc-i mahfîden nişânı
Hüveydâ ola esrâr-ı nihânı

141 Yaratdı evvelâ pes bir güher pâk
Kanun şânında geldi nass-ı *levlâk*[73]

142 Dinildi ol sebebden nûr-ı Ahmed
Hakîkat ol-durur rûh-ı Muhammed

143 Çü bildi zâtını akl oldı adı
Mükerrem kıldı Hak bu hoş-nihâdı

144 Çü geldi emr yazdı sırr-ı meknûn
Kodı adın *kalem* ol Hâlik *e'n-nûn*[74]

145 Bu heybetden velî ol nûr-ı mutlak
Kalem gibi hemîn oldı iki şak

146 Açılmaz bâbı gerçi bu tılısmun
Velîkin aslı birdür bu üç ismün

147 Budur mahlûk-ı evvel mümkinâta
Budur feyyâz-ı sânî kâinâta

148 Budur âyîne-i ma'nâ vü sûret
Budur gencîne-i sırr-ı hüviyyet

149 Budur mecmûa-i ilm-i ledünnî
Budur meftûha-i 'ukbâ vü dünyî

150 Budur iksîr-i hâk-i pâk-i âdem
Budur nûr-ı çerâg-ı ayn-ı âlem

151 Sıfât-ı Hakk'a mecma' zâta mazhar
Dahı mecmû'-ı mevcûdâta masdar

152 Nüfûs-ı kâinâtun tâcıdur bu
Hakâyık seyrinün mi'râcıdur bu

153 Pes itdi anı Hak kendüye mir'ât
Tecellî kıldı ol-dem ana bi'z-zât

154 Kılup ihsân u lutfın anda izhâr
Cemâlin arz idüp gösterdi dîdâr

155 Bulup bu kadri ol nûr-ı muallâ
Sıfâtı pertevine oldı mücellâ

156 Çü gördi hüsnini irmiş kemâle
Senâ itdi cemâl-i Zü'l-celâle

157 Velî gördi özin çün mazhar-ı kül
Sıfât-ı Hakk'la bulmış tahammül

158 Olup tâvûs-veş bu nakşa mağrûr
Murâd itdi ki cevlân ura ol nûr

159 Gurûrından diye *innî ene'l-Hak*
Benem kevneyn içün feyyâz-ı mutlak

160 Bu kez kıldı tecellî ana Allâh
Celâl u kibriyâsı birle nâgâh

161 Eridi suya döndi haşyetinden
Karîb oldı ki Hakk'un heybetinden

162 Olaydı mahv ol nûr-ı İlâhî
Velî cem' itdi lutf-ı Hak kemâhî

163 Pes ol su iki kısm oldı muayyen
Biri key sâfî vü biri mülevven

164 O sunun zübdesinden Hâlıku'l-kevn
Yaratdı âlem-i ervâhı bî-avn

165 Hem ol kısm-ı mülevvenden muhakkak
Yaratdı âlem-i ecsâmı ol Hak

166 Getürdi enbiyânun rûhın evvel
Kamudan rûşen ü pâk ü mükemmel

167 İdüp sonra velîler rûhın îcâd
Pes andan geldi son ervâh-ı zühhâd

168 Dahı sonra kılur ol meşba'-ı cûd
Kalan mü'minlerün rûhını mevcûd

169 Yaratdı sonra her unsur mizâcın
Müretteb tab’ u keyf ü imtizâcın

170 Hem itdi âlem-i cism içre evvel
Muhît-i arşı a’lâ vü mükemmel

171 Pes andan kürsiyi îcâd kıldı [4/a]
Hem andan gökleri bünyâd kıldı

172 Dahı ardınca efrâd-ı anâsır
Terekkübden mevâlîd oldı zâhir

173 Diledi feth idüp ol genci Fettâh
Temâşâ ide hep ervâh u eşbâh

174 Girü berk-ı cemâl-i Zü’l-celâl’i
O gevherden yaratdı bir cemâli

175 Ki oldur sûret-i Mahmûd u Ahmed
Ki oldur talat-ı rûh-ı Muhammed

176 Pes ol sûret safâdan itdi cevlân
O cevlân bağlayup devr-i felek san

177 Hak itdi anı bir nûrâni kandîl
Muhît üstinde asdı niçe bin yıl

178 Kodı ol gevheri bu kân içinde
Ki ma’nâ sûretidür cân içinde

179 Ser-â-ser cem’ olup efrâd-ı ervâh
Görürler bir zücâc içinde misbâh

180 Cemâlinden urur Hak nûrı berkî
Yanar zeyti ne garbî vü ne şarkî

181 Sanasın kevkeb-i dürrîdür ol nûr
Yazılmış vech-i Hak’dan ana menşûr

182 Ziyâsı cân gözinün rûşenâsı
Beyân olur değül hüsn ü behâsı

183 Olurlar tal’atından cümle mesrûr
Ki dirler bu durur nurun alâ nûr

184 Alurlar pertevinden nûr-ı irfân
İderler kesb-i feyz ü fazl u ihsân

185 Temâşâ idüp ol nûr-ı hümâmı
Okurlar es-salâtü ve’s-selâmı

186 Hezârân yıl kalur bu yirde ol nûr
Olup hoş Hakk’a zâkir halka mezkûr

187 Kılurdı Hakk’a ol tesbîh ü tâ’ât
Melekler ana iderdi tahiyyât

188 Olur bu resme ol nûr-ı İlâhî[4/b]
Cemî’-i asfiyânun kıblegâhı

189 Hitâb idüp pes andan sonra Allâh
Dir ey kân-ı kerem mahbûb-ı dergâh

190 Seni rahmet yaratdum kâinâta
Seni mazhar yaratdum ism-i zâta

191 Çün oldı muğtenem ervâh senden
Gerekdür feyz ala eşbâh senden

192 Cemâlün görmeğe muhtâclardur
Kerâmet hˇânına key aclardur

193 Eli anlarun irmez bu makâma
Eğerçi buhl yokdur feyz-i âma

194 Nüzûl itsen n’ola lutf u keremden
Ki tâ kesb ideler nûr-ı kıdemden

195 Olur Hak emri-y-ile lâ-büd ol nûr
Tenezzül eyleyüp levh üzre mestûr

196 Geçer andan basar arş üzre pâyı
Ki oldur kürsi-i levh-i Hudâyî

197 Karâr eyler gelüp kürsîde andan
Yedinci çarha varur bir zamândan

198 İder altıncıya andan ubûrı
Bu resm-ile idüp seyr ü mürûrı

199 Gelür evvelki çarha âhir-i kâr
İkâmet gösterür ol yirde nâçâr

200 Ana dek kim yaradur Âdem’i Hak
Kalur ol nûr bu gökde muallak

201 İder zevk-ile her mevkıfda bin yıl
Cenab-ı Hakk'a hoş tesbîh ü tehlîl

202 Virür çün Âdem'e Hak rûh u aklı
Gelüp bu nûr ider alnına nakli

203 Bu nûr eyler cemâlin bedr-i enver
Virür yüz bin saâdetler şerefler

204 Anun-çün oldı ol hâss-ı İlâhî
Cemî'-i asfiyânun secdegâhı

205 Nüzûl eyler çü gökden yire Âdem 5/a
Olup hem-râh ol nûr-ı mükerrem

206 Düşüp çok sâl gurbet mâtemine
Olur mâlik hilâfet hâtemine

207 Düşer Havvâ'ya çünkim nutfe-i Şîs
Görinür bu kırândan hükm-i teslîs

208 Pes andan nakl idüp ol nûr-ı müştâk
Gelüp Havvâ yüzinden eyler işrâk

209 İdüp aslâb u erhâmı güzergâh
Gelür iderse andan Nûha nâgâh

210 Halîlu'llâha irüp bir zamândan
Virür teşrîf İsmâîl'e andan

211 İder andan Benî Adnân'a nakli
Budur ehl-i kitâbun doğru nakli

212 Kureyş içre idüp seyrân niçe yıl
Cemâlin Hâşim'ün rûşen kılur bil

213 Nüzûl eyler çü Abdullâh'a ol nûr
Olur gün gibi âlem içre meşhûr

214 Midâd olsa bihâr eşcâr aklâm
Bu lutfun binde biri olmaz i'lâm

215 Eğer istersenüz ol nurdan nûr
"Fe-kûlû"[75] es-salât ey kavm-i mesrûr

216 Es-salâtü ve's-selâm ey nûr-ı arşu'llâh olan
Es-salâtü ve's-selâm ey mahrem-i dergâh olan

217 İşit bu yirde râvî ne buyurdı
Çü Abdullâh'ı anası doğurdı

218 Meğer itmişdi Şâm içre ikâmet
Yehûd'un milletinden bir cemâat

219 Var-ıdı anlarun yanında bir sûf
Beyâz u İzzet ü kadr-ile mevsûf

220 Bulaşmış ana Yahyâ-yı nebînün
Şehîd olduğı dem kanı teninün

221 Bulur ol kavm esfâr içre anı 5/b
Hudâ ol gün ki mahv ide bu kanı

222 Atası doğa hatmü'l-mürselînün
Gide hükmi rüsûm-ı evvelînün

223 Görirler bir gün ol kaftânı nâgâh
Şafakdan hâli mânend-i sehergâh

224 Akup ol kan yüzinden katre katre
Ruhı dönmiş münevver kurs-ı bedre

225 Bilürler Ahmed'ün doğdı atasın
Döküp kan pes geyerler gam libâsın

226 Çü ta'yîn idemezler şahsın anun
Güderler kâr u ahvâlin zamânın

227 Olur bunlarla bir gün ittifâkî
Kureyşî bir niçe tâcir mülâkî

228 İderler hüsn-i Abdullâh'ı ta'rîf
Dahı alnındağı ol nûrı tavsif

229 Yehûdîler işidüp bu peyâmı
Kim olduğın bilürler ol hümâmı

230 İçinde bunlarun yetmiş nefer ten
Fünûn-ı darb u harb içre muayyen

231 İderler beyat u îmân u ahdi
Kılurlar katl-i Abdullâh'a cehdi

232 Çıkarlar Şâm'dan bir gice nâgâh
İderler Mekke azmin râh u bî-râh

233 Pes idüp rûz u şeb kat’-ı beyâbân
Olurlar Mekke etrâfında pinhân

234 Kılup tîr ü kemân-ile kemîni
Güderler fursat u ruhsat demini

235 Severdi saydı zîrâ dâ’im ol şîr
İderdi Mekke etrâfında nahcîr

236 Meğer bir gün kılurken sayd-ı sahrâ
Bulurlar anı bir vâdîde tenhâ

237 Diyüp el virdi fursat hep gelürler
Anı ol yirde çepçevre alurlar

238 Hemân Abd-i Menâf’un oğlı Vehbe 6/a
İder Hak’dan haber bu emr-i gayba

239 Ki Abdullâh’ı eclâf-ı cühûdân
Bulup tenhâ falân vâdîde el-ân

240 Helâk itmek dilerler ey cihân-gîr
Ne kılsun yüz ser ü hınzîre bir şîr

241 İşitdi çün bu sözi Vehb-i saf-der
Bilinsün şimdi didi kim dürür er

242 Hemân etbâ’ına kıldı münâdî
Kuşanup tîgın itdi azm-i vâdî

243 Arabdur hem-nesebdür itdi gayret
Bu iş geldi katı ‘âr u hamiyyet

244 Çü cân atup irişdi ol araya
Bakup denk oldı eltâf-ı Hudâ’ya

245 İner bir turfa mahlûk âsumândan
Kamunun vasfı hâric ins ü cândan

246 Binüp her birisi bir esb-i ablak
Seğirdürler hevâ üzre muallak

247 Elinde her birinün odlu harbe
Susamışlar dil ü cândan bu harbe

248 İnüp kahr-ıla kıldılar hücûmı
Hep itdiler helâk ol kavm-i şûmı

249 Görüp bu işleri Vehb-i cihângîr
Gelüp ehline bir bir itdi takrîr

250 Eyitdi bî-tevakkuf tîz iriş var
Bulup Abdullâh anasını yalvar

251 Kılup peyvend oğlın duhterümle
Karîn itsün o mâhı ahterümle

252 Pes ol hâtûn koyup her ‘izz ü nâzı
Varup keşf itdi ol ser-beste râzı

253 İşidüp anı Abdulmuttalib hem
Dil ü cânı safâdan oldı hurrem

254 Didi oldur tamâm oğluma lâyık
Bu gevherdür o tâca key yaraşık

255 Ki zîrâ Âmine ol asr içinde 6/b
Şeref bulmışdı Şâm u Mısr içinde

256 Cemâl ü iffet ü hüsn ü behâsı
Kemâl ü haşmet ü hilm ü hayâsı

257 Kabâyil içre hep olmışdı meşhûr
Kamu illerde vü dillerde mezkûr

258 Pes idüp bî-tevakkuf ‘ıkd u kâbın
Tamâm oldı ne kim var resm ü âyîn

259 İdersem haşre dek bu lutfı inşâd
Binin tarh eyleyem birin kılam yâd

260 Eğer istersenüz oddan necâtı
Okun cân u gönülden es-salâtı

261 Es-salâtü ve’s-selâm ey nusret-ile şâh olan
Es-salâtü ve’s-selâm ey hâfızı Allâh olan

262 Rivâyetdür ki Şâm’un şehriyârı
Ki pîrûz-idi baht-ı kâmkârı

263 Tutardı burc-ı ismet içre bir mâh
Ki şerm eylerdi nûrından seher-gâh

264 Ana virmişler-idi Fatıma ad
Olurdı kıssalar gûş eyleyüp şâd

265 Gelüp yanına anun niçe hâtûn
Anarlar nûr-ı Abdullâh'ı bir gün

266 Cemâl ü tal'atın tavsif iderler
Kemâl ü hışmetin ta'rîf iderler

267 Taaccübler bu nurun hâlin ol kız
Dir anun bildünüz mi aslını siz

268 İçinden bunlarun bir şehd-i güftâr
Ki gûş itmişdi çok âsâr u ahbâr

269 Didi kim böyledür nakl u rivâyet
Bulup yazmış anı ehl-i hikayet

270 Dimiş bunı görenler evvelinden
Geliser bir oğul anun belinden

271 Nebîsi olısar kevn ü mekânun 7/a
Rasûli olısar âhir zamânun

272 Anundur bu görinen nûr-ı bâhir
Ki olmışdur bunun alnında zâhir

273 Kızun bu söz virür gönline teşvîş
İder bunı dahı yirlerde teftîş

274 Bu sözün gavrine irür kemâhî
Pes andan sonra eyler azm-i râhı

275 Gelüp hayl ü cevârî birle âhir
Civâr-ı Kâbe'de olur mücâvir

276 Düşer fursatla bir gün ittifâkî
Olur Abdullâh ile kız mülâkî

277 Görür ol talat u hüsn ü cemâli
Dahı alnında nûr-ı Zü'l-celâl'i

278 Hayânun perdesin yüzden idüp çâk
Dir ey nûr-ı musavver gevher-i pâk

279 Edebsizlik-dürür gerçi fuzûlî
Gerek redd itmeyüp kılmak kabûli

280 Dimezven kethudâ olam serâna
Yüzüm cârû ideyim hâk-i pâna

281 Helâlün olmadur fikr-i nihâdum
Harâm olsun dahı varsa murâdum

282 Çü Abdullâh anun bildi merâmın
Görüp gün yüzin işitdi kelâmın

283 Didi bu yüz değüldür âb u gilden
Kabûl itdi murâdın cân u dilden

284 Velî didi ana ey cân-ı âlem
Bu iş olsun atam izni-y-ile hem

285 Eyitdi Fatıma n'ola revâdur
Anun emriyle olsun çün atadur

286 Gelür ol gice Abdullâh evine
Olur hoş Âmine'yle cem' yine

287 Düşer sulbinden anun nutfe-i pâk
Güher gibi sadef rahmine çâlâk

288 Ki cüz'-i asl-ı cism-i Ahmed oldur 7/b
Dahı metbû'-ı nûr-ı sermed oldur

289 Hamîr-i Mustafa'ya mâyedür ol
Muhammed nûrına hem-sâyedür ol

290 Buna tâbi' olup ol nûr-ı müştâk
İderdi anlarun alnında işrâk

291 Felâ-büdd eyleyüp ol nûr rıhlet
Virür hoş Âmine alnına ziynet

292 Sabâh oldukda Abdullâh durdı
Atasınun gelüp kapusın urdı

293 Eyitdi her ne kim oldı hikayet
Edeble söyleyüp aldı icâzet

294 Gelüp kasd itdi k'ide kızı âgâh
Görince itdi Abdullâh'ı kız âh

295 Didi şol nûr kim ben görmiş-idüm
Anun-çün Şâm terkin urmış-ıdum

296 Hudâ itmiş dirîgâ gayra takdîr
Belî sa'y eylemez makdûrı tağyîr

297 Çün itmiş iktibâs ol nûrı âher
Cihânda ol gerekse şems-i hâver

298 Ne eyler ahterüm burcunla peyvend
Ne olur gevherüm dürcünle hursend

299 Sikender cidd ü cehdinden ne dermân
Nasîb-i Hızr'mış çün âb-ı hayvân

300 Bu sözi didi azm itdi iline
Gelüp fârig oturdı menziline

301 Bu eltâfı yazarsam tâ dem-i sûr
Acebdür binde biri ola mezkûr

302 Cenabından dilersen feyz-i âmı
Eyitgil es-salâtü ve's-selâmı

303 Es-salâtü ve's-selâm ey şâhid ü meşhûd olan
Es-salâtü ve's-selâm ey Ahmed ü Mahmûd olan

304 Makârın buldı çün ol katre-i nâb [8/a]
Şeyâtîn oldı gam bahrinde gark-âb

305 Yüzi üstine düşdi cümle esnâm
Belürdi gökde çok âsâr u ecrâm

306 Nüzûl idüp melekler ol dem ey yâr
Racîmün tahtın itdiler nigûnsâr

307 Tutup anı siyâset eylediler
Kamu rahtın hasâret eylediler

308 Kaçup kırkıncı gün anlardan İblîs
Halâs olur idüp bin mekr ü telbîs

309 Gelüp kûh-ı Kubeys üstinde bî-cân
Kılur şol resme feryâd-ile efgân

310 Ne denlü var-ısa evlâd-ı İblîs
Cünûd-ı mekr ü şerr ü sihr ü telbîs

311 Gelüp yanına hep pür-derd ü teşvîş
İderler bu işün aslını teftîş

312 Didi İblîs k'oldı işümüz vây
Yakındur kim doğa ol âlem-ârây

313 Gidiser İzzeti Lât u Menât'un
Düşiser kadri deyr ü sûmnâtun

314 Doğıcak diye ol nûr-ı mümecced
Hudâ birdür Rasûlidür Muhammed

315 Kıla esnâmı batıl hakkı izhâr
Gidüp zulmet cihânı tuta envâr

316 Bu ahvâli işidüp ol melâ'în
İderler âh olurlar zâr u gam-gîn

317 Hem ol gice irüp Hak'dan inâyet
Kamu ashâb-ı teshîr ü kehânet

318 Kalurlar âciz ü dem-beste vü zâr
Olurlar işlerinden cümle bî-zâr

319 İrişür anda hâtifden bir âvâz
İdüp hoş Ahmed'ün medhine âgâz

320 Dir ey kavm-i Kureyş ü hayy-i A'râb
Karîb oldı ki ol şem'-i cihân-tâb

321 Cihânı gün yüzinden ide aydın[8/b]
Aça bu köhne milke bir yeni dîn

322 Hem ola enbiyânun hâtemi ol
Hem ola asfiyânun hâtemi ol

323 Kudûmı yümn ola devr-i zamâna
Vücûdı ola rahmet ins ü câna

324 Muhassal Âmine ol şehriyârî
Götürdi dokuz ay diyince Bârî

325 Ne zahmet çekdi ne hamli belürdi
Velîkin dem-be-dem râhat olurdı

326 Çü nûr-ı mahz-ıdı ol gevher-i pâk
Vücûdından ola mı kimse gam-nâk

327 Yaratmışken Hak anı halka rahmet
Anasına ola mı vire zahmet

328 Tamâm itdi hisâbın çün dokuz ay
O mihrün oldı nûrı âlem-ârây

329 Ziyâde berk urup tutdı cihânı
Doğısardur anası bildi anı

330 Görürdi her yana idüp nazar tîz
Karanu gice olmış şu'le-engîz

331 Dü-şenbe gicesi-y-di vakt-i hurrem
Rebîülevvelün on ikisi hem

332 Dahı eyyâm-ı Nûşirvân-ı âdil
Makâmı Kâbe şehri şübhesiz bil

333 Geçeli kıssası ashâb-ı fîlün
Hem elli beş gün olmış eyle bilün

334 Cihân olsa zebân başdan başa bil
Düketmez vasfın anun niçe bin yıl

335 Şefâatden bulam dirsen tesellî
Eyit cân-ıla Allâhümme salli

336 Es-salâtü ve's-selâm ey rahmeten li'l-âlemîn
Es-salâtü ve's-selâm ey sâdıku'l-kavlü'l-emîn

337 Rivâyetdür Rasûl'ün anasından [9/a]
O ismet burcunun dürdânesinden

338 Eyitdi çün karîb oldı vilâdet
İrişdi vaz'-ı hamle vakt u sâat

339 Kılup Yesrib'de Abdullâh vefâtı
Beni derdâ yedi derd-i memâtı

340 Ten-i tenhâ komışdı mâtem-ile
Garîb ü bî-kes itmişdi gam-ile

341 Yoğ-ıdı evde Abdulmuttalib hem
Tavâf eylerdi Beytullâh'ı ol dem

342 Bu gamlardan gelürken câna vahşet
Virürken vaz'-ı haml ahvâli dehşet

343 Anı gördüm iki şakk oldı hâne
Ser-â-ser şem'lerle doldı hâne

344 Nüzûl itdi hemân bir nesne âlî
Beni geldi büridi perr ü bâli

345 Bir apak murg adı mânend-i kâfûr
Cemâlinden alurdı ay u gün nûr

346 Gelüp üstüme çün açdı kanadı
Tutup arkamı bir kez hoş sığadı

347 Gidüp gönlümden ol havf-ıla dehşet
Tenüm başdan ayağa buldı hiffet

348 Bu iş geldi aceb gâyetde bana
Nazar saldum hemîn çepçevre yana

349 Görüp ol hüsn ili yıldızlarını
Sanup Abd-i Menâf'un kızlarını

350 Çü hânem doldı bî-had serv-i dil-cû
Be-gâyet teşne idüm istedüm su

351 Elüme sundılar bir bâde-i nâb
Gül-âb u müşk-ile pür-'ıtr u cüllâb

352 Hemân-dem aldum içdüm âşıkâne
İrişdi revh ü râhat cism ü câna

353 Şekerden tatlu südden ağ-ıdı ol 9/b
Yayıldı gövdeme san yağ-ıdı ol

354 Bu hâlet içre gördüm anı nâgâh
Ki gitdi gözlerümden perde-i râh

355 Görindi meşrık u mağrib müretteb
Ne kim var yir yüzi dağ u ova hep

356 Dahı gördüm ki bir mahbûb dîbâ
Asılmış yir ü gök beyninde zîbâ

357 Anun ardınca gördüm üç alem hûb
Kamusı nurdan mevzûn u mergûb

358 Birisi meşrık u mağribde biri
Birinün Kâbe damı üzre yiri

359 İşitdüm bir nidâ hem âsumândan
Ki gizlen anı dir çeşm-i cihândan

360 Hem indi bir bölük kuşlar hevâdan
Evümde raks ururlardı safâdan

361 Burunları zümürrüd tenleri ak
Yaratmış anları bu resme Hallâk

362 Kamunun şeh-peri yâkût-ı ahmer
Dem [ü] enfâsı gûyâ bû-yı anber

363 Dahı hâtûnlar-ıla doldı hâne
Ki hüsni anlarun gelmez beyâna

364 Gelüp yakın beni söylerler-idi
Doğar şimdi Muhammed dirler-idi

365 Anı gördüm ki yirden göğe bir nûr
Çıkup âlem yüzini kıldı mesrûr

366 Hemân-dem ol yüzi gün alnı bedr ay
Doğup oldı vücûdı âlem-ârây

367 Çağırdı merhabâ gökden melekler
Semâa girdi raks itdi felekler

368 Didiler doğdı ol hûrşîd-i âlem
Didiler doğdı ol ümmîd-i âlem

369 Habîbü'l-Hakk u mahbûbü'l-berâyâ
Şefî'ü'l-halk u mahsûsu'l-atâyâ

370 Bakup gördüm yüz urmış yire ol hân [10/a]
Sücûda varmış eyler hamd-i Yezdân

371 Tutup kaldurdı barmağın semâya
Şehâdet arza kıldı hoş Hudâ'ya

372 Anun ardınca indi bir zamândan
Hemîn bir pâre bulut âsumândan

373 Muhammed gözlerümden gâyib oldı
Gelüp rikkat gözüm yaş ile doldı

374 İşitdüm bir münâdî eyler âvâz
Muhammed itdi dir âfâka pervâz

375 Kamu mahlûka gösterdiler anı
Tutalar tâ cemâlinden nişânı

376 Açıldı çün bulut götrüldi zulmet
Bakup gördüm yatur ol mâh-tal'at

377 Sarılmış nurdan bir sûfa key ağ
Semen olmış teni gül-bergine bâğ

378 Anun ardınca irdi yine bir ebr
Görinmez oldı ol meh eyledüm sabr

379 İşitdüm yine bir hoş savt-ı ‘âlî
Muhammed oldı dir mahlûka vâlî

380 Cihânı hükmine râm eylediler
Bu hâli dehre i’lâm eylediler

381 Ana Hak virdi Âdem safvetini
Dahı Nûh nebînün rikkatini

382 Halîl’ün hulletin hilat buyurdı
Ana mürselleri ümmet buyurdı

383 Lisânın virdi İsmâîl’ün ana
Neler ihsân itdi bilün ana

384 Cemâl-i Yûsuf u büşrâ-yı Ya’kûb
Dahı tekrîm-i Mûsâ sabr-ı Eyyûb

385 Dem-i Îsâ-y-ıla takvâ-yı Yahyâ
Ki oldı mecma’-ı mecmû’-ı deryâ

386 Gidüp ol ebr oldı hâne pür-nûr
Yatur gördüm Muhammed şâd u mesrûr

387 Beyân olunsa yüz yıl bu ma’ânî [10/b]
Bedî’ ola tamâm olmak beyânı

388 Dilersen ire nûrından tecellî
Eyitgil cândan Allâhümme salli

389 Es-salâtü ve’s-selâm ey câmi’-i âyât-ı Hak
Es-salâtü ve’s-selâm ey râfi’-i râyât-ı Hak

390 Rivâyet eylediler yine rûşen
Safiyye bint-i Abdulmuttalib’den

391 Dimiş ol ahter-i burc-ı saâdet
Çü düşdi yire ol hûrşîd-talat

392 Ebesiydün ol incü dânesinün
Ben-idüm yâri ol dem anasınun

393 Doğıcak gün gibi ol nûr-ı bâhir
Bana altı alâmet oldı zâhir

394 Biri çün düşdi yire kıldı secde
Bu emri gördi aklum geldi vecde

395 İkinci bu durur kim kaldırup ser
Fesâhat bula şekker-veş mükerrer

396 Didi Allâh'dur ma'bûd-ı bi'l-hak
Ben anun Hak Rasûliyem muhakkak

397 Budur üçünci kim nûrından anun
Çerâgı mahv oldı âsumânun

398 Budur dördünci kim itdüm nazar tîz
Görem anı er oğlan mı yahud kız

399 Bakınca gördüm olmış sünneti hûb
Kesilmiş göbeği mahbûb u mergûb

400 Beşinci diledüm kim yuyam anı
Bir âvâz irdi gaybî nâgehânî

401 Ki virme ey Safiyye sana zahmet
Ki pâk itmişdür anı âb-ı rahmet

402 Budur altıncı kim anı götürdüm
Bakup kitfeyni ortasında gördüm

403 Yazılmış âyet-i mühr-i nübüvvet [11/a]
Pes itdüm Hakk'a hamd u şükr ü minnet

404 Didi ol gice Abdulmuttalib ben
Tavâf-ı Kâbe eylerken muayyen

405 Nidâ eyler işitdüm bir münâdî
Ki savtından pür oldı deşt [ü] vâdî

406 Ki âgâh olun ey kavm-i müeyyed
Bu gice anadan doğdı Muhammed

407 Dahı gördüm kılurdı secde Kâbe
Bu sözden varma sakın şekk ü raybe

408 Gelürdi muttasıl âvâz-ı tekbîr
Bi-hamdi'llâh ki pâk oldum bu gün dir

409 Tahâret buldum encâs-ı hadesden
Berî oldum kamu fısk u habesden

410 Dahı gördüm yüzin düşdi hep esnâm
Gelür gönlüme çok efkâr u evhâm

411 Harem'den yürüyüp çıkdum Safâ'ya
Var-ıdı anda gavgâ bî-nihâye

412 Görindi gözüme ol yir ser-â-ser
Halâyık haşr olup mânend-i mahşer

413 Hemîn döndüm olup gönlüm pür-ehvâl
Varup tâ Âmine'yle söyleşem hâl

414 Kapusın bağlu gördüm itdüm âvâz
Gelüp açdı kapuyı ol ser-efrâz

415 Didi kim ey ata doğdı Muhammed
Ana (?) cânı vü fahrü'l-ammi ve'l-cedd

416 Getür didüm göreyüm kanı ol nûr
Didi kim bana yokdur şimdi destûr

417 Gelüp bir kişi didi kim bu oğlan
Gerek bir kaç gün olmak evde pinhân

418 Anı saklar Hudâ gerçi hatardan
Velî hıfz it anı üç gün nazardan

419 İnâd itdüm kılıç çekdüm yüridüm
Giricek içerü sankim eridüm

420 Yüzi bürka'lu gördüm anda bir er 11/b
Tutar şemşîr elinde şîre benzer

421 Didi kim dön girü tâ kim melâik
Mukîmân-ı semâvât u erâ'ik

422 Ziyâret eylesünler oğlunı hoş
Yüri var hâtırun tutma müşevveş

423 Katı havf eyledüm anun sözinden
Oturdı üstüme heybet özinden

424 Çıkup kasd eyledüm diyem bu hâli
Yedi gün bulmadum nutka mecâli

425 Yazarsa cem' olup halk-ı zamâna
Bu hâlün şemmesi gelmez beyâna

426 Dir-isen kim dilünden yağa şekker
Salavât vir ana cândan mükerrer

427 Es-salâtü ve's-selâm ey bütleri hâk eyleyen
Es-salâtü ve's-selâm ey Hakk evin pâk eyleyen

428 Rivâyetdür ki dimiş böyle Abbâs
Çü öldi Bû Leheb itdüm ana yas

429 Eğerçi küfri virmişdi garâbet
Velî lâzım gelür rahm-ı karâbet

430 Gınâ virmeyüp ana kesb ü mâli
Çü *tebbet*[76] oldı emrinün meâli

431 Du'â itdüm Cenab-ı Hakk'a dilden
Ki ref' idüp hicâbı âb u gilden

432 Bana ma'lûm ide tavr-ı azâbın
Ne yüzdendür bilem kahr u 'itâbın

433 Bu resme görürem bir gice anı
Ser-â-ser oda düşmiş cism ü cânı

434 Tutuşmış göklere çıkmış yalınlar
Ki dûzah ol yalınlardan belinler

435 Didüm hâlün nedür arz it te'abdan
Halâsun yok mıdur işbu lehebden

436 Didi kim yok-durur bir lahza ârâm 12/a
Bu resme yanarum her subh u her şâm

437 Dü-şenbe gicesi oldukca lâkin
Olur bu kahr odı bir pâre sâkin

438 Gelüp bir niçe Rahmânî melekler
Getürüp âb-ı rahmetden belekler

439 Bu oda ol suyı efşân iderler
Dahı ol gice çok ihsân iderler

440 Bu iş geldi aceb dir bana Abbâs
Girü sordum bunı dir ana Abbâs

441 Didüm Hak lutfı gerçi bî-sebebdür
Yalunuz bu gice olmak acebdür

442 Didi kim bu gice doğdı Muhammed
O fahru’l-âlemîn Mahmûd u Ahmed

443 Vücûda geldi çün ol şâh-ı âlem
Ümeyme (?) muştuladı geldi ol dem

444 Beşâretden olup key hurrem ü şâd
Didüm olsun Süveybe benden âzâd

445 Çün itdüm İzzet anun mevlidine
Eğerçi girmedüm didüği dîne

446 Pes anun hürmetine Hayy u Gaffâr
Azâbum ref’ ider bu gice her bâr

447 Aceb midür bu ta’zîm-ile mü’min
Cehennemden ebed olursa îmin

448 Muhassal doğdı çün ol talati gün
İrişdi âsumândan bir aceb ün

449 Ne hoş pistândur anı emziren dir
Mübârek emcek ana kim virür şîr

450 Felâ-büdd eyledi âlem nizâ’ı
Bizimdür Ahmedün diyü rızâ’ı

451 Hitâb irdi hemân-dem k’ey halâyık
Ki yokdur sizde emcek ana lâyık

452 Ana cinsinden olur yine dâye
Ana insândan irür yine vâye

453 Çün üç gün geçdi ol gün yüzlü aya [12/b]
Gelüp oldı Süveybe ana dâye

454 Gelince Mekketullâha Halîme
Tamâm emzürdi dörd ay ol kerîme

455 Vücûdı olmağın ‘ıtkına çâre
Olurdı hizmetinde pâre pâre

456 Rivâyet böyledür Abbâs’dan hem
Yatarken mehd içinde şâh-ı âlem

457 İşâret birle diyüp hasb-ı hâli
Kamerle eyler-idi kîl ü kâli

458 Ne yana kim delâlet itse ol şâh
Teveccüh eyler-idi ol yana mâh

459 Buyurmışdur hem ol fahru'r-risâlet
Çerâg-ı âfitâb-ı dîn ü devlet

460 Benümle mâh ortasında ol dem
Kelâm olurdı çok vallâhu a'lem

461 Beni ağlatmaz-ıdı ol sebebden
Tutardı gönlümi hoş her taAbdan

462 Ki secde itse arş altında her bâr
İşidürdüm sadâsını ceres-vâr

463 Rivâyet böyledür kim ol gice hem
Yarıldı kisrânun eyvânı muhkem

464 Çehâr u deh beden küngürlerinden
Yıkıldı ayrılup [bir bir yerinden]

465 Mecûs'un bunca yıllık yakduğı od
Kül oldı ol gice çün nâr-ı Nemrûd

466 Hem ol dem Sâve'nün nehr-i revânı
Yirün ka'rına geçdi nâgehânî

467 Dimişler dahı ashâb-ı hikâyât
Bulup bu nakli fî-bazı'r-rivâyât

468 Ki kisrâ harc idüp çok genc ü mâli
Binâ itmişdi bir hoş kasr-ı 'âlî

469 Önine ugrar-ıdı cûy-ı Dicle
Sürerdi ayağına rûy Dicle

470 Hemân ol gice kim şakk oldı tâkı 13/a
Götürdi Dicle bu âlî revâkı

471 Harâb oldı ne kim var ol imâret
Suya gitdi olup muhkem hasâret

472 Çoğ itdi sonra mesdûdü'l-mebânî
Müyesser olmadı turgurmağ anı

473 İdüp etrâfdan kâhinleri cem’
Bu işlerden su’âl itdi tutup sem’

474 Kamusı ittifâk idüp eyitdi
Bu âyîn ü bu millet devri yitdi

475 Birikdi ser-te-ser hükm-i karâyin
Tereddüd yokdur el-makdûru kâyin[77]

476 Arab burcında doğdı bir peyamber
Ki tutısar acem milkin ser-â-ser

477 Kamu edyânı mensûh ide dîni
Ola ol cümle mahlûkun güzîni

478 Felekler olsa bu âyâta defter
Yazılmaz binde biri kala ebter

479 Dilersen kurb-ı Hak izzen ve kadren
Salavât vir ana sırren ve cehren

480 Es-salâtü ve’s-selâm ey nâsih-i şer’-i milel
Es-salâtü ve’s-selâm ey şârih-i dîn ü düvel

481 Rivâyet eylemişler kim Halîme
Bu yüzden nakl kılmış ol kerîme

482 Kabâyilden idüp bir niçe avrat
Kureyş evlâdın emzürmeğe niyyet

483 Görüp hep kaydı esbâb-ı seferden
Yöneldük Mekke’ye bir gün seherden

484 Benüm bir merkebüm var-ıdı kâhil
Dahı bir hıyre-ser nâkam muattal

485 Ne bu virürdi yıllar bir kaşık şîr
Ne anı yürıdürdi tîr ü şimşîr

486 Benümle bile gitmişdi erüm hem 13/b
Yoğ-ıdı andan özge bana mahrem

487 Hem o yıl kaht olmışdı be-gâyet
Harâb olmışdı kûylar bî-nihâyet

488 Dahı yoğ-ıdı bende ol kadar süd
Ki oğlum Damra ola-y-ıdı hoşnûd

489 Gelüp ağladuğından bana kaygu
Gözüme giceler girmezdi uyhu

490 İrişdük Mekke’ye çok cehd idüp biz
Kimi oğlan kabûl itdi kimi kız

491 Bana arz eylediler Mustafa’yı
Ana göstermedüm hergiz safâyı

492 Cehâletden didüm anı gerekmez
Bana atasuz oğlanı gerekmez

493 Ki kıymaz ata gibi ayrugı mâl
Eğer cedd ü eğer amm u eğer hâl

494 Ana dek eyledüm sabr u ferâgı
Ki hep yoldaşlarum gördi yerağı

495 Bana kalmadı oğlan eyledüm âr
Kabûl itdüm habîbi çâr u nâçâr

496 Buluşdum Âmine hâtûnla hoş
Didi lutf-ile bana ey perî-veş

497 Ki bir hoş kimse geldi üç gice var
Didi buna tutıcak dâye zinhâr

498 Benî Sa’d ola anun cins ü faslı
Dahı âl-i Züveyb’ün ola nesli

499 Didüm Hak’dan-durur bu emr ü bu va’d
Ki ben âl-i Züveybem hem Benî Sa’d

500 Elüme pes hemân-dem yapışup tîz
Alup girdi içerü ol dil-âvîz

501 Bakup gördüm yatur ol mihr-i enver
Bir apak sûf içinde nûra benzer

502 Döşenmiş altına bir sebz atlas
Süzilmiş hˇâba varup iki nerges

503 Saâdet nûrı berk urur yüzinden [14/a]
Güneş pertev alurdı ılduzından

504 Vücûdından gelürdi bû-yı anber
Kılurdı ‘ıtrı cân bâgın muattar

505 Varup yanına ol cân-ı cihânun
Kodum pistânumı göğsine anun

506 Mübârek çeşmin açdı çıkdı bir nûr
Yazıldı gün gibi eflâke menşûr

507 Bu hâli anda çün gördüm muayyen
Hemîn örtüp yüzini tınmadum ben

508 Ki bildüm devlet ü ikbâle irdüm
Revân sağ emcegüm ağzına virdüm

509 Alup emdi hemân o şâh-ı âlem
Safâdan oldı gönlüm şâd u hurrem

510 Dönüp pistânumun solını andan
Kodum ağzına anun bir zamândan

511 Kabûl itmedi anı almadı hiç
Yüzin dönderdi başın eyledi pîç

512 Dimiş kim İbn-i Abbâs ana ol dem
Cenab-ı Hakdan oldı adl mülhem

513 Çü var-ıdı süd emmekde şerîki
Birin kodı ana almadı iki

514 Hikayet eyleyüp yine Halîme
Beyân itmiş bu resme ol kerîme

515 Virüp pistânumun sağ ın Rasûl'e
Nasîbi oğlumun düşmişdi sola

516 Velî hergiz Muhammedden mukaddem
Süd emmez-idi oğlum Damra bir dem

517 Dahı pistânum oldı şöyle pür-şîr
Ger oğlum olsa on olurdı hep sîr

518 Çün üç gün oldı itdük azm-i ricat
Vatandan yana kılduk kasd-ı rıhlet

519 Binüp ol merkeb üstine getürdüm
Habîbi önüme aldum götürdüm

520 Giderken merkebüm altumda durdı 14/b
Çöküp ol dem yüzini yire sürdi

521 Haremden yana itdi secde üç kez
Hoş âdâb-ile k'âdem öyle itmez

522 Pes andan yola girdi hoş sebük-bâr
Giderdi yel gibi altumda reh-vâr

523 Yine nakl eyledi ol aslı tâhir
Gelüp bir suya konduk ol gün âhir

524 Var-ıdı anda bir şeyh-i Hüzeylî
Ki olmış bûsegâh-ı halk zeyli

525 Geçürmiş ömrini hikmet içinde
Riyâzetler çeküp halvet içinde

526 İşitmiş bî-aded âsâr u ahbâr
Okımış bî-hisâb elvâh u esfâr

527 Didi yoldaşlarum kim ey Halîme
Buluşsan n'ola bu şeyh-i azîme

528 Anı kim Âmine itmişdi takdîr
Buna arz eylesen görsen ki ne dir

529 Didüm pes varuban ey şeyh-i kâmil
Bu gün âlemde sen ilmiyle 'âmil

530 Bu oğlan kim görürsen anası dir
Çü benden doğdı bu dür dânesi dir

531 Vücûdumdan hemân-dem çıkdı bir nûr
Tutup âlem yüzini kıldı mesrûr

532 Ki gördüm gün gibi âfâkı rûşen
Ne kim var Şâm içinde kasr u gülşen

533 Çü düşdi yire aldı bir avuç hâk
Dönüp kaldurdı başın cüst ü çâlâk

534 Yüzin gökden yana hoş tutdı handân
Bu işden aklum oldı deng ü hayrân

535 Kılup feryâd ol şeyh-i Hüzeylî
Didi âlem bu tıflundur tufeyli

536 Olup rû-yı zemîne cümle mâlik
Yüriye hükmi *fî külli'l-memâlik*

537 Anadur muntazır şimdi bu oğlân [15/a]
Ki gökden ine ana emr-i Yezdân

538 Pes ey âl-i Hüzeyl ü hayy-i A'râb
Gelün eylen cihândan bunı nâ-yâb

539 Didüm kimdür yukayan (?) bir kılına
Sovuk baka buna yavuz kılına

540 Pes ol yirden göçüp bağlandı mahmil
İdindük mesken-i me'lûfı menzil

541 Ne yire kim konarduk deşt eğer dağ
Ser-â-ser olur-ıdı sebze vü bâg

542 Semirdi hep ne varsa çâr-pâmuz
Bizi anup günilerdi obamuz

543 Elümüz hâke sunsak zer olurdı
Yapışsak sırçaya gevher olurdı

544 İkiz kuzuladı koyunlarumuz
Yitişmezdük südin sağmağa gündüz

545 Eğer her bir kalemde olsa bin dil
Düketmez dise yüz yıl medhini bil

546 Bu ni'metlerden istersen nasîbi
Salâvet vir ana cândan habîbî

547 Es-salâtü ve's-selâm ey menba'-ı cûd u kerem
Es-salâtü ve's-selâm ey mecma'-ı hulk u şiyem

548 Rivâyetdür bu resme yine andan
O ismet ma'deni pâkîze cândan

549 Dimiş ol dem çün ol gün yüzlü aya
Hak'un ihsân u lutfı birle dâye

550 Anun incinmedüm bir hizmetinden
Be-gâyet râhat-idüm ismetinden

551 Ki bir şey' üzre itmezdi tebevvül
Ki lâzım ola idi yunmağa ol

552 Dahı her gün muayyen bir kez ol şâh
Tebevvül eyler-idi idüp âgâh

553 Cemî'inden aceb bu idi kim ol 15/b
Karîb oldı ki nutka virile yol

554 Şeker ağzın açup didi mükerrer
Bülend-âvâz-ile Allâhu ekber

555 Dahı hamd itdi Rabbü'l-âlemîne
Girü meşgûl oldı âlemîne

556 Rivâyetdür dahı ol şâh-ı âlem
Beşinci ay olınca yüridi hem

557 Sekiz aylık olınca sözlerin hep
Muayyen anladurdı hoş müretteb

558 Ok ata başladı on ay içinde
Gören dirdi güneşdür yay içinde

559 İki yaşında oldı bir kıyâmet
Yedi yaşında gibi çekdi kâmet

560 Bu üslûb-ile dimiş kim Halîme
İderdüm hizmet ol şâh-ı kerîme

561 Fıtâmun vakti geldi ya'ni anı
Memeden kesmenün oldı zamânı

562 İletdüm anasına çâr u nâçâr
Velî oldum firâkından dil-efgâr

563 Ki zîrâ nef'-i mahz idi vücûdı
Firâvân idi hayr u lutf u cûdı

564 Didüm anasına ey ulu hâtûn
Kamudan âkıl u devletlü hâtûn

565 Bilürsin Mekke'nün vardur vebâsı
Vahîm ü sıtmaludur hem hevâsı

566 Bizüm yirün hevâsı cân-fezâdur
Suyı tatlu fezâsı dil-güşâdur

567 Değül kûh u kaya rîg ü beyâbân
Ser-â-ser sebzedür pür-bâg u bostân

568 Buyurursan yine baş üzre hizmet
Tutalum cân gibi anı ne minnet

569 Bu sözlerden olup pes hâtırı râm
Begendi fikrümi key ol dil-ârâm

570 Yine ol şâhı kıldı bana teslîm [16/a]
Benüm oldı sanasın yedi iklîm

571 Alup gitdük hemân şâdân u handân
Didük yüz tutdı yine lutf-ı Yezdân

572 Giderken yolca bir gün çin-sehergâh
Yol üzre uğraduk bir kavme nâgâh

573 Kamu Nasrânîler mülk-i Habeş'den
Münevver yüzleri lâkin güneşden

574 Görüp ol mâhı itdiler nazar tîz
Tefekkür kıldılar çok hikmet-âmîz

575 Mübârek gözlerinün humretin hem
Görüp söyleşdiler vallâhu a'lem

576 Dahı kitfeyni ortasında âhir
Te'emmül itdiler bî-hadd u vâfir

577 Dönüben sordılar benden ki ey cân
Gözüm zahmet ider dir mi bu oğlân

578 Didüm yokdur anun çeşminde zahmet
Didiler kim nedendür ya bu humret

579 Didüm zâtî dürür ol zâyil olmaz
Velî nûrına hergiz hâyil olmaz

580 Didiler virelüm ger sana çok mâl
Kerem eyle kabûl it yok dime al

581 Kılalum dahı minnetler hezârân
Bu ferzendi bize vir tek sen ey cân

582 Ki biz ilm ile bulmışuz mukarrer
Harem'den kopısardur bir peyam-ber

583 Karîb olmış durur anun zuhûrı
Tutısar gün gibi âfâkı nûrı

584 Uş imdi gösterür kamu alâyim
Bu oğlan ola ol emr üzre kâyim

585 Pes idüp anlara ‘özr ü bahâne
Geçüp hoş yoluma oldum revâne

586 İrişdük mesken-i me’lûfa âhir
Huzûr esbâbına olduk mübâşir

587 Çün üç yaşına girdi ol şehinşâh [16/b]
Cihân hâlinden oldı cümle âgâh

588 Safâlu oldı k’ide seyr ü geşti
Karındaşları-y-ıla kûh u deşti

589 Koyunlarla varup mer’âya dâyim
Giderdi lâ-cerem sahrâya dâyim

590 Olur bir gün hevâ ıssı be-gâyet
Te’essüf birle didüm zî-cehâlet

591 Ki gönderdüm bu gün sahrâya anı
Acep bilmezlik itdüm nâgehânî

592 Çü nâzükdür vücûdı gülden anun
Ne döysün şiddetine bu zamânun

593 İşidüp bunı kız kardaşı Şeymâ
Didi ey ana sen anı kayurma

594 Ki ben anunla idüm şimdi geldüm
Görüp hâlin anun dem-beste kaldum

595 Yürise her yana serv-i revânı
Olup bir pâre bulut sâye-bânı

596 Ana yokdur tef-i hûrşîdden derd
Ki itmiş verdini Hak sâye-perverd

597 Kurulmış üstine çetr-i Hudâyî
Bulut hıfz eylese tan mıdur ayı

598 Yine nakl eyledi ol iffet ıssı
Ki bir gün olmış-ıdı gâyet ıssı

599 Seherden kalkup ol nûr-ı Hudâyî
Alup destine Mûsâ-veş asâyı

600 Girü ihvânı ile seyr ü geşte
Sürüyi sürüben gitmişdi deşte

601 Birazdan Damra’yı gördüm ki bî-cân
Girüp geldi kapudan zâr u giryân

602 Didi kim ey ana olgıl sebük-hîz
İriş kim ol Kureyşî kardeşim tîz

603 Karîb olmış-durur teslîm-i câna
Diküpdür gözlerini âsumâna

604 Yüzüm yırtup didüm n’oldı hikayet [17/a]
Ki gitdi şimdi sizünle selâmet

605 Didi kim bilmezem oynar-ıduk biz
Anı gördüm irişdi bir kişi tîz

606 Ki ortamuzdan anı kapdı kaçdı
Sanasın murg idi bâl ü per açdı

607 Alup çıkdı anı bir dağa tenhâ
Bıçakla yardı karnın bî-mehâbâ

608 Görince anı cân atdum hemân-dem
Kalanın bilmezem Allâhu a’lem

609 Yirümden pes durup bî-hûş u bî-cân
Erümle irdük anda zâr u giryân

610 Yatur gördüm kafâsı üzre ol dem
Gözin dikmiş göğe hâmûş u hurrem

611 Kızarmış dehşetinden lâle gibi
Dizilmiş der gülinde jâle gibi

612 Yüzüm üstine düşüp eyledüm âh
Didüm derd-ile *vâ hüznâh şevkâh*

613 Öpüp alnında sildüm terlerin hem
Didüm rûhî fedâk ey çeşm-i âlem

614 Sana kasd idenün ömri kem olsun
Güni gice dügüni mâtem olsun

615 Nedür hâlün kim urdı sana hançer
Digil bir bir bana ey cân-ı mâder

616 Girîbânun-durur çün matla’-ı nûr
Cihânı nûra gark it ey güneş tur

617 Diyince böyle ol serv-i semen-ber
Açup nergislerin itdi nazarlar

618 Didi ey ana kıl gamdan dilün pâk
Ki ihvânumla oynarken ferah-nâk

619 İrişdi üç kişi nâgâh gördüm
Görince bunları bir yirde turdum

620 Birinün bir gümüş ıbrık elinde
Birinün dahı bakdum ileyinde

621 Zümürrüdden düzilmiş bir legen var [17/b]
İçi olmış ser-â-ser doptolu kar

622 Anı gördüm ki kapdılar beni tîz
İrişdiler bu yire eyleyüp hîz

623 Beni lutf-ile ohşadı kamusı
Didiler ey cihânun bahtlusı

624 Beni geldi biri dil-şâd u hurrem
Tutup hoş göğsümi açdı mükerrem

625 İrince sînemi tâ nûn-ı nâfe
Bıçakla yaruban benzetdi kâfa

626 Meğer bu nûn u kâfı Rabb-i kâfî
Benüm-çün eylemiş ayn-ı mu'âfı

627 Ki andan görmedüm hergiz elem ben
Ne çekdüm zerre denlü derd ü gam ben

628 Tutup sînemden aldı yüreğüm pâk
İki yardı hemân-dem cüst u çâlâk

629 Revân oldı içinde bir kara kan
Didi budur makarr-ı mekr-i şeytân

630 Bu işlerden kaçurmayup öğümi
Bakup gördüm ser-â-ser yüregümi

631 Koyup pes ol legen içine anı
Yuyup lutf-ıla nâzük gitdi kanı

632 Hoş idüp ol mülevvesden beni pâk
Kodı anı yirine yine çâlâk

633 Çıkardı nurdan bir hâtem-i hûb
Anun üstine urdı mühr-i mahbûb

634 Urûkum aldı hep andan bürûdet
İrişdi kalbe selvet câna râhat

635 Henüz ol hâtemün zevkin muayyen
Vücûdumda ser-â-ser anlarum ben

636 Pes andan ilerü geldi biri dir
Senün işin tamâm oldı yüri dir

637 Gelüp ol dahı urdı göğsüme el
Dürüst oldı girü sînem mükemmel

638 İdüp medhümle her biri ser-âgâz 18/a
Felekden yana itdi cümle pervâz

639 Geçüp gitdi semâdan biri birin
Dilersen göstereyüm sana yirin

640 Anun evsâfına yokdur nihâyet
Dinilmez binde biri tâ kıyâmet

641 Gerekse kurb-ı Hak *tûbû ve züllû*
Alâ fahri'r-rusul yâ kavm sallû

642 Es-salâtü ve's-selâm ey sînesi meşrûh olan
Es-salâtü ve's-selâm ey dîdesi meftûh olan

643 Yine ol dâye-i mahbûb-ı hazret
Bu resme nakl idüp itdi hikayet

644 Bu işlerden gelüp gönlüme teşvîş
Didüm bir gün mebâdâ ola bir iş

645 Şikest irişe bu dür dânesine
Yeğ ol-kim iletem anı anasına

646 Görüp her vech-ile yat u yerağı
Vatandan eyledüm azm u ferâgı

647 Yöneldüm Mekke kasdına mukarrer
İşitdüm bir nidâ anda mükerrer

648 Ki dir bu baht u kadr u izz ü sikke (?)
Henîen leke yâ bathâe Mekke[78]

649 Yine tutdı sana yüz baht u ikbâl
Bu kez buldun ebed ta'zîm ü iclâl

650 Boşaldun küfr ü zulmetden ser-â-ser
Pür oldun nûr-ı İslam-ile yek-ser

651 İşitdüm bu nidâyı çünki nâgâh
Hemân süratle oldum 'âzim-i râh

652 İrişdüm Mekke'ye bir gün seherden
Halâs oldum kamu havf u hatardan

653 Mühim düşmişdi bir işüm be-gâyet
Bakup gördüm turur bir hoş cemâat

654 Kodum yanında anlarun habîbi [18/b]
Didüm tur bunda ey cânlar tabîbi

655 Ki uş geldüm diyüp gitdüm hemân-dem
Mübâşir oldum işe ya'ni bî-gam

656 Kulağuma irişdi bir mehîb ün
Ki sandum didiler bana girü dön

657 Hemîn ta'cîl-ile ol kavme geldüm
Habîb'i görmeyüp dem-beste kaldum

658 Didüm kim ey kişiler şunda şimdi
Bir oğlancuk kodum n'oldı ki imdi

659 Didiler görmedük aslâ biz anı
Pes itdüm derd-ile âh u figânı

660 Didüm kim vâ habîbâ vâ habîbâ
Anı gördüm ki bir pîr irdi nâgâh

661 Didi vargıl Hübel'den sorgıl anı
Ki bilür kandedür anun mekânı

662 Didüm benzer değülsin sen haber-dâr
Ki oldı ol doğup bütler nigûnsâr

663 Didi hayret seni dîvâne kılmış
Anun-çün sözlerün mestâne kılmış

664 Gam u derd-ile olma sen nahîfe
Varayum ben senün-çün ey za'îfe

665 Hübelden ideyüm bu hâli teftîş
Koma sen hâtırunda kılca teşvîş

666 Varup kıldı öninde secde anun
Didi kim bize çokdur imtinânun

667 Bu miskîn bî-kesün oğlı Muhammed
Güm olup hâtırı olmış mukayyed

668 Muhammed adın anınca mukarrer
Nigûnsâr oldı ol bütler ser-â-ser

669 Didiler ol sanemler virüp âvâz
Harâb itdün bizi ey pîr-i nâ-sâz

670 Ol adı itme bunda bir dahı yâd
Helâk itmez bizi illâ ki ol ad

671 Bu hâli göricek ol pîr-i bî-cân 19/a
Dönüp didi bana giryân u lerzân

672 Dir ey Sa'diyye itme âh u zârı
Ki saklar oğlunı Perverdigârı

673 Halîme dir üşendüm benden evvel
Duya ceddi bu ahvâli mufassal

674 Varup yanına itdüm hâli takrîr
Didi ol şeh Kureyş'ündür bu tezvîr

675 Bülend âvâz-ıla ol merd-i gâlib
Çağırur bir kezin k'ey âl-i gâlib

676 Derildiler hemân-dem yanına hep
Nitekim mâhun etrâfına kevkeb

677 Ne denlü itdilerse cidd ü cehdi
Bulımadılar ol sultân-ı ahdi

678 Koyup anları Abdulmuttalib pes
İrişdi Kâbe'ye pür-derd ü bî-kes

679 Tavâf itdi yedi kez kıldı zârı
Didi ey âlemün Perverdigârı

680 Muhammedden bana lutf it nişân vir
Helâk itdi beni gam tâze cân vir

681 İrişdi anda hâtifden bir âvâz
Ki key gönlün kavî tut ey ser-efrâz

682 Tihâme vâdîsinde şimdi ol cân
Kılur şol bir ağâç kurbında seyrân

683 Hemân cân atdı Abdulmuttalib tîz
İrişdi ol araya ol sabâ-hîz

684 Görür kim bir ağâç altında handân
Durup yapraklarıyla oynar ol cân

685 Görince didi Abdulmuttalib pes
Kimün ferzendisin ey şâh-ı bî-kes

686 Didi lutf-ile ol şâh-ı mümecced
Benem Abdullâh'un oğlı Muhammed

687 Anı at önine aldı hemân-dem
Didi ceddün benem ey cân-ı âlem

688 Öpüp ohşayu ol dür dânesini 19/b
Haber-dâr itdi geldi anasını

689 Görince oğlın ol ehl-i saâdet
Basup bağrına itdi şükr ü minnet

690 Pes andan dâyeye ikrâm u in'âm
İderler cümle cedd ü hâl u a'mâm

691 Eğer âlemde her berg olsa bir dil
Bu lutfun binde biri dinmeye bil

692 Dir-isen kim du'ân ola icâbet
Mutahhar ravzasına vir salâvât

693 Es-salâtü ve's-selâm ey şem'-i cem'-i enbiyâ
Es-salâtü ve's-selâm ey sad-ı (?) bedr-i asfiyâ

694 Gel imdi dinle bir göynüklü kıssa
Ki andan var durur her câna hisse

695 Çü dördine kadem basdı o sultân
Güneş gibi cemâli oldı tâbân

696 Başına and içer oldı halâyık
Kureyş içinde oldı adı sâdık

697 Şu resme oldı kavmün i’timâdı
Emîn ü mu’temed oldı bir adı

698 Severdi anı Abdulmuttalib key
Bilürdi ol-durur mahbûb-ı her şey

699 Dir-idi kim bunun şânı uludur
Felekden kadr u vak’ı bahtludur

700 Bunundur hem siyâdet hem saâdet
Sa’îd olur bunı iden ri’âyet

701 Anası dahı bilmişdi ki ol şâh
Azîmü’ş-şândur mahbûb-ı dergâh

702 Nice tutacağın bilmezdi anı
Görürdi anun-ıla bu cihânı

703 Diledi kim anı dayıları hem
Görüp fahr ideler anunla bir dem

704 Medîne’ye iletdi aldı anı [20/a]
Ki anda-y-ıdı anlarun mekânı

705 Bir ay anda ikâmet eyledi ol
Pes andan yine rıhlet eyledi ol

706 Gelüp bir gün ider bir yirde me’vâ
Ki dirler ol yirün adına Ebvâ

707 Medîne’yle miyân-ı Mekke’dür ol
Anun kurbındadur huccâca bil yol

708 Olur ol yirde haste ol dil-ârâm
Za’îf olur kuvâ süst olur endâm

709 Görür kim key za’îf olur mizâcı
Didi kim bunda kalmakdur ilâcı

710 Yatur ol gice anda ol melek-hû
Gözine subh olınca girmez uyhu

711 İrişür çünki âsâr-ı seher-gâh
Görür kim kalmamış tâkat ider âh

712 Gelüp üstine oğlınun dir ey nûr
Cihânı dur yüzünden eyle mesrûr

713 Uyan ey şem'-i cem'-i baht u devlet
Saçılsun üstüne envâr-ı rahmet

714 Seher âyîne-i nûr-ı Hudâ'dur
Seher gencîne-i sıdk u safâdur

715 Fütûh ebvâbına miftâh-ı Hak'dur
Hidâyet şem'idür misbâh-ı Hak'dur

716 Ana cânı anan rıhlet idiser
Yüzüne toymadın hasret gidiser

717 Ecel sâkîsi çün sundı dolu câm
Alup nûş eylemekdür kâm u nâ-kâm

718 Ki gitdüm el-firâk ey cân oğul ben
Ebed kalgıl esen ey cân oğul sen

719 Berü gel kohayım boynunı bir dem
Ciğer biryân olupdur dîde pür dem

720 Yeridür ağlasa yaş yirine kan
Senün gibi oğuldan ayrılan cân

721 Yetîm oldun tamâm ey dürr-i şehvâr 20/b
Seni ben gidicek bilsem kim ohşar

722 Eğerçi hâfızun Rabbü'l-alâdur
Velîkin hasret ü firkat banadur

723 Bunu didi vü aklı gitdi düşdi
Gelüp yoldaşları üstine üşdi

724 Birazdan gözlerin açdı ve bakdı
Bir âh itdi cihânı oda yakdı

725 Okıdı bir niçe beyt anda tekrâr
O dürlerden-dürür bu dürr-i şehvâr

726 Bâreke'llâhü fîke min gulâmi
İn sahha mâ ebsartü fi'l-menâmi

727 Fe ente meb'ûsün ile'l-enâmi
Min 'ındi zi'l-celâli ve'l-ikrâmi[79]

728 Budur ma'nîsi kim anun muhassal
Du'â vü medh idüp ol şâha evvel

729 Eğer olursa dir ol düş muhakkak
Ki gösterdi anı rûşen bana Hak

730 Nebî sen gönderildün hâss u ‘âma
Ser-â-ser rahmet-i Hak’sın enâma

731 Pes andan didi kim bu dehr-i pür-kahr
Kime bir câm sundı katmadın zehr

732 Ne verdi besledi bu devr-i pür-derd
Ki âhir itmedi berd-i hazân zerd

733 Ne serv oldı cihân bâgında âzâd
Ki almaz âhir andan bâd-ı gam dâd

734 Cihânda pây-dâr olmaz kimesne
Ölümden var mı zâr olmaz kimesne

735 Velîkin gam değüldür sâz-kârum
Muhammed gibi çün var yâdigârum

736 Anun ölmez cihânda hergiz adı
Ki sonında koya bir hoş-nihâdı

737 Oğul öninde cân virmek analar
Husûsâ kim ganîmetdür mukarrer

738 Bu böyleyken bana ne gussa vü bîm 21/a
Didi vü cânın itdi Hakk’a teslîm

739 Gelüp cinnîler ol dem zâr u giryân
Anun-çün itdiler ol yirde efgân

740 İşitdi anda hep hâzır olanlar
Bu hâlün üstine nâzır olanlar

741 Anun-çün mersiye vechiyle tekrâr
Kılup çok nevhalar dirlerdi eş’âr

742 Bu iki beyt olardandur işitgil
Sen âdemsin ana lâyık iş itgil

743 Nebki’l-fetâte’l-berrate’l-emîne
Zevcete Abdullâhi ve’l-karîne

744 Ümme nebiyyi’llâhi zî’s-sekîne
Ve sâhibi’l-menberi bi’l-Medîne[80]

745 Cihânun hâli budur ey karındaş
Eceldür âkıbet bin yıl yaşa yaş

746 Bu evde kimse kalmaz câvidânî
Bekâ mülki değül bu dâr-ı fânî

747 Urulmışdur çü âb üstine bünyâd
Bu hâkî kasrı bil tîz tozıdur bâd

748 Yedi başlu bir evrendür bu devrân
Yudar günde tapun gibi hezârân

749 Ulu kiçi dimez mîr ü gedâ ol
İdinür her kimi bulsa gıdâ ol

750 Kimi bir lokma-y-ıla eyledi sîr
Ki lokma gibi olmadı gelû-gîr

751 Kimün bir dem suvardı teşne cânın
Ki âhir su gibi içmedi kanın

752 Deminden bir nefes kim oldı dil-şâd
Ki son dem itmedi ney gibi feryâd

753 Ne gül oldı bu bâg içinde handân
Ki bağrı hâr-ı gamdan dolmadı kan

754 Ne su buldı bu gülzâr içine yol
Ki sonra kara yire girmedi ol

755 Ki bin efsûn ile bu rûbeh-i pîr [21/b]
İdüpdür niçe aslanları nahcîr

756 Ki şimdi kasdı sensin olma gâfil
Yolun almış durur ey merd-i câhil

757 Bu böyleyken nedür ey bî-hamiyyet
İdersen rûz u şeb buna mahabbet

758 Gamından şöyle olmışsın dil-efgâr
Ki çıkmışdur gün-be-gün yâr u ağyâr

759 Derûnun gaflet almış hâtırun gam
Yir itmiş sevgüsi kalbünde muhkem

760 Şu resme nefse virmişsen murâdı
Anılmaz mülk-i dilde rûhun adı

761 Ko fânî aşkını bâkî gerekse
Nevâ kıl bezm-i uşşâkı gerekse

762 Dilersen mülk-i câna server olmak
Gerekmez rûz u şeb ten-perver olmak

763 Değülsen gâv u har olma alef-hˇâr
Ki gâv u har gibi olmayasın hˇâr

764 Mesîhâ'sın eğer cân-perver-isen
Çekersin bâr-ı mihnet ger har-ısan

765 Cihândan bu nasîhat bes hemîndür
K'ecel der-pey kazâ ender-kemîndür[81]

766 İlâhî itmişüm bî-had cinâyet
Girü senden olur lutf u inâyet

767 Hudâyâ sana lâyık bir işüm yok
Velî isyân içinde cünbişüm çok

768 Kazandum yüz karası-la me'âsî
Eğısnî yevme yü'haz bi'n-nevâsî[82]

769 Olup benlik hicâbında giriftâr
Seni cân-ıla olmadum taleb-kâr

770 Tahayyür bahrına gark oldı cânum
Bilüm şaşdı vü bağlandı zebânum

771 Dilüm pür hây u hûy u sîne pür-cûş 22/a
Velîkin yâd-ı Hak'dan hâtırum boş

772 Adum âdem velî segden kemem ben
Bana nispet seg âdemdür kimem ben

773 Cihânda râzı ol bir üstühâna
Benüm doymaz gözüm iki cihâna

774 Hudâvendâ ne denlü acısam ben
Fakîr ü bî-kes ü muhtâcısam ben

775 Çü lutf u fazl u ihsânun idem yâd
Doyar gönlüm gözi cânum olur şâd

776 İlâhî gayruna muhtâc kılma
Çü mün'imsin keremden aç kılma

777 Bizi lutfunla eyle evvel âhir
Belâda sâbir ü na'mâda şâkir

778 Eğerçi havfumuzdur bî-nihâyet
Recâmuzdur dahı bî-hadd u gâyet

779 Keremden dâyimâ işi Kerîm'ün
Za'îfe rahmdur şânı Rahîm'ün

780 Bu afv u lutfa idüp i'timâdı
Çoğ itdüm cürm ü ısyân u inâdı

781 Yine ol lutf-ı âmundur şefî'üm
Bu işlerde o nâmundur şefî'üm

782 Kapuna gerçi kim geldük eli boş
Ümîd oldur k'idesin gönlümüz hoş

783 Çü şey li'l-lâhumuzdur sana ma'lûm
Kapundan gidevüz hâşâ ki mahrûm

784 Ne ola ol tapuya biz de lâyık
Bilürsin nesne yokdur bellü bayık

785 Hemîn yokluk-durur bizden bizâat
Dahı isyân u nisyân sehv ü zillet

786 Habîbün hürmetine yâ İlâhî
Bize mücrim diyü yazma günâhı

787 Varıcak hazretüne Lâmi'î hor [22/b]
Kapundan İzzetün-çün kılma mehcûr

788 Dimezven kâinâtun bir beğiyem
Velî kim kulunun kemter segiyem

789 Çü âdetdür iden ıssına hürmet
İder kelbini dahı hoş ri'âyet

790 Olursa zerrece fazlundan ikbâl
Olam Kıtmîr-veş âlemde hoş-hâl

791 Hudâvendâ Kerîmâ Kirdigârâ
Rahîmâ Kâdirâ Perverdigârâ

792 Şu dem kim murg-ı cân uça kafesden
Olup fâriğ hevâ-y-ıla hevesden

793 Kanat vir ana zikründen sen ey hân
Ki gide uçmağa anunla âsân

794 Cinân kuşları idüp ana ikbâl
Diyeler merhabâ ey murg-ı zî-bâl

795 Bana pâ-bend itme nefs dâmın
Hudâyâ rahmet it kim dirse âmîn
Âmîn

---

[68] *Mevlidü'r-Resûl*'ün metni Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi Nr. 83'te *Mevlidu Ahmed A.S.* adıyla kayıtlı nüsha esas alınarak oluşturulmuştur.

[69] لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ "O'ndan çocuk olmamıştır. Kendisi de doğmamıştır." İhlas suresi ayetten kısmî iktibastır.

[70] "(Yâ Rabbi), seni zâtına yakışır şekilde bilemedik!"

[71] انا الله "Ben Allah'ım." Taha suresi ayetten kısmî iktibastır.

[72] Ey kavim, peygamberlerin mefhari olana salât edin.

[73] لولاك لولاك لما خلقت الافلاك "Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım!" (Keşfu'l-Hafâ, Aclûnî, 2/164).

[74] نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ "Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki ..." Kalem suresi ayetten kısmî iktibastır.

[75] Salât u selâm söyleyin.

[76] تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ "Ebû Leheb'in elleri kurusun. Zaten kurudu" Tebbet suresi ayetten kısmî iktibastır.

[77] "(Allah tarafından) takdir edilen olur..."

[78] "Ey Mekke düzlüğü sana kutlu olsun!"

[79] "Delikanlı, Allah seni mübarek kılsın! Rüyamda gördüğüm doğru ise, sen celâl ve ikram sahibi (Allah) tarafından insanlara peygamber olarak gönderileceksin." (637-638)

[80] "Biz, Abdullah'ın eşi ve hayat arkadaşı, Medine'de minber sahibi, vakarlı peygamberin annesi, o güvenilir hayırlı genç hanım için ağlıyoruz." (654-655).

[81] Kazanın ardında ecel pusudadır.

[82] "(Günahkârların) Alınlar(ın)dan tutulacağı gün imdadıma yetiş!" يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ "Suçlular simalarından tanınır da, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar." Rahman suresi ayetten kısmî iktibastır.

HAMDULLAH HAMDÎ VE MEVLİDİ

Doç. Dr. Süleyman EROĞLU[83]

Hamdullah Hamdî'nin Hayatı

Hamdullah Hamdî, 15. yüzyılın ikinci yarısında yetişmiş Anadolu sahasının verimli edebî şahsiyetlerindendir. Hamdî Çelebi adıyla da anılan şairin asıl adı Mehmed Hamdullah, şiirindeki mahlası Hamdî'dir. Göynük'te 1449 yılında doğan şair, 15. yüzyılın meşhur âlim ve mutasavvıflarından Akşemseddin'in en küçük oğludur. Bu nedenle Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdî adıyla da bilinmektedir.

Çocukluğundan itibaren iyi bir ilmî ve edebî eğitim almış olan Hamdullah Hamdî, ilköğrenim yıllarında babasından istifade etmiş, küçük yaşlardayken Arapça ve Farsçayı öğrenmiştir. Babasını küçük yaşta kaybeden ve kardeşlerinden de himaye göremeyen şair, maddi imkânsızlıklar içinde büyümüştür. Hamdullah Hamdî, ilim ve sanat alanında kendini iyi yetiştirme çabası içinde olmuş, bir süre Bursa Çelebi Sultan Mehmed Medresesi'nde bulunmuştur. Bu dönemde *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisini Sultan II. Bayezid'e sunmuş fakat beklediği ilgiyi bulamamıştır. Sonrasında ilim tahsilini bırakıp Kayseri'ye gitmiş ve babasının halifelerinden Şeyh İbrahim Tennûrî'ye intisap etmiştir. Sahip olduğu tahsile ve ilme rağmen herhangi bir devlet vazifesinde bulunmayan Hamdullah Hamdî, eserlerinin birçoğunda ilmine ve sanatına hürmet edilmediğinden yakınmıştır. Karakter olarak tasavvufa meyilli bir kişi olan ve yaşadığı sıkıntıların etkisiyle içine kapanıp tasavvuf yolunu tercih eden Hamdullah Hamdî, şeyhinden hilafet alarak memleketi Göynük'te münzevi bir yaşam sürmeyi yeğlemiştir.

Bütün hayatı maddi zorluklar içerisinde geçen Hamdullah Hamdî, hiçbir geliri olmadığından zaman zaman *Yûsuf u Züleyhâ*'sını yazıp satmak suretiyle geçimini sağlamıştır. Hamdullah Hamdî'nin Göynük'te geçen yaşamı maddi açıdan zor olsa da edebî bakımdan verimli olmuştur. Pek çok eserini bu dönemde yazmıştır.

Hayatını büyük ölçüde Göynük'te, mütevazı bir şekilde geçiren Hamdullah Hamdî, 1503 tarihinde burada vefat etmiştir.

Hamdullah Hamdî'nin bilinen tek çocuğu Muhammed Zeyneddin'dir. 896/1490-91 yılında doğan Muhammed Zeyneddin de babası gibi çeşitli ilimlere vakıf, âlim bir şahsiyet ve aynı zamanda döneminin önemli hattatlarındandır. Muhammed Zeyneddin 977/1569-70 tarihinde vefat etmiştir.

Edebî Kişiliği

Hamdullah Hamdî'nin edebî kişiliği ile ilgili biyoğrafik kaynakların hemen birçoğunda bilgi bulabilmek mümkündür. Şairin edebî kişiliği hakkında görüş bildiren kaynakların neredeyse tamamı onun bir mesnevi şairi olduğu hususunda birleşmektedirler. Hamdullah Hamdî, her ne kadar kaynaklarda mesnevi şairi olarak takdir görmüşse de *Yûsuf u Züleyhâ* dışındaki mesnevileriyle pek itibar

kazanabilmiş değildir.

Edebî kişiliğinin oluşmasında 15. yüzyılın edebî anlayış ve zevk ikliminin tesirinin olduğu sanılan Hamdullah Hamdî, kendinden önceki ve çağdaşı kimi şairlerden etkilenmiştir. Aldığı kuvvetli ilmî ve edebî tahsil sayesinde Türk ve İran şiirini yakından tanıyan Hamdullah Hamdî'nin etkilendiği şairlerin başında Molla Câmî gelmektedir. Bilhassa *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisinde Molla Câmî'nin şair üzerindeki etkilerini açıkça görmek mümkündür. Hamdullah Hamdî, Molla Câmî'den başka Firdevsî, Nizâmî ve Hâtifî gibi İranlı şairlerin de etkisinde kalmıştır.

15. yüzyılda Anadolu'da yetişmiş ve döneminin güçlü şairlerinden biri olan Şeyhî de Hamdullah Hamdî'nin edebî kişiliğine önemli ölçüde tesir eden şairlerdendir. Şüphesiz çağdaşı ve kendinden sonraki pek çok şair üzerinde geniş bir etkiye sahip olan Şeyhî'nin Hamdullah Hamdî'yi etkilememesi düşünülemez. Şeyhî'nin, Akşemseddin gibi Hacı Bayram-ı Veli'nin müntesiplerinden oluşu Hamdullah Hamdî'nin ona ayrı bir muhabbet beslemesine sebep olmuştur. Nitekim Hamdullah Hamdî'nin, Şeyhî'ye nazire olarak kaleme aldığı şiirleri bunun bir ispatıdır.

Şeyhî ile birlikte Anadolu'da gelişen divan şiirinin kurucularından olan ve 15. yüzyılın dikkat çeken diğer şairleri Necâtî, Ahmed Paşa ve Cem Sultan da Hamdullah Hamdî'nin edebî kişiliğini etkileyen şairlerdendir. Hamdullah Hamdî'nin şiirlerinde halk kültürü unsurları ile atasözleri ve deyimlere çokça yer verişi ve nazireleri Necâtî'nin etkisinde kaldığını göstermektedir. Ayrıca gazelleri arasında Ahmed Paşa'ya yazılan nazirelerin çok olması da, Hamdullah Hamdî üzerindeki Ahmed Paşa'nın etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

15. yüzyılın geneline hâkim olan edebî anlayış ve zevkin dışına pek çıkmamış olan Hamdullah Hamdî, sanatkârlığı yanında tasavvufi kimliğiyle de tanınmaktadır. Tasavvufi kişiliği babası Akşemseddin ile şeyhi İbrahim Tennûrî'nin terbiyesinde şekillenen Hamdullah Hamdî şiiri, tasavvufi yorumları ve düşünceleri aktarmak için bir araç olarak görmüş ve bu yönüyle mutasavvıf şairlerden ayrılmıştır.[84]

Eserleri

Hamdullah Hamdî, 15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın başlarında Osmanlı Türkçesinin kuruluş devri olarak bilinen dönemde eser veren bir şairdir. Bu yüzyıl, Türkçenin Anadolu sahasında ilim ve sanat dili olarak kudretini kazandığı ve olgun edebî mahsullerin verilmeye başlandığı bir dönemdir. Anadolu'da gelişen mesnevi edebiyatının meşhur simalarından olan Hamdullah Hamdî, *Hamse* sahibi bir şairdir. Aynı zamanda *Divan* sahibi de olan Hamdullah Hamdî, asıl şöhretini *Hamse*'sini oluşturan mesnevileriyle ve özellikle *Yûsuf u Züleyhâ*'sıyla kazanmıştır.

1. *Yûsuf u Züleyhâ*

Hamdullah Hamdî'nin bu eseri Türk edebiyatında mesnevi biçimiyle yazılan eserlerin en başarılılarından biridir. Hamdullah Hamdî ve eserlerinden bahseden kaynaklar, Türk şairlerince kaleme alınmış *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevileri arasında

Hamdullah Hamdî'nin eserinin bir şaheser olduğunda hemfikirdirler.

2. *Leylâ vü Mecnûn*

Hamdullah Hamdî'nin bu eseri Türk edebiyatında kaleme alınmış ilk *Leylâ vü Mecnûn* mesnevilerinden biri olması açısından önemlidir.

Hamdullah Hamdî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u, *Yusuf u Züleyhâ* mesnevisi kadar itibar görmüş değildir. Ancak, eser Anadolu sahasında gelişmekte olan Türk diline ait mühim ölçüde dil malzemesini barındırması ve 15. yüzyıl Türk sosyal hayatına ışık tutması bakımından kayda değerdir.

3. *Tuhfetü'l-Uşşâk*

Tuhfetü'l-Uşşâk, tasavvufi ve sembolik manzum bir aşk hikayesidir. *Mûnisü'l-Uşşâk* adıyla da anılan eser,[85] mesnevi nazım şekliyle ve aruz vezninin *mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün* kalıbıyla kaleme alınmıştır.

4. *Kıyâfet-nâme*

Hamdullah Hamdî'nin telif tarihini bilmediğimiz *Kıyâfet-nâme*'si, *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* kalıbıyla yazılmış takriben 150 beyitlik bir mesnevidir.

Katip Çelebi'nin İmam Şâfiî'den tercüme edildiğini söylediği bu mesnevi, Türkçe benzerleri arasında en tanınmış olanıdır.[86]

5. *Ahmediyye*

Eser hakkında II. bölümden itibaren geniş bilgi verilmektedir.

6. *Divan*

Hamdullah Hamdî'nin *Divan*'ındaki şiirlerinde özellikle Şeyhî, Ahmedî, Ahmed Paşa Necâtî ve Cem Sultan gibi şairlerin etkileri göze çarpar. Bu yönüyle *Divan*'ındaki şiirleri 15. yüzyılın nazirecilik geleneği hakkında fikir verebilecek bir kaynak durumundadır. Her ne kadar Hamdullah Hamdî'nin mesnevileri *Divan*'ını gölgede bırakmış olsa da şiirlerinde kullandığı dil ve üslup özellikleri dönemin genel şiir zevkini yansıtması bakımından önemlidir.

7. *Satırarası Kur'an-ı Kerim Tercümesi*

Hamdullah Hamdî'nin, kendi el yazısıyla kaleme aldığı iki ciltlik bir eserdir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 428, 429 numarada kayıtlı bulunan eser, Kur'an-ı Kerim ayetlerinin satır aralarına Türkçe mealleri yazılarak oluşturulmuştur.

Kimi kaynaklarda Hamdullah Hamdî'ye isnad olunan başka eserler de bulunmaktadır. Enîsî; şairin *Mecâlisü't-tefâsir* adlı tefsir ilmiyle ilgili iki ciltlik bir eser ile tasavvuf ve fıkıh konularında birer *Risâle* kaleme aldığını,[87] Bursalı Mehmed Tahir,[88] Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi,[89] Katip Çelebi,[90] Mehmed Süreyya[91] ve Şemseddin Sami[92] de *Muhammediyye* adlı başka bir eserinin daha olduğunu belirtseler de bu eserler bugün ele geçmiş değildir. Bursalı Mehmed Tahir ayrıca, Hamdullah Hamdî'nin "ilm-i kef" (avuç içi çizgilerinden hüküm çıkarma) ile ilgili manzum bir başka eseri olduğundan da bahseder.[93] Ancak, başka hiçbir kaynakta böyle bir kaydın yer almaması ve eserin günümüze ulaşan herhangi bir nüshasının bulunmaması, bu bilgiyi ihtiyatla karşılamayı gerektirmektedir.

HAMDULLAH HAMDÎ'NİN MEVLİDİ (*AHMEDİYYE*Sİ)

Hamdullah Hamdî'den bahseden hemen tüm tarihî kaynaklar onun bir mevlit şairi olduğu bilgisine yer verirler. Hamdullah Hamdî'nin:

Ahmediyye oldı bu mevlûde nâm
Nazmını itdüm dokuz yüzde tamâm

şeklindeki ifadesi, eserine *Ahmediyye* adını verdiğini göstermektedir.

Bazı kaynaklarda *Ahmediyye*'nin adına ilişkin farklı kayıtlar da mevcuttur. Eserden Latîfî *Mevlid-i Nebî*,[94] Bursalı Mehmed Tahir *Mevlidü'n-Nebî*,[95] Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi *Mevlid-i Şerîf*,[96] Mehmed Süreyyâ da *Mevlûd-ı Nebevî*[97] adıyla söz etmektedir. Âşık Çelebi ile Kınalızâde Hasan Çelebi *Tezkire*'lerinde, esere *Mevlid-i Cismânî vü Mevlid-i Rûhânî* adıyla yer verirken,[98] Şemseddin Sami de *Kâmûsu'l-a'lâm*'ında şairin *Mevlid-i Cismânî* ve *Mevlid-i Rûhânî* olmak üzere mevlit türünde iki ayrı eser kaleme aldığından bahsetmektedir.[99]

Hamdullah Hamdî'nin çalışmamıza esas aldığımız eserinin adının *Ahmediyye* olduğu konusunda kuşkuya yer olmasa da böylesi bir çeşitliliğe eserin -henüz ele geçmeyen- muhtelif nüshalarındaki farklı isimlendirmeler sebep olmuş olabilir. Kanaatimizce; *Ahmediyye*'nin mevlit türünde kaleme alınmış oluşundan ötürü zamanla *Ahmediyye* adı unutulmuş, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı örneğinde olduğu gibi eser zaman içerisinde *Mevlid* adıyla anılır olmuştur.

Hamdullah Hamdî, edebiyatımızda mevlit türünün şaheserini ortaya koyan Süleyman Çelebi ile aynı manevi iklimin havasını teneffüs etmiş bir şairdir. Süleyman Çelebi *Vesîletü'n-Necât*'ı 15. asrın başında kaleme alırken Hamdullah Hamdî de *Ahmediyye*'sini asrın sonunda yazmıştır.

Ahmediyye'nin Nazım Şekli, Tertibi

Hamdullah Hamdî'nin *Ahmediyye*si Türk mevlit edebiyatının hâkim nazım şekli olan mesnevi tarzında ve aruz vezninin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Mevlit edebiyatımızın orta hacimdeki eserlerinden biri olan *Ahmediyye*, mevlit mesnevilerinin geleneksel tertip özelliklerine yakın bir tarzda kaleme alınmıştır. Eser; mesnevilerde yerleşmiş biçimde görülen giriş bölümü, asıl konunun işlendiği bölüm ve bitiş bölümü olarak değerlendirebileceğimiz üç aşamalı bir yapıya sahiptir.

Türkçe mevlit metinlerinin kendine has ortak özelliklerinden olan vasıta (salât) beyitlerinin kullanımına *Ahmediyye*'de de rastlanmaktadır. Eserin muhtevasındaki farklı konulara geçişte:

Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

vasıta beytini tekrarlayan Hamdullah Hamdî, vasıta beyitleri ile birlikte bölüm başlıklarına da yer vermiştir.

Ahmediyye'nin Dil ve Üslup Özellikleri

Edebî ürünlerimiz içerisinde mevlitler, genellikle halka yönelik yazılmış eserler

olup sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmışlardır. *Ahmediyye*'nin söz varlığında Arapça, Farsça kelimelere rastlansa da türdeşi eserlerde olduğu gibi anlaşılır bir dille kaleme alındığını söylemek mümkündür.

Hamdullah Hamdî eserinde:

Türki dildür diyü tahkîr itmeye
Türk ü nâdânlar yolına gitmeye

diyerek Türkçeyi hor gören cahil kimselerin karşısında olduğunu belirtmiş ve eserini sade bir dille kaleme alma gayreti içinde olmuştur.

Şair, ayrıca eserini mana ve irfan ehli, bilgili kimseler için kaleme aldığını ifade etmiştir. Eserin söz varlığındaki kimi arkaik kelime ve ekler ile atasözleri ve deyimlerin varlığı *Ahmediyye*'nin dilini halk diline yaklaştıran unsurlardır.

Mevlit türü eserler içerisinde *Ahmediyye*, muhtevasıyla olduğu kadar üslubuyla da farklılık gösterir. Bu yüzden eser, -kimi zaman dinî heyecanla dile gelmiş coşkulu ifadelerden tümüyle yoksun olmasa da- lirizm yönünden zayıftır. Bilhassa aynı yüzyılda Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ında ulaştığı lirizmi Hamdullah Hamdî'nin *Ahmediyye*'sinde bulabilmek zordur. Hamdullah Hamdî eserinde dinî-ahlaki mesnevilerde çoğu kez rastladığımız uzunluktan kaynaklanan durağanlığı didaktik, lirik ve mükaleme üslubu arasındaki geçişlerle kırarak anlatımını canlı, akıcı ve ahenkli hâle getirmeyi amaçlamış, sık sık yer verdiği deyimlerle de doğal bir söyleyiş ortaya koyma çabasında olmuştur.

Ahmediyye'nin Muhtevası

Ahmediyye'ye "giriş" olarak nitelendirebileceğimiz ilk bölümünde tevhid ve na't muhtevalı beyitlere yer verir.

II. Bölüm: "*Bu Fasl Ol Zât-ı Şerîfün ve Cevher-i Latîfün Mebde'-i Vücûdı Beyânındadur.*" başlığı altında eserinin asıl konusuna geçen şair, bu bölümde kâinatın ve varlık âleminin yaratılışı ile Hz. Muhammed'in nurunun yaratılmasının varlık âleminin zuhuruna sebep oluşunu söz konusu eder.

III. Bölüm: Bu bölümde, Hz. Muhammed'in doğduğu yıl gerçekleşen ve tarihî kaynaklarda Fil Vakası olarak bilinen hadiseye yer verir.

IV. Bölüm: Hz. Muhammed'in doğumu öncesinde gerçekleşen olağanüstü hadiseler bu bölümde kısaca aktarılmaktadır.

V. Bölüm: Hz. Muhammed'in doğumu gecesinde vuku bulan olağanüstü hadislere bu bölümde yer verilir.

VI. Bölüm: Hz. Muhammed'in yüce ahlakını söz konusu edinir.

VII. Bölüm: Burada, Hz. Muhammed'e peygamberliğin gelişi konu edilmektedir.

VIII. Bölüm: Hz. Muhammed'in mucizelerinin söz konusu edildiği bu bölümde, onun üç mucizesine yer verilir.

IX. Bölüm: "*Kasîde-i Ahmediyye*" alt başlığını taşıyan ve Hz. Muhammed'in övgüsüne yer veren bir kasideyle başlayan Hamdullah Hamdî bu bölümde, Hz. Muhammed'in miracını tafsilatlı biçimde anlatır.

X. Bölüm: Bu bölümde, "*Hikayet-i Münâsib*" başlığı altında Şeyh Musa'nın ve

Şeyh İbn Sekîne'nin müridinin hikayelerine yer verilir. Bu hikayeler eserde Şehâbeddin Sühreverdî ile oğlundan rivayetle ve Şeyh Fergânî'den naklen anlatılmaktadır.

XI. Bölüm: Hz. Muhammed'in hicretini konu edinen Hamdullah Hamdî burada, hicret bahsini İbn İshak'ın *Siyer*'inden nakille anlatır.

XII. Bölüm: Tercî-i Bend formunda kaleme aldığı bir mersiye ile *Mevlid'*ini sürdüren Hamdullah Hamdî bu bölümde, başta Hz. Muhammed'in ölümünden ve yokluğundan duyduğu üzüntüyü dile getirir.

Hamdullah Hamdî, *Hâtime*'de ise eserinin adını ve yazılış tarihini belirtip okuyuculardan kendisi için dualarını eksik etmemelerini talep ederek sözlerini bitirir.

HAMDULLAH HAMDÎ MEVLİDİ VE METNİ [100]

Hâzihi Risâletü Ahmediyye
Fî Vilâdetin Muhammediyye
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

796 Zikr-i bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm
Oldı cümle emre unvân-ı azîm

797 Emr-i zî-bâl olsa murg-ı tîz-per
Perrine olmasa ismu'llâh fer

798 Per açup pervâza âgâz idemez
Ferri yok perrinde pervâz idemez

799 Zikr-i Hak çün perr-i murga fer ola
Yaraşur Sî-murg-ıla hem-per ola

800 Ol ki ister Kâf-ı Sî-murga ire
Zikr-i Hak perverdesi murga ire

801 Zikr-i Hak'dur ravza-i huld-i berîn
Fârte'û minhâ bi-efvâhi'l-yakîn[101]

802 Her ki bu merta'da cân-perver olur
Hak tarîkında gazanfer-fer olur

803 Seyrine irmez anun berk u Burâk
Olımaz meydân-ı arş ana durak

804 Her ki hamdu'llâha murg-ı hânedür

Hubb-ı hubbu'llâh o murga dânedür

805 Her ne tûtî kim kelâmı hamd ola
Âşiyân ana makâm-ı hamd ola

806 Sükker-i şükr-ile olur îşi bes
Kanda sayd eyler anı kand-ı kafes

807 Kim livâ'u'l-hamde eyler iktidâ
Menzil-i Mahmûda bulur ihtidâ

808 Menzile irmek dilersen ey refîk
Menzile şer'-i Muhammed'dür tarîk

809 Menzili şer'ün hakîkatdür ahî
Hakk'a bundan özge yokdur yol dahı

810 Yolı menzil sanmayan menzil alur
Menzili fehm itmeyen yolda kalur

811 Gerçi yolsız menzile irmez kişi
İllâ kim menzil değüldür yol işi

Kâle'l-imâmü'l-Kuşeyrî rahmetu'llâh:

Küllü şerîatin gayru mü'eyyedetin bi'l-hakîkati fe-gayru makbûlin ve küllü hakîkatin gayru mukayyedetin bi'ş-şerîati fe-gayru mahsûlin.

el-Hakîkatü müşâhedetü'r-rübûbiyyeti ve'ş-şerîatü ikâmetü'l-'ubûdiyyeti[102]

812 Rahmetu'llâha vesîle isteyen
Her dü-âlemde fazîle isteyen

813 Bek yapışsun Mustafa dâmânına
Tâ ki âfât uğramaya cânına

814 Mustafa'dur hayr-ı mevlûd-ı zemîn
Mustafa'dur *rahmeten li'l-âlemîn*[103]

815 Mustafa'dur asl-ı cümle cism ü cân
Pertev-i nûr-ı zemîn ü âsumân

816 Hak te'âlânun habîbi Mustafa
Cümle emrâzun tabîbi Mustafa

817 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Bu Fasl Ol Zât-ı Şerîfün ve Cevher-i Latîfün Mebde'-i Vücûdı Beyânındadur

1 Hızr'dan râvîdür iki dîn eri
Biri Şeybân biri Sehl-i Tüsterî

2 Bu söze kim itdi Hallâk-ı cihân
Mustafa nûrını nûrından ayân

3 Nûrı cânıdur tenine fer virür
Hem görür hem görinür hem gösterür

4 Cân-ı Ahmed'den yaratdı âlemi
Gerçi cismin itdi anun âdemi

5 Ahmed'ün cânı pederdür âleme
Gerçi kim cismi veleddür Âdem'e

6 Cânı anun tohmıdur her âlemün
Cismi gerçi mîvesidür âdemün

Kâle'n-nebiyyü salla'llâhu aleyhi ve sellem:
"Ene mina'llâhi ve'l-mü'minûne minnî"[104]

7 Mustafa cânından oldı enbiyâ
Enbiyâdan oldı cümle evliyâ

8 Evliyâdan oldı mü'min leşkeri
Ehl-i îmândan yaratdı kâfiri

9 Dinle imdi eydeyin bir hoş mesel
Bu mahallün müşkilin tâ ide hall

10 Çün tulû ide ufukdan âfitâb
Düşe cirminden anun mir'âta tâb

11 Düşe dîvâra o tâbun pertevi
Rûşen ide pertevün aksi evi

12 Gör nice eyler tenezzül âfitâb
Bazısından enver olur bazı tâb

13 Âfitâbun cirmi mahzâ nûrdur
Her diyâr ol nûr-ıla ma'mûrdur

14 Gerçi kâfir oldı zulmânî çü dûd
İlle vardur anda hem tâb-ı vücûd

15 Mutlakâ zulmânidür imkân-ı kevn
Nûra andan irişür zulmâni levn

16 Her ne cân kim âsî vü kâfir olur
Reng-i imkânı anun vâfir olur

17 Reng-i imkândur hased hem kibr ü kîn
Reng-i imkân itdi şeytânı la'în

18 Reng-i imkân âdemi tâmi' kılur
Bed-sıfâta cânını câmi kılur

19 Cânun adı nefs olur bu reng-ile
Iyş ider geh hîle vü geh ceng-ile

20 Gâh ider arslan gibi ceng ü cidâl
Gâh işi şeytân gibi mekr-ile âl

21 Hırs-ıla mûr u adâvetle çü mâr
Ekmedüği tarladan dâne umar

22 Geh talaşur sûk içinde seg gibi
Âleme hükm itmek ister bey gibi

23 Sofılanur halka sâlûslık satar
Müşterî olmayana yüz ta'n atar

24 Müşterîye dîn satar dünyâ-y-içün
Va'z idüp minber deper gavgâ-y-içün

25 Zemm ider dünyâ ana mahbûb-iken
Mürşid-i kâmil geçer mahcûb-iken

26 Başına koyar melâmet hâkini
Dirmek-içün âlemün etrâkini

27 Bir dem uyanup niçün utanmaz ol
Eyle benzer Hakk'ı hâzır sanmaz ol

28 Bî-garazlar pendini gûş eylemez
Hâlin anup ağlayup cûş eylemez

29 Pür-taassub pür-kedûretdür özi
Pes taassubdan sanur doğru sözi

30 Bir gün anı redd idiser her mürîd
Nâr içinde yâr olup ana merîd

Kâle ehlü'l-ilm:

Leyse fî-cehenneme azâbün eşeddü min azâbi men iddeal-ma'rifete ve'l-mehabbete ve lem yetehakkak bi-şey'in min zâlike[105]

31 Ya'ni iden aşk u irfân da'visin
Bulmadın cânda bularun ma'nisin

32 Ana dûzehde eşedd ola azâb
Âkıbet olmak ne müşkildür ikâb

33 Ol ki irfân u mahabbet ehlidür
Cennet içre âli ni'met ehlidür

34 Şimdi çokdur buncılayın nâ-tamâm
Anun-içün bast olundı bu kelâm

35 Yâ İlâhî sakla da'vâdan bizi
Ünsün-ile bekle gavgâdan bizi

36 Reng-i imkândan dilümüz sâf kıl
Sûfi-i sâfî gibi bî-lâf kıl

37 Bizi irfân yolına sedd eyleme
Sûretâ makbûl idüp redd eyleme

38 Bundan özge olmaya hüsrân işi
Ma'rifet yolına sedd ola kişi

39 Aşkun olsun cânımuzda derdümüz
Kıl Habîb'ünün salâtın virdümüz

40 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Bu fasl ol mübarek mevlûdun vilâdeti yılında zâhir olan berekâtınun ve âsârınun bazısın beyân ider ki kıssa-i ashâb-ı fîl'dür.

1 Ana kim baht u saâdet hâl olur
Makdemi dahı mübarek-fâl olur

2 Gün gibidür fî'l-mesel ol âdemî
Doğmadın ide münevver âlemi

3 Anadan ol yıl ki doğdu Mustafa

Doğmadın dahı o fahr-ı asfiyâ

4 Bü'l-aceb bir kıssa oldı Mekke'de
Nice kıssa gussa oldı Mekke'de

5 Ol mübarek yılda kim doğdu o nûr
Gussa-y-iken oldı ol kıssa sürûr

6 Ne mübarek vakt-imiş yâ Rab o dem
Gitdi ol gam geldi ol sâhib-kadem

7 Çün Necâşî ya'ni şâh-ı Zengibâr
Hışm-ıla cem' itdi leşker bî-şümâr

8 Leşkerin ısmarladı iki şehe
Birisi Eryât u biri Ebrehe

9 Anları saldı Yemen üstine şâh
Eyledi gâret o iklîmi tebâh

10 Çün Yemen milkin musahhar itdiler
Tahtı Eryâta mukarrer itdiler

11 Ol sebebden Ebrehe ceng eyledi
Fitne vü gavgâya âheng eyledi

12 İki bölük oldı Zengîler hemân
Cenge âgâz itdi cengîler hemân

13 Çünki Zengî leşkeri itdi hurûş
Sanki deryâ-yı siyâh eyledi cûş

14 Her tarafdan fîle çengâl urdılar
Haykırup meydân-ı cenge sürdiler

15 Her yanadan yürüdi Zengî sipâh
Ceng-ile od reng-ile dûd-ı siyâh

16 Kitfe kalkan saldı her vech-i abûs
Ne siper san gûş-ı fîl-i Mengilûs

17 Sırtarup çün hamle eyler göz açar
San kara tütün cihâna köz saçar

18 Her Habeş kim nîzesin öz dönderür
Sanma kim binden biri yüz dönderür

19 Her Habeş kim tîg-ı bürrân oynadur

San bulutdur berk-ı rahşân oynadur

20 Oynadur elde kimi gürz-i girân
San Keşiş Dağı'nı Elburz-ı girân

21 Ceng-i Zengî olmadın dahı dürüst
Elçi saldı Ebrehe Eryâta cüst

22 Didi ne hâcet kıravuz leşkeri
Merd-isen meydân-ı cenge gel beri

23 Devlete her kankımuz kim yâr ola
Tahta geçüp leşkere sâlâr ola

24 Şeh kabûl idüp bu sözi sürdi at
Tâ ki hasmın ide bir lu'b-ıla mât

25 Virdi devrân bir gurûr ol eblehe
Zerrece gelmedi ana Ebrehe

26 Pehlevân-ı ceng-cûy-idi o merd
Yoğ-ıdı bir kimseden kalbinde derd

27 İş bilen hasmın yeğin görür katı
Ger alu çıkarsa anun devleti

28 Ebrehe bilürdi ammâ düşmeni
Bir iş erine didi gözle beni

29 Geydi merdâne savaş âlâtını
Ceng-içün meydâna sürdi atını

30 Haykırup at saldılar birbirine
Çün mukâbil geldiler birbirine

31 Çekdi Eryât Ebrehe üstine tîg
Çeldi anı bî-mehâbâ bî-dirîg

32 Yardı burnın zahm urup muhkem ana
Anun-içün didiler eşrem ana

33 Çıkdı nâgeh pusudan o merd-i gâr
İtdi Eryât'ı dü-pâre çün hıyâr

34 Çün ecel Eryât'ı eyledi tebâh
Ebrehe oldı Yemen milkine şâh

35 Çün Necâşî bu işi gûş eyledi

Hışmı bahrı kaynadı cûş eyledi

36 Zîre Eryâta alem virmişdi şâh
Anı eylemişdi sâlâr-ı sipâh

37 Mâ-cerâ çün gûşına irdi hemîn
Şeh dilinden cârî oldı bu yemîn

38 Tâ Yemen yirine basup yüriye
Ebrehe saçını yire süriye

39 Şâh kasdın çün işitdi Ebrehe
Âkilâne cünbüş itdi Ebrehe

40 Bu meseldür kim dimişdür bir ulu
Kesmedüğün eli öp başunda ko

41 Kesdi saçın şâha gönderdi hemân
Bir avuç hâkle ki ey şâh-ı cihân

42 İşde saçum geç suçumdan kıl kerem
Süri anı bas bu hâk üzre kadem

43 Eyledüm uş yüzümi hâk-i zemîn
Şeh kadem bassun tamâm olsun yemîn

44 Gûş-ı şâha irdi çün bu i'tizâr
Afv idüp eyledi anı ber-karâr

45 Ebrehe tutdı Yemen'de çün makâm
Gördi hacca rağbet eyler hâs u âm

46 Bir kelîse yapdı San'â'da ulu
İtdi anı dürlü zînetle tolu

47 Ol kelîseye Kuleys eyledi nâm
Çün binâsın eyledi anun tamâm

48 Gönderüp şâh-ı Necâşî'ye resûl
O kelîseyi ana medh itdi ol

49 Didi bir kâşâne yapdum şâh-içün
Hoş ibâdet-hâne yapdum şâh-içün

50 Bir kelîsedür musanna bî-nazîr
Ger olursa bendeye emr-i emîr

51 Kâbe'den hüccâcını men ideyin

Mevsümin bu bukada cem’ ideyin

52 Bilmedi kim Kâbe Beytu’llâh’dur
Hazret-i Hakk’a ibâdet-gâhdur

53 Hem yapan anı Halîl’idür anun
Doğrı yolına delîlidür anun

54 Hâneden maksûd sâhib-hânedür
Sanma kim matlûbı tâlib-hânedür

55 Ara yirden zâyil itse dârını
Vechine tapar gören dîdârını

56 Her ki ol bu ma’niden âgâhdur
Kıble ana “*semme vechu’llâh*”[106]dur

57 Her kimün kim kıblesi zâyil değül
Perde-i Kâbe ana hâyil değül

58 Kıblesi anun ki ola bî-cihât
Kıblesine hâyil olmaz kâyinât

59 Dil kanı kıble-nümâ-yı cân ola
Cân kanı kim tâlib-i cânân ola

60 Hâcı oldur Kâbe’nün sırrın bile
Hacc idicek varlığın kurbân kıla

Medh-i Kâbe-i Muazzama Şerrefehallâhu Te’âlâ

1 Âfâka doldı gün gibi envârı Kâbe’nün
Kanı basar ki görine esrârı Kâbe’nün

2 Tâvûs-ı şâh-ı Sidre “*ve sa’deyke*”[107] çağırur
“*Lebbeyk*”[108] dise bülbül-i gülzârı Kâbe’nün

3 Sa’yinde ne safâ bula ol hâcı kim ana
Dîdâra perde-dâr ola dîvârı Kâbe’nün

4 Mâ u menîyi hûya satar müşterîleri
Sanma hemân Minâ ola bâzârı Kâbe’nün

5 Ehl-i nazar anun Hacer’in Esved anlamaz

Gevher görinür ana her ahcârı Kâbe'nün

6 Zerrîn oluğı su yirine rahmet akıdur
Uşşâkı üstine budur îsârı Kâbe'nün

7 Ey Hamdi sür kara yüzüni kara donına
Şâyed suçunı setr ide settârı Kâbe'nün

8 Kim şerh ide nu'ût-ı kemâlin kelâm-ıla
Çün Hak habîbi kıblesidür dârı Kâbe'nün

9 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

10 Ebrehe'nün oldı fâş ol niyyeti
Bozmak istedügi ol cem'iyyeti

11 Çıkdı bu âhenginün âvâzesi
İrdi iklîm-i Hicâza tâzesi

12 Bir Kenânî merd ana kîn eyledi
Cûşa geldi gayret-i dîn eyledi

13 Dil odur anda ola dîn gayreti
Dilde n'eyler kibr-ile kîn gayreti

14 Azm-i San'â itdi bu kîn-ile ol
Duymadın deyyâr deyre buldı yol

15 Ters idüp mihrâba sürdi hâçına
Bir değül belki haçun bir kaçına

16 Çıkdı kaçdı def'i anda durmadı
İş duyuldu gerçi kimse görmedi

17 Ehl-i dâniş fikr ü tahmîn itdiler
Kandan oldı anı ta'yîn itdiler

18 Gizlü iş itse cihânda bir kişi
Sanmasun kim tuymaya halk ol işi

19 Gûş idicek Ebrehe anı hemîn
Gayret-ile hışm-ıla itdi yemîn

20 Leşkeriyle tâ Hicaza yürteler
Kâbe'nün taşın kolaysa tartalar

21 Elçi gönderdi Necâşî'ye pelîd

Fîlini istedi nice fîl işit

22 Cüssesi hortûmı san kûh u kemer
Dişi vü gûşı sinân-ıla siper

23 Ol kemer altında ağzı in gibi
Nice in örtüsi gitmiş sin gibi

24 Başı kubbe ayağı mermer sütûn
İki gözleri iki yanmış furûn

25 Ebrehe cem'-i kesîr-ile hemân
Kâbe'yi yıkmağa azm itdi revân

26 Böyle cünbüş itdi çün ol bî-edeb
Katlini farz anladı anun Arab

27 Zûnefer dirlerdi bir şâh-ı dilîr
Karşuladı cem' idüp cünd-i kesîr

28 Kim hecîn sürdi kimisi tâzi at
Tâ şeh-i ashâb-ı fîli ide mât

29 Râst itdi safları çavuşlar
Na'ra-zenlerden belürdi cûşlar

30 Deve bağırması fîl kıjgırması
At süheyli pehlevân haykırması

31 Doldı etrâf-ı cihâna toz gibi
Kan saçardı nice merdüm köz gibi

32 Yay bağrından irüp ok yâresi
Kana gark oldı ciğerler pâresi

33 Hây u hûy âvâzı doldı her cihât
Kimi yürek oynadur kimisi at

34 Gâlib oldı âkıbet ashâb-ı fîl
Men' idebilmedi anları ol il

35 Leşkeri sındı tutuldı Zûnefer
Geçdi andan yüridi ol ehl-i şer

36 Çünki Haşam iline oldı karîb
Kasd-ı men' itdi Nüfeyl İbn-i Habîb

37 Devleti anun da kâyim olmadı

Sındı tutuldu mukâvim olmadı

38 Âkıbet çün Mekke'ye geldi yakın
Bir bölük yağmacı er seçdi hemîn

39 İtdi Esved İbn-i Mes'ûd'ı emîr
Çok harâm aldı Harem'den ol hamîr

40 Sürdi Abdulmuttalib'den ol zamân
İki yüz denlü devesin bî-amân

41 Ebrehe bir kimse saldı ba'd ez-în
Mekke ehline Hunâta nâm emîn

42 Didi bulup seyyidini vir haber
Kim kıtâl-içün değüldür bu sefer

43 Bil ki geldüm kim yıkam bu dârı ben
Cem' idem San'â'da bu bâzârı ben

44 Anlara söz yok meğer ceng ideler
Bu işün men'ine âheng ideler

45 Didi Abdulmuttalib ceng itmezüz
Yolın anun ceng-ile teng itmezüz

46 Hasmı anun bil ki sâhib-dârdur
Düşmenine Gâlib ü Kahhâr'dur

47 Her kim ol Kahhâr-ıla ceng eyledi
Dü-cihânı başına teng eyledi

48 Oldı çün pür-gussa Abdulmuttalib
Âkıbet el-kıssa Abdulmuttalib

49 Azm idüp ashâb-ı fîle buldı yol
Ebrehe'nün meclisine girdi ol

50 Ebrehe ana hoş ikrâm eyledi
Ni'met-i lutf-ıla in'âm eyledi

51 Muhteşem merd-idi ol cedd-i Habîb
Muhterem tutardı anı her lebîb

52 Kanda ola gül bitürmek seng-i saht
Mîvesine göre olur her dıraht

53 Pür-vecâhet olsa lâyık ol şerîf

Kim anun neslidür ol zât-ı latîf

54 Yaraşur mahbûb olursa ol hasîb
Çün ana oldı ciğer-gûşe Habîb

55 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

56 Sözde sükker-idi Abdulmuttalib
Ebrehe'ye didi Abdulmuttalib

57 Ey melik şefkat umağeldüm sana
Alduğun mâlum atâ eyle bana

58 Ebrehe didi ana kim ey hümâm
Sûretüne göre değül bu kelâm

59 Kâni oldun mihrden bir zerreye
Râzı oldun bûsitândan terreye

60 Bahrdan umınca bir kaç dâneyi
İstesen evlâ-y-idi bu hâneyi

61 Didi Abdulmuttalib ey şehriyâr
Ben benüm isterem anun ıssı var

62 Sâhibi saklayıbilür dârıdur
Kahr olunmaz âlemün Kahhâr'ıdur

63 Tubba u Kisrâ vü seyf-i Zî'l-yezen
Kasd idüp bu beyte çekdiler mihen

64 Bulmayup tahrîbe âhir feth-i bâb
Hâne-i kudretleri oldı harâb

65 Virdi ol alduğı mâli Ebrehe
Bu nasîhat koymadı ol eblehe

66 Eyledi gerçi semâ ol kâli ol
İtmedi ammâ kıyâs ol hâli ol

67 Çün kıyâs eylemedi ol kîlden
Bî-kıyâs irdi belâ siccîlden

68 Geldi deryâ-yı ebâbîl üstine
Yağdurup ahcâr-ı siccîl üstine

Kâla'llâhu te'âlâ:

“ve ersele aleyhim tayran ebâbîl termîhim bi-hicâretin min siccîl”[109]

69 Sufte itdi nice sengîn sîneyi
Hufte eyledi uyanmış kîneyi

70 Nice âhen çeyneyici merd-i gâr
Darb içüp bir taşdan oldı târumâr

71 Zerrece gelmez-iken gürz-i girân
Bir nohûd mikdârı taşa virdi cân

72 Kuvvet ü kudret anun Mâlik odur
Nice kuvvet ehlini hâlik odur

73 Peşşe hortûmını çevgân eyledi
Kudretinden ana meydân eyledi

74 Kelle-i Nemrûd’ı top itdi ana
Kıssası meşhûrdur n’itdi ana

75 Nice Nemrûd u nice ashâb-ı fîl
Kahrı vaktinde anun hor u zelîl

76 Her kulı kim âsî vü cebbâr olur
Adaf-ı mahlûk elinde hâr olur

77 Her kulı kim nefsini tuta zelîl
Ya Habîbullâh olur yâhud Halîl

78 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb’i anup eyde es-salât

---

[83]. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

[84] H. Hamdî’nin hayatı ve edebî kişiliği hakkındaki bilgiler için bkz. Hamdullah Hamdî, *Ahmediyye* (haz. Süleyman Eroğlu), Bursa Akademi Yay., Bursa 2015, s. 13-30.

[85] Emir Hüseyin Enîsî, *Menâkıb-ı Akşemseddin* (haz. Bilal Aktan- Mustafa Güneş), H Yay., İstanbul 2011, s. 74.

[86] Amil Çelebioğlu, agm., s. 235.

[87] Emir Hüseyin Enîsî, *age*., s. 74.

[88] Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri* (haz. Mustafa Tatçı-Cemal Kurnaz) Ankara 2000, Bizim Büro Yay., c. II, s. 135.

[89] Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku’ş-Şakâik* (haz. Abdulkadir Özcan), Çağrı Yay., İstanbul 1989, s. 251.

[90] Katip Çelebi, *Keşfü’z-Zunûn an Esâmi’l-Kütübi ve’l-Fünûn* (terc. Rüştü Balcı), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2007, c. IV, s. 1291.

[91] Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî* (haz. Nuri Akbayır), Tarih Vakfı Yurt

Yay., İstanbul 1996, c. II, s. 594.

[92] Şemseddin Sami, *Kâmûsu'l-a'lâm*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, c. III, s. 1982.

[93] Bursalı Mehmed Tâhir, *age*., s. 136.

[94] Latîfî, *Tezkiretü'ş-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ* (haz. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 238.

[95] Bursalı Mehmed Tâhir, *age*., s. 135.

[96] Taşköprüzade Mecdî Mehmed Efendi, *age*., s. 251.

[97] Mehmed Süreyya, *age*., s. 594.

[98] Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-şu'arâ* (haz. Filiz Kılıç) İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay., İstanbul 2010, c. II, s. 634; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-şu'arâ* (haz. Aysun Sungurhan Eyduran), Kültür Bakanlığı e-kitap: http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219122/h/tsmetina.pdf (E.T.: 28.09.2010), s. 255.

[99] Şemseddin Sami, *age*., s. 1982.

[100] *Ahmediyye*'nin metni; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. TY 1980; Ankara Üniversitesi DTCF Ktp. Mustafa Con A Nu. 514, Hacı Selim Ağa Ktp. Kemankeş Nu. 181; Türk Dil Kurumu Ktp. Nu. A 289/1; British Museum Ktp. Or. Nu. 1163 nüshalarının karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur.

[101] "Yakîn ehlinden istifade ediniz."

[102] İmam Kuşeyrî şöyle demiştir: "Hakikatle desteklenmeyen hiçbir şeriat makbul değildir. Şeriatça sınırlandırılmayan hiç bir hakikat da sonuca götürmez. Hakikat, Rubûbiyyetin tecelli etmesi, şeriat da kulluğun yerine getirilmesidir."

[103] Âlemlere rahmet olarak... (Enbiyâ, 21/107)

[104] Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Ben Allah'tanım, müminler de bendendir." (*Keşfu'l-Hafâ,* Aclûnî, 1/205).

[105] İlim ehli şöyle der: "Cehennemde, marifet ve muhabbet ehli olduğunu iddia ettiği hâlde bundan nasibi olmayan kimsenin azabından daha şiddetli bir azap olmayacaktır."

[106] "Allah'ın yüzü işte oradadır." (Bakara, 2/115)

[107] "Buyur."

[108] "Buyur."

[109] "Üzerlerine balçıktan pişirilmiş taşlar atan sürü sürü kuşlar gönderdi". (Fîl, 105/3-4).

Bu Fasl Ol Habîb-i Ma'bûdun ve Hulâsa-i Mevcûdun Vilâdeti Beyânındadur

Kâle'n-Nebiyyü salla'llâhu aleyhi ve sellem:

"İnnî 'ında'llâhi mektûbün hâteme'n-nebiyyîne ve inne Âdeme le-müncelidün fî-tînetihî ve se-uhbiruküm bi-evveli emrî davetü İbrâhîme ve bişâretü Îsã ve rü'yâ ümmî elletî raet hîne vadaatnî ve kad harace lehâ nûrün edâet lehâ minhü kusûru'ş-Şâm."[110]

1 Hazret-i Ahmed ki Hallâk-ı hakîm
Anı halk itdi *"alâ hulukın azîm"*[111]

2 Pâk zâtına fezâyil söyledi
Fazlınun binde birin şerh eyledi

3 Ol şekerden şerbet-i nâb idelüm
Haste-dil uşşâka cüllâb idelüm

4 Her ki bu meclisde açar gûş-ı cân
Olsun ana bu şekerden nûş-ı cân

5 Cân odur bu şerbet ana nûş ola
Ol Habîb'e âşık-ı pür-cûş ola

6 İşit imdi ey Habîb'ün âşıkı
Mustafa didi bu kavl-i sâdıkı

7 Yazdı Hak kendü katında adımı
Tîn-iken Âdem nebîler hâtemi

8 Kavmine alkış beni itdi Halîl
Muştıcumdur âleme Rûh-ı Celîl

Kavluhû te'âlâ:

"Rabbenâ veb'as fîhim resûlen minhüm"[112]

ve kavluhû te'âlâ:

"ve mübeşşiran biresûlin [ye'tî] min ba'di'smuhû Ahmed"[113]

9 Hem anamun düşiyem didi Resûl
Ol zamânda kim beni vaz' itdi ol

10 Bu şeker sözden dilersen mâ-hazar
Dinle imdi ol vilâdetden haber

11 Çün rebî’ü’l-evvele irişdi sâl
Hamlinün buldı dokuz ayı kemâl

12 On ikinci gicesinde mâderi
Zâhir eylerken sadefden gevheri

13 Nâgeh aldı nergesin hâb-ı hafîf
Gördi kendüden çıkar nûr-ı latîf

14 Eyle rûşen kim anunla bî-kusûr
Şâm iklîminde göründi kusûr

15 Çün doğa anun gibi gün sûreti
Kala mı âlemde şâmun zulmeti

16 Subh gibi rûşen olsa tan mı şâm
Çün tulû’ eyleye ol şems-i zulâm

17 Çün uyandı gördi dârında ayân
Nûr çıkdı doldı anunla cihân

18 Menba’-ı nûr olsa tan mı hânesi
Nûra çün ser-çeşmedür dür-dânesi

19 Hem hevâ yüzinde gördi bî-hicâb
Sündüs-i cennet döşendi çün sehâb

20 İzzet-içün ol hidâyet ayına
Ya’ni dîbâlar döşendi pâyına

21 Üç alem hem üç makâmı itdi zeyn
Biri sath-ı Kâbe iki maşrıkeyn

22 Ya’ni mansûr ola ol şâh-ı kerem
Garba vü şarka dike dîni alem

23 Eyler-iken bu temâşâyı sarîh
Şakk olup dîvâr girdi üç melîh

24 Dil-rübâlar cân-fezâlar hûblar
Âdemî şeklinde key mahbûblar

25 Didiler havf itme hûr-ı cennetüz
Biz senünle bu gice hem-sohbetüz

26 Müjde kim senden doğısar bir kamer
Kâyinâtun seyyidi hayru’l-beşer

27 Geldi hûrîler dahı hem fevc fevc
Doldı hâne nûr-ı bahrı mevc mevc

28 Muştıladılar ana anlar da hep
Kim doğısar senden ol bedr-i Arab

29 Ne Arab belki münîrü'l-maşrıkeyn
Fâtihü'l-kenzeyn fahru'l-âlemeyn

30 Nûrıdur iki cihânun ol veled
Ol veledden rûşen ola her beled

31 Hem didiler didi Cibrîl'e Hudâ
Her tarafda bu gice eyle nidâ

32 Zînet olunsun cemâl-i kâyinât
Kim zuhûr eyler kemâl-i kâyinât

33 Hem didi di cennetün Rıdvân'ına
Zînet itsün kasrına eyvânına

34 Çün karîb oldı nüzûl-i pâdişâh
Kasrını zeyn eylesün hayl u sipâh

35 Ömr-i dünyâ ârife sâat durur
Hâsılı ol sâatün tâat durur

36 Menzil uhrâdur bu dünyâ ana yol
Yolı menzil anlamaz illâ cehûl

37 Âkile menzil mi olur bu sebîl
Çün gelür her dem nidâ-yı "*er-rahîl*"[114]

38 Hem didi di hûr-ıla gılmâna var
Hâzır eylesünler ol şâha nisâr

39 Kasrı yolına gelicek şehriyâr
Karşulayup ana itsünler nisâr

40 Ya'ni dünyâya gelicek ol hümâm
Saçu saçsun ana ol kavm-i kirâm

41 Hem didi di dûzehün bevvâbına
Kufl-i rahmet ura dûzeh bâbına

42 Çün açıldı halka rahmet kapusı
Bend olunsa n'ola zahmet kapusı

43 Rûh-ı Kudsî’den çün oldı bu nidâ
Bu beşâret doldı arz-ıla semâ

44 Kim bu gice mâh doğar anadan
Ol Habîbu’llâh doğar anadan

45 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb’i anup eyde es-salât

46 Âmine eydür çü vakt oldı yakın
Ta doğa ol *rahmeten li’l-âlemîn*

47 Susadum ol demde dururken ferah
Su diledüm sundılar dolu kadeh

48 Südden ak kardan sovuk içdüm zülâl
Lezzeti bal u şeker dimek vebâl

49 Aklumı mest itdi anun şerbeti
Cânuma doldı safâlar lezzeti

50 Ser-te-ser oldı vücûdum gark-ı nûr
Ben dururken pür-sürûr ü pür-huzûr

51 İndi bir akkuş semâdan ferr-ile
Arkamı muhkem sığadı perr-ile

52 Doğdu ol dem bedr-i sadr-ı enbiyâ
Fahr-ı âdem nûr-ı âlem Mustafa

53 Görmedi nefsüm belâ cismüm nifâs
Gördüm ammâ rûha râhat bî-kıyâs

54 Cennetün cümle kapusın açdılar
Hûr u gılmân halka rahmet saçdılar

55 Ya’ni doğdu çünki ol zât-ı kerîm
Zâhir oldı cümle ahlak-ı azîm

56 Dûzehın ebvâbına mühr urdılar
Ya’ni her şer defterini dürdiler

57 Geldiler bî-had melâik cavk cavk
Doldı nûr-ı rahmet-ile taht u fevk

58 Çünki gördüm ben bu resme kesreti
Aklumı yağmaya virmiş heybeti

59 Başuma geldi yine çün akl u hûş
Gördüm evden gitmiş ol cûş u hurûş

60 Hem yitürdüm ol doğan mevlûdumı
Virmişem sandum ziyâna südümi

61 Âh u efgân-ıla bakdum her yana
Ağlayup su gibi akdum her yana

62 Bundan özge olmaya müşkil ziyân
Dil murâdı bulınup yite hemân

63 İster-iken gördüm ol tâhir vücûd
Bir tarafda Kâbe'ye itmiş sücûd

64 Gördüm ol nurun cemâlin gözleyüp
Göbeğin kesmişler anı tuzlayup

65 Eyleyüp hem sünnetinün resmini
Ak sûfa sarmışlar arı cismini

66 Ol ki esbâbın mükemmel eylemiş
Nergesin dahı mükahhel eylemiş

67 Gördüm anı doldı cânum zevk-ıla
Almak istedüm elüme şevk-ıla

68 Bir nidâ geldi ki üç gün anı siz
Saklan âdem görmesün ol cânı siz

69 Saklan anı genc-i Hak'dur ol Habîb
Gence irmek değmeye olmaz nasîb

70 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Bu Fasl Ol Mübârek Mevlûdun ve Mahbûb-ı Ma'bûd'un Vilâdeti Gecesinde Olan Garîb Emârâtun ve Acîb Alâmâtun Beyânındadur

1 Anadan doğduğı gice ol Habîb
Çok alâmât oldı âlemde garîb

2 Cûşa geldi ol gice bir hoş nesîm
Oldı bûyından muattar her şemîm

3 Zeyn iderken gülşeni Rıdvân eli
Ol yile irmiş meğer ihsân eli

4 Gülşen-i cennet nedür bû-yı Habîb
Lutf-ıla sunmış nesîme bir nasîb

5 Ana rahminden düşicek ol imâm
Secde itdi hüsnine Beytü'l-harâm

6 Sûret-i Hak'dur hakîkat kıblesi
Ana tapsa n'ola sûret kıblesi
"İnnallâhe halaka Âdeme alâ sûretihi"[115]

7 Didi Abdulmuttalib hem ol zamân
Otururdum Kâbe'de gördüm ayân

8 Yüzleri üzre yıkıldı her sanem
Kâbe'de kalmadı sâbit bir sanem

9 Geldi dîvârından anun bu kelâm
Matla'ından doğdu ol bedr-i zulâm

10 Küfr ü şirkün perdesin çâk idiser
Bu sanemlerden beni pâk idiser

11 Dilleri gibi anı ehl-i zalâl
Büt evi itmişler idi nice sâl

12 Hem didi bir kûşesi anun ayân
Gitti batıl geldi hak doldı cihân

13 Bir bucağı didi geldi bir resûl
Nusret ü feth-ile yol göstere ol

14 Bir bucağı didi Hak'dan halka nûr
Geldi vü gitdi zulâm-ı şerr ü şûr

15 Didi dördünci bucağı yâ Resûl
Halka gönderdük seni açmağga yol

16 İns ü cinne sensin ey şem'-i münîr
Şâhid ü dâ'î mübeşşir hem nezîr

17 Hem yıkıldı çok kelîse ol gice
Kesr olundı Tâk-ı Kisrâ ol gice

18 Anadan düşdükde ol dîn serveri

Düşdi kâfir beğlerinün efseri

19 Sâve bahri yire gavr itdi revân
Odı söyündü Mecûs'un ol zamân

20 Ol odun aslı bu kim Güştâsb Şâh
Hükm iderken halka olup pâdişâh

21 Devr-i Mûsâ geçmiş-idi ol zamân
Kopdı Tebrîz-i Acem'den bir cüvân

22 Adı Zerdüşt-idi uzlet eyledi
Kendüsinden çok riyâzet eyledi

23 Şeyhe uymadın çıkup bir kulleye
Bir zamân anda oturdı cilleye

24 Eyledi ol cillede şâm u seher
Zikr ü samt u uzlet ü cû' u seher

25 Her murâdın nefsinün terk eyledi
Şuğle dâyim rağbetin berk eyledi

26 Cânı ser-mest oldı aşk u şûr-ıla
Hücresi doldı İlâhî nûr-ıla

27 Yoğ-ıdı şeyhi ki olaydı delîl
Âkıbet şeytâna oldı hem-sebîl

28 Şeyhsiz her kim sülûk eyler yola
Tan mı anun mürşidi şeytân ola

29 Şeyh ü teslîm ü mizâc u fehm ü dîn
Olmasa olmaz sülûk-i sâlikîn

30 Şerrini İblîs peydâ eyledi
Vehmine Zerdeşt'ün ilkâ eyledi

31 Didi kim nûr-ı İlâhî nârdur
Nâra tap kim Hâlık u Kahhâr'dur

32 Nârı dâyim kıl ki ma'bûdun budur
Gayra tâlib olma maksûdun budur

33 Ana âteşden hitâb itdi la'în
Geh nasîhat geh 'itâb itdi la'în

34 Vahy sandı anı ol miskîn hemân

İtdi da’vâ-yı nübüvvet ol zamân

35 Halkı davet itdi oda tapmağa
Başladı şeytânî yola sapmağa

36 Oda girdi hark-ı âdet eyledi
Mekr-i şeytân anı gâret eyledi

37 Mu’cize sandı ol istidrâcını
Başına geydi dalâlet tâcını

38 Mazhar-ı mekr oldı yandurmadı nâr
Ana uydı halk-ı âlem bî-şümâr

39 Yoğ-ımış şeyhi gibi fehmi anun
Gâlib-imiş fehmine vehmi anun

40 Vâcibi mümkinden itmeyen temîz
Hakk’a nice mürşid olur ey azîz

41 Vasf-ı imkândan münezzehdür Hudâ
Ne su ne toprak ne oddur ne hevâ

42 Mümkine akrebdür imkândan ırak
Vasf-ı bî-çûnı ne karadur ne ak

43 Tâlib-i Hakk’a zihî müşkil firâk
İrişem dirken ola Hak’dan ırak

44 Hâk ide şeytân yakînî gevherin
Nitekim pul itdi Zerdüşt’ün zerin

45 Vâsıl oldum sandı ol bî-çâre dûr
Nâr sandı bilmedi “*Allâhu nûr*”[116]

46 Yazdı âteşden işitdükçe hitâb
Ol hitâbı itdi Zend adlu kitâb

47 Ol kitâba şerh ü inşâ eyledi
Adını ol şerhün Astâ eyledi

48 Çünki dûzeh oldı Zerdüşt’e makâm
Nârını yakdı Mecûsîler müdâm

49 Yakdılar bin yıl anun ol odunı
İtmediler ana eksük odunı

50 Ol od aslı budur ol dîni pelîd

Oldı Kâbil İbn-i Âdem'den bedîd

51 Çünki doğdu *rahmeten li'l-âlemîn*
Âteş-i mekrin yile virdi la'în

52 Çünki tâli' oldı ol nûr-ı Ehad
Yakdı şeytân yüreğin nâr-ı hased

53 Göğe evlâdı çıkup tutup turak
Gökden iderlerdi gaybı istirâk

54 Kâhine anı yitürürler-idi
Fitne işlerin bitürürler-idi

55 Ol gice kim doğdu ol lutf-ı rahîm
Göğe yol bulmadı evlâd-ı racîm

56 Varup İblîs'e didiler n'oldı hâl
Bulımazuz göğe çıkmağa mecâl

57 Âsumân dolmış şihâb-ile rücûm
Fitne yollarına göz dikmiş nücûm

58 Didi kim aran cihânı ser-te-ser
Fevk ü taht u kûh u sahrâ bahr u ber

59 Gâlibâ bir hâdise oldı ulu
Oldı âlem rahmet-ile doptolu

60 Arar-iken bunlar etrâf-ı cihân
Mekke'yi gördiler irüp nâgehân

61 Çok feriştehler kuşatmış saf-be-saf
Pür-şeref olmış Harem'de her taraf

62 Nûr bahri feyz olur bir hâneden
Hânede bir kıymetî dür-dâneden

63 Yinile çıkmış sadefden ol güher
Andan-ımış âleme bu nûr u fer

64 Bî-fer oldılar hemân-dem ol nefer
İrişüp İblîs'e virdiler haber

65 İşidüp anı figân itdi la'în
Sağu sağdı eyledi âh u enîn

66 Didi eyvâh işümüz bitmiş bizüm

Devletümüz âhire yetmiş bizüm

67 Doğmış ol bedr-i hidâyet Mustafa
Ol iki âlemde rahmet Mustafa

68 Doğmış ol Hakk'un cemâli mazharı
Nice yanmasun celâli mazharı

69 Doğmış ol kim sâye-i Rahmân'dur ol
Nûrı-y-ıla âleme bürhândur ol

70 Doğmış ol kim eylese bir dem nefes
Nefs-i İblîs'e olur âlem kafes

71 Doğmış ol kim itse bir lahzâ nazar
İde bin şeytân işin zîr ü zeber

72 Çünki doğmış anasından ol Habîb
Düşmene kalmadı âlemde nasîb

73 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Bu Fasl Ol Zât-ı Kerîmün Bazı Ahlâk-ı Azîmin Beyân İder

1 Çün cüvân oldı ulaldı Mustafa
Cümle halkun gönlin aldı Mustafa

2 Oldı adı Sâdıku'l-va'dü'l-emîn
Gören anı âşık olurdı hemîn

3 Eyle itdi dostı te'dîb anı
İdemezdi düşmeni tekzîb anı

4 Dirdi Bûcehl ana zıdd-iken ayân
Yâ Muhammed dimezüz sana yalan

5 İlle ol söz kim idersin sen beyân
Anı tekzîb iderüz oldur yalan

Kavluhû te'âlâ:
"fe innehüm lâ yükezzibûneke velâkinne'z-zâlimîne bi-âyâti'llâhi yechadûn"[117]

6 Bedr-i sadrı suffa-i bedr-i Huneyn

Hazret-i mahbûb-ı Rabbu'l-meşrıkayn

7 Enbiyâ-sâlârı a'nî Mustafa
Eyler-iken bedr güninde gazâ

8 Didi Ahnes bin Şüreyk ol pâk-dîn
Ugradı bana Ebû Cehl-i la'în

9 Didüm ana kimse yok ey Bü'l-hakem
Kim sözümüz işide fâş ide hem

10 Di yalan mıdur Muhammed yâ Resûl
Didi vallâhi yalan söylemez ol

11 Mu'temed sözlerde vardur bu haber
Kim Kureyş'e söyledi bir gün Nuzar

12 Kim Muhammed bir gulâm-iken dahı
Hüsni ayı nâ-tamâm-iken dahı

13 İçinüzde yoğ-ıdı andan emîn
Cümlenüzden asdak-ıdı ol güzîn

14 Bulımazdı kimse kavlinde hilâf
Söylemezdi bir sözi batıl güzâf

15 And içerdünüz kamunuz başına
Şimdi n'oldı girdi-se kırk yaşına

16 Ol bulanıklıkda kim pâk oldı ol
Şimdi sâfîlık deminde n'oldı ol

17 Sâdıku'l-kavl oldugına ol Emîn
Âkile bürhân yiter bu söz hemîn

Bir Hüccet Dahi Budur

1 Didi bu kavli Ebû Süfyân dahı
Ahmed'e getürmedin îmân dahı

2 Şâm'a vardum kim ticâret eyleyem
Nefsüme kesb-i kifâyet eyleyem

3 Nâme salmış Kayser'e ol dem Resûl

Kayser'i İslam'a davet itmiş ol

4 Ol dahı dimiş göricek bu işi
Bulsanuz kavminden anun bir kişi

5 Davet itdiler beni bulup meğer
Hem Kureyşî'den bile birkaç nefer

6 Çünki varduk Kayser'ün dârâtına
Bizi hâcibler iletdi katına

7 Eyledi buyruk oturduk pîşine
Tercümân geldi hemân teftîşine

8 Bizden evvel bunı sordı ol Emîn
Ol nebîye kankınuzdur key yakın

9 Ben benem didüm didi kavmüme cüst
Bu kişi olmazsa sözinde dürüst

10 Siz bunun tekzîb idesiz sözini
Böyle diyüp bana tutdı yüzini

11 Kizb-ile ger töhmet olmasa bana
Söylemezdüm doğrı vallâhi ana

12 Sâdıku'l-kavl ol zamân mergûb-imiş
Kizb-ile töhmet olan ma'yûb-imiş

13 Didi evvel nicedür ana haseb
Didüm eşrefdür Arab'da ol neseb

14 Didi var mıdur aceb aslında şâh
Didüm aslâ yok durur ey pâdişâh

15 Didi töhmet oldı mı hiç kizb-ile
Gelmedi didüm bu töhmet bir dile

16 Didi var mı ağniyâdan ana yâr
Didüm ekser ana fakr ehli uyar

17 Didi artar mı anun tâbi'leri
Didüm artar eksilüp mâni'leri

18 Didi eyler misiz anunla kıtâl
Didüm eksük olmadı ceng ü cidâl

19 Didi gâlib mi olursız ana siz

Didüm ol geh bizi sır geh anı biz

20 Didi kim ahdini sır mı dîn eri
Sâdıku'l-ahddür didüm ol serveri

21 Eyledi şimdi bizümle ahd emân
N'eyleyiser bilmezem âhir ayân

22 Müddet-i ahd-i Hudeybiy'ye meğer
Ol zamân-idi ki oldı bu haber

23 Didi bundan ön olur mıydı bu hâl
Ya'ni da'vâ-yı nübüvvetle cidâl

24 Didüm olmadı bu da'vâ kimseden
Gelmedi hergiz bu gavgâ kimseden

25 Didi nedür buyruğı didüm salât
İffet ü savm u sıla hacc u zekât

26 Didi kim bu didüğün gibi-se ol
Sözi hakdur dîni hak ol Hak Resûl

27 Âh eğer irsem cemâli ayına
Yüz sürerdüm ol mübarek pâyına

28 âlemi ol gün gibi tutsa gerek
Şehlerün milkin alup utsa gerek

29 Dîni mensûh idiserdür dînleri
Bozısar âdetleri âyînleri

30 Dîn yıkup anlar ki hâça tapdılar
Ata dede âdetini yapdılar

31 Âdeti resmî ri'âyet itdiler
Hak'dan ayruğa ibâdet itdiler

32 Düğüne bayrâma âdât itdiler
Nefse uydılar dalâlât itdiler

33 Kasnak üzre deri yakup döğdiler
Çalguyı men' eyleyene söğdiler

34 Saçular cem' itdiler yüz kızdurup
Ol harâmı aldılar göz kızdurup

35 Oldı âdet zînet-i dünyâ-y-içün

Kanı anı terk iden Mevlâ-y-içün

36 Sâzı söze çoğı aza değşire
Kibr-ile nâzı niyâza değşire

37 İzzetin zillet ide nefsin za'îf
Râhatın mihnet ide cismin nahîf

38 Cübbe vü destârı astâr eyleye
Yasduğın taş döşeğin hâr eyleye

39 Fahrını fakr ide dîbâsın abâ
Ne abâ gözleye belki ne kabâ

40 Cev ola gendüm birinc ola ades
Hâk ola gidüp hevâ-y-ıla heves

41 Bu sıfatlardur kılan nefsi nefîs
İlle âdet terki bunlara re'îs

Şi'r-i Nasîhat

1 Terk eyle mü'min-isen eğer resm ü âdeti
Âdet yıkan kimesne yapar her ibâdeti

2 Âdet gözetmek âdemi asnâma tapdurur
Âdet-dürür harâba viren dîn ü milleti

3 Âdet karanluğını götürmek-içün Hudâ
Lutf-ıla rûşen eyledi nûr-ı nübüvveti

4 Ol nûra münkir oldı Ebû Cehl ü Bû Leheb
Hoş gelmedi ki terk olına ceddi âdeti

5 Bir câhiliyye gayret-içün nice bî-hıred
Bî-had belâya uğradılar gör bu gafleti

6 Hak kapusında hor u zelîl oldı ol kişi
Âdât-ı halk içinden umar fahr u İzzeti

7 Bulmaz salât-ı âdet-ile ol kişi felâh
Kim olmaya dilinde anun dîni gayreti

8 Âdet sıyâmı nefse hemân cû'-ı kelbîdür

Âdet kıyâmı savmaya hevl-i kıyâmeti

9 Ey sûfi sanma derdüne vird eyleye devâ
Cânunda var-iken eser-i kibr illeti

10 Kıymetlü ola rûz-ı kıyâmetde ol kişi
Dünyâda bulmadı özine kadr u kıymeti

11 Ey Hamdi şimdi kanı bir insâf ehli kim
Dinleye cân kulağı-y-ıla bu nasîhati

Mesnevi

1 Aç dil ü cânun kulağın yâ ahî
Ol Habîb'ün dinle ahlâkın dahı

2 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

3 Çok tebessüm eyler-idi gül gibi
Efsah-ıdı söylese bülbül gibi

4 Gonçesinden fuhş u la'net gelmedi
Sûseninden ta'n u gıybet gelmedi

5 Kahkaha itmezdi ol mahbûb-ı Rab
Nice itsün ana lâzımdur edeb

6 Gerçi cünbüşde vekârı kûh-idi
Lutfı deryâsı velî enbûh-idi

7 Pâk-idi hıkd u hasedden sînesi
Yoğ-ıdı hem sînesinde kînesi

8 Se-talâk itmişdi dünyâ nakdine
Girmedi belki o bânû akdine

9 Fakr-ıdı fahrı tevâzu sîreti
Dâyim ehl-i fakr-ıdı hem-sohbeti

10 Kalbi dolmışdı safâ-yı meskenet
Hak'dan eylerdi du'â-yı meskenet

11 Olsa mâl-â-mâl mâliyle cihân

Alsa ihsânı-çün alurdı hemân

12 Hücresine koymadı hergiz elek
Nitekim gönlinde nefsânî dilek

13 Arpa etmeğine olmaz-ıdı sîr
Döşenürdi ten harîrine hasîr

14 Şöyle kim bir gün yemîn idüp Resûl
Uzlet itdi cümle ezvâcından ol

15 Oldı bir halvetde anlardan ırak
Yakdı bir ay anları nâr-ı firâk

16 Çün Ömer ol kıssayı gûş eyledi
Kalmadı sabrı dili cûş eyledi

17 Cân atup geldi o halvet bâbına
Yüz urup izn istedi bevvâbına

18 Gerçi birkaç defa destûr olmadı
Halka gibi kapudan dûr olmadı

19 Girdi âhir gördi yatur Mustafa
Bir hasîr üstinde pür-nûr u safâ

20 Dir Ömer çün Ahmed'e virdüm selâm
Aldı ikrâm-ıla ol fahru'l-kirâm

21 Gördüm ol pehlû-yı nâzük çün harîr
Nakş olunmış çün eser itmiş hasîr

22 Bakdum ol iki cihân sultânına
Fakr damgası urulmış yanına

23 Tâcı terk ü cübbesi nakş-ı fenâ
Gönli sâde cânı pür-aşk u safâ

24 Gördüm ol halvetde kim yatur bu dost
Yok metâ' illâ döşenmiş bir'ki post

25 Göyinüp özüm didüm yâ Mustafa
Hak te'âlâdan n'ola itsen du'â

26 Tâ ki virse ümmetüne mâl u genc
Kahr-ı fakr-ıla çekilmese bu renc

27 Virdi Rûm u Fâris'e Hak bunca mâl

Var-iken isyân olarda ber-kemâl

28 Turdı didi söyleyücek bunı ben
Ye'bn-i Hattâb şekde misin dahı sen

29 Anı kim mekr-ile tazlîl itdi Hak
Ni'metin dünyâda ta'cîl itdi Hak

30 Anı kim hak yolda takrîr eyledi
Râhatın dünyâda te'hîr eyledi

Nasîhat

1 Sâdık-ısan ey Muhammed ümmeti
Sen de ta'cîl itme fânî lezzeti

2 Gıbta itme ehl-i dünyâ mâline
Bakma mâla bak me'âl-i hâline

3 Her ki dünyâ rengine olmaz esîr
Bes durur pehlûsına nakş-ı hasîr

4 Sâde toprak olısar âhir bu ten
Var münakkaş eyledün tut anı sen

5 Cennet ehli yir cahîmi dünyede
Hem cahîm ehli na'îmi dünyede[118]

6 Rengi dünyânun hemân nîrengdür
Âkile gûyâ hayâl-i bengdür

7 Âkil olan renge niçün deng olur
Nakşı çün kim âkıbet bî-reng olur

8 Nakşı terk eyle nigâra tâlib ol
Zâyili ko pâyidâra tâlib ol

Şi'r

1 Dervîş-i sâde-dillere dîbâ abâ yiter
Pehlûlarına nakş eseri bûriyâ yiter

2 Dervîşe gündüz olsa kanâat ma'âş olur
Dervîşe kanda ahşam olursa serâ yiter

3 Dervîşe kâdı hükm-i kazâ-yı Hudâ olur
Dervîşe şahne sabr u belâ pâdişâ yiter

4 Dervîşe hac safâ-yı dil ihrâm-ı terk-i mâl
Dervîşe nefs-ile savaş itmek gazâ yiter

5 Dervîşe medh-i meskenet ü fakr fahr olur
Dervîşe zemm-i tâlib-i dünyâ senâ yiter

6 Dervîşe yol tarîk-ı Habîb-i Hudâ olur
Dervîşe zâd-ı kıllet ü menzil fenâ yiter

7 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Bu Fasl Habîb-i Rabbü'l-Âlemîne Hilat-ı Şerîf-i Risâlet Geldüğidür

1 Çün Hudâ bir bendesin muhtâr ider
Evvel anı aşkı-y-ıla zâr ider

2 Mâsivâdan sovudup ol zârını
Ünsi-y-ile germ ider bâzârını

3 Dost şevki-le olur cânı melâ
Matlabı halvet olur pîri halâ

4 Her kimün kim menzilin gavgâ ider
Râhatın dünyâ gamı yağma ider

5 Çünki ol hâsun işin itmâm ider
Lutfını halka anunla âm ider

6 Gönderür vahdetden anı kesrete
Kesret ehlin davet eyler vahdete

7 Her kulak ol daveti gûş eylemez
Her kişi cân şerbetin nûş eylemez

8 Cem bilür câm-ı musaffâ kadrini
Har ne bilsün rû-yı zîbâ kadrini

9 Şeh gerek kim gûşına gevher taka
Gûşına anı yaraşmaz har taka

10 Har cev ister cevheri har n'eylesün
Müsterâha bû-yı anber n'eylesün

11 Her ne denlü başı büyük olsa har
Lâyık olmaz gûşına anun güher

12 Esb-i tâzî lâgar olursa tamâm
Başına hoş yaraşur zerrîn licâm

13 Ârif olmaz tâc-ıla her ehl-i lâf
Hüdhüd olmaz tâc-ıla Sî-murg-ı Kâf

14 Anlamaz muhlis sözin sâlûslar
Gerçi dâyim ma'rifet câsûslar

15 Her kişinün sohbeti cinsi-ledür
Ünsi dîvün sanma kim ins-iledür

16 Kanı Sıddîk Ahmed-ile yâr ola
Ârı koyup ana yâr-ı gâr ola

17 Bî-tevakkuf davetin ide kabûl
Cân-ıla diye "*sadakte*"[119] yâ Resûl

18 Kırka irdi çünki ömr-i Mustafa
Ol musaffâ kalbi oldı pür-safâ

19 Oldı cânı aşk-ı Mevlâ âlemi
Bî-huzûr eyledi gavgâ âlemi

20 Oldı halvet-hânesi gâr-ı Hirâ
Yâr-ıla germ oldı bâzâr-ı Hirâ

21 Vaktehâ gelüp Hadîce dârına
Zâd alup yine giderdi gârına

22 Anda tenhâ tâat itdi bir zamân
Milleti dîn-i Halîl-idi hemân

23 Aşk-ıla nesrîne döndi gülleri
Dağılup gönli gibi sünbülleri

24 Saçılurdı nergisinden jâleler
Jâleden pejmürde oldı lâleler

25 Çün nazar itdi Ebû Tâlib ana
Bilmedi ne gussadur gâlib ana

26 Hazret-i Sıddîk'ı davet eyledi
Ahmed'ün hâlin hikayet eyledi

27 Didi ana Ahmed'ün dem-sâzısın
Mâ-tekaddemden anun hem-râzısın

28 Hâlini sor senden ihfâ eylemez
Yârısın senden teberrâ eylemez

29 Geldi çün Ahmed huzûrına Atîk
Sordı hâlin ol da didi ey refîk

30 Bilmezem n'oldum karârum kalmadı
Gözüm ağlar ihtiyârum kalmadı

31 Sıhhatümi ol ki tahrîf eyledi
Za'fumı vardukca taz'îf eyledi

32 Halkdan gönlümi bî-zâr eyledi
Çün benümle gizlü bâzâr eyledi

33 A'ni virdi aşkını aldı beni
Halk içinden uzlete saldı beni

34 Hâtırum gâr-ı Hirâ'da şâd olur
Bilmezem kim ne işe bünyâd olur

35 Bir zamân geçdi bu hâl-ile Resûl
İşidürdi yâ Muhammed savtın ol

36 Savt işidüp şu'le görürdi hemân
Dehşet idüp andan ol fahr-ı cihân

37 Havf-ıla geldi Hadîce katına
Vâkıf itdi anı ol hâlâtına

38 Didi ol bânû ko havfı yâ Emîn
Hak sana vallâhi hayr eyler hemîn

39 Sende cem' olmışdur ahlak-ı azîm
Şefkat ü sıdk u sıla rahm-ı yetîm

40 Konuk alıcı atâlar virici
Çâresizlere deminde irici

41 Sıdkına ol bendenün sad-âferîn
Rabb'isine hüsn-i zann ider hemîn

42 Çünki bende zannı katındadur ol
Sû'-i zann itmez ana illâ cehûl

Kâlallâhu te'âlâ bi-lisâni nebiyyihî aleyhi's-selâm:
"Ene ınde zanni abdî bî"[120]

43 Bir gün ol iki cihânun rahmeti
Varup eylerken Hirâ'da tâati

44 Gözine Hak zâhir oldı nâgehân
Ana Rûhu'l-kuds göründi ayân

45 Ol Habîb'e muştılayup didi ol
Cebre'îlem ben tapundur Hak Resûl

46 Sana in'âmın tamâm eyledi Hak
Cinne vü inse imâm eyledi Hak

47 Hem atâ itdi tapuna ol hısâl
Bir nebîye hiç virilmedi bu hâl

48 Ol hısâli sordı andan Mustafa
Şerh idüp anı didi peyk-i Hudâ

49 Bir budur kim kanda anılsa Hudâ
Bile anıla Muhammed Mustafa

50 Ümmetüni hayr-ı ümmet itdi hem
Emr ü nehy idici millet itdi hem

51 Hâk-i pâki anlara kıldı tahûr
Hoş tahâret hoş kerâmet hoş huzûr

52 Evvel ümmet yumağa bulmasa âb
Kat' olunmakdı necis hükm-i kitâb

53 Ezber okurlar bular Kur'ân'ı hem
Bulmadı bu hasleti sâyir ümem

54 İtmedi Tevrât'ı ezber ehl-i deyr
İlle üç (?) Mûsâ vü Îsâ vü Üzeyr

55 Yarlığadı Hak senün her zenbüni
Mâ-tekaddem mâ-teahhar zenbüni

56 Dînün-ile nesh olundı cümle dîn
Gerçi andan yığlınurlar müşrikîn

57 Hem melâik nitekim Rabbü'l-enâm
Sana eylerler salât-ıla selâm

Kâlallâhu sübhânehu ve te'âlâ:
"İnnallâhe ve melâiketehû yusallûne ale'n-nebiyy yâ eyyühellezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ"[121]

58 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

59 Çün giderdi bu söz-ile vahşeti
Didi "*ikra*'"[122] didi bilmen kıratı

60 Tutup anı sıkdı ol peyk-i Hudâ
Tâ ki vâsi' ola kalb-i Mustafa

61 Didi "*ikra*'" didi Ahmed yâ ahî
Ümmiyem nesne okımadum dahı

62 Didi "*ikra*'" sıkdı üç kez bî-emân
Bazılar dirler ki itdi imtihân

63 Okumadı kendüden çün nesne ol
Didi "*ikra bism-i Rabbik*"[123] yâ Resûl

64 Okudı Cibrîl fahru'l-âleme
Sûreyi varınca "*mâ-lem ya'lem*"e[124]

65 İndürüp dağ eteğine anı hem
Kuvvet-ile bir yire urdı kadem

66 Çıkdı ol dem akdı hoş âb-ı revân
Âb-dest almağı öğretdi revân

67 İki rekat kıldı anunla tamâm
Didi kim budur salâtun yâ imâm

68 Hicrete bir yıl kalınca ol Emîn
İkişer rekat edâ itdi hemîn

69 Çünki ol yıl farz olundı beş salât
Kıldı ol mefrûzı idince vefât

70 Geldi Ahmed çün Hadîce dârına

Bakdı ol bânû anun dîdârına

71 Gördi dağyîr itmiş anı hevl ü bâk
Sandı bulaşmış o vech-i pâke hâk

72 Sildi anı destimâl-ile revân
Gördi ol şemse küsûf irmiş hemân

73 Sordı hâlin kim nedür eyle beyân
Didi ol savt ıssını gördüm ayân

74 Sergüzeştin çün haber virdi ana
Didi dimedüm mi yâ Ahmed sana

75 Hayr ider Hak tapuna şerr eylemez
Sana ol nâfi' durur zarr eylemez

76 Çün tamâm oldı bu ahbâr-ı mehîb
"*Zemmilûnî*"[125] didi yatup ol Habîb

77 Âdem oğlanı kaçan korku görür
Âdet oldur kim yatup başın bürür

78 Bir kimesne var-ıdı adı Udâs
Ehl-i ilm ü kâr-dân u Hak-şinâs

79 Vardı ana sordı ol hayru'n-nisâ
Didi ma'lûmun-durur ilm-i semâ

80 Hiç ferişteh var mı Cebrâîl-nâm
Didi kandan geldi sana bu kelâm

81 Çün Udâsa söyledi bu hâli ol
Didi vallâhi Muhammed Hak Resûl

82 Bu haberden sonra Ümmü'l-mü'minîn
Ammisinün katına vardı hemîn

83 Varaka İbn-i Nevfel idi nâm ana
İ'tikâd eylerdi hâs u âm ana

84 Câhiliyyetde tenassur itdi ol
İstedi Hakk'ı tedebbür itdi ol

85 Cân gözinden açdı gaflet nevmini
Gördi batıl kodı dîn-i kavmini

86 Yazdı İncîl'i Arab dilince hem

Tutdı ahkâmın anı bilince hem

87 İlm ü hikmet okumağ-ıdı işi
Pîr ü a'mâ olmış-ıdı ol kişi

88 Sordı Cibrîl'i Hadîce hem ana
Varka anı dinleyüp kaldı tana

89 Sordı Cibrîl'ün ne bildün adını
Didi ol da bu sözün bünyâdını

90 Didi gönder Mustafa'yı bana sen
Her ne gördi-se sorayın ana ben

91 Varka İbn-i Nevfel'e irdi Resûl
Gördüğin cümle haber virdi Resûl

92 Didi ol kim tapuna mahsûsdur
Bil ki Mûsâ'ya gelen Nâmûs'dur

93 Sana emr itdi mi olasın delîl
Davet idesin gele İslam'a il

94 Didi emr itmedi dahı davete
Didi âh irsem eğer ol sâate

95 Tapunı kavmün süricek Mekke'den
Nâsır olurdum sana ol demde ben

96 Gelmemişdür bu cihâna bir resûl
Kim cefâ görmeye öz kavminden ol

97 Kanda bir dîn ehli kopsa ittifâk
Bulınur îzâya bin ehl-i nifâk

98 Kanda bir gül açıla yüz hârı var
Bir kaşık bala nice bin arı var

99 Olmamışdur olalı bu mâh u sâl
Nîşsüz nûş u belâsuz tatlu bal

100 Çün ufukdan zâhir ola âfitâb
Ürer ana her tarafdan yüz kilâb

101 Varka davet müddetine irmedi
Öldi devrân ana mühlet virmedi

102 Ehl-i A'râf olısardur ol hümâm

Mu’teber sözlerde vardur bu kelâm

103 Mekke’ye fâş oldı hâli Ahmed’ün
Düşdi halka kîl ü kâli Ahmed’ün

104 Her kişi fehmi kadar söz söyledi
Kimisi yanlış kimi uz söyledi

105 Kimi sâhir didi mecnûn kimisi
Kimi mes’ûd oldı mağbûn kimisi

106 Düşmen olup kimi gavgâ eyledi
Ol Habîbu’llâha îzâ eyledi

107 Sabr idüp îzâya fahr-ı kâyinât
Gösterürdi dürlü dürlü mu’cizât

108 Mu’cizâtun azhari Kur’an-ıdı
Ol Habîb’e Hak’dan ol ihsân-ıdı

109 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb’i anup eyde es-salât

Bu Fasl Seyyid-i Kâyinâtun Bazı Mu’cizâtın Beyân İder

1 Her kimün kim hâfızı Allâh ola
Hor olur her kim ana bed-hˇâh ola

2 Şem’i kim Hak yaka nice söyinür
Her ki püf dise sakalı göyinür

3 Kavmine bir gün Ebû Cehl-i la’în
Didi ol şehr-i fesâd iklîm-i kîn

4 Hiç görür misiz Muhammed geldügin
Sahn-ı mescidde namâzın kılduğgın

5 Didiler gördük didi ol ehl-i şer
Ben görürsem secde itdüğin eğer

6 Basaram vallâhi boynın bî-emân
Böyle didi çün o Firavn-ı zamân

7 Mustafa’ya geldi Cibrîl-i Emîn

Didi ana ne didi-se ol la'în

8 Hem didi var mescide gir yâ imâm
Okı "*ikra*" sûresin anda tamâm

9 Secde eyle tâ ki ol mel'ûn gele
Ol yemîninden nasîbini ala

10 Mescide geldi hemân-dem Mustafa
Secde itdi Hakk'a ol ehl-i safâ

11 Didi ashâbı Ebû Cehl'e hemân
Secde itmişdür Muhammed bu zamân

12 İve ive geldi cânı pür-tasa
Ol mübarek boynı ya'nî kim basa

13 Döndi tîz belinleyüp ol ehl-i şek
Torvasında san yılan görmiş eşek

14 Didiler n'oldı sana ey Bü'l-hakem
Böyle tîz döndün didi ol bî-kadem

15 Zâhir oldı bü'l-aceb bir şîr-i ner
Def'i yutardı beni tursam eğer

16 Bir rivâyet bu ki didi ol hasûd
Arada göründi hendek dolu od

17 Didi Ahmed bana gelseydi yakın
Pâre pâre olur-ıdı ol la'în

18 Çün bu hâl oldı o şeytân yârına
Ditreyü ditreyü gitdi dârına

19 Çünki gitdi dârına ol bî-edeb
Geldi müşrikler katına bir Arab

20 Didi mazlûmam bana nusret idün
Şol Ebû Cehl'e varun cür'et idün

21 Bir devem aldı bahâsın virmez ol
Lâg idüp didiler ol kavm-i fuzûl

22 Şol fetâya söyle ya'nî Mustafa
Alıvirür hakkunı eyler vefâ

23 Geldi A'râbî Resûl'ün yanına

Didi hâlin lutf u ihsân kânına

24 Rahm idüp ol *rahmeten li'l-âlemîn*
Gitdi anunla Ebû Cehl'e hemîn

25 Kapusın kakdı idüp savt-ı şedîd
Ditreyü ditreyü çıkdı ol pelîd

26 Havfa düşmiş gâyet ol ehl-i cefâ
Bed-fi'âl ü bed-hısâl ü bed-likâ

27 Havfı Hak'dan eyleyen çün Mustafa
Havf ider andan kamu ehl-i cefâ

28 Korkmayan Hak'dan çü Bû Cehl-i la'în
Dâyim olmaz halk havfından emîn

29 Çün ana emr itdi ol fahru'l-enâm
Virdi ol A'râbi'ye hakkın tamâm

30 Pür-ferâh çün mescide geldi Arab
Anı müşrikler taaccüb itdi hep

31 Sandılar kim meyl-i İslam itdi ol
Katına geldiler ol kavm-i fuzûl

32 Didiler ey Bü'l-hakem n'oldı sana
Yohsa meyl itdün mi sen dahı ana

33 Didi virmesem gözetsem ârumı
Başuma ol-dem yıkardı dârumı

34 Ol Habîb'e düşmen-idi ol la'în
İlle mağlûb itdi Rabbu'l-âlemîn

35 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

36 Mu'temed sözlerde vardur bu haber
Eyledi Şâma Ebû Tâlib sefer

37 Gitdi anunla bile hem Mustafa
Seyyidü'l-kevneyn fahru'l-enbiyâ

38 Hem bile gitdi Kureyşî ulular
Tâ Buheyrâ deyrine irdi bular

39 Râhib-i Nasrâni-y-idi ol kişi

Tâat idi uzlet eyleyüp işi

40 Kondılar deyrün civârında hemân
Çıkdı râhib anları görüp revân

41 Bundan ön uğrasalar ana yakın
Bunlara çıkmazdı ol ehl-i yakîn

42 Aralarına girüp ol râz-dân
Nesne ister gibi gezdi bir zamân

43 Gezdi halkun âhirin hem evvelin
Ahmed'e uğrayıcak tutdı elin

44 Didi budur *rahmeten li'l-âlemîn*
Enbiyâ fahrı imâmü'l-mürselîn

45 Didiler bunı neden bildün ayân
Didi siz çün zâhir oldunuz hemân

46 Size her taş u ağaç itdi sücûd
Sizde var bildüm mübarek bir vücûd

47 Her kişiye karşu seng-ile şecer
Secde itmez ola peygamber meğer

48 Hem göründi ol nübüvvet hâtemi
Andan anladum bu fahr-ı âlemi

49 Bir büyük hâl-idi ol hâtem garîb
İki kitfi arasında sanki sîb

50 Döndi yine deyre girdi ol hümâm
Bişirüp getürdi bir nâzük ta'âm

51 Getürince bişirüp ol hˇânı ol
Çâr-pâ güdmege gitmişdi Resûl

52 Anlıyamaz hâs kadrin degme âm
Anun-içün hürmetin itmez tamâm

53 Kadrin ol bahrun Buheyrâ anladı
Pes deve gütdüğin anun tanladı

54 Ol Habîb'i çünki anda bulmadı
Sohbet-i ağyâra râzı olmadı

55 Didi davet eylen ol mahbûbı siz

Vâsıl eylen tâlibe matlûbı siz

56 Gördi gelür ol yüzi bedr-i tamâm
Sâye-bân olmış cemâline gamâm

57 Âfitâb-iken o yüzi mâhitâb
Turfe ana sâye-bân olmak sehâb

58 Bir ağâç altında konmışdı o kavm
Issı eyyâmından-ıdı hem o yevm

59 Tutmış-ıdı gölgeyi her bî-edeb
Geldi oturdı güne ol lutf-ı Rab

60 Sâye çün meyl itdi ol ay üstine
Turdı râhib germ olup pây üstine

61 Didi ol kavme ki ey ehl-i zalâl
Bes değül mi Ahmed'e huccet bu hâl

62 Sâye-i Hak'dur bu cân sermâyesi
Tan mı meyl itse buna gün sâyesi

63 Yire düşsün yüzi üzre sâye-vâr
Ol ki meyl itmekden ana ide âr

64 Sâye gibi kara olsun sûreti
Sâye denlü her kimün yok gayreti

65 Döndi didi ol Habîb'ün tâlibi
Bunun aranuzda kimdür sâhibi

66 Bildi sâhibdür Ebû Tâlib ana
Didi pendüm budur ey seyyid sana

67 Mekke'ye döndüresin bundan bunı
Şâma varup duymadın düşmen bunı

68 Rûm'da bu servere çok durur hasûd
Bunı bilürler nişânından Yehûd

69 Şâyed anda mekr ü destân ideler
Bitmedin bostânı vîrân ideler

70 Bu sözi itdi Ebû Tâlib kabûl
Döndi andan Mekke'ye gitdi Resûl

71 Buncılayın mu'cizât-ı bîgerân

Mekke'de itmişdür ol server ayân

72 Anda vâki oldı hem şakka'l-kamer
Anda mi'râc itdi hem hayru'l-beşer

73 Ol ki cümle enbiyânun tâcıdur
Mu'cizâtından biri mi'râcıdur

74 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Beyân-ı Mi'râc-ı Tâcü'l-Enbiyâ Kasîde-i Ahmediyye

1 Ol ki "*sübhânellezî esrâ*"[126] anun seyrânıdur
Lâ-mekân sahrâsı dâyim düldüli meydânıdur

2 Her seher zâd-ı sefer ana "*sakâhüm Rabbühüm*"[127]
Her gice "*innî ebîtü*"[128] beytinün mihmânıdur

3 Bir şarâbun sâkisidür Ahmed-i Muhtâr kim
Nüh-felek ol şerbetün ser-mest ü ser-gerdânıdur

4 Ahmed ol isneyne sânîdür kim anun sâlisi
On sekiz bin âlemün sultânıdur sübhânıdur

5 Ol ki hışt-ı kâlıbı oldı sirişte nûr-ıla
Dâr-ı rahmetdür nübüvvet ol anun pâyânıdur

6 Ol Halîl'ün daveti ol âlemînin rahmeti
İlm ü hilm ü hikmetün iklîmi şehristânıdur

7 Subh gibi sıdkı âfâka anun menşûrdur
Nice meşhûr olmasun Kur'ân anun bürhânıdur

Mesnevi

1 Gulgul it ey bülbül-i bostân-ı kuds
Nağmeni gûş eylesün mestân-ı kuds

2 Söyle esrâ murgınun seyrânını
Ol hidâyet hüdhüdi cevlânını

3 Anı vasf it cân hevâsı murğına
Nice irdi lâ-mekân Sî-murğ'ına

4 Gûş idicek seyrinün evsâfını
Ola kim görmek dileye Kâf'ını

5 Her kim ol hüdhüd ana irşâd ider
Vasl-ı Sî-murğ-ıla cânın şâd ider

6 Her ki ol hüdhüd ana rehber olur
Kâfa irüp âkıbet server olur

7 Her kimi çekse o hüdhüd sohbete
Vâkıf eyler sırr-ı Kâf-ı vahdete

8 Her kime rehber ola seyr öğredür
Ârif eyler mantıku't-tayr öğredür

9 Seyrine ol hüdhüdün sad-âferîn
Kim irişmez ana Tâvus-ı Emîn

10 Seyri çün ol hüdhüdün bi'llâh olur
Seyrinün sırrına kim âgâh olur

11 Ol hidâyet hüdhüdi hayru'l-beşer
Mekke şehrinde mukîm-iken meğer

12 Geldi ana bir gice Rûhü'l-emîn
Nûr-ıla doldı kudûmından zemîn

13 Kavl-i râvî leyletü'l-esrâda çok
Ol rivâyâtı dimekde nef'i yok

14 Kandan itmişdi urûcı ol Beşîr
Anda dahı vardur akvâl-i kesîr

15 Çün Muhammed katına geldi Emîn
Pür-safâ sadrını şakk itdi hemîn

16 Şakk olundı çünki ol nûrânî ber
Didi nûrâníler "*inşakka'l-kamer*"[129]

17 Ol güli çün lutf-ıla çâk eyledi
Âb-ı zemzemle yudı pâk eyledi

18 Gıll u gışş yoğ-iken anda ne yumış
Yunsa yunmış-ıdı yunmasa gümiş

19 İlle kim ol nûrı pür-nûr eyledi
Kâbe'yi san Beyt-i Ma'mûr eyledi

20 Bir legen getürdi zerrîn ol Emîn
Hem mühezzeb hem müzehheb pür-yakîn

21 Ol yakîn-ile pür itdi sadrını
Nûr-ıla doldurdı hikmet bedrini

22 Çün tamâm itdi anı peyk-i Hudâ
Hâzır itdi bir Burâk-ı berk-pâ

23 Berk-veş berrâk u ak u tîz-fer
Sürat-i seyri *"ke-lemhin bi'l-basar"*[130]

24 Katı yaydan ok gibi atılsa cüst
Gözi iriminde kor pâyin dürüst

25 Gâlib-idi çünki rûhâniyyeti
Defaten hâsıl olurdı niyyeti

26 Hem-çünân rûhâni olsa âdemî
Ol Burâka benzer anun adımı

27 Tayy olınur ana meydân-ı sırât
Berk-veş anı geçer bî-ihtiyât

28 Çün kadem basdı rikâba Mustafa
Ser-keş olup sıçradı ol bâd-pâ

29 Didi Cibrîl ana ser-keş olma dur
Mustafa'ya hürmet itmek bu mıdur

30 Bundan ekrem olmadı sana süvâr
Ey edebsüz niçün itmezsin karâr

31 Her nebî kim oldı mi'râca revân
Ol Burâka râkib olurdı hemân

32 Oldı şerminden arak-rîz ol Burâk
Tîzliğinden itdi perhîz ol Burâk

33 İzzet-ile ana çün bindi Resûl
Geldi Beytü'l-makdis'e itdi nüzûl

34 Bağladı ol halkaya anı Mustafa
Kim ana bağlardı cümle enbiyâ

35 Mescid-i Aksâ'ya girüp ol hümâm
Enbiyâ ervâhına oldı imâm

36 Bazı râvî dir ki ol fahr-ı cihân
Çün Harem'den oldı Aksâ'ya revân

37 Sağdan u soldan nidâlar itdi gûş
İltifât eylemeyüp oldı hamûş

38 Geldi bir avrat önine ba'd ez-ân
Nice avrat sanasın hûr-ı cinân

39 Bir kılıyla zülfi bin cân avlamış
Ey nice sûfîden îmân avlamış

40 Sihr-ile Mârût'dan mâhir özi
Bir nazarda bin gönül alur gözi

41 Bende idinmiş nice sultânları
Hânumânından ayırmış hânları

42 Her kime yüz gösterüp ider vefâ
Dönderür âhir cefâ-y-ıla kafâ

43 Pür-key andan Keykubâd'un sînesi
Hüsrev'i hüsrâna salmış kînesi

44 Ey nice Rüstem'leri zâl eylemiş
Bin sitemle kaddini dâl eylemiş

45 Ey nice Kârûn'ı idinmiş karîn
Âkıbet itmiş yirin ka'r-ı zemîn

46 Ey nice Dahhâk'i giryân eylemiş
Ey nice hakan dilin kan eylemiş

47 Ey nice Şeddâda yapdurmış İrem
Ana İrem dir-iken virmiş verem

48 Tâk'ını Kisrâ'larun kesr eylemiş
Ömrini kayserlerün kasr eylemiş

49 Ey nice İsfendiyâra yâr olur
Mâli-y-iken âhir ana mâr olur

50 Anı kim ferri Ferîdûn eyledi
Yüz çevirdi bî-fer ü dûn eyledi

51 Kahr ider yârın eğer Fağfûr ola
Yâr idinmeyen anı mağfûr ola

52 Destini sundı Resûl'e ol nigâr
Tâ ki ide dost olup i'tibâr

53 Dem uran "*el-fakru fâhrî*"den[131] o dem
İ'tibâr itmedi ana ke'l-adem

54 Varıcak Aksâ'ya ol fahr-ı cihân
Mâ-cerâyı sordı Cibrîl'e hemân

55 Didi olsa sağ nidâya rağbetün
Meyl iderlerdi Yehûda ümmetün

56 Sol nidâdur hem Nasârâ milleti
Bakmadun kurtardun andan ümmeti

57 Anları ammâ çün itdün istimâ
Bazı ümmet Hakk'a itmez ictimâ

58 Belki anlar ehl-i bidat olalar
Yetmiş iki dürlü millet olalar

59 Ol müzeyyen zen ki el sundı sana
Adı dünyâdur ki meylün yok ana

60 Gerçi dünyâ sûretâ mevzûndur
Ma'nide ammâ inen mel'ûndur

61 Her ki ol mel'ûn anı meftûn ider
Âkıbet mel'ûn idüp mağbûn ider

62 Her gönül kim anun-ıla yâr olur
Ancılayın düşmeni Cebbâr olur

63 Bu kadar kim tapuna el sundı ol
Bulısardur ümmetün Bazına yol

64 Sâdık olan ümmet ana bakmaya
Zînet-i dünyâya gönli akmaya

65 Belki ol aşk-ı Hudâ'ya yâr ola
Kapusında dünye hizmet-kâr ola

66 Çıkdı Aksâ'dan Nebî çün pür-ferah
Sundı Cebrâ'îl ana iki kadeh

67 Biri pür-hamr-ıdı biri tolu şîr
Şîr câmın ihtiyâr itdi Beşîr

68 Didi Cibrîl ihtiyârun tâmdur
Şîr câmı fıtratü'l-İslam'dur

69 Ümmetün ashâb-ı fıtrat olalar
Şer'ün üzre istikâmet bulalar

70 Çün bu resme anda bezm itdi Resûl
Cism-ile mi'râca azm itdi Resûl

71 Ol ki cümle enbiyâya tâc ola
Tan mı ana cism-ile mi'râc ola

72 Kâlıbına gâlib-idi hükm-i cân
Cân-ıdı ser-tâ-kadem belki hemân

73 Yire düşmezdi anun-çün sâyesi
Pîşi görür gibi görürdi pesi

74 Kâlıbî mi'râcıdur mahsûr olan
Söylenüp mestûr olup meşhûr olan

75 Rûhi mi'râcına yokdur intihâ
Sidre vü arş olmaz ana müntehâ

76 Dâyimâ rûhı urûc itmekdedür
Fevkden fevke hurûc itmekdedür

77 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

78 Çün süvâr oldı Burâka Mustafa
Berka bindi gûyiyâ şems-i duhâ

79 Cismi Rûhu'l-kuds-ıla oldı refîk
Âsumâna irdi san berk u berîk

80 Kapuyı aç didi bevvâba Emîn
Didi sen kimsin sana kimdür karîn

81 Didi Cibrîl'em refîkum Mustafa
Didi açup yâ Muhammed merhabâ

82 Seni ol kim halka server eyledi
Ve'y ki hoş gelmek müyesser eyledi

83 Asfiyâdan ya'ni fâyık eyledi
Cismüni mi'râca lâyık eyledi

84 Geçdi dünyâ âsumânından Resûl
Uğradı Âdem Safiyyu'llâha ol

85 Didi Cibrîl Ahmed'e kim yâ imâm
Bu deden Âdem Safî'dür vir selâm

86 Âdem'e Ahmed çü teslîm eyledi
Redd idüp teslîmi ta'zîm eyledi

87 Didi kim yâ İbn-i Sâlih merhabâ
Geçdi mi'râc itdi andan Mustafa

---

[110] Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Ben, Âdem Peygamber toprak hâlindeyken (yaratılmamışken), Allah katında "peygamberlerin sonuncusu" olarak yazılmıştım. Benimle ilgili ilk şeyin ne olduğnu size haber vereyim: İbrahim'in duâsıyım, İsa'nın müjdesiyim, beni doğururken annemin kendisinden çıkan nûrla Şam'ın saraylarının aydınlandığını gördüğü rüyasıyım." (İbn Hibban, *Sahih*, 14/313)

[111] "Yüce bir ahlak üzeresin." (Kalem 68/4)

[112] "Rabbimiz! İçlerinden onlara bir peygamber gönder." (Bakara, 2/129)

[113] "Benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim." (Saf, 61/6)

[114] "Yolcu"

[115] "Şüphesiz ki Allah, Âdem'i kendi sureti üzere yaratmıştır." (Buharî, İsti'zân, 1)

[116] "Allah göklerin ve yerin nurudur." (Nûr, 24/35)

[117] "Onlar gerçekte seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler Allah'ın ayetlerini inadına inkâr ediyorlar." (En'âm 6/33)

[118] Bu beyit, *Ahmediyye* nüshalarının hiçbirinde yer almayıp yalnız Latifi Tezkiresi'nde kayıtlı bulunmaktadır.

[119] "Doğru söyledin."

[120] Cenab-ı Allah Peygamber'inin lisanıyla şöyle buyurmuştur: "Ben kulumun (benim) hakkımdaki zannı üzereyim." (Buharî, Tevhid, 15)

[121] "Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin." (Ahzâb, 33/56)

[122] "Oku!" (Alak 96/1, Alak 96/3, İsrâ 17/14)

[123] "Rabbinin adıyla oku!" (Alak 96/1)

[124] "O, insana bilmediğini öğretendir." (Alak, 96/5)

[125] "Beni örtün."

[126] "Gece yürüten Allah'ın şanı yücedir." (İsrâ, 17/1)

[127] "Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." (İnsan, 76/21)

[128] "Ben sabahlarım."

[129] "Ay yarıldı." (Kamer, 54/1)

[130] “Göz kırpması gibidir.” (Kamer, 54/50)
[131] “Fakirlik övüncümdür.”

Rivâyet

1 Bazı râvî böyle virmişdür haber
Uğradı çün Âdem'e hayru'l-beşer

2 Gördi sağında solında çok şeyh
Sağına baksa güler olur ferah

3 Sola baksa ağlayup olur hazîn
Anı Cibrîl'e su'âl itdi Emîn

4 Didi bu Âdem'dür ol cem'-i kesîr
Âdem'ün zürriyyetidür yâ Beşîr

5 Sağ da ashâb-ı yemîn ervâhıdur
Sol tarafda eşkıyâ eşbâhıdur

6 Gâlibâ ol demde fahru'l-âlemîn
Eylemiş mi'râc-ı rûhânî hemîn

7 Bu mukarrerdür bilür ehl-i haber
Eylemez rûh-ı şakî gökden güzer

8 Yidi gökden mâ-hasal hayru'l-beşer
İtdi bu ikrâm u tavr-ıla güzer

9 Pes ikinci gökde ol fahr-ı cihân
Gördi Yahyâ-y-ıla Îsî'yi hemân

10 Yûsuf'ı gördi üçüncide Resûl
Gördi dördüncide İdrîs'i hem ol

11 Gördi Hârûn'ı beşincide meğer
İtdi altıncıda Mûsâ'ya nazar

12 Gördi yedincide İbrâhîm'i ol
Cümlesine eyledi teslîmi ol

13 Didi İbrâhîm-ile Âdem ana
İzzet idüp ye'bn-i Sâlih merhabâ

14 İzzet itdi gayrı peygamber dahı
Didi ammâ merhabâ Sâlih ahî

15 Çünki anlar âl-i İsrâîl-idi
Ahmed'e i'zâz idüp yâ âh didi

16 İlle İdrîs-ile vâriddür su'âl
Her ne-y-ise Hak bilür tahkîk-i hâl

17 Bazı ilm ehlinün oldur mezhebi
Kim ola İdrîs İlyâs nebî

18 Ağladı Mûsâ geçicek Mustafa
Didiler ana neden itdün bükâ

19 Didi benden sonra Hallâku'l-enâm
Bu gulâmı eylemiş halka imâm

20 Ümmetümden bu imâmun ümmeti
Cennete çok gire bulup rahmeti

21 Gıbta itmek birbirine her safî
Ehl-i dâniş olana olmaz hafî

22 Çün yidinci göği geçdi Mustafa
Oldı mi'râcına Sidre müntehâ

23 Mîvesin küpler kadar itmiş Celîl
Sanasın yaprakları âzân-ı fîl

24 Dört ulu ırmak ayağından revân
İkisi zâhirde ikisi nihân

25 İki bâtın Kevser-ile Selsebîl
Zâhirün biri Furât u biri Nîl

26 Ref'-i a'mâl anda bulur intihâ
Sidre'ye dindi anun-çün Müntehâ

27 Sidre'yi kapladı nûr-ı Kirdgâr
Mustafa'ya hoş kerâmet hoş nisâr

Kavluhû te'âlâ:
"iz yağşe's-sidrete mâ yağşâ" [132]

28 Sidre'den nûrı tecellî eyledi
Ol Habîb'i hoş tesellî eyledi

29 Buldı isti'dâdı andan kuvveti
Kâbil oldı göre sırr-ı vahdeti

30 İrdi andan Beyt-i Ma'mûra Resûl
Anda da hem iki rekat kıldı ol

31 Gördi nûrânî o dârun yapusı
Var iki cânibde iki kapusı

32 Biri bâb-ı matla'-ı necm-i semâ
O kapunun biri mağribden yana

33 Günde yetmiş bin melâik bîş ü kem
Bâb-ı matla'dan girür ol dâra hem

34 Eyleyüp anı ziyâret ol nefer
Mağribî encüm kapusından çıkar

35 Tâ gelince haşr u neşrün sâati
Bir giren bir dahı bulmaz nevbeti

36 Ol bölükdür bu melâik kim Celîl
Halk ider anları çün kim Cebreîl

37 Günde bir âb-ı hayât içre girür
Gusl idüp andan çıkar hem silkinür

38 Ol ki sun'ından felekler yaradur
Katresin anun melekler yaradur

Hikmet

1 Bu mahalde didi bir sâhib-kemâl
Âdemîdür Beyt-i Ma'mûra misâl

2 Günde yetmiş bin havâtır hayr u şer
Hâtırından âdemün eyler güzer

3 Hayr olursa hâtırdan ma'mûr ider
Şerr-ise vîrân idüp bî-nûr ider

4 Sidre'de çün kaldı Cibrîl ü Burâk
Didi Cibrîl'e Nebî niçün firâk

5 Didi bir adım dahı a[t]am eğer
Yana kalmaya vücûdumdan eser

6 Yiri her kerrûbinün ma'lûm olur
Her ki ma'lûmın geçe ma'dûm olur

7 Bir mukarreb aldı geldi Refref'i
Bindi Refref üzre ol nûr-ı safî

8 Çün urûc itdi anunla Mustafa
Mustafa'ya menzil oldı Müstevâ

9 Nûr-ı mutlak zâhir oldı bî-cihât
Mustafa'dan gitdi imkân-ı sıfât

10 Cümle ahlâkın mübeddel eyledi
Kâmil-iken anı ekmel eyledi

11 Oldı gûş u hûş u dîde dest ü pâ
Gördi işitdi anunla Mustafa

Kâlallâhu te'âlâ bi-lisâni nebiyyihi aleyhi's-selâm:
"küntü sem'ahû ve basarahû" el-hadîs[133]

12 Gûşına irdi kalemden hem sarîr
Zâhir oldı sırr-ı takdîr-i Kadîr

13 Çün sıfât-ıla tecellî itdi Hak
Ahmed'ün ma'lûmı oldı her sebak

14 İlm ü irfâna medîne oldı ol
Genc-i sultâna hazîne oldı ol

15 Hikmetün iklîmi fazlun ma'deni
Her kemâlün mecma'ı vü mahzeni

16 Çün bilindi Ahmed'e esrâr-ı Hak
Matlabı oldı anun dîdâr-ı Hak

17 Şeh-nişîn-i kurba girmek istedi
Şeh göziyle şâhı görmek istedi

18 Geldi Sıddîk üni gibi bir nidâ
Yâ Muhammed dur salât itsün Hudâ

19 Gerçi evvel bu nidâyı tanladı
Çün beyân olundı sonra anladı

Kâlallâhu subhânehû ve te'âlâ:
"Hüvellezî yusallî aleyküm ve melâiketühû" [134]

20 Abdine bî-vâsıta vahy eyledi
Dinle vahyinde ana ne söyledi

21 Bazı râvî dir ki vahyinde Hudâ
Ümmetüne di didi yâ Mustafa

22 Kimseyi seversenüz ihsân-içün
Hakk'ı sevün lutf-ı bî-pâyân-içün

23 Var-ısa sizde kimesne heybeti
Tanrı'dan korkun ki boldur kudreti

24 Kimseden ihsân umarsanuz eğer
Hak'dan umun kim Hudâ ihsân sever

25 Kimseden cevr-içün utanursanuz
Gayra cevr itmek hatâ sanursanuz

26 Hak'dan utanmak gerekdür lâ-cerem
Kim olur sizden cefâ andan kerem

27 Mâla nefse hıfz-ısa maksûdunuz
Hakk'a ısmarlan odur ma'bûdunuz

28 Va'deye eylerler-ise itikâd
Ahd-i Hakk'a eylesünler itimâd

29 Ol Kerîm'ün va'desi âbâddur
"İnnehû lâ yuhlifu'l-mî'âd"[135]dur

30 Anlarun ben rızkına oldum kefîl
Anları eyler tama' hor u zelîl

31 Ben yaratdum dûzehi a'dâya bes
Anlarun cehdi anadur her nefes

32 Ben virürem anlara her ni'meti
Eyler anlar gayra şükr ü minneti

33 Anlarun ben rızkın itmen rızk-ı gayr
Gayrum-içün eyler anlar bunca hayr

34 Tâat-i sâat kıluram ben taleb
Anlar irte rızkın isterler aceb

35 İtmedüm çok yaşlarınun yılların
Tâ kasâvet kaplamaya dillerin

36 Ansuzın öldürmezem ben anları
Tevbe-y-ile çıksun-çün cânları

37 Eylemedüm anlarun çok mâlini
Az göreler tâ hisâbı hâlini

38 Âhir itdüm anlarun devrânını
Kabrün az çekmek-içün zindânını

39 Her ne denlü süresin dünyâda ıyş
İdiser âhir ecel ol nûşı nîş

40 Her kime kim gönlüni bağlayasın
Âhir andan ayrılup ağlayasın

41 Her ne idersen bu günde hayr u şer
Bulasın yarın cezâsın mâ-hazar

42 Umma hergiz halk-ı âlemden umu
Kim benüm destümdedür işler kamu

43 Çünki halkun kudretinde yokdur iş
İş-içün olmak nedür işsüze iş

44 Bana me'nûs ol rücû'un banadur
Anadur anı ki azmün anadur

45 Bağlama dünyâlara sen gönlüni
Düzmedüm dünyâ-y-içün ben gönlüni

46 Bu gice hem sana bir lutf işledüm
Ümmetün üçde birin bağışladum

47 Rûz-ı mahşerde sana yâ Mustafa
Ol iki bahşın dahı idem atâ

48 Ümmetüni koymayınca cennete
Virmezem destûr sâyir ümmete

49 Nitekim sen girmeyince yâ Habîb
Enbiyâya cenneti itmen nasîb

50 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

51 Girdi çün bu vahyi Hak itdi tamâm
Şeh-nişîn-i "*kâbe kavseyn*"e[136] imâm

52 Meclis-i kurba tedellî eyledi
Sırr-ı “*ev ednâ*” [137] tecellî eyledi

53 Ahmed’i nûr-ı Ehad gark eyledi
Mîm-i imkândan anı fark eyledi

54 Mîm-i imkân çünki gitdi aradan
Gitdi Ahmed kaldı anı yaradan

55 Evvel ü âhir ehad kaldı hemân
Bâtın u zâhir ehad kaldı hemân

56 Âriyetden âri olmayınca zât
Görmez illâ resm-i esmâ vü sıfât

57 Mahvdan çün sahva geldi ol Emîn
Bildi dâyim gördüğin buldı yakın

58 Her kim ol gâyet zuhûrı anladı
Ma’ni-yi “*Allâhu nûr*”ı[138] anladı

59 Zîr ü bâlâdan münezzehdür bu nûr
Sanma bâlâda ide ancak zuhûr

60 Eyledi ol gice esrâ Mustafa
Tâ göre âyât-ı kübrâ Mustafa

61 Yohsa görinmek-içün ol nûr-ı zât
Cân gözi katında birdür her cihât

62 Mustafa ol demde kalmak istedi
Dâyim ol deryâya talmak istedi

63 Bir nidâ geldi ana kim yâ Habîb
Ey nice derde seni kıldum tabîb

64 Tapunı bu demde hâzır eyleyen
Bî-cihet dîdâra nâzır eyleyen

65 Her mekânda her zamânda ol demi
Virmege âciz değül çekme gamı

66 Bana irgür vasluma tâlibleri
Hak tarîka davet it hâribleri

67 Halk arasında çü vahşet idesin
Her neferden bana nefret idesin

68 Eyle tahrîme salâta yâ imâm
Tâ helâl ola tapuna bu makâm

69 Bu sebebden ol Habîb-i Zî'l-celâl
Buyururdı kim "*erihnî yâ Bilâl*"[139]

70 Secdeden çün sükker-i kurbet-idi
"*Fi's-salâti kurretü aynî* "[140] didi

71 Ol ki "*ve'scüd va'kterib*" [141] dirdi ana
Kurb-ı farzı secdede virdi ana

72 Ahmed'e vahy itdi hem ol bî-niyâz
Elli vakt emr eyledi günde namâz

73 Çün urûcından rücû' itdi Resûl
Uğradı yolda Kelîmu'llâha ol

74 Sordı Mûsâ-yı Kelîmu'llâh ana
Didi yâ Ahmed ne farz oldı sana

75 Didi günde elli vakt oldı namâz
Didi Mûsâ sanma bu teklîfi az

76 Çok sınadum senden evvel ümmeti
Ümmetün bu tâata yok tâkati

77 Dön yine tahfîf-i teklîf it taleb
Döndi on vakti bağışladı Çalap

78 Bir nice defa bu resme oldı hâl
Âkıbet beş vakte irişdi me'âl

79 Didi Mûsâ dön dile tahfîfi hem
Ümmete az sanma bu teklîfi hem

80 Dönmeğe şerm eylerem didi Resûl
Râzıyam beş vakti eyledüm kabûl

81 Gitdi andan Mustafa geldi nidâ
Her kulum kim ide beş vakti edâ

82 Anı tâatda sebük-bâr eyleyem
Ünsüm-ile gönlini yâr eyleyem

83 Her kimün devlet başına tâc olur
Her namâzı gönline mi'râc olur

84 Gam deminde gam-güsâr olur namâz
Gice gündüz ana yâr olur namâz

85 Cümle derdine devâ olur namâz
Haste gönline şifa olur namâz

86 Ma'sıyetden hâlis eyler cânını
Kâmil eyler dînini îmânını

87 Her kimün olmasa îmânı dürüst
Çün namâza tursa olur cânı süst

88 Halk arasında salâtü'l-hâşi'în
Halvetinde san hurûs-ı dâne-çîn

89 Ger sorarsan Rabb'isinün yâdını
Düşicek anar meğer kim adını

Kavluhû te'âlâ:
"ve izâ kâmû ile's-salâti kâmû küsâlâ"[142]

90 Her kime tâat gıdâ-yı rûh olur
Ana rahmet kapusı meftûh olur

91 Her kimün kim bu gıdâ olmaz aşı
Düşmeyince yire dokunmaz başı

92 Ol Habîb'ün hürmeti-çün kâyimâ
Bize mi'râc it namâzı dâyimâ

93 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Hâtime-i Mu'cize-i Mi'râc-ı Hâtemü'l-Enbiyâ
-aleyhi ve aleyhimü's-selâm-

1 Ol Habîb'ün mu'cizâtından biri
Bu ki mi'râc irtesi dîn serveri

2 Dâr-ı halvetde otururken hazîn
Pür-gam u bî-gam-güsâr u bî-karîn

3 Çün Ebû Tâlib Hadîce öldiler
Mekke'nün küffârı fursat buldılar

4 İncidürlerdi o âlem fahrını
Anlarun dâyim çekerdi kahrını

5 Gelmemişdür bu cihâna bir resûl
Kim adûlardan cefâ görmeye ol

6 Her ne yirde bir Halîlu'llâh var
Anda bin Nemrûd olur yakmağa nâr

7 Her ne yirde zâhir olsa bir Kelîm
Bulınur Firavna benzer bin garîm

8 Her ne yirde kim ola bir Mustafa
Bin Ebû Cehl olur itmeğe cefâ

Kâle'n-nebiyyü aleyhi's-selâm:
"Mâ-kâne ve-lâ yekûnü ilâ yevmi'l-kıyâmeti mü'minün illâ velehû cârun yu'zîhi". Sadeka Resûlu'llâh[143]

9 Ya'ni ol mü'min ki çekmez cevr-i câr
Olmadı olmaya tâ yevmü'l-karâr

10 Halvetinde otururken ol Emîn
Uğrayugeldi Ebû Cehl-i la'în

11 Didi istihzâ-y-ıla hâlün nedür
Uzlet itdün bizden ef'âlün nedür

12 Gonçesin açdı o irfân bülbüli
Bâğ-ı mi'râcından itdi gulguli

13 Didi kim bu gice isrâ eyledüm
Şehrini Kuds'ün temâşâ eyledüm

14 İşidüp ol bed-hayâl u bed-fi'âl
Didi gönlinden zihî kavl-i muhâl

15 İtmedi inkârını ammâ ayân
Gizlemesün diyü ol fahr-ı cihân

16 Didi bunı kavmüne söyler misin
Bu aceb sırrı ayân eyler misin

17 Didi Ahmed söylerem halka neam
Hak kelâmı zâhir itmekde ne gam

18 Enkerü'l-esvâtla ol har-ı la'în

Her yana çıkdı nidâ itdi hemîn

19 Didi gelün yâ Benî Ka'b u Lü'eyy
Davetin anun işitdi cümle hayy

20 Çok cemâat anda hâzır oldılar
Kıssa n'olur diyü nâzır oldılar

21 Çünki mi'râcın beyân itdi Resûl
Buldı münkirler gürûhı ta'na yol

22 Âdet olmışdur ezelden tâ ebed
Ta'na fursat gözlemek ehl-i hased

23 Bî-hayâlar aya karsup güldiler
Ta'n okın atmağa fursat buldılar

24 Didiler kim bundan ebad yok haber
Kim ola bir gicede bunca sefer

25 Nice nâdân bu sözi redd eyledi
Anlamazlık anı mürtedd eyledi

26 Fehm-imiş îmânı tekmîl eyleyen
Akl-ımış her hayrı tahsîl eyleyen

27 Fehm-imiş sâbit kılan âbidleri
Anlamazlık azdurur zâhidleri

28 Her kişi zu'mınca mevlânâ geçer
Ol görür aybın ki cân gözin açar

29 Ehl odur kim kendünün cehlin bilür
Ol hüner ehli hüner ehlin bilür

30 Cehline câhil olan hod-bîn olur
Hâli dâyim ta'n u kibr ü kîn olur

31 Fehm-i Sıddîka nazar kıl n'eyledi
Bî-tevakkuf anı tasdîk eyledi

32 Didi bundan ebad iş dise Resûl
Eylerem yüz cân-ıla anı kabûl

33 Çünki bu tasdîkı tahkîk eyledi
Adını âlemde Sıddîk eyledi

34 Merd odur kim itikâdın berk ide

İ’tikâdı yolına cân terk ide

35 Basmaya olsa eğer bin yıl diri
İlerü basduğı ayağın giri

36 Sâde-dil olup mülevven olmaya
Fehm ide ma’kûlı gevden olmaya

37 Vâki oldı dinse bir mümkin işi
Niçün inkâr eyleye âkil kişi

38 Olur-iken arada ceng ü cidâl
Kuds’ün evsâfından itdiler su’âl

39 Kaldı bir dem hayret içinde Resûl
Gicede görmişdi zîrâ Kuds’i ol

40 Ol Hudâ kim anı tafzîl eyledi
Karşusında Kuds’i temsîl eyledi

41 Her su’âl eyleyene virdi cevâb
Didiler cümle cevâbına savâb

42 Didiler ol yolda var tüccârumuz
Söyle gördünse gider inkârumuz

43 Didi kim gördüm fülândan yolda ıyr
Arz-ı Revhâ’da yitürmişler ba’îr

44 İsteyügitmişler anı sû-be-sû
Bir kadeh gördüm yük üzre dolu su

45 Teşne-y-idüm içdüm oldı boş kadeh
Sorıcak anlara bilürsiz esah

46 Uğradum kavm-i fülânun ıyrine
İki er binmiş devenün birine

47 Benden ürküp ol deve düşdi fülân
Bir eli sındı tamâm oldı nişân

48 Geldi Ten’îm’e sizün kervânunuz
Gördüm anda cümle bâzirgânunuz

49 Önlerince pîş-rev boz nâka var
Yüki anun iki alaca harâr

50 Gün doğarken uş geliserler size

Didiler kim bu nişân besdür bize

51 Çıkdılar ol dem seniyye üzre hep
Bu nişânı anda itdiler taleb

52 Bunlar anda gözler-iken nâgehân
Gün çıkarken bile çıkdı kârbân

53 Mihr-i devlet doğdu mü'min başına
Kâfirün kâtil katıldı aşına

54 Gün doğarken çün göründi ol nişân
Sıdk-ı Ahmed gün gibi oldı ayân

55 Her adû kim itdi ol güne nigâh
Yüzi yire düşdi çün zıll-ı siyâh

56 Mü'min olanlar bu hâle oldı şâd
Münkir olan itmedi illâ inâd

57 Yüzi karardı duhân-ı âr-ıla
Mihri örterken gil-i inkâr-ile

58 Birbiri ardınca geldi kârbân
İrdi gerçeklere gerçek armağan

59 Bilmeyen bast-ı zamânun hâlini
Ol Habîb'ün tanladı ahvâlini

60 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

Hikayet-i Münâsib

1 Şeyh Fergânî hikayet eyledi
Mu'temedlerden rivâyet eyledi

2 Kim Muhammed bin Şehâb-ı Sühreverd
Didi bir meclisde ol merd ibn-i merd

3 Hizmetinde atamun bir yıl meğer
Mekke'ye hacc-içün itmişdüm sefer

4 Kâbe'ye vardum tavâf itmek-içün

Geldi bir merd-i hakîkat reh-nümûn

5 Şeyh Ebû Medyen mürîdi bir azîz
Şeyh Mûsâ nâmı hoş sâhib-temîz

6 Cümle halk anı ziyâret eyledi
Çün beni bildi ri'âyet eyledi

7 Bir du'â itdi bana kim tâ ebed
Anun âsârı bana eyler meded

8 Çünki vardum hizmetine vâlidün
Bir kimesne hazretine vâlidün

9 Bana ol şeyhün du'âsın itdi yâd
Hazret-i vâlid be-gâyet oldı şâd

10 Şeyh Mûsâ'nun kerâmâtı ayân
Meclis içre zikr olundı bir zamân

11 Didiler bir günde yetmiş bin tamâm
Hatm itmek vird idinmiş ol hümâm

12 Mu'temedlerden bir ulu mu'teber
Didi kim vallâhi hakdur bu haber

13 Bu sözi ben işidüp itdüm gümân
Bir gice gördüm o şeyh-i kâm-rân

14 Kâbe'ye varmış tavâf itmek diler
Ben tecessüsde o benden bî-haber

15 Çün Hacer'den başladı takbîl-ile
Başladı Kur'âna hem tertîl-ile

16 Okudı harfen fe-harfen ol hümâm
Hatme itdi bâba varınca tamâm

17 Dört adım yire varınca ol tavâf
Ol okudı ben işitdüm bî-hilâf

18 Çünki gördüm bu işi ayne'l-yakîn
Hakk-ımış bu kıssayı bildüm hemîn

19 Şeyh işidüp bunı tasdîk eyledi
Hem zamân bastını tahkîk eyledi

20 Didi kim İbn-i Sekîne var-ıdı

Mürşid-i reh server-i ahyâr-ıdı

21 Eşref-i Bağdâd-ıdı hem ol ferîd
Bir kuyumcı var-ıdı ana mürîd

22 Sûfiler seccâdelerin ol hümâm
Câmi'e ilter getürürdi müdâm

23 Cuma olsa bu işe dâyim o merd
Olmış-ıdı aşk-ıla kâyim o merd

24 Hizmet-i ma'hûdını ol merd-i kâr
Diledi bir cuma ide ber-karâr

25 Cem' idüp seccâdenün varın hemân
Kendü oldı cuma gusline revân

26 Kodı esbâbın kenâr-ı Dicle'de
Suya girdi daldı tâ kim gusl ide

27 Dicle'ye daldı vü çıkdı Nîl'den
Oldı hayrân bu aceb tahvîlden

28 Nîl suyından çıkup hayrân u zâr
Girdi uryân Mısra belinde izâr

29 Bir kişiden sordı vü bildi tamâm
Şehr-i Mısr-ımış bu çıkduğı makâm

30 Bî-karâr oldı gezer bâzârını
Tanlayup Mısr ehlinün etvârını

31 Geldi nâgeh bir kuyumcı pîşine
Bakdı ol hem pîşesinün işine

32 Hoş meseldür kim dimişler bu sözi
Omcada olur oduncınun gözi

33 Didi buna ol kuyumcı ey kişi
Sanatun mıdur gözetdün bu işi

34 Çün kemâlin ana i'lâm eyledi
Durdı dükkânından ikrâm eyledi

35 Dârına iltüp atâ itdi libâs
Lutf u in'âm itdi bî-hadd u kıyâs

36 Eyle barışdı anunla yıldızı

Kan karışdurmağ-içün virdi kızı

37 Üç veledler oldı geçdi yedi yıl
İtdi bir cuma güninde azm-i Nîl

38 Nîl'e taldı Dicle'den çıkdı revân
Durdı bakdı hayret-ile bir zamân

39 Çıkdı sudan gördi esbâbı dürüst
Koduğı arada yatur geydi cüst

40 Hânkâha geldi vü itdi nazar
Koduğı yirde yatur seccâdeler

41 Didi bir sûfî ne durursın götür
Anladun bunları yirine yitür

42 Bildi kim ol gitdüği gündür hemân
Götürüp seccâdeyi oldı revân

43 Çün namâzı kıldı çıkdı il-ile
Dârına azm eyledi ta'cîl-ile

44 Bir'ki balık iltüp ehline meğer
Dimiş-idi bunı bişür mâ-hazar

45 Konuğum var getürem ba'de's-salât
Yiyevüz tîz ol bunı tennûra at

46 Geldi gördi kim balık pişmiş yatur
Avrati didi konukları getür

47 Pes konuklar geldiler yindi ta'âm
Bu kişi hayrân taaccübde müdâm

48 Geldi Şeyh İbn-i Sekîne katına
Anı vakıf itdi bu hâlâtına

49 Mısra âhir birkaç âdem saldılar
Ehlini Bağdâda alup geldiler

50 Geldiler Bağdâda çün ehl ü ıyâl
Vâkı'-ımış bildiler bu turfe hâl

51 Didi Şeyh İbn-i Sekîne ey kişi
Hak ne-y-içün itdi sana bu işi

52 Hâtıruna ne hutûr itmiş aceb

Kim bu turfe iş zuhûr itmiş aceb

53 Hâtırın çün andı teftîş eyledi
Didi şeytân bana teşvîş eyledi

54 Didi kim ol yevmi kim gerçek sana
Ola mikdârı anun elfe sene

Kavluhû te'âlâ:
"fî-yevmin kâne mikdâruhû elfe senetin"[144]

55 Didi Şeyh anı işidüp ey kişi
Rahmet-imiş sana Hakk'un bu işi

56 Şübheden pâk itmeğe gönlüni Hak
Hark-ı âdetden sana virmiş sebak

57 Buncılayın çün olur hâl-i garîb
Tan değüldür hâl-i mi'râc-ı Habîb

58 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

---

[132] "O zaman Sidre'yi kaplayan kaplamıştı." (Necm, 53/16)
[133] "Onu duymuş ve işitmiştim." (Buhârî, Rikâk, 38)
[134] "O (Allah) ve melekleri size salât eder" (Ahzab, 33/43)
[135] "Şüphesiz, Allah verdiği sözden dönmez." (Ra'd, 13/31)
[136] "İki yay aralığı kadar" (Necm, 53/9)
[137] "Hatta daha yakın" (Necm, 53/9)
[138] "Allah göklerin ve yerin nurudur." (Nûr, 24/35)
[139] "Ey Bilal! Bizi rahatlat."
[140] "Gözümün nuru namazdadır." (Nesâî, 7/61)
[141] "Secde et ve Rabbine yaklaş." (Alak, 96/19)
[142] "Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar." (Nisa 4/142)
[143] Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Kendisine eziyet eden komşusu bulunmayan bir mümin, şimdiye dek olmadığı gibi kıyamete kadar da olmayacaktır." (Tergîb, Bağdâdî, 1/90).
[144] "Süresi bin yıl kadar olan bir günde" (Secde, 32/5)

Bu Fasl Habîb-i Rabb-i İzzetün Hicretin Beyân İder

1 Dir Muhammed İbn-i İshâk-ı Yesâr
Dîn-i Ahmed böyle oldı âşikâr

2 Yesrib'e hicret nice itdi Resûl
Sîre'de böyle beyân itmişdür ol

3 Mevsüm-i hacc olmış-ıdı Mekke'de
Halk-ı âlem dolmış-ıdı Mekke'de

4 Cem' olup Sûku'l-Ukâza nice kavm
Anda çok bâzâr olurdı nice yevm

5 Sûka varurdı o mevsümde Resûl
Dînine davet iderdi halkı ol

6 Her yana bâzâr iderdi her kişi
Davet-i İslam-idi anun işi

7 Her kişinün cünbüşi kârındadur
Her kişinün sa'yi bâzârındadur

8 Seyr iderken bir gün ol hayru'l-beşer
Uğrayugeldi ana altı nefer

9 Altısı da Hazrecî vü Yesribî
Dîne davet itdi anları Nebî

10 Hûb-âvâz-ıla Kur'ân okudı
Sıdkına âyât u bürhân okudı

11 Çün kelâm-ı mu'cizi gûş itdiler
Germ olup ikbâl-ile cûş itdiler

12 Birbirine bakup ol ehl-i kabûl
Didiler vallâhi budur hak Resûl

13 Budur ol Mahmûd u mahbûb-ı Vedûd
Kim bununla korkıdur bizi Yehûd

14 Bunı anlar eylemedin istimâ
Biz önürdüp eyleyelüm ittibâ

15 Dir-idi müşriklere ehl-i kitâb
Ara yirde olsa ceng ü ıztırâb

16 Uş yakında bir nebî gelse gerek
Ehl-i şirkün mülkini alsa gerek

17 Biz ana a'vân u ensâr oluruz
Kırmağa şirk ehlini yâr oluruz

18 Âkıbet çün nusrete oldı mahall
Olmadı kavm-i Yehûdî'den azall

19 Âdet-imiş bu ezelden kamuya
Kim taassubdan yanarlar tamuya

20 Komadı hubb-ı riyâset hubb-ı câh
Tâ irişe anlara lutf-ı İlâh

21 Bu sıfatdur İzzet ehlin hor iden
Bu sıfatdur halkı ehl-i nâr iden

22 Bu sıfatdur Hakk'ı telbîs eyleyen
Ol azâzîl adın İblîs eyleyen

23 Bu sıfatdur sûfiyi sâlûs iden
Pür-riyâ vü hîle vü efsûs iden

24 Âlimi cebbâr u zâlim bu kılur
Beğ kapusına mülâzim bu kılur

25 Her gönül kim bu sıfatdan geçmeye
Hak ana rahmet kapusın açmaya

26 Çün ol altı kimse irdi rahmete
Hoş icâbet eylediler davete

27 Didiler îmân getürüp yâ Resûl
Kavmümüz vardur bizüm Yesrib'de bol

28 İki kardaş nesli-y-iken kavmümüz
Ceng ü harb-ile geçer yevmümüz

29 Evs-ile Hazrec iki kardaş-ıdı
Birbirine yâr-ıdı yoldaş-ıdı

30 Bir sebebden ol bürâzerler meğer
Düşmen olup eylemişler şûr u şer

31 İki neslün arasında bu keder
Sâbit oldı yüz yigirmi yıl kadar

32 Akribâ düşmenliği müşkil olur
Çün karâbet zehr ola kâtil olur

33 Her kimün kim akrebi akreb ola
Râhatı dûr u gamı akreb ola

34 Her kim ola kavmi pür-kibr ü hased
Hem-demi kaplan olur yârı esed

35 Düşürür arada her dilkü çakal
Rahm u şefkat yirine ceng ü cidâl

36 Kanı munsıf kavm ide Hak'dan hazer
Evs ü Hazrec gibi dîn ehli meğer

37 Hamdi ko kahr-ı karâbet gussasın
Aşk-ıla şerh eyle hicret kıssasın

38 Hem didiler Hazrecî'ler yâ Resûl
Davetüni nitekim itdük kabûl

39 Akrıbâmuz dahı davet idelüm
Anlara hâlün hikayet idelüm

40 Cem' olurlarsa eğer ol davete
Besdür anlar hazretüne nusrete

41 Anlarun zîrâ şecâat bahşıdur
Atı donı her birinün yahşıdur

42 Harbe çekse varsa düşmen harbine
Key yürek gerek ki döye darbına

43 Sen Habîbu'llâha çün yâr olalar
Cân virüp yolunda ensâr olalar

44 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde es-salât

45 Çün Medîne şehrine yitdi bular
Ahmed'i ol kavme medh itdi bular

46 Evs ü Hazrec dârına doldı bu söz
Her kişinün kıssası oldı bu söz

47 Geldi geldeç yılda anlardan tamâm
On iki er mevsüm-i hacca benâm

48 Beyat itdiler Resûl'i buldılar
Sohbetinde rahmet-ile doldılar

49 Yesrib'e gitdiler anlara Nebî
Koşdı dîn öğretmek-içün Musab'ı

50 Esad'un dârında oldı ol hümâm
Halka Kur'ân öğredüp oldı imâm

51 Musab oldur kim Uhud cenginde ol
Taşa baş tutdı atıldukda Resûl

52 Mustafa'yı sanup ol kavm-i pelîd
Mustafa öninde itdiler şehîd

53 Âferîn ol menba'-ı sıdk u safâ
Cânını itdi fedâ-yı Mustafa

54 Bir gün Esad Musaba oldı karîn
Geldiler dâr-ı Benî Zufra yakın

55 Halkı anda dîne davet itdiler
Okıyup Kur'ân nasîhat itdiler

56 Ehl-i İslam anda idüp ictimâ
Eylediler Hak kelâmın istimâ

57 Var-ıdı ol karyede iki hümâm
Biri Sa'd İbn-i Mu'âz-ıdı benâm

58 Birisi anun Useyd İbn-i Hudayr
Didi Sa'd ana o dem yâ ehl-i hayr

59 Bu iki er kim bu yire geldiler
Kavmümüz içine fitne saldılar

60 Sen yüri men' it bu yirden anları
Men' olunsunlar gerekse cânları

61 Hâlam oğlı olmasa Esad eğer
Anlara ben kâfi-y-idüm şûr u şer

62 Harbesin alup ele İbn-i Hudayr
İtdi hışm u kîn-ile ol yana seyr

63 Ol iki dîn ehline şetm eyledi
Âkıbet çün şetmini hatm eyledi

64 Didi Musab n'ola otursan eğer
Hak kelâmından işitsen mâ-hazar

65 Hakk-ısa hakkı kabûl itmek gerek
Hak değülse gidevüz n'itmek gerek

66 Gûş idüp bunı Useyd İbn-i Hudayr
Şer sözi terk eyledi ol ehl-i hayr

67 Harbesin dikdi hamûş itdi özin
Dinledi insâf-ıla Musab sözin

68 Okudı Kur'ân'ı Musab bin Umeyr
Dinleyüp anı Useyd İbn-i Hudayr

69 Kalbi bostânına hikmet aşladı
Bildi hâlin ağlamağa başladı

70 Âdem oldur kim işitse hak sözi
İde insâf örte her batıl yüzi

71 Kalbini Kur'ân musahhar eyledi
Yüzini îmân münevver eyledi

72 Gördi Esad Musab ol nûrı ayân
Söylemedin bildiler hâlin hemân

73 Dîdesi anun ki nuru'llâh ola
Tan mı halkun sırrına âgâh ola

74 Evvelâ Kur'âna tahsîn itdi çok
Didi bu mu'ciz kelâmun misli yok

75 Sonra sordı dîne girmek resmini
Öğrenüp yudı tonunı cismini

76 Hak şehâdet eyleyüp buldı necât
Ba'd ez-ân kıldı iki rekat salât

77 Hem dönüp anlara lutf-ıla didi
Bir kişi vardur bu kavmün seyyidi

78 İttibâ' eylerse size ol hümâm
Ehl-i İslam olısar kavmi tamâm

79 Varayın göndüreyin diyüp hemân
Harbesin aldı revân oldı revân

80 Geldi Sa'd İbn-i Mu'âz'un bâbına
Didi Sa'd anı görüp ashâbına

81 Gitdüği sîmâ-y-ıla gelmez Useyd
Eyle benzer itdiler anı da sayd

82 Didi n'itdün anda yâ İbn-i Hudayr
Didi anda görmedüm illâ ki hayr

83 Men'ümi itdi kabûl ol iki er
Bir haber gûş itdüm ammâ pür-zarâr

84 Hârise oğlanlarından bir'ki şûm
Eylemişler hâlan oğlına hücûm

85 Esad'un cismini bî-cân ideler
Hürmetün milkini vîrân ideler

86 Muhkem iden mekr ü hîle kaydını
Sayd ider âsânlığ-ıla saydını

87 İşidüp Sa'd anı hışma oldı gark
Harbesin aldı revân oldı çü berk

88 Hârise kavmi-y-ile tâ ceng ide
Âlemi düşmenlerine teng ide

89 Gördi Esad Musab-ıla hem-nişîn
Otururlar fitneden şerden emîn

90 Pes Useyd'ün kasdını tuydı hemân
Açdı ağzın nefsine uydı hemân

91 Hiddet-ile Esada itdi hitâb
Ne hitâb ok gibi zahm urur 'itâb

92 Didi kim hakk-ı karâbet bu mıdur
Akribâsına ri'âyet bu mıdur

93 Dârumuzda idesin mekrûh işi
Böyle mi olur kişilik ey kişi

94 Didi Musab çekmezüz sa'ba seni
Oturup insâf-ıla dinle beni

95 Râzı olursan sözümi kıl kabûl
Râzı olmazsan gidelüm işde yol

96 İşidüp Sa'd anı insâf eyledi
Gıll u gışdan gönlini sâf eyledi

97 Âdem oldur gıll u gışdan sâf ola
Hakkı işitse işi insâf ola

98 Hak işe her kim taassubla bakar
Cânın âhir ol bakar oda yakar

99 Bâtıl işinde lecâcet itse er
Er değüldür belki hardur bî-haber

100 Her ki Hak'dan vahşîdür şeytân gibi
Dîv dürür ol sûretâ insân gibi

101 Çünki Musab yine elhân eyledi
Aşk-ıla âgâz-ı Kur'ân eyledi

102 Sa'd'un irişdi saâdet cânına
Oldı hayrân Musab'un elhânına

103 Cânı cismi oldı pür-nûr-ı hüdâ
Sûretinde zâhir oldı ol safâ

104 Gelmedin dahı kelâma ol hümâm
Bildiler İslam'ın ol iki imâm

105 Nûr-ı Hak'dur çün basîret mü'mine
Hoş kerâmetdür firâset mü'mine

106 Mü'mine ola basîret çün basar
Sûretinden sîrete eyler nazar

Kâle seyyidü'l-mürselîn:
"İttekû firâsete'l-mü'mini fe innehû yenzuru bi-nûri'llâhi"[145]

107 Sa'd çün gusl ü tahâret eyledi
Diz çöküp Hakk'a şehâdet eyledi

108 Anun İslam'ın çü kavmi bildiler
Cümlesi Hakk'a şehâdet kıldılar

109 Dîn-i Hak doldı Medîne şehrine
Münteşîr oldı Medîne şehrine

110 Ol Habîbu'llâha müştâk oldılar
Ata dede dînine âk oldılar

111 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât

112 Musab-ıla yetmiş ensârî o yıl
Hacca varup beyata bağladı bil

113 Gerçi çok müşrik bile hem-râh-idi
İlle bu ahvâle nâ-âgâh-idi

114 Ahd olundı bulışup fahr-ı cihân
Beyat olına akabe'de nihân

115 Fârig olup hacdan ol kavm-i kirâm
Va'de yirine dirildiler tamâm

116 Ammisi Abbâs-ıla hem ol vefî
Ol gice ol mev'ide geldi hafî

117 Müşrik-idi gerçi Abbâs ol zamân
Ahmed'e ammâ muhibb-idi ayân

118 Didi feth idüp kelâmı evvel ol
Yâ Benî Hazrec sözüm var size bol

119 Siz bilürsiz aramuzda bu Emîn
İzzet-ile kopdı düşmenden Emîn

120 Üstine esdürmezüz yavuz yeli
Nice baş gider giderse bir kılı

121 Size ulaşmak diler yâr olasız
Dînin izhâr ide ensâr olasız

122 Var-ısa sizlerde bu ahde vefâ
Hoş mübarek ola bu şevk u safâ

123 Güç gelürse sonra bu nusret işi
Kon yirinde sâbit olsun bu kişi

124 Âhirine eyleyen işün nazar
Evvelinde eyler ol işden hazer

125 Bî-te'ennî eyleyen her kârını
Kâsid eyler âkıbet bâzârını

126 Kârı bî-fikr eyleyen efkâr ider
Cânına âhir nedâmet kâr ider

127 Didiler sözün işitdük yâ ahî
Söze gelse n'ola peygamber dahı

128 Evvelâ Kur'ân okudı Mustafa
Doldı andan meclise nûr-ı safâ

129 Her ne meclisde ki Kur'ân okunur
Câna râhat kalbe hikmet tokunur

130 Sonra halkı Hakk'a davet eyledi
Doğrı yolına hidâyet eyledi

131 Hˇân-ı hikmet saçdı halkı toyladı
Ba'd ez-ân beyat kelâmın söyledi

132 Didi kim budur benümle ahdünüz
Aşk-ıla ola yolumda cehdünüz

133 Hıfz idüp evlâdunuz gibi beni
Nusret idüp kahr idesiz düşmeni

134 Tutdı Berrâ İbn-i Ma'rûr ol zamân
Ahmed'ün destin ki ey fahr-ı cihân

135 Hıfz idelüm hazretüni cân gibi
Kahr idelüm düşmeni devrân gibi

136 Sînemüzi çün pür-îmân eyledük
Düşmenün tîrine kalkan eyledük

137 Biz o dem a'dâyı makhûr eyledük
Dîvi bir barmağ-ıla kör eyledük

138 Kesr iden engüşti dîvün püştini
İde mi düşmen tahammül müştini

139 Zî-kerâmet zî-şecâat zî-safâ
Pîşvâ oldı bize çün Mustafa

140 Söz öküş çün beyat itdiler tamâm
Yesrib'e gitdiler ol kavm-i kirâm

141 Çün Kureyş içinde fâş oldı bu râz
İtdiler cevr ü cefâ destin dırâz

142 Arturup îzâyı ol kavm-i fuzûl
Kaldı zulm altında ashâb-ı Resûl

143 Oldı mü’minler belâlardan harîk
Hicret oldı cân halâsına tarîk

144 Kalmadı bir dil ki anda yâre yok
Bildiler hicretden özge çâre yok

145 Gerçi îmândan olur hubb-ı vatan
İlle zindândur vatan dolsa mihen

146 Çekdiler Hak yolına ol şiddeti
Emr olınca tâ Medîne hicreti

147 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb’i anup eyde e’s-salât

Kavluhû te’âlâ:
“ve iz yemkurû bike’llezîne keferû li-yusbitûke ev yaktulûke ev yuhricûke”[146]

148 Evs ü Hazrec oldı çün yâr-ı Resûl
Cân u dilden cümle ensâr-ı Resûl

149 Mekke’nün müşrikleri vehm itdiler
Beyat-ı ensârı çün fehm itdiler

150 Âhirin ol beyatun çün bildiler
Cümle Dâru’n-Nedve’ye dirildiler

151 Tâ ki anda gizlü tedbîr ideler
Beyat-ı ensârı dağyîr ideler

152 Anı kim hükm-i ezel takdîr ider
Kul kaçan tedbîr-ile dağyîr ider

153 Ol işe kim avn u nusret Hak ider
Anı bozmak fikrini ahmak ider

154 Girdi Dâru’n-Nedve’ye çün müşrikîn
Bir koca şeklinde şeytân-ı la’în

155 Leşkerine geldi tazlîl itmeğe
Mekr-ile takdîri tebdîl itmeğe

156 Sordılar kimsin didi kim Necdi’yem
Size geldüm tâ işün aslın diyem

157 Makdemin hoş gördiler çün leşkeri
Böyle didi re'y idüp bü'l-cerri (?)

158 Kim Muhammed habs-ile olsun zebûn
Tâ alınca cânını "*raybü'l-menûn*"[147]

159 Şeyh Necdî turdı feryâd eyledi
Lât u Uzzâ adını yâd eyledi

160 Kim olarun hakkı-çün bu resme rây
Vay eğer olursa sa'b olur kolay

161 Var-iken bu denlü a'vânı anun
Pâyidâr olur mı zindânı anun

162 Gilde hurşîd ü kamer mi saklanur
Sünü çuvala sığar mı saklanur

163 Bû-yı müşki nâfe nite saklaya
Bû meğer kim müşki yite saklaya

164 Şeyh Necd'i cümle tasdîk itdiler
Bu hatâdur diyü tahkîk itdiler

165 Bu tarafdan böyle re'y itdi Hişâm
Mekke'den tarh olına fahru'l-enâm

166 Bir ba'îre bindürüp anı sürün
Gitsün ol siz Mekke'de râhat görün

167 Şeyh Necdî yine feryâd eyledi
Kim bu re'y olursa ifsâd eyledi

168 Bilme misiz siz cemâl-i Ahmed'i
Nice tatludur makâl-i Ahmed'i

169 Bunı her kim gûş idüp ana baka
Cânın anun aşkı odına yaka

170 Cem' ola katında ensâr u mu'în
Teng ola size zamân-ıla zemîn

171 Şeyh Necd'e itdiler sad-âferîn
Böyle re'y itdi Ebû Cehl-i la'în

172 Her bölüğinden Kureyş'ün bir eri
Adı bellü kendü bellü serveri

173 İhtiyâr idüp virün anlara tîg
Cümleten çalsunlar anı bî-dirîg

174 Çün ola bunca kabâyilden bu hâl
Bulımaz cenge Benî Hâşim mecâl

175 Kan-bahâya râzı olurlar hemîn
Yoğ olur düşmen kaluruz biz emîn

176 Ol la'îne âferîn itdi la'în
Çağırup didi zehî re'y-i metîn

177 Var-ısa sînende düşmen yâresi
Düşmeni öldür ki oldur çâresi

178 Ol bulur âlemde ömr-i câvidân
Düşmeninden sonra kala bir zamân

179 Halka Hak'dan rahmet-iken ol Emîn
Düşmen anladı Ebû Cehl-i la'în

180 İlle ol kibr ü adâvet ma'deni
Nefsini bilse bilürdi düşmeni

181 İtdi müşrikler bu ahd üzre karâr
Bî-haber andan Habîb-i Girdigâr

182 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât

Kavluhû te'âlâ:
"fekad nasarahullâhu iz ahrecehü'llezîne keferû" ilâ kavlihi "lâ-tahzen innallâhe meanâ"[148]

183 Her kimün kim nâsırı Sübhân olur
Cümle düşvâr iş ana âsân olur

184 Her kimün bahtı gözin pür-nûr ider
Gözi var-iken adûsın kör ider

185 Fevt ider görmez deminde fursatı
Nice görsün nâsırun yok nusreti

186 Çün bu re'yi ihtiyâr itdi Kureyş
El tutup ahd u karâr itdi Kureyş

187 Sînede bu sırrı ızmâr itdiler

Sa’y idüp esbâbın ihzâr itdiler

188 Mustafa’ya peyk-i vahy irdi hemân
Mekr-i a’dâyı haber virdi hemân

189 Menzilünde yatma hicret kıl didi
Hicreti Hak’dan inâyet bil didi

190 Bu mahalde dimiş Ümmü’l-mü’minîn
Âyişe bint-i imâmü’l-müslimîn

191 Âdet idinmişdi ol fahru’l-enâm
Dârumuza gelmeği her subh u şâm

192 Makdeminden subh olurdı şâmımuz
Hikmet-idi subh u şâm âşâmımuz

193 Her ne yire gelse bir sâhib-kadem
Ya Harem olur ya cennât-ı İrem

194 Çünki müşrikler elinden müslimîn
Oldılar pür-mihnet ü zâr u hazîn

195 Hicrete Ahmed işâret eyledi
Bu hadîsiyle beşâret eyledi

Kâle’n-nebî ‘âleyhi’s-selâm:
“İnnî ürîdü dâre hicretiküm zâte nahlin beyne lâbeteyni”[149]

196 Ya’ni gösterdi bana Rabbü’l-enâm
Hicretünüz dârın ey kavm-i kirâm

197 İki kara taşlu dağ ortası ol
Ol diyârun nahli çok hurmâsı bol

198 Söyledi çün bu hadîsi ol Beşîr
Bildi mü’minler ki Yesrib’dür o yir

199 Bazı mü’minler ki kâdir oldılar
Hicret itmeğe mübâşir oldılar

200 Öyle vaktinde meğer bir gün Resûl
Sırr-ıla Sıddîk evine geldi ol

201 Doldı Ehl-i Beyt içine havf u gam
Gelmez-idi bundan ön zîrâ o dem

202 Başını örtüp nihân itmiş özin

Didi Sıddîka açup lutfî yüzin

203 Sana sözüm var koma dârunda gayr
Didi ehlündür kamu bu ehl-i hayr

204 Mihrün-ile dilleri ma'mûrdur
Didi Ahmed hicrete destûrdur

205 İzn olundı tâ ki idem hicreti
Vaktidür İslam'un arta şevketi

206 Gussadan âzâd olup didi atîk
Hicretünde umaram olam refîk

207 Atam u anam fidâ olsun sana
Hicretün yolında yoldaş ol bana

208 Hoş kerâmet hoş saâdet hoş safâ
Ana kim yâr ola ana Mustafa

209 Çünki itdi bu sözi Ahmed kabûl
Şâd olup Sıddîk didi yâ Resûl

210 İki beslenmiş devem var birin al
Râhilen olsun idicek irtihâl

211 Hicret ide diyü nâgeh Mustafa
Anları beslerdi ol ehl-i vefâ

212 Âferîn ol âşıkun hoş kârına
Göz tuta dâyim rızâ-yı yârına

213 Didi Ahmed sat behâ-y-ıla anı
Tâ alam senden safâ-y-ıla anı

214 Ol kişinün hâlidür bu resme kâr
Halkdan Hakk-ıla istiğnâsı var

215 Her gönül kim ol ganî-bi'llâh olur
Halkdan hırsı eli kûtâh olur

216 Terk iden dünyâ-yı fânî lezzetin
Yüklenür mi ehl-i dünyâ minnetin

217 Böyle oldı çün rızâ-yı Mustafa
Nâkayı satdı atîk-ı bâ-vefâ

218 Yâr odur bile safâsın yarınun

Gözleye dâyim rızâsın yârınun

219 Sîre'de zikr olınan Kusvâ'dur ol
Ana binerdi gazâ itse Resûl

220 Nâkalar rahtın düzeldüp ol zamân
Virdiler bir râz ehline nihân

221 Didiler üç giceden sonra seher
Gâr-ı Sevr'e ilte anları ol er

222 Sevr kurb-ı Mekke'de bir kûhdur
Ol dağun bir gârı var enbûhdur

223 Geçdi ol gün oldı çün vakt-i işâ
Cümle müşrikler dirildi şer işe

224 Kapladılar Mustafa'nun dârını
Hâr-ıla kuşatdılar gülzârını

225 Ya'ni fursat bulıcak ol kavm-i şûm
Mustafa katline ideler hücûm

226 Dün içinde hicrete turdı Resûl
Pes Aliyyü'l-Murtazâ'ya didi ol

227 Yat yirümde bürdemi gey yâ Alî
Hiç ziyân itmez sana düşmen eli

228 Ol gice bakdukca şeytân leşkeri
Ahmed'i sanurlar-ıdı Haydar'ı

229 Murtazâ'yı anda komağa sebeb
Tâ emânâtı vire ıssına hep

230 Eyle meşhûr olmış-ıdı ol Emîn
Anda kordı halk emânâtı hemîn

231 Halk içinde Sâdıku'l-va'di'l-emîn
Hak katında *rahmeten li'l-âlemîn*

232 Taşra çıkdukda revân ol nûr-ı pâk
Aldı ebtahdan ele bir kabza hâk

233 Okıyup Yâsîn'i tâ "*lâ-yubsirûn*"
Saçdı ol kavme kör oldı müşrikûn[150]

234 Göremez ol cânı her biri bakar

Gerçi gözlü gün gibi açuk basar

235 Cân gözi kanı ki ol cânı göre
Ten gözi ne nûr-ıla anı göre

236 Başına toprak anun gibi gözün
Göremez envârın ol görklü yüzün

237 Geçdi Sıddîk-ıla andan ol Emîn
Kûh-ı Sevr'ün gârına gitdi hemîn

238 Ahmed'ün yanınca ol yâr-ı vefâ
Geh geçerdi gâh beklerdi kafâ

239 Didi bu hâli sorıcak ol Emîn
Geh girüyi gözlerem gâhî kemîn

240 Âferîn ol âşık-ı pervâneye
Var-iken ol şu'le bes pervâ neye

241 Geldiler çün bâb-ı gâra didi ol
Ben gireyin senden evvel yâ Resûl

242 Şâyed içinde anun ef'î ola
Bu fidâ cânum anun def'i ola

243 Eyle diyüp girdi ol yâr-ı güzîn
Gördi var anun içinde nice in

244 Çâk idüp tıkdı ridâsın anları
İkisi açuk kalup ol aşk eri

245 Ökçesin ana tıkup ol bâ-vefâ
Didi gel gir içerü yâ Mustafa

246 Âferîn ol yâr-ı gâra âferîn
Ol vefâda nâm-dâra âferîn

247 Sokdı dahı dirler anı bir yılan
Bilmezem gerçek mi bu söz ya yalan

248 Hıfz-içün ol ilm ü hikmet bâgını
Gerdi örümcek kapuya ağını

249 Hıfz iderken âlemi anunla Rab
Anı örümcekle hıfz itmek aceb

250 Hıfz anun hikmet anun kudret anun

Âkile her hikmeti ibret anun

251 Bir göğercin ğâr kapusında hem
Eyledi yuva yumurdladı o dem

252 Şâhbâz-ı âlem-iken ol Habîb
Bir göğercin anı hıfz itmek garîb

253 Gör o âlî-himmeti tutdı mekân
Tâ Hümâ'ya sâyesi ola emân

254 Hak halâs eyledi ol muhtârını
Bekleyükaldı adûlar dârını

255 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât

256 Çın seher anda gelüp bir ehl-i kâr
Didi anlara nedür bu intizâr

257 Didiler evden Muhammed tâ çıka
Ömri dârın tîgumuz darbı yıka

258 Didi toprak başınuza kaçdı ol
Cümlenüz başına toprak saçdı ol

259 Bir avuç toprak sizi kör eyledi
Ahmed'ün bahtını ma'mûr eyledi

260 Bir rivâyetde seher ol kavm-i şûm
Mustafa dârına itdiler hücûm

261 Murtazâ-y-ımış yatan çün gördiler
Mustafa'yı Murtazâ'ya sordılar

262 Alımadılar Alî'den çün haber
Gayret atına binüp ol kavm-i şer

263 İzlerin sürüp revân azm itdiler
Gâr-ı Sevr'ün kapusına yitdiler

264 Ol örümcek ağını çün gördiler
Her biri endîşe idüp turdılar

265 Gördiler hem beyza itmiş ol hamâm
Şübhe-y-ile dilleri doldı tamâm

266 Gâra eyle geldiler ammâ karîb

Didi anı görüp ol yâr-ı Habîb

267 Yâ Resûla'llâh biri baksa eğer
Ayağına bize eylerdi nazar

268 Didi ne sandun ol isneyni i yâr
Kim olara sâlis ola Kirdigâr

269 Hak kime itse ma'iyyetle nazar
Halk ana cümle adû olsa ne zar

270 Didi düşmenden Ümeyye bin Halef
Ey cemâat sa'yinüz itmen telef

271 Vaz'-ı haml itmedin Ahmed anası
Bunda-y-ıdı bu örümcek hânesi

272 Bu söz-ile döndi ol kavm-i fuzûl
Oldı üç gün anda Sıddîk u Resûl

273 Geldi dördünci sabâh ol râz-dân
Nâkaları bile getürdi nihân

274 Göçdiler andan ol iki nâm-dâr
Anlara oldı delîl ol merd-i kâr

275 Reh-nümâ-y-iken cihâna ol Habîb
Bir Arab ana delîl olmak garîb

276 Sâhil-i deryâ yolına gitdiler
Öyle oldı bir makâma yitdiler

277 Bir kaya gölgesin ol yâr-ı Emîn
Hoş düzeldüp döşedi kürkin hemîn

278 Yatdı Ahmed uyudı ammâ Atîk
Gözci olup ana gözlerdi tarîk

279 Gözler-iken gördi bir çoban gulâm
Ol çobandan vardı süd aldı imâm

280 Ol süde su katdı ihzâr itdi ol
Çün uyandı uykudan durdı Resûl

281 Sundı südi içdi ol fahru'l-enâm
Tâ ki şîre sükkeri katdı tamâm

282 Didi Sıddîk oldı vakt-i irtihâl

Yüridiler düzüp esbâb-ı rihâl

283 Girüyi gözler-iken ol yâr-ı gâr
Âşikâr oldı girüden bir süvâr

284 Toza gark olup revân olmış katı
Yel gibi ol toz arasında atı

285 Ol yel üzre özi san ebr-i girân
Def'i yitdi çün kazâ-yı nâgehân

286 Didi Sıddîk ağlayup yâ Mustafa
Uş kafâdan irdi bir ehl-i cefâ

287 Fitneler yolına sâlikdür gelen
Ol Sürâka İbn-i Mâlik'dür gelen

288 Didi "*innallâhe maanâ*"[151] yâ Atîk
Gussayı terk it ki a'lâdur Refîk

289 Didi buna bed-du'â kıl yâ Resûl
Tâ bize şer itmeğe bulmaya yol

290 El götürüp çün du'â itdi Beşîr
Ol Sürâka atı pâyin tutdı yir

291 Karnına dek yire geçdi muhkem at
Ol süvâr oldı piyâde kaldı mât

292 Gönline geldi anun kim bu kişi
Devlete irüp tamâm olur işi

293 Çün bu iş kimden durur yâd eyledi
Yâ Muhammed diyü feryâd eyledi

294 Kim senün katlüne cehd itdi Kureyş
Kan-bahânı bana ahd itdi Kureyş

295 Ya esîr idem tapunı ya helâk
Bu hatâdan kalbüm oldı şimdi pâk

296 Kurtarursan merhamet idüp bana
Vireyin bir ok bilüğümden sana

297 Çün bu yolda göre çobanum seni
Vire ni'met ide mihmânum seni

298 Didi yokdur ihtiyâcum mâluna

Tek diyüvirme beni emsâlüne

299 El götürüp hoş du'â itdi hemân
Kurtılup döndi Sürâka ol zamân

300 Kime uğradı-sa dönderdi hemîn
Yesrib'e gitdi emân-ıla Emîn

301 Hicreti hâlin tamâm itdi imâm
Yesrib'e irdi selâmet ve's-selâm

302 Her ki ister cânına âb-ı hayât
Ol Habîb'i anup eyde e's-salât

Mersiyye-i Hâtemü'n-Nebiyyîn ve
Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn Aleyhi's-Selâm
I

1 Anun ki yâr u enîsi refîk-ı a'lâdur
Mahalli kevn ü fesâdun ana ne me'vâdur

2 Cihânun âb-ı hayâtından el yusa ne aceb
Şu cân ki şerbet ana Kevser-i musaffâdur

3 Habîb-i Hak gibi dürr-i yetîmi bel' itdi
Ölüm didükleri âlem ne turfe deryâdur

4 Kanı o Sidre gibi kadd-i müntehâsı anun
Cinân içinde ana şimdi sâye Tûbâ'dur

5 Kanı anun o mübarek saçı ki anber-idi
Riyâz-ı Adn'e bu dem sünbül-i mutarrâdur

6 Kanı hazîne-i irfân kanı medîne-i ilm
Cihân yüzi anun âsârı-y-ıla zîbâdur

7 Kanı o tâhir anunla itdi tamâm
Binâ-yı kasr-ı nübüvvâtı ol ki bennâdur

8 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

II

9 Musîbeti o Habîb'ün aceb musîbetdür
Firâkı âleme zîrâ eşedd-i fürkatdur

10 Şu göz ki ağlamaz anun musîbetin anup
Çıkar o gözi aradan ki ayn-ı illetdür

11 Ol ölüm acısı içinde "*ümmetî*"[152] dir-idi
Anun-çün acımayan kimse nice ümmetdür

12 Eğer günâhun odından halâs olam dirsen
Anun-çün ağla ki ser-çeşme-i şefâatdur

13 Ol ağlamak yüzüni bûsitân-ı nûr eyler
Bu yaş çü katre-i bârân-ı ebr-i rahmetdür

14 O pâk rûha ne nef' ola giryeden ammâ
Muhibb-i sâdıkınun aşkına alâmetdür

15 Anun hevâsına düşenler ehl-i nâr olmaz
Anun safâsını bulanlar ehl-i safvetdür

16 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

III

17 Çün irdi Ahmed-i Muhtâra hastalık tâbı
Husûf irişmeğe yüz tutdı rû-yı mehtâbı

18 Namâza varımayup didi din Ebû Bekr'e
İmâmet eyleye hâlî komaya mihrâbı

19 Gırîv ü âh u figân âsumâna irdi o gün
Resûl'i görmediler çün yirinde ashâbı

20 İmâmet idemeyüp rikkat eyledi Sıddîk
Yirine çekdi imâm itdi İbn-i Hattâb'ı

21 İşidüp anı didi dönderün namâzı Resûl
Atîka din ki imâmetden olmasun âbî

22 Halîfe itdüğini Mustafa Ebû Bekr'i
Bu işden anladılar ilm ü hikmet erbâbı

23 Hilâfetinden anun itmedi Atîk îbâ
İmâmet itdi gözinden revân-iken âbı

24 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân

Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

IV

25 Biraz marazdan ifâkat bulup Resûl-i Emîn
İrişdi sem'ine mesciddeki figân u enîn

26 Didi nedür didiler ağlaşurlar ashâbun
Tapundan ayrılavuz diyü cümle zâr u hazîn

27 Didi beni iledün mescide hemân-dem anı
Götürdi koltuğına girdi bir'ki mesned-i dîn

28 Girü çekildi anun geldügin bilüp Sıddîk
Cemâata otururken imâm ol oldı hemîn

29 Çevirdi sonra münevver cemâlin ashâba
Nasîhat eyledi şehd ü şeker gibi şîrîn

30 Didi garîb ü fakîr ü yetîme hayr itsün
Hudâ'ya vü bana her kim dilerse ola yakın

31 Muhayyer eyledi Hak bir kulın vefâtında
Vefâtın eyledi ol bende ihtiyâr u güzîn

32 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

V

33 Atîk çünki bu sözden ne-y-ise bildi murâd
Derûn-ı sîneden eyledi nâle vü feryâd

34 Didi Nebî üzerümde anun ki hakkı ola
Bu dem o hakkını alsun yirine varsun dâd

35 Didi Ükâşe fülân yirde yâ Resûlu'llâh
Deven sürüp beni urdun eğer kılursan yâd

36 Didi ne yirüne didi ki arkama urdun
Getürdi turresini evden ol kerîm-nihâd

37 Mübârek arkasın açup didi bu turre-y-ile
Ur arkamı kim olam bâr-ı hayfdan âzâd

38 Kaçan ki mühr-i nübüvvet açıldı mihr gibi
Pür oldı nûrı-y-ıla her bukâ' u cümle bilâd

39 Ükâşe'ye didiler ağlaşup kamu ashâb
Resûl-içün bizi örte ki gönlümüz ola şâd

40 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

VI

41 İlerü geldi Ükâşe elinde turre hemân
Gırîv idüp didiler el-emân zemîn ü zamân

42 Kemâl-i mihr-ile mühr-i nübüvveti öpdi
Resûl'i sînesine çekdi nitekim dil ü cân

43 Didi tenüm tenüne değmek idi maksûdum
Hezâr minnet anı hâsıl eyledi Sübhân

44 Didi Nebî nazar itsün Ükâşe'ye her kim
Dilerse kim göre dünyâ içinde ehl-i cinân

45 Zihî safâ-yı beşâret zihî vefâ-yı Beşîr
Zihî hazîne-i eltâf u menba'-ı ihsân

46 Tarîk-ı a'del anun kim bu resme adl itdi
Zihî tarîk-ı hakîkat ki Hakk'a irdi ayân

47 Bu yola sâlik ol ey Hamdî ko cihân hevesin
Bilürsin anı ki âhir ne cân kalur ne cihân

48 Eğer cemâl ü kemâli ri'âyet itse zamân
Virürdi Ahmed ü Mahmûd u Mustafa'ya emân

VII

49 Ahmediyye oldı bu mevlûda nâm
Nazmını itdüm dokuz yüzde tamâm

50 Bunı her kim okıyup itmâm ide
Hamdi miskîne du'â in'âm ide

51 Şübhe yok kim geliser bir rûzigâr
Ben gidüp bu kalısardur yâdigâr

52 Eylerem ehl-i keremden iltimâs
Zelletüme ide afvından libâs

53 Türki dildür diyü tahkîr itmeye
Türk ü nâdânlar yolına gitmeye

54 Sûrete bakmak mukallid cehlidür
Ma’ni gözler ol ki ma’nî ehlidür

55 Ehl-i ma’nî-çün düzüldi bu kelâm
Cân u dilden ma’ni ehline selâm

---

[145] Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Müminin firasetinden sakınınız; çünkü o, Allah’ın nuruyla bakar.” (Tirmîzî, Tefsîr, 15)

[146] “Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek ya da (Mekke’den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı.” (Enfâl, 8/30)

[147] “Onun, zamanın felaketlerine uğramasını (bekliyoruz mu diyorlar?)” (Tûr, 52/30)

[148] “İnkâr edenler onu (Mekke’den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. “Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir.” (Tevbe, 9/40)

[149] Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “İki taş (dağ) arasındaki hurmalıklı hicret yurdunuz bana (rüyada) gösterildi.” (Buhârî, Menâkıb, 44)

[150] “(Artık) görmezler.” (Yasin, 36/9)

[151] “Allah bizimle berâberdir.” (Tevbe, 9/40)

[152] “Ümmetim”

ŞEMSEDDİN SİVASÎ VE MEVLİDİ

Prof. Dr. Hasan AKSOY[153]

Şemseddin Sivasî ve Hayatı

Mevlânâ'nın Şems'inden, Fatih'in Akşemseddin'inden sonra tarihimizde üçüncü Şems, Kara Şems hatta Sultan III. Mehmed'in Şemseddin'i olarak kabul edilen Şemseddin Sivasî, Sivas ve civarında Ehl-i sünnet inancına bağlı tarikat anlayışının yayılmasında ve yerleşmesinde büyük gayreti olmuş önemli bir şahsiyettir.

Kaynakların çoğunun belirttiğine göre 926 (1520) yılında Tokat'ın Zile kazasında doğdu. Hayatının bir kısmı Tokat'ta ve 40 senelik diğer kısmı da Sivas'ta geçti. İlk tahsiline Zile'de başladı, daha sonra Tokat'ta zamanın âlimlerinden Arakiyecizâde Şemseddin Mahvî Efendi'den istifade etti. Yirmi yaşlarında müderris olduktan sonra İstanbul'a giderek müderrislik yapmaya başladı. Bir müddet sonra tasavvufa meyl ederek İstanbul'dan ayrılıp Şam'a gitti, oradan da hac farizasını ifa ettikten sonra Zile'ye dönüp vaaz ü nasihata başladı. Bu arada Amasya'da babasının şeyhi Hacı Hızır'ın halifesi Muslihuddin Efendi'ye tabi oldu. Şeyhinin vefatı üzerine Tokat'a ve oradan da Zile'ye dönerek tedris faaliyetine devam etti.

Şemseddin Sivasî on sene kadar şeyhine hizmet etmiş, daha sonra 35 yaşlarında iken irşad vazifesine başlamış ve izin alarak Zile'ye dönmüştür.

Vali Hasan Paşa Sivas'ta 1564'te inşa ettirdiği Meydan Camii'nin şeyh ve vaizliği için Şemseddin Efendi'yi davet edince Sivas'a hicret etmiştir. Burada bir tekke bina ederek tâat, ibâdet ve riyazetle, camide de vaaz ü nasîhatla meşgul olmuştur.

Hac ibadetini hayatı boyunca üç kere ifa etmiş bulunan Şemseddin Sivasî, ömrünün sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nin Avrupa hudutlarında vukubulan düşman hücumu ve Müslüman katliamına karşı harekat lâzım geldiğini belirtmiş, Sultan III. Mehmed'in (ö. 1012/1603) emriyle Eğri Seferi'ne katılmıştır.

Eğri Seferi dönüşünde sefer yorgunluğu ve şiddetli soğuklardan dolayı rahatsızlanmış ve İstanbul'da bir müddet istirahat etmişti. Sivas'a dönüş için padişahtan izin istediğinde Sultan III. Mehmed onun İstanbul'da kalmasını istemişse de makul sebepler neticesinde dönmesine müsaade etmiştir. Sivas'a döndükten kısa bir müddet sonra da Rebiülevvel 1006'da (Ekim 1597) vefat etmiştir.

Yeğeni Receb Efendi tarafından kıldırılan cenaze namazına 60.000 civarında cemaatın katıldığı rivayet edilmektedir. Vaaz ve irşatta bulunduğu Meydan Camii hazîresine defnedilmiştir.

İyi bir aile reisi olan Şemsî, kız ve erkek çok sayıda evlada sahipti. Erkeklerden bir kısmı seccâde-nişîn de olmuşlardır. Bunlar içinde Mehmed Efendi en tanınmışıdır.

Arapça eserlerinden anladığımıza göre kendisi Arapça gramer ve lisanına hayli vâkıftı. Farsça'dan tercüme eserler meydana getirmesi, Farsça edat ve harfler

hakkında kısa bir risâle telif etmesi, ayrıca da Ramazan gecelerinde *Mesneviyi Manevî*'yi müridlerine okuyup açıklama âdetinde oluşu, onun aynı zamanda gayet iyi derecede Farsça bildiğini göstermektedir.

Usûl-i fıkıhta *Muhtasarü'l-menâr*'a hâşiye yazacak kadar iyi bir Fıkıh malûmâtına da sâhipti.

Eserlerinin tetkikinden de anlaşılacağı gibi ileri denecek seviyede Kur'an-ı Kerim ve hadis ilmine vukûfu vardı. Râfizîler'e, Şîa'ya karşı son derece sert çıkışlar yapmıştır. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat inancına tâbî idi. Şeriat içi bir mutasavvıftır. Şemseddin Sivasî'nin şöhreti Sivas dışında Osmanlı hudutlarını da aşmış, ünü çok yayılmıştır. Semerkand, Buhâra gibi ilim merkezlerinde de isminden bahsedilir olmuştur. Hayatı boyunca herkesten hürmet, saygı ve muhabbet görmüştür.

Kaynaklarda Eğri Seferi için İstanbul'a geldiğinde Azîz Mahmûd Hüdâyî (vf. 1628) tarafından karşılandığı, Hüdâyî'nin Şemsî'ye büyük hürmet, saygı ve muhabbet gösterdiği, elini öptüğü, üç gün müddetle Hüdâyî tekkesinde kaldığı, bu esnada İstanbul'un ileri gelen zevatı tarafından ziyaret edildiği kaydedilmektedir.[154]

Tarikatı

Şemseddin Sivasî, Halvetiyye tarikatinin dört ana kolundan biri olan Şemsiyye'nin müessisidir. Tarikat silsilesi iki koldan Seyyid Yahyâ Şirvânî'ye, oradan da Hz. Ali'ye ulaşmaktadır. Şemseddin Sivasî, virde çok önem vermiştir. Ona göre vird okunan evde ve memlekette bereket, rahat, huzur olur her türlü bela ve afetten korunmuş olunurdu.[155]

Şemseddin Sivasî'nin muhtelif yerlerde vazife gören çok sayıda halifesi olmuştur. Hayatında 29 halife nasbettiği ileri sürülmektedir. Sivasiyye tarikati ise Şemsiyye'nin bir kolu olup yeğeni Abdülmecid Sivasî yoluyla onun da yeğeni Abdülahad Nuri Sivasî'ye nispet edilmektedir.

Şemseddin Sivasî vefat ettikten sonra yerine oğlu Pîr Mehmed Efendi iki sene müddetle post-nişîn oldu. Ondan sonra da onun en yakınlarından biri olan Şeyh Receb Efendi seccadenişîn oldu.[156]

Eserleri

Bizzat kendisinin ve *Necmü'l-hüdâ* müellifi Şeyh Recep Efendi'nin verdiği bilgiye göre 21 adet eseri vardır. Yapılan araştırmalar neticesinde eserlerinin sayısı 24'e ulaşmıştır.

Bu eserlerden on ikisi manzum, on ikisi ise mensûrdur. Mensûr eserlerinden ikisi Arapça'dır. Bazı kaynaklarda Şemseddin Sivasî'ye âit 30 eserden bahsedilmekte ise de bu sayıda esere tesadüf edilememiştir.

Manzûm Eserleri

1. *Süleymaniyye (Süleymannâme)*. *Süleymaniyye* takriben 1460 beyitten müteşekkil bir mesnevidir. 2. *İbretnümâ (Terceme- i İlahi name-i Attar)*. *İbretnümâ*,

Attâr'ın (ö.1139 ?) *İlâhîname* adlı eserinin manzum bir tercümesidir. *İbretnümâ* hacimli bir eserdir. Hâtimede verilen bilgiye göre eser, Sivas'ta 983 (1575) tarihinde tamamlanmıştır. 3. *Gülşen-âbâd* **(***Bahâru's-sûfiyye***)**. Eser tasavvufi orjinal bir mesnevidir. Şemsî, on çiçeği konuşturarak vahdet-i vücud hakkında müritlerini bilgilendirmektedir. Eserin Hasan Aksoy tarafından ilmî neşri yapılmıştır (İstanbul 1990; eser ayrıca Şemseddin Sivasî Külliyatı içerisinde de yayımlanmıştır, (Sivas 2015). 4. *Mevlid*. 1217 beyittir. Esere, 987'de (1579) başlamış, Rebîü'l-evvel 988'de (Nisan 1580) tamamlamıştır. Eser üzerinde Hasan Aksoy, *Şemseddin Sivasî Hayatı Eserleri ve Mevlid'i* isimli bir doktora çalışması yapmıştır (1984, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; eser ayrıca Şemseddin Sivasî Külliyatı içersinde de yayımlanmıştır; Sivas 2015). 5. *Heşt Behişt*. Mesnevi tarzında olan eser, dört makama ve her makam da iki bölüme ayrılmıştır. Mukaddimede, eseri nazmederken 60 yaşında olduğunu bildiren Şemsî, hâtimede telif tarihini söylemektedir (Eser Şemseddin Sivasî Külliyatı içersinde neşredilmiştir; Sivas 2015). 6. *Mir'âtü'l-ahlak ve mirkâtü'l-eşvâk*. Mesnevi tarzında nazmedilmiş olup, ahlâkı hamîde ve zemîmeden bahsedilmektedir 7. *Menâsik-i Hac (Umdetü'l-hüccâc)***.** Türkçe mesnevi nazım şeklinde yazılmış bir eser olup mevzuu itibariyle hac umdelerinden, haccın edası için yapılması gerekenlerden bahsetmektedir. 8. *Dîvân-ı Şemsî* **(***İlâhiyyât ve Gazeliyyât***)**. Tevhid, na't ve gazellerden teşekkül etmiş olan divanı, bir divandan ziyade bir divançedir. 9. *Terceme-i Kasîde-i Bürde*. İmam Busirî (v. 694/1295)'nin meşhûr *Kasîde-i Bürde*'sinin manzum tercemesidir. 10. *Şerh- i Gazeliyyât- ı Sultân Murâd- ı Sâlis*. Sultan III. Murâd'ın (ö. 1003/1595) gazellerinden bir kısmının mensur şerhidir. 11. *Menâkıb-ı İmâm-ı Âzam*. 1001 Cemâziyelevvelinde (Şubat 1593) telifine başlanan eser, aynı sene Şaban (Mayıs) ayında tamamlanmıştır. Şemsî'nin Türkçe manzum eserlerindendir. Esere tevhid ve na'tla başlanmaktadır. Daha sonra hulefâ-i râşidîn ve ashab hakkında fasıllar yer almaktadır. 12. *İrşâdü'l-avâm***.** Tamamı 255 beyitten müteşekkildir. Eser Hüseyin Akkaya tarafından yayımlanmıştır (Şemseddin Sivasî Külliyatı, Sivas 2015).

Mensur Eserleri

I. Arapça Mensur Eserleri

1. *Hallü ma'âkıdi'l-kavâ'id*. Arapça mensur bir eserdir. İbn-i Hişâm'ın (ö. 762/1361) *Kavâ'idü'l-i'râb* adlı Arapça nahvine dair eserinin bir hâşiyesidir. Eser, 967 Zilkâde'de (Temmuz 1560) Tokat'ın Zile kasabasında telif edilmiştir. 2. *Zübdetü'l-esrâr fi şerh i muhtaŝari'l-menâr*. Arapça mensur bir eserdir. Ebü'l-Berekât Abdullâh b. Ahmed en-Nesefî'nin (ö. 710/1310) usûl i fıkha dâir *Menârü'l-envâr* adlı eserinin bir muhtasarı olan *Muhtasarü'l-menâr*'ın bir şerhidir. Eser Şâban 974'te (Şubat 1567) Sivas'ta telif edilmiştir.

II. Türkçe Mensur Eserleri

1. *Es-Safâyıh fî tercemeti'l-Levâyıh***.** Eser, Molla Câmi'nin (ö. 898/1492) *Levâyıh* adlı Farsça mensur (yer yer manzum) tevhidiyle (vahdet i vücûd) alakalı eserinin bir tercemesidir. Eser 985 (1577) tarihinde telif edilmiştir. 2. *Menâzilü'l-ârifîn*.

Türkçe mensur bir eser olup konusu nasihattir. Eser, dört babdan müteşekkildir. 3. *Menâkıb-ı Çehâr Yâr-ı Güzîn*. Eser, Şemseddin Sivasî'nin en hacimli eserlerindendir. Eser, Osmanlılar zamanında çok okunmuş ve yayılmıştır. Çeşitli yazma ve matbu nüshaları mevcuttur. 4. *'Umdetü'l-edîb fî't-ta'lim ve't-te'dîb*. *Kavâid- i Fârisiyye* adı da verilen eser, Türkçe, mensur küçük bir risale olup Farsça'da edat ve harflerin vazifelerini izah için telif edilmiştir. 5. *Dâiretü'l-usûl*. Şemseddin Sivasî'nin bu eseri, Türkçe olup ilm-i usûle dairdir. 6. *Emr- i İlâhî ve Hüccet- i ilâhî*. Türkçe tasavvufa dair, bir eserdir. 7. *Nakdü'l-hâtır*. Türkçe mensur bir eser olup, Kehf suresinin tefsiri mahiyetindedir. Eser 1004'te (1596) Sivas'ta telif edilmiştir. Diğer mensur eserleri ise *Şerh-i Gazeliyyât-ı Sultan Murâd-ı Sâlis, Şerh-i Terceme-i Ecvibe-i Ali bin Ebî Tâlib* ve *Abdülvehhab Gazî Menâkıbı'dır.*

Şemseddin Sivasî'nin bilhassa manzum eserleri çok yayılmış ve tutulmuştur. Bunlardan *Mevlid* ve *Divanı* önde gelmektedir. Mevlidi bugün de Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde bilinmekte ve okunmaktadır. *Divan*'ı içinde yer alan gazel ilahîleri de halk tarafından çok sevilmiştir. Bunlardan 12 şiiri çeşitli bestekârlar tarafından bestelenmiş olup bugün de okunmaktadır (bk Ahmet Hakkı Türabi, *Sivasî İlahîleri*, tür yer, Sivas 2010).

Şemsî Mevlidi ve *Mevlid*'in *Vesîletü'n-Necât* ile Mukayesesi

Eser, *Vesîletü'n-Necât* gibi aruz vezninin Remel bahrinde *Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün* kalıbıyla nazmedilmiştir. Yapılan nüsha karşılaştırmalarından elde edilen neticeye göre 1217 beyittir. *Vesîletü'n-Necât* ise 750 civarında beyitten oluşmaktadır. Esere, bizzat Şemsî'nin de belirttiği gibi

Cümle karnı seyr idüp nûr-ı Nebî
Geldi za târihi hem seksen yedi
987 (1579)'da başlamış ve

Nüh sad u heştâd u heştî târihin
Gurresinde hem rebîu'l-evvelin

Hamdülillâh kim tamâm oldı kitâb
Umaram Hak'dan ki ola müstetâb
Rebîu'l-evvel 988 (Nisan 1580)'de tamamlamıştır.

Şemseddin Sivasî *Mevlid*'i telif edişini özetle şu şekilde anlatmaktadır:[157] "Peygamberimize hizmet etmek maksadıyla kalbime mevlid yazmak fikri düştü. Çok sayıda mevlid yazılmış olmakla birlikte bunlardaki zorluk ve ihtilâf beni bu fikrimden nerede ise caydıracak olduysa da neticede kalemi, kâğıdı ve kitapları elime aldım. O sırada; "Ey yazmayı çok arzu eden, sana yardım edeyim mi?" şeklinde bir ses geldi. Bu ses doğuların ve batıların efendisinin sesiydi. Kalem ve kâğıtlar elimden düştü. Kalbime harâret çöktü. Başımı önüme eğdim ve ağladım. Namaz kılıp, salât ü selâm getirdim. Yüzümü Allah'a ve Resûl'üne çevirip, Peygamber'in istiğrak denizine daldım, uyudum. Bu hâlde kendimi Makâm-ı asgar'da ayakta duruyor gördüm. İlerde bir cemaat vardı ki, onlar Peygamberimiz ve ashabı idiler. Onlardan biri bana teveccüh etti. Zannederim o kişi Hz. Ali idi. Kucağında kokular saçan bir çocuk vardı. Hz. Ali: "Bunu al. Sana

Resûlullah verdi.” dedi. Sonra uyandım. Kalbim nûr, hikmet ve ilimle dolu idi. Yazmaya başladım. Allah Teâlâ bana mevlid husûsunda daha önce kimseye açılmamış kapıları açtı. ...”[158] buyurmuştur.

Şemsî, kendinden önce birçok mevlid nazmedildiğini biliyor ve bunları okuduğunu da imâ ediyor:

Gerçi dinilmiş kitâblar bî-idâd
Lîk her birinde var bin dürlü dâd

Hatta tıpkı Süleyman Çelebi *Mevlid*’i gibi Peygamberimiz’in dünyaya geldiği gece olan Mevlid kandilinde okunmasını da istiyor ve kendisine bu vesile ile hayır dua edilmesini arzu ediyor:

Tâ ki hayr-ıla cihânda yâd olam
Yılda bir kez yâd-ıla âbâd olam

Bunlardan anlaşıldığına göre Şemsî, Süleyman Çelebi *Mevlid*’ini tanımış ve okumuştur. Ancak, bu *Mevlid*’den faydalanmışsa da kullandığı dil, uslûb ve muhtevâ yönünden ekseriyeti itibariyle farklı bir mevlid meydana getirmiştir.

Mevlidlerde genel olarak yer alan hemen her faslın bitiminde içinde Hz. Peygamber’e salâtın bulunduğu tekrar beyitleri zikredilmektedir. Bu beyitler *Vesîletü’n-Necât*’ta...

“Haşre dek ger denilirse bu kelâm
Niçe haşr ola bu olmaya tamâm

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile eydin es-salât”
Şemsi mevlidinde ise

“Olmak istersen Habib’e âşinâ
Ver salâtı bul onunla rûşenâ”
şeklindedir.

Şemsî *Mevlid’i* şu fasıllardan meydana gelmiştir:

Tevhid (Giriş);
Fi Tevhidi’l-efal;
Kaside fi medhi’n-Nebiyyi ve ashabihi (s.a.s.) ;
Sebeb-i telif-i în kitab;
Ahlak-ı Nebi;
Âgâz-ı kitab;
Faslun fi siret-i nurihî (s.a.s.) ve alâ âlihî ve ashâbihî ve alâ aşîretihî ve ehibbâihî;
Hikayet-i münâsib-i hâl;
Faslun fi teşerrüfi’l-vâlidihî bi-nûri’n-Nebiyyi (s.a.s.);
Hikayet-i diğer fi fazlı’n-Nebiyyi (s.a.s.);
Faslun fi himmetihî fi hakkı ümmetihî (s.a.s.);
Faslun fi rızâihî (s.a.s.);

Faslun fi kemâlâtı Resulillâh sallallâhu teâlâ aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî;
Faslun fi seyri hazreti Resulillâh ila'ş-Şâmi aleyhi's-salâtü ve's-selam;
Faslun fi ahvâlihî kable'n-nübüvveti ve bedeiha (s.a.s.);
Faslun fi mevlûdi'l-mâneviyyi ve zuhûri nûrihi fi ümmetihi bi-hasebi'l-istidat ila yevmi't-tenad;
Münacat-ı Kâzıye'l-hâcât;
Kaside fi medhihi'l-kerim yani Resulillâh aleyhi's-selam;
Faslun fi mi'râcı Resul (s.a.s.);
Fi mi'râcihî;
Faslun fi seyrihi mine's-sidreti ila mâ-şaallâh;
Faslun fi esrâri'z-zâhiri leyleti'l-mi'râc (s.a.s.) ;
Faslun fi icâbeti'ş-şecereti li-davetihi;
Faslun fi hanini'l-cezi bi-firakihi ve teskinihi bi-vadihi (s.a.s.)
Faslun fi tekellümi'z-zibi'l-murai ve tergibihi'l-İslami;
Faslun mucizatihi'l-müteferrikati (s.a.s.);
Faslun fi hatimeti'l-kitab;

Süleyman Çelebi'nin mevlidinin kendisinden sonra yazılmış birçok mevlide tesir ettiği gerçeğine örnek olması bakımından bu mevlidle Şemseddin Sivasî'nin mevlidi arasında bir mukayese yapmak isabetli olacaktır:

Diğer mevlidlerde olduğu gibi Şemsî *Mevlid*'i ile Süleyman Çelebi *Mevlid*'i (Giriş, Sebebi telif, Veladet, Mirac, Mucizeler, Ahlakı Nebi) yediye yakın fasılla otuz civarı beyitte benzerlik göstermektedir. Benzerlik gösteren beyitlerden bir kısmı örnek olmak üzere aşağıya çıkarılmıştır:

Şemsî Lîk maksudum budur sizden hemîn
Bakmayalar aybuma ihvânı dîn

Süleyman Ç. Eksügüme kıldum uş ben itiraf
Her kim ehli lutf ola kıla muâf

Şemsî Fatihayla rûhumu şâd ideler
Kabrimün viranın âbâd ideler

Süleyman Ç. Her ki diler bu duada bulına
Fatiha ihsan ide ben kulına

Şemsî Durdı pes Âdem'de ol nûr sâl ü mâh
Sonra Havva alnına irdi çü mâh
Göçdi Havva'dan çü nûr-ı Mustafa
Kondı Şîs'ün alnına virdi safa

Süleyman Ç. Sonra Havva alnına nakl itdi bil
Durdı anda dahı nice ay u yıl
Şit doğdı ana nakl itdi buğur
Anuñ alnında tecelli kıldı nur

Şemsî Dogdı ol saatde ol hayrü'l-enâm
Dur ayaga kıl Habibe ihtirâm

Süleyman Ç. Dogdı ol saatde ol şâh-ı rusül
Kim anuñla buldı âlem izzeti

Şemsî Gördiler asnâmı olmış sernigûn
Yüzleri üzre düşüp olmış zebûn

Süleyman Ç. Ol gice hep putlar oldı sernigûn
Cânına şeytanın urıldı düğün

Öte yandan Süleyman Çelebi'de mevcut olup da Şemsî *Mevlid*'inde bulunmayan fasıllar da şunlardır: Hicret, Nasihat, Peygamber'in hastalığını beyan, Peygamber'in emri, Peygamber'in vefatı.

Şemsî, vezinde, tertibde ve mana bütünlüğünde hayli muvaffak olmuştur. Şemsî *Mevlid*'i, Süleyman Çelebi'ninkinden daha uzundur ve okuyucu ile dinleyiciye tesir etmesi bakımından da diğeri kadar müessir olamamıştır. İşte bundan dolayı onun kadar yayılmamış ve okunmamıştır. Buna rağmen Orta Anadolu ve Doğu'da Şemsî *Mevlid*'i hayli tanınmış ve mevlid kandillerinde tıpkı Süleyman Çelebi *Mevlid*'i gibi okunagelmiştir. Şemsî *Mevlid*'inin çeşitli baskıları yapılmıştır.[159] Ancak bu matbu nüshaların hiçbirisi de tam değildir. Asıl nüshadan çok eksiktir. Matbu olan bu kısımlar herhâlde mevlid ve toplantılarda okunan bölümler olmalıdır.

---

[153]. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

[154] *Hediyye,* 70b-71b; *Hülâsa,* 170a; *Tıbyân,* II, 211b; *Sefîne,* III, 348.

[155] - Abdülbaki Gölpınarlı Şemsiyye'nin bugün hâlen Mısır'da devam ettiğini, yaşayan bir tarikat olduğunu ileri sürmüştür ("Şemsiyye", *İA,* IV, 423). Mısır'da 1987'de bizzat yaptığımız araştırmalar neticesinde oradaki Şemsiyye'nin başka bir tarikat olduğu ve Şemseddin Sivasî'ninki ile ilgili bir tarafının olmadığı bugün artık anlaşılmış bulunmaktadır. Şemsiyye hakkında daha fazla bilgi için bk. Hasan Aksoy, *a.g.e.,* s. 55-64.

[156] *Hediyye,* 80b; *Tıbyân,* II, 215a.

[157] Bk. *Necm,* vr. 15a-b; *Mevlid (Sebeb-i telif).*

[158] Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâil el-Cûfî el-Buhârî, *el-Câmiu's-sahîh,* İtisam (Kitabü'l-ilm), 10.

[159] Yazma nüshaların ayrıntılı tavsifi için bk. Hasan Aksoy, *Şemseddin Sivasî (Hayatı, Eserleri) ve Mevlidi (Tenkidli Basım),* doktora tezi, İstanbul 1984, s. 67-73; Matbû Şemsî *Mevlid*'i nüshaları şunlardır: İstanbul 1286 (1870); İstanbul 1300 (1883); İstanbul 1307 (1890); Malatya'lı İbrâhim Zihni'nin tashih ve ilaveleri ile (yeri belli değil), 1328 (1912); İstanbul 1331 (1915); İstanbul, 24 sayfa taş basması (tarihsiz). Latin harfleri ile ise şu baskıları vardı: İstanbul (Maârif matbaası, el-Mevlûdu şerîf, içinde 70-95 arasında), 1947; (Ali Kâsım Kara Şemsî tarafından) Sivas (Kâmil matbaası), 1949.

Hâzâ Kitâbu Mevlidi'n-Nebî
***-salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem* - li'ş-Şeyh Şemsî**
Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.
-Rabbi temmim bi'l-hayr-

56 Ey Hüdâvend-i tüvânâ pâdişâh
Yirde gökde senden özge yok ilâh

57 Yoğ-iken eşyâyı îcâd eyledün
"Kün" didün vîrânı âbâd eyledün

58 Sakf-ı merfûı yaratdun bî-sütûn
Döşedün altına arzı fevk-ı nûn

59 Zîr ü bâlâ çün bezendi bî-kusûr
Birisine dön didün birine dur

60 Döndi gök emrünle tutdı yir karâr
Pes hüveydâ oldı leyl-ile nehâr

61 Çün bu kesret âlemi buldı vücûd
Vahdet-i zâtuna oldılar şuhûd

62 Şâhid-iken sana eşyâ her ne var
Bu acebdür kim olupdur perde-dâr

63 Fi'lüne ekvânı kıldun hoş nikâb
Nitekim evsâfuna fi'lün hicâb

64 Perdedür hurşid-i zâtuna sıfât
Nicesi derk ide ayn-i mümkinât

65 Pes gânîsin cümleden ey lâ-yezâl
Nisbet olmaz sana zıdd-ıla misâl

66 İns ü cinn ü vahş ü tayr-ıla hevâm
Hûn-i fazlundan doyarlar bi't-tamâm

67 Bâb-ı feyzünden dilerler ihtidâ
Aç ü muhtâcun-durur şâh u gedâ

68 Bir-durur sana Süleyman ile mûr
Gelseler dergâhuna gördükde zor

69 Cümlenün mescûdı sensin bî-riyâ
Sana lâyıkdur celâl ü kibriyâ

70 Nâtık u sâmit hep müsebbihdür seni
Cümle sâildür kapunda ey Ganî

Fî Tevhîdi'l-ef'âl

1 Zerreye fazlun irerse nâgehân
Tâir-i kudsî olur ol dem hemân

2 Ger bula bir zerre nûrundan meges
Eylemez Firdevs-i a'lâya heves

3 Lutfuna ger tuş ola bir kara taş
Bûse-gâh-ı halk olur ol gizlü fâş

4 Cümle eşyâdan zuhûr iden kemâl
Hep senündür ey Hüdâ-yı zü'l-celâl

5 Zîr ü bâlâda kamu hükmün revân
Kabza-i kahrundadur halk-ı cihân

6 Kimini büt-hâneden sıddık ider
Kimini arşdan sürüp zındîk ider

7 Kimisin irşâd-ıla ifzâla kor
Kimisin ifsâd-ıla ızlâla kor

8 Tâatından kimisin pür nûr ider
Kimisini fısk-ıla mağrûr ider

9 Enbiyâya kimisin ser-dâr ider
Arşına davet idüp sır-dâr ider

10 Redd olunmuşken kimin makbûl ider
Kimisini tâ-ebed mahzûl ider

11 Kimine ni'met virüp handân ider
Kimisini derd-ile giryân ider

12 Hep yerindedür işi yokdur halel
Fehm idimez lîk ashâb-ı ilel

13 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

14 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salavât bul anunla rûşinâ

Kasîde fî medhi'n-Nebiyyi ve ashâbihî salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Ey nübüvvet gülşenine bâğubân
Cennet oldı makdemünle bu cihân

2 Berd-i küfr-ile şitâ idi fusûl
Tal'atun burcı hamelden nâ-gehân

3 Ser-be-ser itdi cihânı nev-bahâr
Açılup verd-i maârif der-cenân

4 Andelîb oldu sahâbe her biri
Okudılar şir'atünden dâsitân

5 Virmek-içün hâr-ı küfre inhizâm
Çekdi sûsen gibi gâzîler sinân

6 Serdiler dîn ravzasına seccede
Eğdi boynın çün-benefşe âbidân

7 Kimisi çiğdem gibi benzi saru
Virdiler anlar riyâzetden nişân

8 Kimi sünbül-veş perîşân oldılar
Terk-i evtân eylediler mü'minân

9 Kimi nerges gibi dünyâdan gözin
Yumdılar oldılar anlar zâhidân

10 Revh u reyhân-ıla doldı bu zemîn
Sancağın çekdi emîr-i âşıkân

11 Leşker-i İslam yüridi fevc fevc
Aldılar Şâm u Irâk'ı sünniyân

12 Rabbenâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Şemsî'yi anlarla haşr it der-cinân

Sebeb-i te'lîf-i în kitâb
Hatemehu'llâhu bi'l-hayri ve's-savâb

1 Dâimâ dilden geçerdi bu hayâl
Kim koyam bu yolda ben de bir misâl

2 Ya'nî söyleyem o şâhun mevlidin
İşide evsâfını erbâb-ı dîn

3 Tâ ki hayr-ıla cihânda yâd olam
Yılda bir kez yâd-ıla âbâd olam

4 Yin-ile dükkân-ı attâr açıla
Bûy-ı ma'nîden cihâna saçıla

5 Söylene evsâf-ı gülzâr-ı habîb
Ola na'tinde bu bende andelîb

6 Şevk-ıla âşıkları hayrân ola
Sâgar-ı elfâz-ıla sekrân ola

7 Gerçi dinilmiş kitâblar bî-idâd
Lîk her birinde var bin türlü dâd

8 Lâyık olmışlar duâya her biri
Şâyed olam ben de anlardan biri

9 Bu azîmetle kalem aldum ele
Geldi birkaç beyti ol demde dile

10 Lîk oldı kalbüme ilhâm-ı gayb
Didi bana ey derûnı cümle ayb

11 Kim ola sen anı vassâf olasın
Ol şehün na'tinde arrâf olasın

12 Sana kim virdi icâzet gülşene
Kim el uzadursan anun verdine

13 Kuvvet-i nazm-ıla ger olsan fuzûl
Hâlet olmaz işiden olur melûl

14 Ger dilersen hâsıl ola bu merâm
Kıl teveccüh hazretine bi's-selâm

15 Ger icâzet virile destûr ola
Sözlerün hâlet virüp pür nûr ola

16 Olmaz-ısa ger icâzet sâkit ol
Rûzigârun gözle epsem sâmit ol

17 Çünki ilhâm oldı bana bu makâl
Düşdi destümden kalem dil oldı lâl

18 Diledüm pes aslı-la tutam işi
Ceybüme çekdüm başı dökdüm yaşı

19 Ravza-i sultâna yüz tutdum tamâm
Çok okıdum es-salâtü ve’s-selâm

20 Hâlümi i’lâm idüp dergâha ben
Yokluğum arz eyledüm ol şâha ben

21 Düşdüm istiğrâka buldum lezzeti
Gitdi benden hiss-i kevnî hâleti

22 İşbu hâl içre görürem nâ-gehân
Kendümi bir tâk öninde ol zamân

23 Oturur ol suffe içre Mustafa
Nûr-ı vechi âleme virmiş safâ

24 Şem’-i cem olmuş yine ashâbına
Can fedâ olsun ana ahbâbına

25 Sâha-i lutfına çün buldum mecâl
Şerm-ile itdüm cenâba arz-ı hâl

26 Muntazır oldum bu dem eltâfına
Pes işâret eyledi etrâfına

27 Nerdübândan indi bir kimse hemân
Sundı bir tıflı elüme ol zamân

28 Didi Hazret sana virdi bunı al
Okı bu tıflun elinden kutlu fâl

29 Tıfl-ı ma’nidür sana oldı nasîb
Kokula bu gonceden bûy-ı Habîb

30 Bağruma basdum o tıflı şâd olup
Kendüme geldüm o dem âbâd olup

31 Hamdü li'llâh kim bana feth oldı bâb
Tâ'ir-i kuds oldum olmuşken zübâb

32 Zâğ-iken tûtî lisân oldum yine
Telh iken şîrîn-zebân oldum yine

33 Çün elüme girdi miftâh-ı künûz
Gülşen-i evsâfa yol buldum henüz

34 Lîk maksadum budur sizden hemîn
Bakmayalar aybuma ihvân-ı dîn

35 İtmeyeler nâveg-i ta'na nişân
Şefkat-ila olalar gevher-fişân

36 Fâtihayla rûhumı şâd ideler
Kabrimun vîrânın âbâd ideler

37 Yâ İlâhî rahmet eyle sen ana
Vâlideynüm dahı ihvânum ana

38 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

39 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

40 Söyleğil ey andelîb-i hoş-nevâ
Vir bize şâh-ı hicâzîden nevâ

41 Ma'ni gül-zârına çün buldun sebîl
Hoş akıt dilden zülâl-i selsebîl

42 Ol nübüvvet goncesinden aç dehân
Neşr ola bu âleme ıtr-ı nihân

43 Tâ mutayyeb ola rûh-ı âşıkân
Vecd ü şekva gele ol-dem sâdıkân

44 Sâğâr-ı elfâzı sun tâliblere
Nukl-i nakli hâzır it câliblere

45 Meclise çek bir simât-ı mâ-hazar
Sözüni söyle müfîd ü muhtasar

46 Kıl tevekkül şöyle cem it hûşunı
Tıfl-ı ma'nîden yana tut gûşunı

47 Sen anı di her ne kim telkîn ider
Kim anı ehl-i safâ tahsîn ider

48 Tut kulak evsâfına ey yâr-ı dîn
Bilesin kimdür o fahrü'l-mürselîn

49 Gerçi son geldi odur hatmü'r-rüsül
Sûsen ü sünbül sonında geldi gül

50 Cümle-i ezhâra çün gül oldı şâh
Her kaçan gelse hem oldur pâdişâh

51 Bu ayândur evvel ebced okınur
Sonra andan Fâtiha ol bahr-i nûr

52 Enbiyâ ebceddür Ahmed Fâtiha
Naks olur mı ger olursa hâtime

53 Ger kevâkib sonına doğar güneş
Lîk anunla münevver cümle ferş

54 Evvel esmâ sonra ma'nîdür gelen
Bunı fehm ider bu ma'nâdan bilen

55 Enbiyâ esmâ Muhammed ma'nîsi
Ma'nîyi bildünse şâhum ko sesi

56 Rahmeten li'l-âlemîndür Mustafa
Hem şefîu'l-müznibîndür Mustafa

57 Şârih-i sadrı anun Allâh iken
Râfi'-i zikri anun ol Şâh iken

58 Kim ola Şemsî anı meddâh ola
Tâ meğer avnı anun Fettâh ola

59 Zülfini "*Ve'l-leyl*" hoş tefsîr ider
"*Ve'd-duhâ*" ruhsârını ta'bîr ider

60 "*Sûre-i Yâsîn*" ider ana kasem
Kim sen oldun ol Rasûl-i muhterem

61 "*Kum fe enzir*"[160] dür berât-ı daveti
N'ola tutarsa cihânı heybeti

62 Hüccetün "*vallâhi ya'lem*" dür şehâ
Ana şâhiddür hitâb-ı "kul kefâ"

63 Hayf ola vasfun senün gâfillere
Bu sezâdur söylene kâmillere

64 Sicn-i unsurda şu kim mahbûs ola
Ana bu ulvî kaçan mahsûs ola

65 Âlem-i sifle mukayyed bî-basar
Âlem-i ıtlâka eyler mi nazar

66 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

67 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Ahlâk-ı Nebî

1 Çünki destûr-ıla girdün gül-şene
Söyle ahlâkından ey şeydâ yine

2 Haste-i câna şifâdur midhati
Dü cihânda yeğdür ednâ himmeti

3 Saç dehânun şîşesinden hoş gül-âb
Nâfe-i dilden yayılsun müşk-i nâb

4 Sözleri her derde kânûnu'ş-şifa
Kim tutarsa bula sıhhatla safâ

5 Ger murâdunsa cihânda ihtidâ
Gel bugün ahlâkına kıl iktidâ

6 Zâtı Mahbûb-ı Hüdâ hulkı azîm
Adı Mahmûd ü Muhammed hem rahîm

7 Fakr-ıla cûd ü sehâ idi işi
Bâtıla itmezdi hergiz cünbüşi

8 Hayr işe "*lâ*" dimedi ol hande-rû
Bitürürdi kim gelürse yalvaru

9 Sanusı hep hayr idi a'dâsına
Var kıyâs it niçe-di ahbâbına

10 Hoş güleç yüzlüydi gam tutmaz-ıdı
Kakıyup kimseye kaş çatmaz-ıdı

11 Gamlular görse yüzün ferhân-ıdı
Ağlayu gelen ana handân-ıdı

12 Kakımazdı kimseye dünyâ içün
Kındururdı dâimâ ukbâ içün

13 Sabr iderdi kendüye olsa ezâ
Yâ sükût-ıla yâhûd hüsn-i edâ

14 Karşulamazdı anı düş-nâm-ile
Çağırurdı her birin hoş-nâm-ile

15 Gelseler özr-ile sonra nâdimîn
Hoş kabûl eylerdi fi'l-hâl ol Emîn

16 Hemm-i dünyâ-y-ıla hergiz yetmedi
Gamm-ı ukbâ hiç dilinden gitmedi

17 Levh ü lu'ba virmedi kat'â rızâ
İtmemişdi tıfl-iken ol murtazâ

18 Söylemezdi hergiz ol zâyi' kelâm
İlm ü hikmet söyler-idi ve's-selâm

19 Ger mizâh itse iderdi şer-ile
Hâtırına tâ ki vahşet gelmeye

20 Günler olurdı ki yimezdi taâm
Yir ü gök miftâhı eldeyken tamâm

21 Arpa unını eletmezdi o şâh
Hoş mübarekdür diyü yirdi o mâh

22 Her mübâhı yirmez-idi yir-idi
Kul olana bu da çokdur dir-idi

23 Tiz dururdı itse davet bir gedâ
Şâh-ı kevneyn iken ol nûr-ı hüdâ

24 Yir-idi her ne getürse ol fakîr
Anı öğerdi nefîs ü ger hakîr

25 Eyler-idi anda çok hamd ü senâ
Bize de vir bu hisâli Rabbenâ

26 Hasteler sorup iderdi ta’ziyet
Uluya hürmet kiçiye merhamet

27 Hükm içinde bir-idi hâs-ıla âm
Gösterürdi anda adl-ıla kıyâm

28 Kimseye itmezdi hiç meyl-ile zûr
Ger ana gelse Süleyman-ile mûr

29 Meskenet ehline hoş gam-hâr-ıdı
Dâimâ fakr ehline hem-vâr-ıdı

30 Giyer-idi hem tevâzu’la abâ
Dir-idi ehl-i abâya merhabâ

31 Dâimâ îsâr-ıdı kârı anun
Vakf-ıdı fakr ehline varı anun

32 Virmedi dînâr u dirhem ana hem
Tîz giderdi gelse destine ne gam

33 Sadr-ı pâki gıll u gışdan pâk-idi
Gönli alçak menzili eflâk-idi

34 Kendüye kemlik iden küstâhına
Özr iderdi yalvarup Mevlâ’sına

35 Dir-idi ey Rabb-i dânâ-yı afû
İtmez-idi bunı ger bilseydi bu

36 Nefsi içün komadı taş üzre taş
Hak işinde kor-ıdı taş üzre baş

37 Sığar-ıdı her yetîmün başını
Dest-i lutf-ıla silerdi yaşını

38 Menbai’l-âdâb-ıdı ol hayr-i nâs
Ululanmazdı giyerdi hem palâs

39 Şâh-iken kevneyne geymezdi harîr
Kaçmasun benden diyü her bir fakîr

40 Gönli alçak idi kendi âli-şân
Virüridi “*kâbe kavseyn*”den nişân

41 Gitmez-idi hiç vudûsuz bir yere
Yatmaz-ıdı hem vudûsuz pistere

42 Az uyurdı gice ol mi’mâr-ı dîn
Siyyemâ vakti’s-seherde ol Emîn

43 Gönli Mevlâ’sında dilde Rabbenâ
Geh dua iderdi Hakk’a geh senâ

44 Gel nazar kıl bu hisâle sen dahi
Bizde var mıdur birisi ey ahî

45 Çünki öykünmeyesin ol hâna sen
Nicesi ümmet olursın ana sen

46 Ger bu söz dinile tâ yevmü’l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

47 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Âgâz-ı Kitâb

1 Söyle ey gûyende-i esrâr-ı Hak
Çün tulû’ itdi sana envâr-ı Hak

2 Kenz-i mahfînün dilidür bu zebân
Depret anı kim demidür bu zamân

3 Okı seyrinden ol a’lâ serverün
Ol hümâ-yi kuds ü ol cân-perverün

4 Nireden geldi niye geldi o şâh
N’eyledi yâ kanda dolandı o mâh

5 Hoş iyân it bize sözün aslını
Kıl mübeyyen faslını vü vaslını

6 “*Küntü kenz*”ün mahzeninden feth-i bâb
Eyleyüp tâliblere kaldur nikâb

7 Bu hazâin dürlerinden kıl nisâr
Bî-nevâ alsun nevâle sad hezâr

8 Söylegil şîrîn kelâm-ile nükât
Senge çalsun kûzerin kand-ı nebât

9 Kanda kim sultân-ı kevneyn ola yâd
Düşe her hüsn ehline anda kesâd

10 Bûy-ı zülfünden yiter bize hemîn
Bitmesün sünbül benefşe der-zemîn

11 Sâye-i tûbâsı besdür ümmete
Düşmesün serv ü sanevber zahmete

12 Söyleyen mevlûdı şâhun mağzını
Açmasun tûtî vü bülbül ağzını

13 Bu sözün katında sıyt-ı bülbülân
Pîşe-i cehl içre sıklıkdur hemân

14 Dinle benden söze âgâz ideyin
Evc-i ma’nî içre pervâz ideyin

15 Vahdet-i mahzında iken ol İlâh
Yoğ-ıdı bu fevk u taht u kûh u gâh

16 Bahr-i vahdetdeydi ol dürr-i yetîm
Yoğ-ıdı kesretden âvâz ey selîm

17 Vahdet-i zâtında idi hep şu’ûn
Dahı munzam olmamışdı kâf u nûn

18 Yoğ-ıdı evsâf-ı esmâdan nişân
Dinlegil anun zuhûrından beyân

19 Âşıkı yoğ-ıdı ma’şûk var-idi
Andelîbi yok aceb gül-zâr-idi

20 Diledi ol Hayy u Kayyûm u Kadîr
Ol tüvânâ ol Kerîm ü ol Münîr

21 Ol şuûnı birbirin izhâr ide
Vahdetine her biri ikrâr ide

22 Düzile bu sâfilât ü âliyât
Hâsıl ola cümle emr-i mümkinât

23 Yaşana dükkân ü bâzâr açıla
Her taraf bir neva gül-zâr açıla

24 Sonradan gele bu şehrün hocası
Ya’nî insân-ı mükerrem nicesi

25 Kimisi tâlib kimi dellâl ola
Bey’ u bâzâr ola bir hoş hâl ola

26 Bu metâı sanma kettân ü harîr
Bu metâ-ı ma’rifetdür ey zarîr

27 Bu ticâret-çün gelüpsin ey hoca
“*Mâ halektü’l-cinne*”[161]den okı hica

28 Ger bu söz dinile tâ yevmi’l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

29 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

30 Çün bilinmek diledi Ol pâk zât
Ya’nî zâtından zuhûr ide sıfât

31 Rûh-ı pâk-i Ahmedî mir’ât ola
Mazhariyetde bu hem bi’z-zât ola

32 Buna mazhar ola ayn-ı mümkinât
Biline “*el-hakku minnî* ”den nükât

33 Yaradılmamışdı eşyâdan vücûd
Pes temevvüc eyledi deryâ-yı cûd

34 Yemm-i cem’a çün irişdi bu eser
Sâhil-i farka bırakdı bir güher

35 Bir güherdür ol ki nûr-ı kibriyâ
Âşikâre olur andan ibtidâ

36 Ahmed’ün nûrını evvel kıldı var
Zât-ı nûrından okurdı Kirdi-gâr

37 Çünki nûr-ı Ahmedî buldı vücûd
İtdi ol dem Rabbi’sine beş sucûd

38 Beş sucûdı bize oldı beş namâz
Nâzı kogıl beş namâzı it niyâz

39 Rûh-ı Ahmed’den de rûh-ı enbiyâ
Yaratıldı cümleten buldı ziyâ

40 Enbiyâ ervâhı çün buldı zuhûr
Evliyâ ervâhı andan aldı nûr

41 Evliyâ rûhından oldı mü'minûn
Böyle zâhir oldı sırr-ı kâf u nûn

42 Rûh-ı mü'minlerden oldı âşıyân
Âşıyandan zâhir oldı kâfirân

43 Yaradıldı rûh-ı kâfirden nifâk
Ya'nî ervâh-ı münâfık oldı çâk

44 Gel teemmül eyle işbu san'ati
Kesrete geldükçe artar zulmeti

45 Bu misâli görki gitsün iştibâh
Nûr-ı âteşden olur dûd-ı siyâh

46 Rûh-ı insânîden ervâh-ı melek
Yaradıldı tâki zeyn oldı felek

47 Anun ervâhından oldı cinniyân
Cinnilerden oldı hep şeytâniyân

48 Âlem-i ervâhdan itdi iş güzer
Oldı bu milk ü melekût ser-be-ser

49 Hem nebâtât ü maâdin oldı var
Unsıriyyât oldı dahı âşikâr

Faslün fî sîret-i nûrihi sallallâhu aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî ve alâ aşîretihî ve ahibbâihî

1 Çünki oldı yir ü gök emri tamâm
Diledi ol Hayy ü Bâkî lâ-yenâm

2 Taht tamâm oldı ana sultân gele
Mülk yaşandı pes ana bir hân gele

3 Pes yaratdı Âdem'i Perverdi-gâr
Tâki maksûd ola andan âşikâr

4 Mustafa nûrını ol Hayy ü Kadîr
Âdem'ün alnında kıldı müstetîr

5 Okudı ol nûr-ı hak hamd ü senâ
Virdi düpdüz âleme hüsn ü behâ

6 Didi Âdem kim-durur yâ Rab bu nûr
K'itdi cebhem üzre behcetle zuhûr

7 Didi Hak nûr-ı habîbümdür yakîn
Ahmed ü Mahmûd ü hatmü'l-mürselîn

8 Mebde-i kevneyn olan budur tamâm
İbtidâdan tâ bulunca ihtidâm

9 Âleme bu nûr-ile virdim ziyâ
Pes bu nûr-ile bulan bulur behâ

10 Hep tufeylîdür bunun eşyâ kamu
Dostına cennet adûsına tamu

11 Durdı pes Âdem'de ol nûr sâl ü mâh
Sonra Havvâ alnına irdi çü-mâh

12 Göçdi Havvâ'dan çü nûr-ı Mustafa
Kondı Şîs'ün alnına virdi safâ

13 Göçdi menzil menzil ol nûr-ı hüdâ
Cismine vü rûhına cânum fedâ

14 Nire kim kondı karâr itdi o nûr
Gamı gitdi buldı behcetle surûr

15 Zîrâ ol devlet hümâsıdır i şâh
Kime salsa sâye eyler pâdişâh

16 Böyledür nakl-i sahîh içre haber
Hıfz idüp ol nûrı hoş Rabbü'l-beşer

17 Kankı sulb u rahme kim kondı o nûr
Bulmadı şirk ü zinâ anda zuhûr

18 Seyr idüp aslâb-ı tâhirden o şâh
Tâhirât erhâmına kondı çü-mâh

19 Kondı Abdullâh'a tâ nûr-ı Nebî
Kim odur ol şâh-ı kevneynün ebi

20 Durdı alnı üzre gösterdi nişân
Ehl-i Mekke cümlesi gördi ıyân

21 Kim ki görürdi anı bî-ihtiyâr
Âşık olurdı hemân ol bî-karâr

22 Nice olmasunlar ana müşteri
Kim Cenab-ı Hak sever ol serveri

23 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur olmaya bir harfi tamâm

Hikayet-i münâsib-i hâl li-Abdillâhi'bni Abdilmuttalib

1 Gördi bir hâtûn anun bir kez yüzin
Var-iken anda cemâl-i mâh-ı dîn

2 Çün yüzünde gördi ol nurdan ziyâ
Yırtdı iffet perdesin gitdi hayâ

3 Kendüyi arz itdi Abdullâh'a ol
Didi Abdullâh ana yiründe ol

4 Ger murâdunsa zinâ çün ey degâ
Başa gitmek olur ol olmaz revâ

5 Ger helâl vechi-le olmaksa murâd
Dur yiründe tîz gelem ey hoş-nihâd

6 Tîz yüğürdi hânesine ol hümâm
Âmine tapusına virdi selam

7 Kim Rasûl'ün olacakdur anesi
Bu sadefdür ol anun dür-dânesi

8 Çünki Abdullâh'ı gördi nûr-ıla
Düşdi pes mihr-i mahabbet cânına

9 Gâlib oldı rûhına nûr-ı Rasûl
Tâlibi cem' oldı vü buldı vusûl

10 Düşdi ol sâatde nîsân-ı kerem
Ol sadef cevfine oldı muhterem

11 Katre iken oldı pes dürr-i yetim
Dürretü't-tâc oldı ol misl-i adîm

12 Anesine itdi çün nûr intikal
Buldı Abdullâh cebîninden zevâl

13 Tiz yüğürdi va’desine ol kerîm
Buldı ol hâtûnı ol yirde mukîm

14 Didi geldüm va’deye virgil cevâb
Didi hâtûn ana ey merd-i savâb

15 Sen değildün va’de itdüğüm kişi
Ol güzeldi kanı anun cünbüşi

16 Var-idi anun yüzinde bir ziyâ
Ol ziyâya cân-ıla başum fedâ

17 Gitmiş ol nûr şimdi senden neyledün
Anı kankı yirde zâyi’ eyledün

18 Didi ehlüm katına vardum bu dem
Didi ol devlet anun-mış ben n’idem

19 Ben o nûra âşık-ıdum ey cüvân
Çünki gitmiş var işüne sen hemân

20 Sanma kim ter-dânem olam ey selîm
Kim benem iffet harîminde mukîm

21 Çok-durur böyle hikayet bî-şümâr
Söylenürse söz uzar bulmaz karâr

Faslün fî teşerrüfi vâlidihî bi-nûri’n-Nebiyyi salla’llâhu aleyhi ve sellem

1 Anesi rahmine düşti çün o nûr
İtdi hoş hâletle vechinde zuhûr

2 Hastalar görse anı olurdı sağ
Gamlular gamından eylerdi ferağ

3 Görse a’mâyı bulurdı rûşinâ
Ümmeti-sen ol anunla âşinâ

4 Gün-be-gün hûb oldı ol hayrü’n-nisâ
Çün anun rahmindedür hayrü’l-verâ

5 Kutlu fâlı-la açıldı tal’ati
Mekke’nün içine düşdi şöhreti

6 Kim Ebû Tâlib gelini Âmine
Düşeli bu nutfe anun rahmine

7 Artdı hüsn-ile bahâsı dem-be-dem
Oldı bu halk içre gâyet muhterem

8 Buldı erkekle dişi andan sürûr
Kim ola rahmindeki ol ayn-ı nûr

9 Kankı sâatda doğa ol tıfl-ı pâk
Ana canlar cism ü yüzler ola hâk

10 Diyü ohşarlardı ol tıflı müdâm
Dahı doğmadın görün zî-ihtirâm

11 Gökdeki günden Ebû Tâlib anı
Sakınurdı bekleyüp ol gül-şeni

12 Kim nübüvvet gonçesi anda bite
Bûy-ı ma'nî âlemi düpdüz tuta

13 Ol sadef üstüne ditrerdi dilim
Tâ selâmetle doğa dürr-i yetîm

14 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Hikayet-i dîger fî fazli'n-Nebiyyi salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Dinlenüz benden bunı ey dostân
Tâ ki nakl idem bir a'lâ dâsitân

2 Kim bilesiz kimdür ol sultân-ı dîn
Cümle ilmün mahzeni ol hân-ı dîn

3 Çün yaratıldı zemîn ü âsümân
Yirler alçak gökler a'lâ sâye-bân

4 İtdi gök yire hakâretle nazar
Didi ana ey zemîn-i muhtekar

5 Nice a'lâdur benüm gör hilkatüm
Dahı nûrânî olupdur hilatüm

6 Hilkatün alçak senün rûyun siyâh
Hisset-i tab'ı-la olmışsın tebâh

7 Bendedür rûhâniyân kerrûbiyân
Sendedür hep fâsıkân ü âşiyân

8 Gerçi nimetler ider senden zuhûr
Lîk bendendür ana hep neşv ü nûr

9 Bitmez-idi sende benden yağmasa
Çeşmeler akmazdı benden inmese

10 Bendedür yıldızlar-ile âfitâb
Benden iner sana nûr-ı mâhitâb

11 Benden irmese sana nûr-ı ziyâ
Tâ ebed zulmetde idün bî-mirâ

12 Bendedür seyyâre ile sâbitât
Benden inmişdür yire hem beyyinât

13 Benden inmeseydi âyât-ı kitâb
Cehl-i küfr-ile olaydın sen harâb

14 Bendedür cümle melâik bî-kusûr
Hakk'a tâat üzredürler bî-fütûr

15 Kimisi sâcid kimi kâim-durur
Her neye me'mûr ise dâim-durur

16 Ekseri fısk ehlidür sükkânınun
Bil metâın neydüğin dükkânınun

17 Arş ü kürsî bendedür levh u kalem
Kankısı var söyle sende tâ bilem

18 Yir işitdi bu hitâbı oldı lâl
Hacletinden sâkit oldı gitdi kâl

19 Hüccet-ile sâbit oldı ihtikâr
Meskenet bâbında pes tutdı karâr

20 İtdi yir alçaklığına i'tirâf
Gör neler virdi ana ol Rabb-i âf

21 Ol zamân irdi ki ol nûr-ı kıdem
Bu zemînün üstine basa kadem

22 Yir ü gök ehline düşdi gulgule
İrdi hamd-ile senâsı her dile

23 Müzd irişdi bu cihâna ser-be-ser
Yir yüzine konar ol hayrü'l-beşer

24 Pes hitâb itdi o dem Rabb-i muîn
Muştılıkdur sana ey arz-ı mehîn

25 Meskenetle çünki itdün iftikâr
Bana hoş geldi sükûtun olma zâr

26 Sana bir izzet müyesser eyledüm
Sana bir devlet mukadder eyledüm

27 Kim müyesser olmadı hiç kimseye
Ne semâvât ü ne arş ü kürsiye

28 Ol habîbime sen olursın mekân
Kim anun-çün oldı emr-i "*kün-fekân*"

29 Yok-durur halkımda andan muhterem
Mebde-i halkumdur ol kân-ı kerem

30 Olmasa ol yaradılmazdı felek
Olmaz-ıdı ins-ile cinn ü melek

31 Arş u kürsî bunun-içün oldı var
Anun-içün oldı eşyâ âşikâr

32 Lutf-ı rûzından güneş bir lem'adur
Fazl-ı leylinden kamer bir şem'adur

33 Ol habîbüm eşiğinde rûz u şeb
İki çâkerdür yilerler bâ-edeb

34 İzzeti bâbından anun âfitâb
Bir kalaylu mıh başıdur der-hisâb

35 Nisbet olsa nakd-i fazlına kamer
Bir muzahref akçedür anla haber

36 Bu saâdet sana besdür ey zemîn
Kim yakîndür sana konar ol Emîn

37 Ol senün üstinde ider daveti
Kim gerü sana olısar avdeti

38 Ol senün üstünde kılısar namâz
Ol senün üstünde bulur izz ü nâz

39 Ol senün zahrında idiser gazâ
Bulısardur sende ol ni'me'l-cezâ

40 Dikiserdür sende İslam sancağın
Bulısardur sende İslam revnakın

41 Ümmet olısar ana hayrü'l-ümem
Ana ensâr olısar ehl-i himem

42 Yapısardur sende ol mi'mâr-ı dîn
Bi't-tamâm İslam binâsını metîn

43 Günde beş kez sende okunır ezân
Kılısardur beş namâzı ba'd-ez-ân

44 Gök işitdi bu cevâbı itdi reşk
Ebr-i gamdan anun-içün dökdi eşk

45 Bu sebebden gamma düşdi âsümân
Ana rahm idüp didi ol Müsteân

46 Ey mahall-i akzıyem çekme nedem
Ol habîbüm sana da basar kadem

47 Anı davet eyleyem mi'râc ide
Yümn-ile eflâkümi minhâc ide

48 Bu haberlerden ne duydun ey cüvân
Anladun mı kimdür ol fahr-ı cihân

49 Hâk-i na'line çeker arş iştiyâk
Sen niçün yolında çekmezsin şikâk

50 İttibâ' it sünnet-i garrâsına
Sıdk-ıla gir şir'at-i ulyâsına

51 Tut tevâzu' dâmenin misl-i zemîn
Hubb-i Ahmed ola sadrunda hemîn

52 Meskenetle gör ne izzet buldı hâk
Kibr-ile ırzun libâsın itme çâk

53 İzzete irdi mehîn-iken zemîn
İzzet ehli kibr-ile olur mehîn

54 Ger bu söz dinile tâ yevmü'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

55 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

56 Başla söze söyle bir şîrîn makâl
Tûtî vü bülbül ola ol söze lâl

57 Cem' olupdur bunda çün âşıkları
Muntazırdur ol şehün tâlibleri

58 Söyle ol fahr-ı cihânun mevlidin
Nice geldi bunda ol mi'mâr-ı dîn

59 Yak vücûdun micmerinde hoş buhûr
Ol kokudan bula dîn ehli sürûr

60 Saç dehânun şîşesinden bir gül-âb
Tâ demünden revnak alsun müşk-i nâb

61 Vir bize şîrîn haberden tayyibât
Tâ bile mikdârını kand-ı nebât

62 Hem suna zerrîn kadeh peymânesi
Ola ol nev-goncenün âvâresi

63 Çün yakîn oldı ki ol mehrû doğa
Matlaından zâhir oldı şa'şaa

64 Anasından itdi ol envâr sutû
Nitekim şems öyledir kable't-tulû

65 Gelmedin âlemlere virdi ziyâ
Gör nice rahmet-durur ol-Mustafa

66 Bu cihâna düşdi pes sıyt u sadâ
Kim bu gice doğar ol şems-i hüdâ

67 Cennet içre irdi rıdvâna haber
Kim anı zeyn eyleye ol ser-te-ser

68 Hem cehennem mâlikine irdi bu
Heybetin ref' eyleyüp örte tamu

69 Bu gice irsün şeyâtîne rucûm
Çıkmayup göklere çeksünler hümûm

70 Bu gice hem bütler olsun ser-nigûn
Hâlini bilsün o kavm-i müşrikûn

71 Âmine hâtûn dir ol hayrü'n-nisâ
Ol gice kim doğdı ol hayrü'l-verâ

72 Dir-idi taş hem ağaçlar merhabâ
Merhabâ ey fahr-i âlem merhabâ

73 Merhabâ ey âsî ümmet melcei
Merhabâ ey nûr-ı âlem merhabâ

74 Merhabâ ey server-i dünyâ vü dîn
Merhabâ ey fahr-i âlem merhabâ

75 Âsitânundan umarlar hep atâ
Müznib ü mağfûr-ı âlem merhabâ

76 Hazretünle iriserler kurbete
Ey niçe mehcûr-ı âlem merhabâ

77 Yümn-i îmân-ile çok ehl-i şakâ
Olısar mesrûr-ı âlem merhabâ

78 Niçeler büt-hâneden sıddîk ola
Keşf ola mestûr-ı âlem merhabâ

79 Ey aceb büt-hâne iken niçe beyt
Olısar mescûd-ı âlem merhabâ

80 Makdemünle bulısar berd-i yakîn
Küfr-ile mahrûr-ı âlem merhabâ

81 Sâye-i lutfunla niçe hâmilîn
Olalar meşhûr-ı âlem merhabâ

82 Sana tâbî' olmayan gerden-keşân
Olısar makhûr-ı âlem merhabâ

83 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

84 Didi hem bir kimse virdi hoş selâm
Görmedüm yüzini söylerdi kelâm

85 Kim bu gice doğısar bir tıfl-ı pâk
Pâyine ruhsâr-ı şehler ola hâk

86 Mâye-i devletdür ol sultân-ı dîn
Sâye-i izzet-durur ol hân-ı dîn

87 Muştılık senden doğar ol tıfl-ı cân
Gelmesine muntazır kerrûbiyân

88 Adını anun Muhammed koysalar
Ana cândan hizmet itsün dâyeler

89 Mazhar-ı Hak'dur o tıfl-ı nâzenîn
Ana hâdim ola Cibrîl-i emîn

90 Gitdi ol kimse girü feth oldı bâb
İki hâtûn geldi misli âfitâb

91 Birisi Meryem birisi Âsiye
İtdiler rıfk-ıla bana tehniye

92 Didiler devletlü başun var-ımış
Tâliun mes'ûd ü bahtun yâr-ımış

93 Kim doğar senden o fahrü'l-enbiyâ
Zulmet-iken bulısar âlem ziyâ

94 Çün yakîn oldı gele ol yârı dîn
Ohşadılar anı dahı gelmedin

95 Pes harâret gâlib oldı cânuma
İkisi oturdı iki yanuma

96 Virdiler bir kâse ile şerbeti
İçdüm andan ben zülâli hikmeti

97 Nûra gark oldum anı içdükde ben
Râhat oldum çekmedüm hergiz mihen

98 Geldi bir murg-ı ilâhî ol zamân
Arkamı sığadı oldum şâdumân

99 Doğdı ol sâatda ol hayrü'l-enâm
Dur ayağa kıl habîbe ihtirâm

100 Talaa'ş-şemsü alâ hayri'l-ümem
Kad tevellâ hâriben minhâ'z-zulem[162]

101 Ebşirû uşşâka nûri'l-Mustafa
Ve'rkusû li'llâhi yâ ehle'l-himem[163]

---

[160] “Kalk da uyar.” Müddessir, 74/2.

[161] Zariyat, 51/56.

[162] Güneş, karanlıklardan dönüp kaçarak ümmetlerin en hayırlısının üzerine doğdu.

[163] Mustafâ’nın nurunu âşıklara müjdeleyin ve ey himmet ehli siz de Allah için semâ edin.

Faslun fî himmetihî hakkı ümmetihî salla'llâhu aleyhi ve sellem

1 Âmine hâtûn dir ol hayrü'n-nisâ
Çünki yire düşdi ol hayrü'l-verâ

2 Bakdum anun hey'etine ol zamân
Secdeye varmış o nûrü'l-müsteân

3 Kulağum ağzına urdum dinledüm
Himmetini gördüm ol dem ağladum

4 Yalvarup mevlâsına dir yâ Ganî
Çün anâ iklîmine saldun beni

5 Bana bağışla bu âsî ümmeti
Çekmeyem tâ rûz-ı ferdâ kürbeti

6 Ümmet-isen anla ey ehl-i basar
Bu söze insâf-ile eyle nazar

7 Doğdığı dem yokladı ol ümmetin
Sen anar mısın hiç anun sünnetin

Faslun fî irhâsâtihî hazreti Rasûli'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem fî hikayeti'l-mübeyyen

1 Dinle benden bunı ey ehl-i riyâz
Bu sözi nakl itdi Reyhânü'l-ıyâz

2 Ol gice kim doğdı ol sultân-ı dîn
Ol kerâmet ma'deni ol hân-ı dîn

3 Ehl-i şirke îd-idi hem ol gice
Tut kulak benden yana diyem nice

4 Âdeti-di anlara ol kavm-i âk
Varalar büt-hâneye bi'l-ittifâk

5 Bütlere secde vü kurbân ideler

Her biri ta’zîm ü ihsân ideler

6 Pes bu âdet üzre ol cemm-i gafîr
Vardılar büt-hâneye bi’se’l-aşîr

7 Gördiler esnâmı olmış ser-nigûn
Yüzleri üzre düşüp olmış zebûn

8 Pes bunı gördükde efgân itdiler
Gayret-ile yüreği kan itdiler

9 Yüğrüşüp kaldırdılar ol bütleri
Hâli üzre çün kodılar anları

10 Yüzleri üzre yıkıldılar yine
Def’i kaldırup kodılar yirine

11 Tutmayıp yerinde esnâm-ı şirâr
Yüzleri üzre yıkıldılar se bâr

12 Çün bu hâli gördi küffâr-ı Kureyş
Birbirine hep didiler eyş ü eyş

13 Didiler ol demde ey esnâmımuz
Hep fedâdur size cân ü mâlımuz

14 Ey aceb bizden mi oldı bu kusûr
Yoksa bir gâlib size itdi mi zûr

15 Bizden oldı-sa kanı afv ü kerem
Kim bizi yakdı bu dem nâr-ı nedem

16 Gayrıdan oldı-sa ger bu mekr-i şûr
Kanı tanrılıkda kuvvet kanı zûr

17 Kanı heybet kanı gayret kanı nâm
Âlem içre oldunuz rüsvây-ı tâm

18 Bu sözi dirken bular ey muktedâ
Geldi esnâm içre hâtifden nidâ

19 K’ey cehâlet vâdîsinde hâimûn
V’ey dalâlet mertaında sâimûn

20 Kim bu gice doğdı ol mi’rât-ı zât
Doymadı nûrına Uzzâ-ıla Lât

21 Şark u garba kanda kim irdi bu nûr

Bütleri düşdi yüzin buldı fütûr

22 Bu gice kim doğdı bunda tıfl-ı pâk
Sînesi cümle mülûkun oldı çâk

23 Korkı düşdi cümle küffâr içine
Düşdi âteş san alef-zâr içine

24 Bu gice âteş-perestün odları
Söyünüp sındı fezâdan odları

25 Sâve’nün şehrinde ol bahr-i sağîr
Kanda var-ıdı kelîsâlar şehîr

26 Çünki deryâ-yı ulûm itdi zuhûr
Yire gavr oldı o deryâ oldı şûr

27 Çatladı Kisrâ’nun eyvânı bu dem
Ehlinün kalbine düşdi hemm u gam

28 Yatmadı kasrında Kayser bî-hümûm
Kesr olup Kisrâ eridi misl-i mûm

29 Bu gice şeytâna atdılar şihâb
Nicesi yandı vü buldı iltihâb

30 Göklere çıkmakda me’yûs oldılar
Düşdiler yirlerde menkûs oldılar

31 Niçe bir esnâm-içün ey kavm-i zâl
Tanrımızdur dirsiz idüp ibtihâl

32 Nef’ u zara kâdir olmayan cemâd
Nice tanrılık ider ey bed-nihâd

33 Terk idüp esnâmı ey ehl-i şağab
Dîn-i İslam tanrısın idün taleb

34 Çün işitdiler ki hâtifden nidâ
Safha-i câna yazıldı bu edâ

35 Varka bile hâzır-ıdı kıssada
Anlayup ahvâli neydi gussada

36 Didi va’llâhi bilün ey kavm-i lâf
Dininüz batıl-durur yokdur hilâf

37 Kon bu ahcâr-ı mehîni ba’d-ez-ân

Hâlıkı isten kim oldur müsteân

38 Bu sözi her biri iz'ân itdiler
Dîn-içün pes terk-i evtân itdiler

39 Varka ibn-i Nevfel anda tutdı yol
Buldı bir râhib tanassur itdi ol

40 Okıdı Tevrât ü İncîl'i sezâ
Oldı ol dîn içre gâyet muktedâ

41 Sonra geldi Mekke'ye gördi Rasûl
Büyüyüp hem erbaîne girmiş ol

42 Lîk izhâr itmemişdi daveti
İntizâr üzreyken idi rıhleti

Faslun fî rızâihî
salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Dinle benden bunı ey yâr-ı Nebî
Söyleyem sana zi-esrâr-ı Nebî

2 Cân ü dilden dâyelik idem sana
Ger kulak tutar-ısan benden yana

3 Tıfl-ı cânun sedy-i hikmetden eme
Terbiyet bulup irişe hoş deme

4 İrişe Cibrîl-i ilhâmdan sana
Şol haberler kim kalısarsın tana

5 Sadrını şerh-ile tathîr eyleye
İlm ü hikmet birle tenvîr eyleye

6 Pes vücûda geldi sultân-ı rusül
Ya'nî ol mi'mâr-ı dîn hân-ı rusül

7 Mekke'nün hâtûnları ey hoş nihâd
Oğlın emzirmezdi üç günden ziyâd

8 Dâye tutardı fakîr u ger ganî
Ücret-ile emzürürlerdi anı

9 Bir kabîle var-ıdı beyne'l-Arab
Hû-y-ıdı anlarda iffetle edeb

10 Eslahı-dılar cehâlet ehlinün
Ekseri efkardı lâkin anlarun

11 Kim Benî Sa'd idi hoş anlara nâm
Buldılar âhır saâdetle nizâm

12 İttifâka içlerinde kaht-ı sâl
Olmağın kalmadı anlarda mecâl

13 Bu sebebden niçe hâtûn Kabe'ye
Azm kıldı erleri anda bile

14 Dâye olup tâ ki oğlan alalar
Sâhibinden dürlü ihsân bulalar

15 Ol Halîme ana bileydi o dem
Bir ulu hâtûn-ıdı zâtü'l-himem

16 Irkı pâk ü tab'ı hem mevzûn-ıdı
Kânıaydı himmeti efzûn-ıdı

17 Olmasaydı cümle evzâı latîf
Anun emmezdi südini ol şerîf

18 Var-idi bir yaşluca aruk deve
Südin içmek içün aldılar bile

19 Lîk aç olmağ-ıla süd ey dede
Kalmadı ne devede ne anada

20 Var-idi bir merkebi ol da zaîf
Cümleden girü kalurdı ol nahîf

21 Geldiler bu hâl-ile pes Mekke'ye
Bu garazla vardılar her hâneye

22 Cümlesine Hazreti arz itdiler
Bu yetimdür diyü i'râz itdiler

23 Ol Halîme lâkin ol zâtı temiz
Anladı kimdür o sultân-ı azîz

24 Emmemişdi kimsenün ol sedyini
Hiç tereddüt itmeyüp aldı anı

25 Ditredi üstüne ol hâtûn hemân
Kim-helâlı-la tanışdı ol zamân

26 Didi budur gerçi bir tıfl-ı yetîm
Lîk bundan umaram nef'-i delîm

27 Çehresi hûbdur saâdetden nişân
Var cebîninde olusar âli-şân

28 Virdi destûr aldılar ol serveri
Bağrına basdı hemân ol dilberi

29 Ağzına aldı hemân sedy-i latîf
İmreyüp südiyle doldı ol şerîf

30 Oğlı bulmaz-iken anda katre şîr
Gözlenüp ol sedyi oldı müstenîr

31 Bu mübareklikle südlendi deve
Şâd u hurremlikle döndiler eve

32 Nicesi şâd olmasun ol mâhitâb
Koynına girdi anun ni'me'l-meâb

33 Hicrine aldı vü bindi merkebe
Oldı şevkinden o merkeb fârihe

34 Kimseye yol virmez oldı der-tarîk
Kim ama râkib-durur ni'me'r-refîk

35 Merkebine reşk iderdi âsumân
Mâh-ı nev-na'l olmak isterdi hemân

36 Kanda kim uğradılar bitdi çemen
Ümm-i geylân her biri serv ü semen

37 Ol Halîme ol şerîfe râyigân
Virdi her kârı saâdetden nişân

38 Ana hep reşk itdi ehl-i kâfile
Bakdılar çün hâline insâf-ile

39 Didiler kim ol yetîm-i ecmeli
Kâşki biz alup olaydık kâfili

40 Pes saâdet olmadı anlara yâr
Geçdi fursat assı itmez âh ü zâr

41 Geldiler evlü evine sâlimîn
Girdiler yirlü yirine gânimîn

42 Ol Halîme lîk ol kadir-şinâs
İzzet-ile zâhir oldı beyn-i nâs

43 Koyunın kanda iletseydi çobân
Doyar-ıdı südlenürdi ol zamân

44 Gayrılara hâsıl olmazdı bu hâl
Bildiler kim bu yetîmindür hısâl

45 Mâ hasal yümn-i kudûmı ol şehün
Zâhir oldı dâyesinde ol mehün

46 Dir-idi zevci Halîme'ye müdâm
Bu saâdet bize bundandur tamâm

47 Kardaşından yiğ severlerdi anı
Her işinde ön görürlerdi anı

48 Günde bir aylık büyürdi ol imâm
Ayda bir yıllık olurdı ol hümâm

49 İki yaşa irdi ol sultân-ı dîn
Unsır-ı pâki tamâm oldı yakîn

50 İltdiler anı anasına girü
İtdi anlara mükâfât ol erü

51 Çünki bulmışlardı çok hayr-ı kesîr
İftirâkı oldı anlara asîr

52 Didiler anasına ey nesl-i pâk
Sen bilürsin tâzedür bu tıfl-ı pâk

53 Doymaya diriz havâ-yı Mekke'ye
Korkaruz za'f ire hem bu tâzeye

54 Yine vir bize olalum hâdimi
Yümn-i pâyinden bulalum hoş demi

55 Şol kadar yalvardılar ol ikisi
Doymadı yalvarmağa pes anesi

56 Koşdı âhır anlara ol serveri
Hasreti-le oldı cânından berî

57 Sevnişürek geldi anlar dârına
Pes mukârin oldılar dil-dârına

58 Niçe müddet oldı bir gün nâ-gehân
Dâyenün oğlanları ol kâmilân

59 Dilek itdiler anadan ey ana
Kim Muhammed bile gitsün koyuna

60 Niçe bir mahbûs olur ol hoş-nihâd
Seyr-i sahrâ ile hoş bulsun küşâd

61 Gide tâ kim tab‘-ı pâkinden melel
Bize gelsün ana gelmesün zelel

62 Bilür-idi mihribân oldukların
Birbirinden anı yiğ sevdiklerin

63 Virdi destûr aldılar dil-şâd olup
Sohbet-i ihvân-ıla âbâd olup

64 Geldi ol sâatda Cibrîl-i emîn
Sadr-ı pâkin şak ider şâhun hemîn

65 Kalbini şeytânî hazdan itdi pâk
Yinine îmân ü hikmet kodı pâk

66 Hem açup anda mübarek bağrını
Urdı zahrına nübüvvet mührini

67 Mühr anun-çün urdılar ol pâdişâh
Kim ola mahsûs-ı dergâh-ı ilâh

68 Hem işâretdür kim ol nûr-ı ziyâ
Mühr urıldı ola hatmü’l-enbiyâ

69 Hem işâretdür kim ol âlî-nişân
Anı kim görse olurdı şâdumân

70 Nûri-gâhı berk olurdı şâmeden
Lem’ası taşra çıkardı câmeden

71 Ohşadı pes Cebrayil öpdi yüzin
Didi sen mahbûb-ı Hak’sın ey güzîn

72 Hıfz ide seni muhâlifden Hüdâ
Tâ ki âlemde olasın muktedâ

73 Bir yana evlâd-ı dâye yüğrişüp
Evlerine geldiler pes ağlaşup

74 Didiler bir kişi geldi nâ-gehân
Ahmedün sadrını şakk itdi hemân

75 Heybetinden varımaduk yanına
Ol şehi öldürdi kıydı cânuna

76 İşidüp dâye anı ol mihribân
Âh u efgân-ıla tîz irdi hemân

77 Gördi diridür durur ol serveri
Lîk dağyirdi o vech-i enveri

78 Hamd idüp bağrına basdı ol şehi
Götürü-di meh-i tâbdan ol mehi

79 Danışup erine dir iş bu hilâl
Korkaram bedr olmadın bula zevâl

80 Hoşdur ulaşmak emânet ehline
Yaraşur kim şems ulaşa burcına

81 Kodılar ol gün ol şâhı hevdece
Azm-i Mekke eylediler ol gice

82 Âmine hâtûna geldiler hemân
Didiler günden güne iş bu cüvân

83 Tal'atı hûb u mübarekdür işi
Cümle dilde yir ider her cünbişi

84 Her gören reşk-ile nâzırdur buna
Korkaraz kim bed-nazar dege ana

85 Anesi aldı anı ikrâm-ile
Dâyesini döndürüp in'âm-ile

86 Altı yıldan sonra gitdi anesi
Ferd ü tenhâ kaldı ol dür-dânesi

87 Gerçi Abdulmuttalib oldı kefîl
Fi'l-hakîka ana Hak idi vekîl

88 Çün sekiz yaşına irdi ol habîb
Rıhlet itdi dünyeden cedd-i lebîb

89 Anı ammusı Ebû Tâlib bu dem
Gördi gözetdi kemâlince o dem

90 Nice yıldan sonra ol dâye yine
İki defa irdiler dîdârına

91 Biri bi'setden ön-idi geldiler
Hadîce anayı almış buldılar

92 İtdi anlara o şâh in'âm-ı tâm
Sevnişü geldiler anda ol kirâm

93 Biri bi'setden son-ıdı kim bular
İşidüp ahvâli anda geldiler

94 Buldılar îmân-ıla hoş izz ü câh
Buldılar her vech-ile lutf-ı ilâh

Faslun fî kemâlâtı Rasûli'llâh salla'llâhu teâlâ aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî

1 Çün irişdi on ikiye sinn-i şâh
Bedre yaklaşdı cemâli oldı mâh

2 İffet ü sıdk-ıla buldı şöhreti
Nûra gark idi mübarek tal'ati

3 Anda hatm olmış-ıdı hilm ü hayâ
Diye idün bu melekdür güyiyâ

4 Bâtıla meyl itmedi ol bahtiyâr
Dîn-i İbrâhîm'i itdi ihtiyâr

5 Varmadı büt-hâneye ömrince ol
Gerçi tahrîk eylediler niçe ol

6 Hamri medh itdikce sübhân-ı Kureyş
Anı zemm eylerdi ol hân-ı Kureyş

7 Dir-idi kim akl-ıla mâla hasâr
Vireni âkıl ider mi ihtiyâr

8 Gör o sultân-ı hadîs-i sinn-iken
Sözleri câmi'dür anlarsan sühen

Faslun fî seyri Hazreti Rasûli'llâh ilâ'ş-Şâmi aleyhi's-salâtü ve's-selâm

1 Pes kemâl-i akl-ıla buldı zuhûr
Dir Ebû Tâlib ana ey vech-i nûr

2 Şâma gitmek üzeredir bir kâfile
Pes bile ol gidelüm hem-râh-ile

3 Kalbe açıklık virür seyr-i diyâr
Siyyemâ vakt-i bahâr güftâr-ı yâr

4 Pes ticâret niyyetine çıkdılar
Şâm ili Busrâ öninde kondılar

5 Var-ıdı çün anda bir râhib şehîr
Olmış-ıdı ilm-i Tevrât'dan habîr

6 Kesmiş-idi halk-ı dünyâdan recâ
Okımışdı na't-i Ahmed'den hicâ

7 Hem terâvîh içre bulmışdı nişân
Kim geliser bunda ez râh-ı fülâ

8 Hilyesin yazmışdı suhf-ı dilde ol
Hürr-iken olmışdı ol sultâna kul

9 Dîde-bân olmış-ıdı leyl ü nehâr
Yolların gözlerdi dâim zâr zâr

10 Dâimâ nâzır olup ağlardı ol
Işkı ile yüreğin dağlardı ol

11 Geldi çün Busrâ'ya kondı kâfile
Bildi resminden yügürdi şevk-ıle

12 Âşık-ıdı ihtiyârı kalmadı
Buldı mahbûbın karârı kalmadı

13 Ahmed'i bildi katına vardı tîz
Sürdi destin yüzine sâhib-temîz

14 Sordı hâlin seyyidün ikrâm-ile
Çok ri'âyet eyledi i'zâm-ile

15 Çünki sarrâf-ıdı bildi cevheri
Bilse ol olmaz aceb ol serveri

16 Didi budur rahmeten li'l-âlemîn
Bu olısar hem şefî'u'l-müznibîn

17 Gözledüm yolda buna taş u şecer
Secde ider kim görimez bî-basar

18 Hem görün uşda bulutdur sâye-bân
Bu-durur size risâletden nişân

19 Sâyesi olmadığı vâzıh ayân
Habîbu'llâh olacağına beyân

20 Hem budur Tevrât ü İncîl'den haber
Evvel âhır bu-durur hayrü'l-beşer

21 Bu-durur hatmü'n-nübüvve bî-mirâ
Müflih olmaz kim ki ider iftirâ

22 Devlet oldur kim buna ensâr ola
İzzet anun kim bununla yâr ola

23 Dir Ebû Tâlib'e ey hayrü'l-fetâ
Bunı dönder irmesün buna hatâ

24 Şâm'a vardukda bunı bilür yehûd
Korkaram mekr ide ol kavm-i cühûd

25 Pes Ebû Bekr-ile dönderdi giru
Mekke'ye geldiler ol iki aru

26 Çün irişdi ol yigirmi beşine
And içerdi cümle âlem başına

27 Anı candan yig severdi hep Kureyş
Ana kız virmek dilerdi hem Kureyş

28 Ol saâdetle Hadîce oldı var
Rağbet itdi ol habîbe ol nigâr

29 Gönderüp âdem Hadîce Ahmed'e
Didi alsun turmışam ben hizmete

30 Yoğ-ısa kendüde çokdur bende mâl
Cümlesi yolına olsun pâyi-mâl

31 Âferin ol hâtûnın idrâkine
Âferin fehmine akl-ı pâkine

32 Kim cemâdı virdi aldı böyle cân
Kim idüpdür böyle ribh-i rûyigân

33 Andan oldı ekser evlâd-ı Rasûl
Siyyemâ ol Fatıma hayrü'l-betül

34 Andan oldı cümle sâdât-ı güzîn
Devletine bahtına sad âferîn

Faslun fî ahvâlihî kable'n-nübüvveti ve bede'ihâ salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Erbaîne irdi çün sinn-i Rasûl
Hep kemâlât-ıla mevsûf oldı ol

2 Fevk u tahta nâzır oldı bî-futûr
Cümlesin muhdes bilüp itdi ubûr

3 Hâlik'ına itdi andan intikal
Nefy ü isbât itdi ol sâhib-kemâl

4 Buldı evsâfına sun'ından sebîl
Oldı evsâfı bu dem zâta delîl

5 Pes muvahhid oldı istidlâl-ile
Didi illa'llâh o dem iclâl-ile

6 Düşdi gönline o dem ışk-ı ilâh
Pes Hirâ dağını idindi penâh

7 Gönlini halkdan kesüp mevlâsına
Tutdı yüzin Rabbiye'l-a'lâsına

8 Sol kadar kalbine gâlib oldı ışk
Cümleden kesdi vü tâlib kıldı ışk

9 Ol mübarek cismine geldi hüzâl
Vech-i pâki bedr-iken oldı hilâl

10 Tâze iken gül yüzi oldı hazân
Za'ferâna döndi reng-i ergavân

11 Mâ-sivâdan ider oldı ‘âr u neng
Halk içinde itmez oldı hiç direng

12 Ana matlûb oldı âlemde halâ
Gayra virmez akl-ı gönlin kim ala

13 Sîne sûzân dîdesi giryân-ıdı
Hâletinden ol Hirâ nâlân-ıdı

14 Haftalar gelmezdi ez Gâr-ı Hirâ
Gayrıya yol virmez-idi mâ-cerâ

15 Ger temevvüc itse-di ışk-ı ilâh
Kendüyi atmak dilerdi gâh gâh

16 Nicesi sabr itsün ol hayrü’l-beşer
Bî-nişânî sevdi pes budur hatar

17 Gerçi eşyâ cümlesi andan nişân
Lîk bir şandur kamudan bî-nişân

18 Ne menâzil bellü bunda ne sebîl
Ne sadâ-yı kârıbânından delîl

19 Ribhi pes hayret-durur sâliklerün
Mâyesi gayret-durur tâliblerün

20 İş bu hayretden yürürken nâ-gehân
Geldi Cibrîl-i emîn ez-âsumân

21 Virdi mahbûb-ı hakîkiyden haber
Didi hem ism-i sıfâtından eser

22 “Sûre-i İkra’”la bildirdi nişân
Bildi pes mahbûbını ol âli-şân

23 Gelmege başladı Kur’ân âyeti
Yolını bildi vü gitdi hayreti

24 İtdi emr ü nehy ü tevhid-i Hüdâ
Dahı tebşîr ü va‘îdinden edâ

25 Davete başladı ol hayrü’l-verâ
İşidüp küffâr anı itdi mirâ

26 Bütlerin tezyîf u ibtâl eyledi
Dînlerin bi’l-cümle battâl eyledi

27 Dem-be-dem açdı şerâyi‘den kapu
Âleme saçdı tarîkatdan koku

28 Küfr-ile muzlim iken rûy-ı zemîn
Zav-ı îmân-ıla nûr oldı hemîn

29 Gerçi kim îmân geldi niçe merd
Lîk küffâra irişdi gamm u derd

30 Gâlib oldı câhiliyyet gayreti
Dinlemediler delîl u hucceti

31 Pes ezâ kasdına yüz tutdı şerâr
Lîk davetde o server ber-karâr

32 Kârıbân-ı hak kurıldı der-güzer
Avavesinden ana irmez zarar

33 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Faslun fî mevlûdi’l-ma‘neviyyi ve zuhûri nûrihî fî ümmetihî bi-hasebi’l-isti‘dât ilâ yevmi’t-tenâd

1 Gel beru ey tâlib-i esrâr-ı yâr
Eyleyen ilm u ledünnîden nisâr

2 Râgıb-ısan mekteb-i irfâna gel
Âşık-ısan mevlid-i cânâna gel

3 Tut kulak tâ söyleyem nev-dâsitân
Dâsitânlar içre gâyet dil-sitân

4 Ger irerse kalbüme feyz-i ilâh
Rûh-ı erkemden bulursam destigâh

5 Hızr olam sunam sana âb-ı hayât
Nûş idersen görmeye kalbün memât

6 Dest-i beyzâ gösterem Mûsâ gibi
Mürdeler ihyâ idem Îsâ gibi

7 Çün Süleyman taht-ı fikrimde süvâr
Eyleyem kat‘-ı menâzil bî-şümâr

8 Hüdhüd-kalbi Sabâ-yı kalbe nûş
Gönderem seyr eylesün şevk-ıla hoş

9 İrgüre San‘â-yı dilden ey haber
Kimse dimemiş ola hoş mu‘teber

10 İmdi zâhir mevlidi kıldım beyân
Tâkatüm yitdükce depretdüm zebân

11 Dilerem mevlûd-ı bâtından nişân
Söyleyem tâliblere ey âli-şân

12 Gerçi mevlidde dinildi çok kitâb
Lîk hiç gitmedi bu yüzden nikâb

13 Hamdü li’llâh kim bu dem fettâh-ı gayb
Bana feth itdi bu bâbı itme rayb

14 Hem işâret oldı hazretden yine

Mevlidinde menn ü selvâlar yine

15 Mevlid-i zâhir avâmundur şehâ
Mevlid-i bâtın nasîb-i müntehâ

16 Mevlid-i zâhir hemân birdür yakîn
Mevlid-i bâtın havâsındur hemîn

17 Kim tecellî ideli ol müste‘ân
Kendü zâtına ezelde ol nihân

18 Dem-be-dem doğmaktadur sırr-ı Rasûl
Anı kat‘ oldı sanur her bir fuzûl

19 Tâ kıyâmet bâkîdur ol mevlidi
Duyusarsın oldun-ısa mühtedî

20 Her zamân bir merd-i kâmilden zuhûr
Eyleyüp bir âhara eyler ‘ubûr

21 Gâhi Şiblî’den gehî Mansûr’dan
Gâh Cüneyd’den geldi geh Tayfûr’dan

22 Gâhi Nu‘mân’dan gehî İdrîs’den
Gâhi bâtından gehî tedrîsden

23 Cümlesinden zâhir olan vecd-i hâl
Sırr-ı Ahmed’dür ki doğdı lâ-mahâl

24 Dem-be-dem mevliddedür ehl-i safâ
Her zamân doğmaktadur nûr-ı Mustafa

25 Ko gümânı meclis-i cânâna gel
Tâ kıyâmet gül-şen-i sultâna gel

26 Kim bu bir gül-şen-durur irmez hazân
Tâzedür reyhânı güller câvidân

27 Hem usanmaz bu gülün bülbülleri
Eksük olmaz dâimâ gulgulleri

28 Bil bu bir meclis-durur ey yâr-ı dîn
Hizmete bil bağlamış rûhu’l-emîn

29 Sâye-bânıdur bunu seb‘-i tıbâk
Hizmet-içün tutar İskender Burâk

30 Meclise pervânedür kerrûbiyân

Şem'-i şekva âşık-ısan sen de yan

31 Murıb olmazsan şehâ târibden ol
Sâkî olmazsan bu dem şâribden ol

32 Cân u dilden râgıb ol bu meclise
Tâ sana şehden atâlar irişe

33 Saçıla rûh-sâr-ı câna hoş gül-âb
Gelmeye anda hisâba müşk-i nâb

34 Şehd-i irfândan içesin tayyibât
Düşe haclet âbına kand-ı nebât

35 Sîneler micmer ola ûdî-safâ
Neşr ide bu âleme bûy-ı vefâ

36 Hoş teneffüs eyleye bûy-ı visâl
Lîk hicrân virmeye dahı melâl

37 Başlaya evrâdına murg-ı seher
Uyanup çeşmin aça sâhib-nazar

38 Azm-i râh ide yine her dil-figâr
Kalmaya tâ kârıbânından katâr

39 Ger bu söz dinile tâ yevme'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

40 Olmak istersen Rasûl'e âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

41 Dinle benden bu beyâna beyyinât
Suhf-ı dilden okuyam çok kâtıât

42 Çünki geldi bunda ol sultân-ı dîn
Ol Muhammed rahmeten li'l-âlemîn

43 Buldı îmân-ıla ashâb sad safâ
İrdi küfr emrâzına andan şifa

44 Buldılar emmâre vasfından halâs
Oldılar dergâh-ı Hak'dan hâs-ı hâs

45 Nefsleri hâindi oldı âmine
Tâlib oldılar Muhammed nûrına

46 Pes tasarruf eyledi sırr-ı Rasûl

Nefsleri cem‘ oldı ma‘nâ-y-ıla ol

47 Oldılar nûr-ı Rasûl’den hâmile
Nâkıs iken oldılar hoş kâmile

48 Düşdi erhâm-ı kulûba çünki nûr
İtdi pes âsârı anlardan zuhûr

49 Vakt irişdi anlara eyyâm u sâl
Doğdı etfâl-ı ma‘ânî hoş hısâl

50 Dilleri nûr oldı Hak’dan söyledi
Elleri nûr oldı ihsân eyledi

51 Her neye bakarsa ibret aldılar
Her işiden de hakîkat buldılar

52 Zâhir ü bâtında te’sîr itdi nûr
Kimki gördi anları buldı surûr

53 Mâ-hasal bir nûrdur ol sırr-ı kıdem
Her kime irse dimez dahı nidem

54 İrse ger vîrâneye ma‘mûr ider
Girse zulmet-hâneye pür nûr ider

55 İrse ger a‘mâya bulur rûşinâ
Görse ger bî-gâne olur âşinâ

56 Girse gam-gîn dillere ol şâd olur
Gamm-ıla vîrân-iken âbâd olur

57 Ger gedâya irse nâ-geh şâh ider
İrse gaflet ehline âgâh ider

58 Hastaya irse o dem bulur şifa
İrse ger fakr ehline virür gınâ

59 Kankı kula irse ol âzâd olur
Kaydın ıtlak eyleyüp dil-şâd olur

60 Ey niçe câhilleri dânâ ider
Görmez-iken yolını bînâ ider

61 Ey niçe büt-hâneden sıddîk ider
Sadrın anun ma‘deni tasdîk ider

62 Ey niçe fısk ehline virür salâh

Her işi husrân-iken bulur felâh

63 Bu söze yokdur nihâyet ko bunı
Söyle şâhun ma‘nevî mevlûdını

64 Pes sahâbe oldılar bu nûra gark
Başladı âlemde yir yir urdı bark

65 Tâbi‘în meydâna geldi ba‘d-ez-ân
Gördiler ol nûn ashâbda ayân

66 Kesb idüp ol nûra isti‘dâd-ı tâm
Tâlib oldılar o nûra ey hümâm

67 Gördiler tâlibleri subh-ı güzîn
Anlara cem‘ oldılar anda hemîn

68 Pes cimâ‘-ı ma‘nevî buldı husûl
Göçdi ol nûr anlara itdi vusûl

69 Tâbi‘îne itdi nûr çün intikal
Anları zeyn eyleyüp virdi kemâl

70 Nutfe-i nûn-la erhâm-ı kulûb
Hâmileydi terbiyetle oldı hûb

71 Doğdı her birinden etfâ-i ma‘ân
Fikreti nûr oldı sözler fevt-i cân

72 Urve-i vuskâyı muhkem tutdılar
Ol habîbün sünnetince gittiler

73 Buldılar sırr-ı mesânîden nişân
Oldılar sırrı bulanlar âlî-sân

74 Aldılar ilm-i ledünnîden sebak
Buna ‘âr olmaz gel okı bir varak

75 İtmeyen âlemde bu ilmi taleb
Âleme geldüm diye n’eyler aceb

76 Bilmeyen bu ilmi kesb itmez suhûh
Ey aceb ol kes kime eyler sücûd

77 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

78 Bu kemâli buldılar pes tâbi‘în

Çâr imâm irişdi oldılar mu‘în

79 Urdılar erkân-ı dîne hoş esâs
İtdiler âyât-ı Hak’dan iktibâs

80 İtdi kâmiller çü tedvîn-i kitâb
Keşf olındı yir yir esrâr-ı hitâb

81 Cümle karnı seyr idüp nûr-ı Nebî
Geldi zâ târîhi hem seksen yedi

82 İtdi bu devre çün ol sır intikal
Niçe nâkıs buldılar andan kemâl

83 Şark u garbda oldı ol nûr âşikâr
Gözün aç tâ göresin ey dil-figâr

84 Dem-be-dem doğmaktadur her kûşede
Sırr-ı hatmi’l-enbiyâ bu devrede

85 Dimesün bu sözi ehl-i irtiyâb
Gitdi ehli şehr-i aşk oldı harâb

86 Şems-i Tebrîzî gibi çokdur ulu
Kanı Mevlânâ gibi bir bahtılu

87 Şehr-i ışk ma‘mûr-durur ez ibtidâ
Yine ma‘mûr olısar tâ intihâ

88 Çünki Hak urdı anun bünyâdını
Nüh-felek koparmaya bir taşını

89 Ger bu söze şâhid istersen ıyân
Bu hadîsi gel okı gitsün gümân

Kâle'n-Nebiyyu (s.a.) lâ tezâlü tâ'ifetün
min ümmetî zâhirîne ale'l-hakkı ilâ kıyâmi's-sâati

1 Pes bu sırrın mazharıdur beş namâz
Cem' olup her gün kılur ehl-i niyâz

2 Şark u garbda yüğrişür ehl-i gazâ
İrişür küfr ehline bi'se'l-cezâ

3 Hac içün hiç eksik olmaz kâfile
Hoş bulurlar sad safâyı şevk-ile

4 Dâimâ olmakda ihrâm-ı vukûf
Dâimâ olmaktadur sa'y-i ukûf

5 Kimisi sâim kimi virür zekât
Enzele'llâhu aleyhim berekât

6 Okuyup yazmakdadur ehl-i ulûm
Yessera'llâhu lehüm hayra'l-fühûm

7 Hânekahlarda kurılmış halkalar
Hâleti olan ururlar na'ralar

8 Giceler olmakdadur arz-ı niyâz
Gerçi bundan behresizdür ehl-i nâz

9 Doğmasa ger hâliyâ sırr-ı Rasûl
Bunlar olmaz-ıdı hergiz ey fuzûl

10 Şehr-i ışk ma'mûr u dükkânı küşâd
Hak metâ'ı dem-be-dem bulur mezâd

11 Yügrişür dellâl-ı râgıb müşterî
Lîk derk itmez anı her serserî

12 Ger bu söz dinile tâ yevme'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

13 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

14 Gel beru ey ömrini kılan telef

Asluna meyl eyle olma nâ-halef

15 Mü'mine lâzım-dur tekmîl-i nefs
Hiç yarar mı fâniye fânî heves

16 Ma'rifet tahsîline eyle şurû'
Ko ruûnet semtini eyle huzû'

17 Nesne bildüm sanma dünyâda seni
Çünki arturdın hicâbın ey denî

18 Âdeti dutdun ibâdetden ulu
Zu'm idersinkim olupsın bahtılu

19 Baht odur kim yâd-ıla hoş yâr ola
Rûz-ı ferdâ mansıbı dîdâr ola

20 Bil neye geldün bu sûret milkine
Yâ neye girdün bu mihnet fülkine

21 Bozmadın devrân bu sûret milkini
Salmadın girdâba mihnet fülkini

22 Sâhil-i kabre vücûdun zevrakı
Varmadın eyle tedârük ey ahî

23 Bir ticâret eyle bunda câvidân
Kim anun-çün yaradıldı ins ü cân

24 Olmak istersen gel imdi Îsâ dem
Gir bu yola Mûsâ gibi ur kadem

25 Akl-ı şem'un-ıla sâlik ol yola
Ger nusub çekse sakın gitme kile

26 Sabrı bu yolda gıdâ idin şehâ
Mecma'u'l-bahreyn olunca müntehâ

27 Ger bulursan anda Hızr-ı reh-nümâ
Kendü bildüğin bırak ey hod-nümâ

28 Koma hiç evrâk-ı dânişden nişân
Bî-hıred bir tıfl-ı ebkem ol hemân

29 Habl-i teslîmi takup gerdânına
İ'tirâzı hûy idinme kendüne

30 Dur bu mekteb işiğinde hizmete

Mübtezel ol bakma nâm u şöhrete

31 Sadr-iken olsun yirün saff-ı ni‘âl
Bir gün ola tâ işidesin te‘âl

32 Cübbe vü destârı vir erbâbına
Hâdim ol pîr-i Hızr’ın bâbına

33 Emr-i şer‘-ıla mukayyed ol dürüst
Çâbük ol bu yolda sakın olma süst

34 Her işârâtına pîrin nâzır ol
Her ne kim emr itse anda hâzır ol

35 Ger bulam dirsen o kapuda velâ
K’ey sakın emrine anun dime *lâ*

36 Âdetün olsun senün cû‘ u seher
İbn-i vakt ol siyyemâ vakt-i seher

37 Dâ’imâ âb-dest-ile pâk ol yüri
Tut tevâzu yolını hâk ol yüri

38 İller uyusa uyanıklardan ol
Derd-ile sen bağır yanıklardan ol

39 İl gülerken sen hazîn ol olma şâd
Nâ-murâd ol ger bulam dirsen murâd

40 Sâmit ol kes dilini ebkemden ol
Hâlüne meşgûl olup epsemden ol

41 Cümle’i a‘lâ bilüp ol kapuda
Senden ednâ kimse bilme tapuda

42 Cân u dilden seglerine hâdim ol
Ol ru’ûnet âlemine nâdim ol

43 N’ola ger segden de kem bilsen seni
Şâyet ola kim basaydun düşmeni

44 Öz murâdını çıkar sen aradan
Nefsüni hor it safâ sür yaradan

45 Kimseye kılma hakâretle nazar
Kim budur yolda “*hatar-ender-hatar*”

46 Kim bu üslûb üzre teslîm olasın

Her ne kim dilersen anı kılasın

47 Hoş tasarruf işler ol dem sende şeyh
Defn ider ol ma‘na’i kalbünde şeyh

48 Duyasın ol dem cimâ‘-ı ma‘nevî
Lezzetini aldın-ısa mevlevî

49 Tâlib olursınki her dem sad hezâr
Cem‘ ola sırrınla şeyh-i bahtiyâr

50 Âlem-i kudsden açılur sana bâb
Yüz urur kalbünde hep ilm ü kitâb

51 "*Men aref*" sırrı bulur ol dem zuhûr
Rabb'ini bilüp olursın cümle nûr

52 Hoş tecellî ider envâr-ı Hüdâ
Şâh olursın anda olmışken gedâ

53 "*Küntü kenzen*" sırrı yüz urur o dem
Anun-ıla işidürsin dem-be-dem

54 Remz-i "*bî-yubsır*" u "*bî-yantık*" şehâ
Âşikâre olur ol dem bî-hafâ

55 Hakk-ıla söyler u Hakk-ıla görür
Hakk-ıla tutar u Hakk-ıla yürür

56 Pes muvahhid olur ol ef‘âl-ıla
Hâl-ıla bil bu bilinmez kâl-ıla

57 Himmet-ile ger sürersen bunda at
Sana menzil ola tevhid-i sıfât

58 Varlığından ger geçersen ey hocam
İresin tevhid-i zâta bî-kadem

59 Gerçi çokdur bu merâtibde kelâm
Ehl olan lîkin bilür bunda merâm

60 Olmayan bu ma‘rifetle âşinâ
Fehmi dinmez ger urursan başına

61 Pes revâsı ihtisâr etmekdedür
Râh-ı dîğer ihtiyâr itmekdedür

62 Olmak istersen habîbe âşinâ

Vir salâtı bul anunla rûşinâ

63 Ol habîbin mevlidini ey hümâm
Zâhir u bâtın sana didüm tamâm

64 Kim bilesin evvel âhır bu kemâl
Ol Rasûl'ün nûrı imiş la-mahal

65 Her melâhat kim görinür der-mahal
Ahmed'ün nûrından anla bî-halal

66 Söylesen anunla söylersin sözi
Görmeğe anunla açarsın gözi

67 Câmid ü sâmit anun vassâfıdur
Nâtık u ucmâ anun arrâfıdur

68 Olmak istersen habîbe âşinâ
*Vir salâtı bul anunla rûşin*â

Münâcât-ı kâzıye'l-hâcât

1 Lutf idüp bu bende ey Rabbenâ
Aç dilümü tâ idem medh u senâ

2 Âfitâbdan zerresin idem ayân
Ol bahirden katresin idem beyân

3 Çün anun meddâhı sensin yâ Ganî
Nice medh ide anı ben tek-denî

4 Lîk maksudum bu ey dânâ-yı râz
Bu bahâneyle idem arz-ı niyâz

5 Hâlimi arz eyleyem ol şâha ben
Yoklığum i'lâm idem dergâha ben

Kasîde fî medhihi'l-kerîm
ya'nî Rasûlu'llâh aleyhi's-selâm

1 "*Elâ yâ eyyühe'l-müştâk*" gözet rûh-sâr-ı sultânı

Ki ol yüzden görisersin bu yüzde vech-i Sübhânı

2 Şarâb-ı hikmet-i şer'i içi-gör bezm-i Ahmed'den
Ki mahrûmdur bu işretden heves-gûyân-ı yûnânî

3 Ne denlü enbiyâ geldi kamusı anı medh itdi
Anun hüsnini vasf itdi olup Yûsuf ana sânî

4 Halîlu'llâha ger berd ü selâ oldı-sa ger nârı
Söyindi hep bu doğdıkta mecûsun cümle nîrânı

5 Ne var Mûsâ asâsın ejdehâ itdi-se destinde
Bu tiryâk-ı nübüvvetle adem itdi niçe sü'bânı

6 Biten otlar anı söyler öten kuşlar anı öğer
Tufeylîdür kamu âlem bu fevkânı vü tahtânı

7 Süleyman tahtına binüp iki aylık yol aldı-sa
Yarım dem içre ol server geçüpdi hadd-i imkânı

8 Ne var dîvler haşem oldı-sa ana vahş ü tayr-ıla
Bu kanda gitse giderdi yanınca hayl-i rûhânı

9 Kamer devrinde geldi ger velî emrine râm-ıdı
Anı gör nice şakk itdi işârât-ıla fermânı

10 Yigirmi üç yıl içinde neler itdi bu âlemde
Eline seyfin almışdı okurdı dilde Kur'ân'ı

11 Cihânı heybeti tutdı niçe şâhun ödü sıtdı
Görün Kisrâ'yı kesr itdi kınında tîg-i bürrânı

12 Abâ geymişken engine kabâ ehlini kul itdi
Gınâ virmişdi âfâka yoğ-iken keys ü hem-yânı

13 Bizi tekmîl için ol şâh karar itdi bu âlemde
Kusûrın arz iderken hep inânın hûr u gılmânı

14 Çü buldı sırr-ı lâhûtı bırakdı resm-i nâsûtı
Beşer şeklinde ol server kazandı hulk-ı Rahmân'ı

15 Dirîğ ola bu zindân ehline vasf itmek ol şâhı
Sezâdur arş-ı a'lâ cem'ine medh idem ol hânı

16 Yâ bu nâsûtî dil niçe öğe ol rûh-ı lâhûtı
Karınca ka'r-ı çehden ölçe mi hiç arş-ı Rahmân'ı

17 Hüdâvendâ bana avn it deyem ol seyyidün medhin

Okuyan na‘tini anun unıda şi‘r-i Sahbânı

18 O bir nûr-ı musavverdi gelüp bu âlem-i kevne
Gehî arşda gehî ferşin verâsındaydı seyrânı

19 Hakîkat gözi-le bakan anı bildi ki kimdür ol
Anun-çün kodılar anun yolında baş-ıla cânı

20 Şu kim sûret gözi-le nâzır oldı anı görmedi
“*Ve hüm lâ yubsırûn*” dan gel okı âyât-ı bürhânı

21 Aceb mi görmese anı mukayyed ola ecsâma
Ne bilsün ma‘ni rûh-sârın ki görmez çeşm-i havyânı

22 Muhâcirlerle Ensâr anladı ol serveri ancak
Biri îsâr idüp varın biri terk itdi evtânı

23 Ne yire kim kadem bassa olurdı mescid ü mihrâb
Harâbiken nazar salsa hemân ma‘mûr ider anı

24 Habîbâ gel nazar eyle benüm gönlüm harâbına
Çü sensin dînüme mi‘mâr imâret kıl bu vîrânı

25 Adım ümmet işim gaflet meded irgür bana himmet
Ebed kapunda kul eyle dahı çektirme hicrânı

26 Ayakda kalmışam şâhum elim tut rûz-ı mahşerde
Sana tutmışdur ümmîdin o dem bu müflis ü cânı

27 Nazar kıl bana şefkatle keremler eyle himmetle
Esirge cümle ümmetle ki çokdur aç u uryânı

28 Velî bu cümlesinden aç benem k’ey ahvec-i muhtâc
Şefâat kapusını aç olalum anda mihmânı

29 Eğerçi Şemsi’nün dergâhuna bir tuhfesi yokdur
Velî hakdan ne didünse ana muhkemdur îmânı

30 Hüdâvendâ Hüdâvendâ kulına anı sen virdün
Elinden alma son demde ana irgürme hızlânı

31 Hüdâyâ itdün ihsânı bana sen virdün îmânı
Ne bilsün ma‘ni ruh-sârın çü gözsüz çeşm-i merânı

32 Budur zannum sana va’llâh k’anı afv-idesin bi’llâh
Ne denlü çoğ-ısa ey şâh anun cürm-ile isyânı

33 İlâhî bu kulun senden yana sana sığınmışdur

Senün kahr-ı celâlinden yine sen ol nigeh-bânı

34 Şo denlü cûş idüpdür rahmetün deryâsı ey Rahmân
Dilersen gark ider bir katresi bin bahr-ı ummânı

35 Senün hep rahmetündendür bu na‘mâ dâr-ı dünyâda
Kıyâmetde hiç itmez mi bu evde iden ihsânı

36 Yaratdun rızkımız virdün keremden anı kesmedün
Kelâmunda kulum didün bilürken bizde noksânı

37 Eğerçi hükme munkâduz rızâ bâbında dil-şâduz
Velî lutfuna mu‘tâduz bilürsin ey kerem-kânı

38 Sakın ey nefs-i bed-endîş bu sözden olmağıl mağrûr
Ki hep hikmetledür işi sefehden yücedür şânı

39 Eğer bir Abd-i güm-râhî tutarsa anı Allâh’ı
Ne feryâdını dinlerler ne assı ider efgânı

40 Eğer Ceyhûn ola yaşı sayılmaz katreye anda
Abes âzedür âhı müfîd olmaz peşîmânı

41 Velî bu evde bir katre yaşun deryâdan evlâdür
Kıyâmetde söyin-dürür lehebden bahr-i ummânı

42 İlâhî izzetün hakkı sana senden sığınuram
Bana kim ola rahmide eğer afv itmesen anı

Faslun fî mi‘râcı
Rasûl sallâ’llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Gel berü ey seyr-i a‘lâ isteyen
Cennet içre zıll-i tûbâ isteyen

2 Ko cesed Beytü’l-harâm’ın sâ’ir ol
Bin Burâk-ı şekva bir dem tâ’ir ol

3 Kıl ziyâret sadrının aksâmını
Okı “*sübhâne’l-lezî esrâ*” sını

4 Zümre-i ulyâya olğıl muktedâ
Eylesünler sana cümle iktidâ

5 Eyle mi‘râc-ı ma‘âniye urûc
Sana hâil olmaya zâti’l-burûc

6 Ya‘nî etvâr-ı kulûba olma kayd
Sidre-i sırrında sîmurg ola sayd

7 Anda ko Cibrîl-i aklı sen şehâ
Çün anun seyrine oldı müntehâ

8 Levsî varlıkdan idersen ger ferâğ
Zîr-i pâyinde ola arş-ı dimâğ

9 Pes mecâzî varlığun bula fenâ
Bula hakkânî vücûd-ıla bekâ

10 Nûr-ı Hak ola vücûdun ser-te-ser
Mâsivâdan kalmaya senden eser

11 Açıla sırrında hakkânî lisân
“Et-tehiyyâtü” diyüp vire beyân

12 Ref‘ ola pes vech-i mutlakdan nikâb
Kâbe kavseyn’den ire her hem hıtâb

13 Kalmaya hergiz mecâzîden vücûd
Nûr-ı Hakk-ıla ide zâtın şuhûd

14 Sırr-ı gaybdan ola vahy-i ma‘nevî
Duyasın esrâ nedir ey mevlevî

15 “*Üdnü minnî*”den duya cânun haber
İtmeye Firdevs-i a‘lâya nazar

16 Çünki ol nûr-ıla açıldı lisân
Eyledüm mi‘râc-ı ma‘nîden beyân

17 Dilerem ol seyyidün mi‘râcını
Söyleyem ol müntehâ minhâcını

18 Avn iderse bana hallâk-ı cihân
Eyleyem mi‘râcın ol şâhun ayân

19 Ey dirîga kanı dil anı diye
Yâ anun esrârını keşf eyleye

20 Kim anun-çün var-durur bir vakt-i hâs
Ne melek sığar ana ne Abd-i hâs

21 Dilerem kim ol cemâda dil viren
Dilimi intâk ide ol zü'l-minen

22 Pes anun mahbûbına vassâf olam
Söyleyem minhâcını arrâf olam

23 Dil anundur söz anun mahbûb anun
Ara yirde nesnesi yok kimsenün

Fasl-ı dîger

1 Dinle imdi ideyin söze şurû
Savb-ı Hak'dan hoş kelâm ide tulû

2 Yazayın âyât u ahbârdan nukûl
"*Kellimi'n-nâse alâ kadri'l-ukûl*"

3 Cem' olup bir gün sanâdîd-i Kureyş
Yüriyiş itdiler ol sultâna bîş

4 Kimisi şâir kimi sâhîr didi
Kimisi mecnûn diyü söz söyledi

5 İşidüp bu sözleri mi'mâr-ı dîn
Kalb-i pâki gamlanup oldı hazîn

6 Bir yana gamm-ı şamâtât-ı a'dâ
Bir yanadan âteş-i ışk-ı Hüdâ

7 Bu iki kürbetle ol hayrü'l-enâm
Ol gice itdi Hatîm içre kıyâm

8 Gâh gamından ol mübarek başını
Pâyine salup dökerdi yaşını

9 Gâhî sarf idüp semâya tarfını
Rabbi'sine arz iderdi hâlini

10 Ger bu hâl içre habîbine hakîm
Nice merhemler sarar ana rahîm

11 Tâ ki bundan bileler ehl-i belâ
Kim belâ zımnındadur lutfı dile

12 Pes bu hâl irer peyk-i celîl
İrgürür Hakk'ın selâmın ol cemîl

13 Didi şâd ol ey Rasûl-i muhterem
Arşına davet ider Rabbü'l-ümem

14 Hem diler vakıf kıla esrârına
İre ilmün cennetine nârına

15 Olmaya kavlünde tâ zann ü gümân
Diyesin her işi aslınca beyân

16 Niçe bir ferş üzre mağmûm ola dir
Telh-ı hicrân-ıla mehmûm ola dir

17 Niçe bir cevr-i Kureyşî-le cefâ
Arşuma gelsün bu dem bulsun safâ

18 Niçe bir hicrân-ıla sîne cürûh
Vaktidür vaslumla bulsun sad fütûh

19 Hazretümden dâimâ ehl-i felek
Tal'atün nûrını iderler dilek

20 Hem recâ itmektedür arş-ı ulâ
Hak-i na'leynün ide kuhl-i cilâ

21 Hazrete gitmeğe tîz eyle yerak
Kim benümledür getürmişem Burak

22 İşidüp ol şâh yöneldi Zemzeme
İtdi Zemzem kapusında zemzeme

23 Gusl idüben itdi tecdîd-i vuzû
Pâk idi evvelde pâk oldı aru

24 Pes Harem içre iki rikat namâz
Sad huşû'-ıla kılup itdi niyâz

25 Tutdı ta'zîm-ıla Cebrâ'il rikâb
Bindi pes mazharî ol "ümmü'l-kitâb"

26 Anda turmışdı melâik sâf sâf
İtdiler tekbîr-ile i'zâm-ı sâf

27 Didiler yümnün mübarekdür şehâ
Sen güneşsin gayrı mürseller sühâ

28 Pes senâ-y-ile yöneldi ol cemîl
Gittiler Kuds'e yanınca Cebraîl

29 Râkibün şevkı idüp merkûbe tâ
Ne yiri görse ana basardı pâ

30 Kurb-ı Kavseyn'e giderken hem-ça tîr
Geldi sağından bir âvâz ey dilîr

31 Didi dön yolunda çokdur mühlikât
Ol söze itmedi hazret iltifât

32 Girü solından bu nevâ bir nidâ
Geldi hiç dinlemedi ol muktedâ

33 Geldi bir avrat düzenmiş bi't-tamâm
Dön diyü ol dahı itdi ihtimâm

34 Ana dahı uymadı ol mühtedî
Seyrine vü râhına cânlar fidî

35 Geldiler pes Kuds'e ol sâatda hoş
Sevk-ı ma'şûk-ıla cân eylerdi cûş

36 Girdiler Aksâ'ya pes kıldı namâz
Ba'dehû dergâha çok itdi niyâz

37 Döndi Cebrâîl'e didi ey refîk
Bir niçe iş vâkı' oldı der tarîk

38 Sağ u soldan geldi bir niçe sadâ
Dön diyü eylediler bana edâ

39 Geldi bir avrat da çok dâm eyledi
Dön diyü ol dahı ibrâm eyledi

40 İtmedüm hiç birisine iltifât
Bana hall eyle bu işde müşkilât

41 Hamd idüp ol demde Cibrîl-i emîn
Didi saklamış o "hayrü'r-râhimîn"

42 Ger sağundan söze olsa rağbetün
Hep yahûdâ olısardı ümmetün

43 Ger solından yana itsen himmeti
Hep nasârâ azduraydı ümmeti

44 Avratun sözine ger itsen kıyâm
Ehl-i dünyâ ola-dı ümmet tamâm

45 Zîre ol dünyâ-y-ıdı geldi sana
Yâ Muhammed avn-i Hak irdi sana

46 Hamd ana bu üç hatardan ol kerîm
Ümmetüni sakladı kılmadı bîm

47 Hem o demde iki kâse sundılar
Biri hamr u biri süddür didiler

48 Didi bana Cebra'il ey bahtiyâr
İkisinden birin itgil ihtiyâr

49 Ben süde meyl eyledüm içdüm hemân
Didi hoş vardun südi içdün ey cân

50 Fıtrat-ı İslam'a irdi ümmetün
Tutısardur şark u garbı ümmetün

51 Ger hamirden içre idün ey hümâm
Ümmetün âsî olaydı bi't-tamâm

52 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul annunla rûşinâ

Fî mi‘râc

1 Sîre ehlinden bunı eyler ruvât
Çünki Aksâ’ya girür ol hoş simât

2 Anı istikbâle ervâh-ı rusül
Geldiler iclâl-içün tutup sübül

3 Hem melâikden mukarrebler bile
Geldiler bu hizmete İslam-ile

4 Şekl-i Âdem’de pes İslam evvelâ
Ol habîb-i Hakk’a itdi merhabâ

5 Ba‘dehû tertîb-ile rusl-i kirâm
İtdiler ol servere i‘zâz-ı tâm

6 Hem mukarrebler okıdılar senâ
Didiler kim sende hatm oldı senâ

7 Nice olmasun tamâm ol zât-ı hâs
Bu olupdur ez-ezel mir’ât-ı hâs

8 Reşha-i nûrından oldı enbiyâ
Lema-i feyzinden oldı asfiyâ

9 Neş’e-yi âlem budur bi’l-ittifâk
Pes bunun-çün oldı mi‘râc-ı Burâk

10 Saf tutup Aksâ’da cümle enbiyâ
İttiler ta‘zîmi bî-had bî-riyâ

11 İşbu hâl içre ikâmet itdiler
Pes salâtı-çün işâret itdiler

12 Dir habîbu’llâha Ahmed bedr-i tâm
Halka siz eylen imâmet ey hümâm

13 İşidüp bunı didi peyk-i Hüdâ
Yâ Muhammed halka sen ol muktedâ

14 Ez-ezel sensün imâmü’l-enbiyâ
Tâ ebed sensün hümâmü’l-etkıyâ

15 Mescid ü mihrâb ü minber tâ kıyâm
Şimdiden girü senündür yâ imâm

16 Yaraşur bu cema sen şem'-i ziyâ
Şevkuna pervâne olsun asfiyâ

17 Bu şeref burcında hurşîd-i recâ
Evvel âhır sensün ey bedri'd-dücâ

18 Pes imâmet eyledi anda Rasûl
Enbiyâ ervâhına Aksâ'da ol

19 Çün tamâm oldı tazarru'la niyâz
Azm-i râh itdi yine ol şâh-bâz

20 Kurdılar nurdan semâya nerdibân
Tarf-ı Hakk'a oldılar andan revân

21 Şevk-ıla âşık gider ma'şûkına
Hoş mübarek dem ki're mahbûbına

22 Siyyemâ mahbûbı içün lâ-yezâl
Cins ü emsâlden münezzeh zü'l-celâl

23 Fevk u tahtdan hem muarrâ zât-ı pâk
Vahdet-i zâtında gark eflâk-i hâk

24 Hâssa kim davetle gide ol yola
Reh-nümâsı ola Cebrâil bile

25 İrdiler dünyâ göğine ol zamân
Feth idüp ebvâbı girdiler hemân

26 Saf tutup dirler melekler merhabâ
Şâd olup dirler melekler merhabâ

27 Düşti pes dünyâ göğine gulgule
Nâm-ı Ahmed söylenür dilden dile

28 Gördiler anda Muhammed'dür refîk
Dildiler ni'me'r-refîk ni'me't-tarîk

29 Gördi anda Âdem'i ol Mustafa
Kim durur dünyâ göğinde pür-safâ

30 Didi Cibrîl bu atandur vir selâm
Pes selâm-ı Hak'da gösterdi kıyâm

31 İşidüp Âdem selâmın aldı ol
Merhabâ diyüp dir ey sâlih oğul

32 Tehniyet itdi ana mi'râcını
Ol gice ol sırrını minhâcını

33 Dir habîbu'llâha çün itdin ubûr
Azm kıldun maksada pes gark-ı nûr

34 Anda bast itdi melekler ecnihâ
Bindün ana irdün ikinci göğe

35 Feth oluban girdi pes ol abd-i 'âf
Merhabâ didi melekler sâf sâf

36 Gördi Yahyâ-y-ile Îsâ anda hem
Nûra gark olup tururlardı be-hem

37 Virdi ta'zîm-ile anlara selâm
İtdiler iclâl-ile anlar kıyâm

38 Didiler sâlih karındaş merhabâ
Merhabâ dir iç ile dış merhabâ

39 Pes kanadına olup Cibrîl o dem
Tâ yedinci göğe urdılar kadem

40 Tavr-ı evvel üzre her gökde kapu
Açılıp melekler itdi hoş tapu

41 Yûsuf'ı gördi üçüncüde turur
Dahı dördüncüde İdrîs gark-ı nûr

42 Hâmisinde gördi Hârûn-ı halîm
Gördi altıncıda Mûsâ-yı kelîm

43 Gördi İbrâhim yedincide durur
Ol mübarek yüzi nurdan berk urur

44 Pes işâret itdi Cibrîl-i hümâm
Ana hoş ta'zîm-ile virdüm selâm

45 Didi bana ey nebî sâlih oğul
Merhabâ "*ehlen ve sehlen*" sağ ol

46 Sidre'ye irdi pes andan Cebra'il
Açdı altı yüz kanadın ol cemîl

47 Şekl-i hâsını bana ol itdi arz
Bi’t-tamâm seyreyledüm der tûl u arz

48 Anı ben gördüm bu şekl-ile hemân
İki defa görmedi ins-ile cân

49 Döşediler anda bir altun döşek
Hazreti ta‘zîm içün hiç tutma şek

Faslun fî seyrihî mine’s-Sidreti ilâ mâ-şâallâh

1 Gel berü ey murg-ı rûh-ı âşıkîn
Akl gibi olmağıl sidre-nişîn

2 Himmetün perini aç pervâz it
Işkı rehber eyleyüp âgâz it

3 Lâ mekân şâh-bâzısın ez-ibtidâ
Seyrüne olmaya Sidre müntehâ

4 Ko mekânı eyle azm-i lâ-mekân
Kim senün-çün anda vardur âşiyân

5 Terk idüp evvelde yapmışdun yuva
Anı iklîmün sanurdun ey yova

6 Gel kadîmî âşiyânı kıl taleb
Çekmeğil işbu harâbî-çün te’ab

7 Bu harâbı hoş beğenmiş bûm-nefs
İrmemiş hubbü’l-vatandan ana ses

8 Ko harâbı gözleğil ma‘mûrını
Zâğ nefsün duymasun esrârunı

9 Dinle bâkî seyrini ol serverün
Ol aliyyü’l-himme ol cân-perverün

10 Ol hümâ-yı kudsi ol şâh-bâz-ı yâr
Sâid-i sultâna lâyık bâz-ı yâr

11 Sem‘ine irdi çü savt-ı “*irci‘î*”
Anladı bâzû-yı şehdir merci‘i

12 Kalmadı sabrı vü oldı bî-karâr
Pes didi Cebrâ'il ey peyk-i yâr

13 Sidre'de turup ikâmet eyleme
Tur benümle eyle azm-i demdeme

14 Didi Cebrâîl ana ey pür bahâ
Seyrüme Sidre olupdur müntehâ

15 Sidre'dür bana makâm-ı ma'lûm
Ger geçem bundan erirem hem-çü-mûm

16 Cismüme âteş düşer ez-nûr-ı pâk
Bâl ü perrüm pes olur ol demde hâk

17 Sana mahsûsdur bu meydân-ı velâ
Yok-durur seyrüne bu şeb intihâ

18 "*Lî maa'llâh*" mahremü sensün şehâ
Kâbe-i zât mahremi sensün şehâ

19 Hem "*ebîtü*" hûnınun mihmânısın
Sen bu bezmün muhterem cânânısın

20 Senden özge kimse basmadı kadem
Bu makâma ey nebiyy-i muhterem

21 Pes yüri meydân senündür ba'dehû
Bunda bu seyrân senündür ba'dehû

22 Adı refref bir döşek döşendi hoş
Ana bindüm cân ü dilim itdi cûş

23 Beyt-i ma'mûra pes uğradı yolum
Şol acebler gördi göz dimez dilüm

24 Cenneti seyr eyledüm ucdan uca
Kalmadı hiç gizli hep gördüm nice

25 Tâ kılam her şey'i aslınca beyân
Hûr ü gılmân ü na'îmi der-cinân

26 Ba'dehû arş üstine itdüm urûc
Kaldı Refref dahı ol zâtü's-sürûc

27 Sıdk ayağın basdum ol dem bî-riyâ
Bana zâhir oldı sırr-ı istivâ

28 Sidre'den didi o dem peyk-i Hüdâ
Rabb'üne eyle selâmunı edâ

29 Okıdı anda tahiyyâtı Rasûl
Hem salât ü tayyibâtı didi ol

30 Ya'nî kavl ü fi'l-ile olan amel
Hep sana lâyık-durur ey bî-halel

31 Kalb ü mâl-ıla olan tâat hem
Sâha-i küdsünedür ey zü'n-niâm

32 Lutf-ıla aldı selâmun ol Hüdâ
Dir habîbüm gel bana vü gel bana

33 Niçe bir hicr-ile giryân olasın
Gel bu dem vaslumla handân olasın

34 Niçe bir ferş üzre kahr-ıla anâ
Bul bu dem arşumda lutf-ıla gınâ

35 Niçe bir zahmet vire ağyâr-ı hâr
Gül-şen-i vaslumdan al ezhâr-ı yâr

36 Niçe bir gaybetle çekdüm sad belâ
Bulasın bu dem şuhûdumla velâ

37 Gerçi müştâkam sana ey Ahmed'üm
Şimdiye dek lîk davet etmedüm

38 Tâ binâ-yı aşkunolsun üstüvâr
Kim halel virmeye hâşâk-i hâr

39 Hem gelesin bunda isti'dâd-ıla
Hân-ı vaslumdan yiyesin dâd-ıla

40 Böyle nakl itmiş o sultânü'l-urûc
Seyrinün kim pâyesi zâtü'l-burûc

41 Çün hıtâb-ı Hak irişdi sem'uma
Farkı bırakdum ulaşdum cem'uma

42 Cümleden selb oldı cismânî vücûd
Nûr-ı Hak'dan irdi hakkânî vücûd

43 Sırruma pes "*üdnü minnî*"den hitâb
İrişüp buldum derûnî feth-i bâb

44 Pes arada kalmadı ağyâr-ı hâr
Kim tecellî eyledi ol demde yâr

45 Sırrım-ıla zâtını itdüm şuhûd
Bî-cihet buldum alâ vefki'l-'uhûd

46 Kâbe-kevseyn oldı pes anda makâm
Dahı gitme bu aradan tut zimâm

47 Gerçi çokdur bunda ahbâr-ı nukûl
"*Kellimi'n-nâse alâ kadri'l-ukûl*"

48 Ruhsat-ı şer'-ile sür bunda semend
Redd-ile tâ irmeye pâyine bend

49 Ba'dehû dil bunda tahrîr eylemez
Hem kalem bu sırrı tahrîr eylemez

50 Ger bu söz dinile tâ yevme'l-kıyâm
Hak budur bir harfi olmaya tamâm

51 Olmak istersen habîbe âşinâ
Vir salâtı bul anunla rûşinâ

Faslun fî esrâri'z-zâhiri Leyleti'l-mi'râc salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Şol sözi nakl idelüm âsân ola
Sâmi'îne va'z-ıla bürhân ola

2 Çün bisât-ı kubra irdüm bir habîb
Bana çok lutf itdi her gûbe acîb

3 Didi yâ Ahmed tevekkülden ulu
Yok-durur bir şey katında sevgülü

4 Kankı kul kim kısmete vire rızâ
Eylerem anı katumda murtazâ

5 Hazretinden ben dahı itdüm suâl
Şerm-ile didüm ki ey dânâ-yı hâl

6 Bir işe duş it beni anı kılam
Anun-ıla hazrete kurbet bulam

7 Didi yâ Ahmed ki dilersen merâm
Bana yakın olasın bâ-ihtirâm

8 Giceni gündüz ü gündüzün gice
Eyle ben didüm ki yâ Rab bu nice

9 Didi uyku yirine eyle namâz
Gündüzün aç ol bana eyle niyâz

10 Didi yâ Ahmed dilersen izzetüm
Hem bulam dirsen müdâm-ı re'fetüm

11 Buğz idüp dünyâya vü ehline hem
Olma anlarla muhabbetde be-hem

12 Âhıret sev ehline olgıl yakîn
Kim seni kıldum imâmü'l-muttakîn

13 Ben didüm bildür bana yâ ze'n-niâm
Kim-durur erbâb-ı dünyâ müntekâm

14 Didi dünyâ ehli oldur çok güle
Hem dahı ehli vü mâlı çok ola

15 Çok uyuya çok gazablu ola ol
Çok yiye çok söyleye ola fuzûl

16 Az ola anun rızâsı nesneye
Ma'rifetsüz ola Hakk'ı bilmeye

17 Kemlik itse bir kese özr itmeye
Özr ideni dahı ma'zûr itmeye

18 Tâat-i Hak'da katı keslân ola
Ma'sıyetde çâbük ü şec'ân ola

19 Vüs'ati hâlinde hem şükr itmeye
Ger belâ gelse ana sabr itmeye

20 Korkmaya Hak'dan katı ferhân ola
Hamr-i dünyâ-y-ıla ol sekrân ola

21 İşlemedükleri işde nefsüni
Öğmeği seve be-gâyet ol denî

22 Kendülerde var-iken dürlü uyûb
Halkı dâim zem iderler der guyûb

23 Fikri uzak ola vü ömri kasîr
Nefsi yeğ ola anun aklı esîr

24 Bu-durur evsâfı dünyâ ehlinün
Olmaya bunlar hısâli mü'minin

25 Pes didüm ol demde ey Rabb-i ganî
Kim-dururdı bana uhrâ ehlini

26 Kim sevem anları anlarla olam
Her işüm dünyâda anlarla kılam

27 Didi yâ Ahmed öğet dinle beni
Bildürem tâ sana ukbâ ehlini

28 Âhıret ehli yüzi yumşak olur
Kibri bilmez gönli hem alçak olur

29 Anlara hûdur müdâm hılm ü hayâ
Anlar ihlâs ehlidür bilmez riyâ

30 Halk-ıla az ihtilât ider olar
Nef'i çoklar kimse hiç görmez zarar

31 Kimseye mekr eylemez memkûrlar
Her işünde şâkir-i meşkûrlar

32 Halk olardan râhat ü me'mûndur
Zahmet-i halkdan olar mahzûndur

33 Söylemezler hiç olar bî-hûde söz
Hem dahı açmaz olar her yüze göz

34 Va'dine hulf eylemez vâfîler
Kîne tutmaz kimseye sâfîler

35 Göz uyur gönli uyanıkdur olar
Işkum-ıla bağrı yanukdur olar

36 Elleri der-gâhuma merfû'dur
Hazretümden sözleri mesmû'dur

37 Benzi bozuk sözleri mevzûnlar
Hâini sevmez kamu me'mûnlar

38 Tâatümde nefsleri nekbândur
Her kişiye işleri ihsândur

39 Dışı vîrân kalbleri ma‘mûrdur
Perdesinde her biri mestûrdur

40 Karnı aç ü gönli tokdur anlarun
Mâlı az ü zikri çokdur anlarun

41 Mâ-sivâya eylemezler arz-ı hâl
İtseler ger benden eylerler su’âl

42 Hoş severim ger münâcât itseler
Bitürürven arz-ı hâcât itseler

43 Rûhları tenden idince iftirâk
Gözlemezler dünyede tâk u revâk

44 Göçmeli olsa olar ger dünyeden
Kimse almaz rûhını illâ ki ben

45 Bilmez anun hâlini hem Azrâ’il
Nice olmuşdur ararlar ay u yıl

46 Göklerün kapusı feth olur hemân
Anı istikbâl ider Kerrûbiyân

47 Elden ele rûhını iclâl-ile
Hazretüme ulaşur ikrâm-ile

48 Bu kelâmı kim sana bast eyledüm
Hep şerâyi‘ sözleridür söyledüm

49 Sanma ancak bu ola anda kelâm
Dahı söz çok lîk fehm itmez avâm

50 Kim hakâyık ilmin anda bi’t-tamâm
Bildürüpdür anda ol Rabbü’l-enâm

51 Ol gice keşf oldı anda dört ulûm
Bunda şerh oldı alâ kadri’l-fuhûm

52 İşbu üslûb üzre doksan bin kelâm
Ol gice vahy itdi hayyün lâ yenâm

53 Ol gice esrâra mahrem eyledi
Ol gice ilm-i ledünden toyladı

54 İmdi mi‘râc emri hep oldı tamâm
Didi ol dem bana ol Rabbü’l-enâm

55 Yâ habîbüm çün işitdün sözümi
Bana davet eyle var kullarumı

56 Herkese fehmince di esrârumı
Ümmetüne di olan ahbârumı

57 Pes nihâyet buldı esrâr-ı niyâz
Bana farz oldı o dem beş vakt namâz

58 Didi yâ Ahmed senün mi‘râcunun
Bu gicede hem dahı minhâcınun

59 Beş namâz içinde kodum sırrumı
Ümmetüne armağan ilet bunı

60 Hoş edeble kim kılursa beş namâz
Bana ol mi‘râc idüp eyler niyâz

61 Mü’mine mi‘râc-ı rûhânî budur
Ârife minhâc-ı cismânî budur

62 Bana bununla bulur kurbet bulan
Bunı terk iden-durur yoldan kalan

63 Zâhir u bâtın ibâdâtun tamâm
Bundadur esrârı kılsun hâs u ‘âm

64 Var habîbüm yer yüzine bas kadem
Tal’atünle hoş safâ bulsun harem

65 Çünki destûr oldı pes kıldum rucû
Okıdum anda senâ itdüm huzû

66 Geldüğim yoldan revân oldum yine
Kondum ol dem pes harem eyvânına

67 Gerçi tayy olmış-ıdı hîn ü mekân
İki sâat oldı bu seyrün hemân

68 Gör aceb şâh-bâz-ı kudsîdür o şân
Zîri perinde olur kevn ü mekân

69 Çün seher vardı haremde ol Rasûl
Gördi oturmış Ebû Cehl-i cehûl

70 Didi server ana ol mi‘râcını
Ol gicede olan ol minhâcını

71 Bi’t-tamâm ol seyri takrîr eyledi
Kuds’e varduğını tahrîr eyledi

72 İşidüp anı Ebû Cehl-i anûd
Sînesi zengâr u kalbi oldı dûd

73 Başına cem‘ itdi ol dem kavmunı
Didi kim ne söyledi dinlen bunı

74 Gökleri seyr eyledüm dir bu gice
Cenneti vü nârını ucdan uca

75 Kuds’e vardum göklere ağdum dir
İki demde hem gine geldüm dir

76 İşidüp Sıddîk-ı ekber ol zamân
Didi girçekdür bu söz yok gümân

77 Didiler dursun hele seyr-i semâ
Kuds’i vasf itsün bize ez-ibtidâ

78 Bilürüz bu Kuds’e varmamış-durur
Ol diyârı dahı görmemiş-durur

79 Görelüm virsün bize andan nişân
Kim nişân-ıla olur da‘vâ ayân

80 Kuds’i keşf itdi o dem Rabbü’l-enâm
Yirlü yirince haber virdi imâm

81 Didiler gerçek budur Kuds’den haber
Lîk var mı hiç bizim ‘îyrdan eser

82 Didi Ravha’da konupdı kârıbân
İrte gün doğdukta olurlar ayân

83 İrte geldi o zamân ‘îyr-ı Kureyş
Gördi anı şâhid-i tedbîr Kureyş

84 Zîre tekzîb idi anlarda murâd
Bu dinildi kim ideler inkıyâd

85 Sıdkunı gördükde ol kavm-i esîr
Didiler “*câ’e bi-sihrin müstemir*”[164]

86 Mü’minün îmânuna irdi mezâd
İrdi küfr esvâkuna hasr u kesâd

Faslun fî bişâreti min beşârâti'l-mi'râcı'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve sellem

1 Âyişe ana dir ol hayrü'n-nisâ
Çünki mi'râc itdi ol hayrü'l-verâ

2 Bir gice didüm ana ey cân-ı men
V'ey vücûdum tahtına sultân-ı men

3 Ol gice kim Hakk'a sen mihmânidün
Bir mükerrem muhterem sultânidün

4 Neyle hoş itdi seni vehhâb-ı gayb
Niçe açıldı sana ebvâb-ı gayb

5 Didi ol dem yâ Hümeyrâ bil anı
Bana şol nesne virüpdür ol ganî

6 Virmemişdür enbiyâdan kimseye
Kim işide anı yâhûd kim diye

7 Açılup bâb-ı hazâinden disâr
Bana Rabb'üm itdi eltâfın nisâr

8 Kalmadı bir nesne kim ol virmedi
Nesne yokdur kanı Ahmed görmedi

9 Lîk bir nesne buyurdı ol Ganî
Bana hoş geldi katı sevdüm anı

10 Didi yâ Ahmed katumda hürmetün
Nicedür diyem bilesin izzetün

11 Hürmetin-çün ümmetünden bir kişi
Ma'siyet kesb idüp ola düzâhî

12 Yüz behiştîden ki min gayri'l-ümem
Sevgilüdür yâ habîbüm tutma gam

13 Cân fedâ olsun o sultâna fedâ
Bize anun-çün neler virdi Hüdâ

14 Mâye-i devletdür ol server bize
Sâye-i izzetdür ol rehber bize

15 Ol habîbün hürmetine ey Hüdâ
İtme bizi hazretünden sen cüdâ

Faslun fî mu‘cizâti’l-bâhireti salla’llâhu aleyhi ve sellem

1 Ger inâyet ide ol Rabbü’l-enâm
Mu‘cizâtından diyem mu‘ciz-kelâm

2 Söz benân-ıla diyem şakku’l-kamer
Şehd ü şekerden dahı şîrîn eser

3 Hastalar sağ ola mevtâ dirile
Göre a‘mâlar u gamlular güle

4 Nutk ide sıdkına ahcâr u şecer
Vir açma hem şehâdetden haber

5 Mu‘cizâtına anun yokdur idâd
Söz öküş ger dine tâ yevme’t-tenâd

6 Diyelüm tâ kim denizden katresin
Bilesin tâ kim zükâdan zerresin

7 Âşık-ısan tâki arta iştiyâk
Diyesin hem dem-be-dem eyne’t-telâk

8 Hazret-i Kur’ân’dur evvel mu‘cize
Dinle benden kim diyem anı size

9 Lafz ü ma‘nîde nihâyetdür nizâm
Kadrini bildiler erbâb-ı kelâm

10 Nâzil oldı çünki “*ardu eble‘î* ”[165]
İmru’ül-kays didi yâ arz eble‘î

11 Sebasın kendü eliyle indirüp
Terk-i evtân itdi gayretden durup

12 Çünki ta‘na bulmadılar pes mecâl
Ser-fürû itdi kamusı lâ-mahâl

13 İns ü cinden evvelîn ü âhırîn
Cem‘ ola ger âlimîn ü câhilîn

14 Mislini ityâna kâdir olmaya
Buna hasm olan cihânda gülmeye

15 Buldı Kur'ân'dan şifa nice marâz
Hasta oldı lîk ehl-i i'tirâz

16 Hükmüne baş eğmeyen bîser olur
Bunı ta'zîm itmeyen ebter olur

17 Anlayup yolında baş koyan gedâ
Oldılar iki cihânda muktedâ

18 Bilmeyen Kur'ân'ı oldılar muhân
Bu ayândur leyse muhtâcü'l-beyân

19 Tâ kıyâmet bâkîdür bu mu'cize
Lutf-ı Hak'dur kim virilmişdür bize

20 Rabbenâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Bizi Kur'ân'dan ayırma ihdinâ

Faslun fî inşikâkı'l-kameri bi-duâihî ve işâretihî Rasûl salla'llâhu aleyhi ve sellem

1 Mekke ehli cem' olup geldi yüze
Didiler kim bize göster mu'cize

2 Didi ayı size şakk itsem eğer
Bana inanur mısız söylen haber

3 Didiler vâki' ola ger inşikâk
Kalbimiz sâfî olup gider nifâk

4 Kaldırup ol dem mübarek ellerin
Yüzini tutdı semâya ol güzîn

5 Hoş tazarru' eyleyüp kıldı du'â
Peyk-i Hak irişdi ol dem ez-semâ

6 Didi emründe musahhardur kamer
Nice dilersen eyâ hayrü'l-beşer

7 Pes işâret itdi ol sultân-ı dîn
Ay iki pâre olup indi hemîn

8 Ol Hirâ dağınun iki yanına
Gitdi iki pâre cem‘ oldı yine

9 Mü’minûn gördikde tekbîr itdiler
Ehl-i küfr inkâra el bir itdiler

10 Bu işi gördükde ol kavm-i eşîr
Didiler “*câ’e bi sihrin müstemir*”

Faslun fî icâbeti’ş-şecereti li-davetihî salla’llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Nakl ider bunı dahı Kâdî İyâz
Cennet içre bula reyhân u riyâz

2 Geldi bir gün bir a‘râbî hazrete
Didi geldüm yâ Muhammed hizmete

3 Gösteresin tâ bana bir mu‘cize
Ben de îmân getürem ol dem size

4 Bir ağac var idi karşuda ulu
Didi a‘râbîye ol yüzi sulu

5 Var şol ağaç dibine ey muhtedî
Di Rasûl’llâh sana gelsün didi

6 Vardı a‘râbî didi kim yâ şecer
Gel seni davet ider hayrü’l-beşer

7 Pes işitdi davetini ol zamân
Sağına soluna çalkandı hemân

8 Köklerin kırdı yiri yırtup o dem
Hizmet-i sultâna irdi bî-kadem

9 Hoş selâm itdi huzûrunda kıyâm
Eyledi a‘râbî didi yâ imâm

10 Buyurun yirine varsun bu şecer
Emr idüp yirine gitdi bî-hatar

11 Gördi a‘râbî bunı kaldı tana
Didi emr it secde idem tâ sana

12 Didi a‘râbîye ol hayrü’l-verâ
Âdeme secde değüldür hiç revâ

13 Secde ana yaraşur kim âlemi
Halk idüpdür yokdur anun hem-demi

14 Sürdi yüzini mübarek pâyine
Oldı îmân-ıla kalbi âyine

15 Gel bu işden ibret al ey hoş-nihâd
Nice tutdı emrini gör bir cemâd

16 Ümmetem dirsin idersin iddeâ
Kurı sözle sâbit olmaz müddeâ

17 Bir şecerce olmadun ey bed-fi‘âl
Kim idesin davetine imtisâl

Faslun fî hanîni’l-ciz‘i bi-fırâkıhî ve teskînihî bi-va‘dihî salla’llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Dinle benden yine bu şîrîn makâl
Aka mîzâb-ı lisânumdan zülâl

2 Çün Medîne’ye nüzûl itdi Rasûl
Mescid itdi bir evi ol pür usûl

3 Bir direk var-ıdı anda ey selîm
Ana arkasın virirdi ol kerîm

4 Ana zamm idüp mübarek zahrını
Halka va‘z iderdi ol Tâhâ’sını

5 Meclisinde pes çoğaldı mü’minûn
Minberi vaz‘ eylediler rû-nümûn

6 Çıkdı bir gün minbere ol âlî-şân
Fürkatinden ol direk itdi figân

7 İnleyüp hüzn-ile nâlân oldı hoş
Ol habîbün hasretinde itdi cûş

8 Şöyle kim mescid içi doldı hanîn
Hep sahâbe itdi giryeyle enîn

9 Didi ana ol şefîi ümmetün
Ey direk n'oldun nedendür hâletün

10 Didi niçin olmaya bende hanîn
Kim beni terk itdin ey şâh-ı güzîn

11 İşbu beyti sen müşerref ideli
Bana tayardun mübarek arkanı

12 Şimdi n'oldı-kim beni hicr eyledün
Hoş vefâ itmiş-iken cevr eyledün

13 Didi ana ol kerem-kânı Rasûl
Şefkat idüp hâline ol pür-usûl

14 Bir dua idem sana itme enîn
Tâze nahl itsün seni Rabb-i muîn

15 Tâze hurma vir yisünler mü'minûn
Hoş geçüp sâyende cem'-i muttekûn

16 Bu sözi gûş eyledi ciz'-i nahîf
Didi sensüz sabrum olmaz yâ şerîf

17 Senden ayrı tâze olmakdan bana
Hazretünle kurılık yeğdür şehâ

18 Şefkat-ıla didi mahbûb-ı İlâh
Dinle ey ciz'-i mübarek itme âh

19 Cennet içre nahl-i bâsık eylesün
Ehl-i cennet tâ ebed sende yisün

20 Hücre-i hâsım öninde her zamân
Sen beni gör ben seni görem ayân

21 Bu söze râzı olup kesdi hanîn
Ol cemâdun himmetine âferîn

22 Gel bu sözden ibret al ey müddeî
Ko yalan da'vâyı ey merd-i daî

23 Bir kurı ağaca yokdur himmetün
Adın insân lîk kâsır gayretün

24 Olmak istersün katında muhterem
Duymadun hicrinden ol şâhun elem

25 Mü’min olmazsın kurı da‘vâ-y-ıla
Yoğ-iken dilde enînin vây-ıla

Faslun fî tekellümi’z-zi’bi’l-murâî ve tergîbihi’l-İslamî salla’llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Bu beyânı dahı dinle ey cüvân
Koyının güderdi dağda bir çobân

2 Dağun ardından Rasûl-i müctebâ
Kâfir-ile durup iderdi gazâ

3 Geldi bir kurt kapdı koyından birin
Duydı çobân irdi ardından hemîn

4 Aldı elinden koyunı cebr-ile
Söyledi ol kurt ana geldi dile

5 Didi korkmaz mısın Allah’dan çobân
Rızkumı aldun elümden bî-emân

6 Aç-ıdum ben istedüm Rezzâk’dan
Rızkumı gösterdi işbu süriden

7 Rızk-ı maksûmum çü girmişdi ele
Anı aldun ben kime idem kile

8 İşidüp bunı didi kâfir çobân
Ey aceb söledi hayvân bî-zebân

9 Didi ol kurt bu aceb midür sana
Bundan a‘ceb ol Muhammed Mustafa

10 İşbu dağ ardından eyler ol gazâ
Cennet ehli bakışup eyler dua

11 Bir alay hayvâna sen ser-dâr olup
Hoş yürürsün küfr-ile murdâr olup

12 Pes niçün ol şâhı itmezsin taleb
Leşker-i Rahmân’dan olmazsın aceb

13 Çün irer kurdun hitâbı sem‘ine
Şevk-ı Ahmed salar âteş cânına

14 Âşık-ı şeydâ olup ol bî-karâr
Şevk-ı İslam-ile eyler âh u zâr

15 Didi kurda ol çobân-ı mu‘teber
Ben gidersem koyınumı kim güder

16 Didi ol kurd koyununa ben çobân
Olayın var işüne tutma gümân

17 Koyının ısmarlayup kurda o dem
Asker-i İslam içün urdı kadem

18 Ol habîbin hizmetine irdi tîz
Anı hoş gördi katı sâhib-temîz

19 Nûr-ı îmân-ıla pür-nûr eyledi
Kalb-i vîrânını ma‘mûr eyledi

20 Mâ-cerâyı gör ki şerh itdi çobân
Didi hazret var işüne ba‘d-ez-ân

21 Çün sürüne râ‘î eyledün anı
Pes emîndür vir ana bir koyunı

22 Geldi çobân koyunın buldı tamâm
Gürke ta‘zîm-ile hoş virdi selâm

23 Bir koyun boğazlayup i‘zâz-ıla
Ana teslîm eyledi i‘zâr-ıla

24 Gel tefekkür eyle bunı ey cüvân
Hisse al bu kıssadan ol kâmrân

25 Avn-i Hak yâr olsa ger bir kulına
Kurt çobân olur anun koyunına

26 Gürk-ile ol kulını irşâd ider
Küfr-ile mağmûm-iken dil-şâd ider

27 El-iyâz ger bir kula hızlân vire
Sanma ana enbiyâ îmân vire

28 Sânına ol serverün duya sibâ‘
Sen niçün itmezsin ana ittibâ‘

29 Gör ki hûnın medh ider hayvân-iken
Sen niçün öğmeyesin insân-iken

Faslun fî mu‘cizâtihi’l-müteferrikati salla’llâhu teâlâ aleyhi ve sellem

1 Pes gazâ-yı Bedr’e varmışdı Rasûl
Cenk olurdı kâfir-ile sağ u sol

2 İbn-i afrâ cenk iderken ol güzîn
Urdı bir kâfir düşirdi bir elin

3 Ol düşen destini alup bir ele
Geldi ol dem hazrete itdi kile

4 Yâ Rasûla’llâh didi gör hâlümi
Urdı bir kâfir düşirdi elümi

5 Destüm-içün gam yemem yâ Mustafa
Lîk benden fevt olur kâr-ı gazâ

6 Bana dermân eyleğil ey hoş hısâl
Tâ idem küffâr-ıla gine kıtâl

7 Şefkat idüp hâline ol mâh-rû
Aldı destin yirine kodı girü

8 Merhem itdi ağzı yarını ana
Bitdi ol sâatde kaldılar tana

9 Döndi küffâra yine itdi gazâ
Ol habîbün yolına cânlar fedâ

10 Kılıcı sınmış-ıdı bir gâzinün
Kalbi dar oldı katı ol mü’minün

11 Hazrete geldi ol gâzî arz-ı hâl
Eyledi mi‘mâr-ı dîne dinle kâl

12 Şefkat itdi hâline ser-dâr-ı dîn
Bir ağac pâresini aldı hemîn

13 Sığayup virdi eline hoş revân
Bir kılıç oldı mücellâ ol zamân

14 Tîz yüğirdi itdi a‘dâya kıtâl
İtdi küffârı anunla pây-mâl

15 Bir gazâda bir gözi bir gâzinün
Çıkdı düşdi yüzi üstine anun

16 Hazrete geldi anı arz eyledi
Ol tabîbi gör ki ana n'eyledi

17 Ol gözi aldı mübarek destine
Besmeleyle kodı ol dem yirine

18 Sağ olup evvelkiden oldı eyü
Gitdi saffına kıtâl içün girü

19 Bir karanu gice ol meh-rû yine
Virdi bir hurma talın bir mü'mine

20 Didi tut bunı varınca beytüne
Kim ziyâ virsün senün etrâfuna

21 Tutdığı dem oldı pür şem'-i ziyâ
Gitdügi yol gündüz oldı gûyiyâ

22 Taşları davet iderdi ol emîn
Tîz yuvarlanurdı hizmete hemîn

23 Dirler-idi yâ rasûl-i müctebâ
Hak nebîsin sıdkına bizüz güvâ

24 Taşdan ednâ sen de olma ey cüvân
Şer'i yolında yuvarlan câvidân

25 Mahzarına her kaçan konsa taâm
İşidirdi subhasın subh-ı kirâm

26 Uğrasa söylerdi hayvân-ı sibâ'
Hoş selâm-ile iderdi ittibâ'

27 Ol mübarek barmağından çeşmeler
Akdı nehr oldı kurımış eşmeler

28 Mahzarında iki kişilik taâm
Niçe yüz şahsa yiterdi ey hümâm

29 Girü kalkardı diyesin yinmemiş
Aynı evveldür ki kimse almamış

30 Yire ağaç diker-idi ol imâm
Meyvesin virürdi ol sâat tamâm

31 Niçe mevtâya dua itdi o şâh
Dirilüp itdiler ikrâr-ı İlâh

32 Beşiğinde söyledi sıbyân ana
Didiler kim biz şuhûduz sıdkına

33 Mu‘cizâtına nihâyet yok anun
Her işi mu‘ciz-idi ol serverün

34 Sîre ehli lîk bin mikdârını
Add idüp esfâra yazdılar anı

35 Ben denizden katresin kıldum ayân
Bâkîsin ana kıyâs eyle inan

36 Hem yigirmi üç içre ol hümâm
Bu kadar âyâtı gösterdi tamâm

37 Sa‘y idüp bu fânîde ol zuhr-ı nâs
Yapdı dîn içün bize muhkem esâs

38 Pes tamâm oldı binâ mi‘mârına
Gel didiler uçdı ol gül-zârına

39 Davete itdi icâbet ol hümâm
Ravzasına bin salât-ıla selâm

Faslun fî hâtimeti’l-kitâb

1 Nüh sad u heştâd u heştî târîhin
Gurresinde hem Rebîulevvelîn

2 Hamdü li’llâh kim tamâm oldı kitâb
Umaram Hak’dan ki ola müstetâb

3 Meclis ehli lutf idüp yâd ideler
Fâtihayla rûhumı şâd ideler

4 Şehr-i Sîvâs oldı bu tasnîfe câ
Ehline şâfi‘ ola nûrü’d-dücâ

5 Hazreti Sultân Murâd devrinde-di
Kim fakîr işbu kitâbı söyledi

6 Her kitâbumda çün itmişdüm dua
Bunda da itmek-durur belki revâ

Duâ-yı Pâdişâh-ı âlem-penâh

1 Yâ İlâhî ol habîbün hürmeti
Dahı esmâ vü sıfâtın hürmeti

2 Kıl inâyet tâ ki ol hân ibn-i hân
Devleti-le dura durdukca cihân

3 Adl-ile insâfını eyle füzûn
Hızr u İlyâsı ana kıl reh-nümûn

4 Hazret-i Kur'ân'ı eyle dest-gîr
Ana her âsaf sıfâtı kıl vezîr

5 Re'yini sıdk u safâ eyle şehâ
Cümle kârın müstetâb eyle şehâ

6 Dâimâ a'dâsına vir inhizâm
Bulsun ahbâbı safâ-y-ıla merâm

7 Hem budakların Hüdâsı saklasun
Bâğına bâd-ı muhâlif esmesün

8 İrmesün kalb-i şerîfine gubâr
Sârîdür eyler kulûbı târ ü mâr

9 Sâyesinde hoş geçe halk-ı cihân
İstecib minnâ'd-du'â yâ müste'ân

10 Dahı âbâ-i kirâmın yâ İlâh
Hûr u gılmân leşkerine eyle şâh

11 Sen ulaştır Rabbenâ her subh u şâm
Ol habîbün rûhına bizden selâm

12 Rûz-ı penç-şenbede yazıldı kitâb
Ehl-i insâf eylemez bize 'itâb

---

[164] O devam eden bir sihir getirdi.
[165] Hûd, 11/44. "Ey yer suyunu yut."

VİSÂLÎ ALİ ÇELEBİ VE MEVLİDİ

Doç. Dr. Abdülmecit İSLAMOĞLU[166]

Visâlî Ali Çelebi'nin Hayatı

Visâlî Ali Çelebi, XVI. yüzyılda yaşamış, *"Mevlid-i Fahr-i Kâinât Muhammedini'l-Mustafa"* isimli eseriyle kendisinden haberdar olduğumuz bir mevlid şairidir. Visâlî'nin hayatına dair -görebildiğimiz kadarıyla- kaynaklarda açık/kesin bilgi bulunmamaktadır. Şairle ilgili olarak ancak eserinden yola çıkarak sınırlı bir takım bilgilere ulaşabilmekteyiz. Buna göre şair, isminin Ali olduğunu,

Na'tüniçün Alî ne-lâyıkdur
Ne disün şemse zerre-i eşbâh[167]

beytiyle belirtirken "Visâlî" mahlasıyla okuyucudan bölüm sonlarında dua talebinde bulunmaktadır:

Hudâ ol kişiye çok İzzet itsün
Visâlîçün diye Hak rahmet itsün

"Visâlî Ali Çelebi" adı ise *Mevlid*'in başında eserin adının belirtildiği "Hâzâ Kitâbu Mevlidi Fahri'l-Kâinât Muhammedini'l-Mustafa aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm li-Mevlânâ Alî Çelebi el-Visâlî" şeklindeki başlık içerisinde yer almaktadır.

Visâlî'nin, Kanûnî Sultan Süleyman dönemi şairlerinden olduğu, bu itibarla da XVI. yüzyılda yaşadığı bilgisi de yine eserden yola çıkarak ulaşabildiğimiz bilgilerdendir. Şair "Hâzâ fí-Na'ti's-Sultân Lâ-zâle fî-Saltanatihî ilâ-âhiri'z-zamân" başlığı ile Padişah için,

Berr ü bahr ehline şâhen-şâhdur
Ya'nî kim Sultân Süleyman şâhdur.[168]

beytinin de yer aldığı yirmi beyitlik bir kaside kaleme almış; Sultan Süleyman'ı adaleti, cesareti ve cömertliğiyle överken düşmanlarına karşı muzaffer olması duasında bulunmuştur.

Kaynaklara bu bilgiler ışığında bakıldığında Visâlî mahlaslı bazı şairlere rastlanır. Ancak -tespit edebildiğimiz kadarıyla- bunlardan hiçbirisinin adı Ali olarak belirtilmemektedir. Kezâ bu şairlerden "Mevlid" yazdığı ifade edilen herhangi birisi de bulunmamaktadır.[169] Bu itibarla şairimizin kaynaklarda adı geçen bu Visâlî'lerden birisi olup olmadığı hususunda kesin bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir.[170]

Visâlî Ali Çelebi'nin *Mevlid*'inin bilinen tek yazma nüshası Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A/99 numarada kayıtlıdır.[171]

Visâlî'nin *Mevlid*'i 1715 beyitten oluşmaktadır. Türün diğer örnekleri göz önüne alındığında eser "uzun mevlidler" grubuna girmektedir.[172] *Mevlid*'in büyük bir bölümü mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Bunun yanında tekdüzeliği bozmak ve okuyucunun dikkatini çekmek üzere aralarda kaside/gazel nazım şekillerinde manzumelere de yer verilmiştir.

Mevlid'de yoğun olarak kullanılan kalıp, Mevlanâ'nın *Mesnevî*'si, Âşık Paşa'nın *Garîb-nâme*'si ve Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı gibi pek çok mesnevide örneğini bulduğumuz, Türk edebiyatında en çok kullanılan kalıplardan olan *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*'dür.

Visâlî'nin *Mevlid*'ine dair bir makale kaleme almış olan Osman Türer'in de belirttiği üzere eser, yarım kalmış/tamamlanmamış bir görünüm arz etmektedir. Tüm metin boyunca Hz. Peygamber'in hayatı hakkında ince detaylar veren eser, Hz. Peygamber'in çocukluk döneminde, henüz yedi yaşında iken aniden bitmektedir. Hayatının bundan sonraki safhaları ya da vefatıyla ilgili herhangi bir bilgi verilmediği gibi, bir "tertip husûsiyeti" olan ve eserlerin sonunda yer alması gelenek hâlini alan "Hâtime" bölümü ve bu anlamda nasihat, münâcât ve dua gibi alt başlıkların bulunmayışı eserin tam bir *Mevlid*'in eksik bir nüshası ya da bir sebeple tamamlanamamış bir *Mevlid* olması ihtimallerini güçlendirmektedir.[173]

Mevlid'in muhtevası:

Eser, "eûzü besmele" ile başlamaktadır. 1-9. beyitlerde Fâtiha suresinin tamamı iktibasta bulunularak aktarılır. Bu kısımdan sonra "Tevhîd" bölümü yer alır. Yüce Allah bir ve tektir. Herkes ve her şey O'na muhtaçtır; O ise hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç değildir. Doğmamış ve doğrulmamıştır. Yaratılmış olan her şey Cenab-ı Hakk'ın varlığına işaret etmektedir. Ebedî mutluluğa erişmek isteyen kişi ölmeden önce ölmelidir. Her şey yok olacak; ancak Allah'ın vechi bakî kalacaktır. Bu nedenle sahip olunan her şey O'nun rızası doğrultusunda harcanmalı; infak edilmelidir.

Mesnevi nazım şekliyle yazılan bu kısımdan sonra kaside nazım şeklinde bir tevhid daha yer alır. Karanlıklar Yüce Allah'ın nuruyla aydınlığa kavuşur. Ay ve güneş O'nun emriyle dönüp dururlar. Kâinattaki her şey O'nun hidayet güneşi ile vücut bulmuştur. Ağaçlar kalem, yaprakları kâğıt olsa Cenab-ı Hakk'ı vasfetmekten aciz kalacaktır. Bu kısımdan sonra "*Fi'l-Münâcât ve arzı'l-Hâcât*" başlığı yer almaktadır. Şair burada Yaratıcı'nın verdiği nimetlerden bahsetmekte; yüce ve mukaddes değerler hürmetine kendisini bağışlamasını, gönlünü mamur kılarak cennetine kabul etmesini dilemektedir. Bu bölüm âlemlerin Rabbi'ne hamd edilerek son bulmaktadır.

Varak 5a-7a beyitler arasında Hz. Peygamber'in övgüsüne ayrılmış iki manzume *(na't)* bulunmaktadır. Bu kısımda Rasulullah'ın bedenen ve ruhen yaratılışındaki üstünlükler anlatılarak yüce ahlakı övülmektedir. Bu bölüm şairin Livâ-i Hamd'e sığınma isteğini dile getirişiyle sona erer. 202-221. beyitler Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali ile Peygamberimizin torunları Hz. Hüseyin ve Hz. Hasan'ın öne çıkan özelliklerinin dile getirilerek övüldüğü bölümdür. Bundan sonra padişah övgüsü gelmektedir. Kanunî Sultan Süleyman bu kısımda adaleti, kahramanlığı, hükümran oluşu, düşmanlarına korku salışı vb. yönleriyle dile getirilir.

On bir beyitlik Sebeb-i Te'lîf kısmında şair, bir sabah gaipten bir ses duyduğunu ve bu sesin kendisine gaflet uykusundan uyanarak etrafına ibret

nazarıyla bakması gerektiğini söylediğini aktarır. Eserin yazılış hikayesi işte bu hâdiseye dayanmaktadır. Bu kısmı, "Kasîde-i 'İbret" başlıklı on yedi beyitlik bir kaside takip eder. "Küntü kenz" rivayeti üzerinde durulduktan ve Hz. Peygamber'in nurunun yaratılması bahsine giriş yapıldıktan sonra "*Der-Tafsîl-i Mevlid-i Rûhânî*"[174] bölümüne geçilir. Yaratılan ilk şey Rasulullah'ın nurudur. Hz. Peygamber maddeten ve manen kemâl üzere yaratılmış; ahlak-ı hamideyle donatılmıştır. Bu nurun geçmesi gereken on iki perde bulunmaktadır. Bunlar kudret, azamet, minnet, rahmet, saadet, keramet, hidayet, nübüvvet, heybet, şefaat, şükür ve secde perdeleridir.

Bu perdeleri geçerek yüce mertebelere ulaşan bu nurdan Cenab-ı Hak bir cevher yaratmış ve nazar kılarak onu iki parçaya ayırmıştır. Bu cevherin bir parçasından su, diğerinden ise arş, kürsi, levh, kalem, cennet, güneş, ay, yıldızlar, huriler ve melekler meydana gelmiştir. Yeryüzü, gökyüzü ve bunların dışında var olan her şey işte bu nurdan yaratılmıştır. Hz. Peygamber'in nuru önce Hz. Âdem'e ve diğer peygamberlere; Abdümenâf ve Hâşim'e, dedesi Abdülmuttalib'e ve nihayetinde babası Abdullah'a kadar intikal etmiştir.

Pek çok kişi kızını kendisiyle evlendirmek isterken Peygamberimizin babası Abdullah, mütevazi bir ailenin kızı olan Âmine Hatun ile evlenmiştir. Bu evlilik neticesinde Âmine Hatun Hz. Peygamber'e hamile kalmıştır. Bu mübarek gecede Cebrail (a.s.) Yüce Allah'ın emriyle Kâbe'ye inmiş ve bu gece yapılacak duaların kabul olacağı müjdesini vermiştir. Bu hamilelik sebebiyle yer-gök aydınlanmış, melekler Âmine Hatun'un hamileliği boyunca Hz. Peygamber'e salât ve selâm getirmişlerdir. Bu esnada Efendimizin babası ticaret için Yesrib'e gitmiş ve orada vefat etmiştir. Hz. Peygamber daha doğmadan yetim kalmıştır.

Nihayet 12 Rebîülevvel Pazartesi günü Hz. Peygamber dünyayı teşrif etmişlerdir. Bu doğuş ile cennetin kapıları açılmış; yeryüzü ve gökyüzü güzel kokularla dolmuş; İblis, Lât ve Menât hapsedilmiştir. Bir melek Âmine Hatun'un yanına gelerek vaktin geldiğini ve Yüce Allah'a teveccüh etmesini bildirmiştir. Hz. Peygamber'in doğumuyla cihan şeref bulacak; hak dini o getirecek, batıl dinler ise yok olup gidecektir.

Bu gece olup bitenleri Âmine annemiz bizzat kendisi nakletmektedir. Buna göre o gece kendisi evde yalnız başınadır ve Cenab-ı Hakk'a münâcatta bulunarak yalvarmakta, yapacağı doğum için yardım dilenmektedir. Bunun üzerine bir ses duyar. Bu ses kendisine doğuracağı çocuğun Allah'ın habibi olacağını müjdelemektedir. Gönlüne bir ferahlık gelerek rahatlayan Âmine annemiz evin tavanından giren bir nurun doğuyu ve batıyı kapladığını görür. Melekler havaya bir döşek sererler. Bu arada duvar yarılır ve dört hatun odaya girer. Bunlar Havvâ, Hâcer, Âsiye ve Meryem annelerimizdir ve hepsi doğacak çocuğun eşsizliği ve kıymeti konusunda Âmine'yi müjdelemektedirler. Melekler gökten üç alem indirmiş ve bunları Kâbe'ye, şarka ve garba dikmişler; ellerinde cennet nimetleriyle dolu tabaklarla Âmine'ye ikramda bulunmuşlardır… Sonunda kutlu doğum gerçekleşir.

Melekler bir leğen getirerek Hz. Peygamber'i yedi kez yıkarlar. Rıdvan isimli melek Peygamberimizin sırtına nübüvvet mührünü basar ve kendisine peygamberlerin sonuncusu olduğu bildirilir. Tüm bunlardan sonra melekler tazîm

ve tekrîm içerisinde ayrılırlar.

Mevlid'in bundan sonraki kısmında Hz. Peygamber'in doğumuyla beraber meydana gelen mucizeler aktarıldıktan sonra, Abdülmuttalib'in torununu görmeye gelmesi ve Hz. Peygamber'e "Muhammed" isminin verilmesi bahsine geçilir. Dedesi torunu için yedi gün boyunca kutlamalar yapar, ziyafetler verir. Onun doğumuyla her taraf şenlenir; etrafa bereket yağar.

Hz. Peygamber dönemin âdetlerine uygun olarak Halîme isminde bir sütanneye verilir. Bu esnada da olağanüstü pek çok hâdise yaşanır. Halîme Hz. Peygamber'i alarak Benî Sa'd iline götürür. Onun gelişiyle kıtlık ortadan kalkar; Cenab-ı Hak o yöreyi nimetleriyle zengin kılar. Halîme ve eşi Hâris'in evleri artık bir şifa yuvasıdır. Halîme'nin aktardığına göre Hz. Peygamber daima misk gibi kokar, elbiseleri hiç kirlenmez, boş şeylerle uğraşmayı sevmez. Yine bu dönemde iki melek gelerek Peygamberimizin göğsünü yarmışlar ve kalbini yıkayarak temizlemişlerdir. Hz. Peygamber'in göğsünü kapatarak göklere doğru yükselen melekler artık kendisinin dünyaya ait hazlardan, kötü düşüncelerden arınmış biri olduğunu bildirmişlerdir.

Halîme, Hz. Peygamber'e birilerinin zarar vermesinden korkar ve onu ailesine vermek üzere Mekke'ye gelir. Bu sırada Hz. Peygamber yedi gün süreyle kaybolur. Sonunda dedesi Abdülmuttalib onu Tihâme vadisinde bulur ve Mekke'ye geri getirir. Mekke ahalisi Peygamberimizi karşılar ve güneş gibi parlayan yüzüne bakarak onu hayranlıkla överler.

Peygamberimiz bir gün Kâbe'ye dedesinin yanına gider. O sırada orada bulunanlardan biri onu putlara götürmek isterse de dedesi buna karşı çıkar ve onun seçilmiş özel biri olduğunu söyler. Hz. Peygamber bunun üzerine Kâbe'nin örtüsünden tutarak "yeri, göğü ve tüm kâinâtı yaratanın; her şeyi bilen, gören, bir ve tek olan Allah olduğunu, O'nun dilediğine sonsuz nimetler vererek şereflendirdiğini; dilediğini ise hakir ve zelil kıldığını" söyler. Bu sözler daha önce işitilmiş, bilinen sözler değildir. Bu nedenle de orada bulunan ve bunları işitenlerin ona karşı sevgileri bir kat daha artar.

Mevlid'in bundan sonraki kısmında beş yaşındaki Hz. Peygamber'in yedi samimi arkadaşıyla beraber halası Âtike'nin evine gelmesi ve burada kuru bir hurma ağacının mucize eseri olarak meyve vermesi anlatılır. Bu mucizeyi duyan Mekke halkı koşarak bu hurma ağacını görmeye gelmiştir. Bu olağanüstü olay, Hz. Peygamber'e duyulan sevgiyi daha da arttırırken, Ebû Leheb hasedinden ne yapacağını bilemez hâle gelmiştir.

Abdülmuttalib yılda bir defaya mahsus olmak üzere bir divan kurmakta; kendisi için serilen bir kilimin üzerine oturarak çevreden gelen zengin-fakir herkesi ağırlamakta; idarî işlerini böylece yürütmektedir. İşte böyle bir gün Abdülmuttalib'in bütün oğullarının da hazır bulunduğu bir sırada Peygamberimiz Harem kapısından içeriye girer. Onu karşılayan Ebû Tâlib, kendisinden Abdülmuttalib için hazırlanan kilime geçip oturmasını ister. Peygamberimizi gören halk, güzelliği karşısında büyülenir ve övgü dolu sözlerle onu yüceltir. Bu durum karşısında iyice sinirlenen Ebû Leheb kıskançlık içerisinde Hz. Peygamber'in ellerinden tutarak onu oturduğu yerden kaldırır ve hakaretlerde bulunur. Bu olaya çok üzülen Peygamberimizin gözleri dolar. Melekler bu

durumu Cenab-ı Hakk'a arz ettiklerinde, Allah (c.c.) onlara Hz. Peygamber'in ilim, hilim ve edeble donatıldığını, kendisine Kur'an-ı Kerim verileceğini ve "tebbet yedâ" ile Ebû Leheb'in hak ettiği cezayı alacağını bildirir. Hz. Peygamber'i ağlarken gören dedesi bu durumun nedenini öğrendiğinde Ebû Leheb'i cezalandırır ve oğullarına dönerek Ebû Leheb'i artık oğlu olarak kabul etmediğini, kendilerinin de ona kardeş dememelerini emreder. Nitekim orada bulunan herkes de ona lanet eder.

Hz. Peygamber yedi yaşına geldiğinde Abdülmuttalib Hz. Peygamber'i o yörede ün yapmış bir muallime götürür ve torununa hocalık yapmasını ister. Ancak aynı gün bu yapılanın hata olduğu; zira Hz. Peygamber'in bu hocadan öğrenecek hiçbir şeyinin olmadığı anlaşılır. Abdülmuttalib; ilmi, iz'ânı ve faziletinden bî-haber oldukları için torunundan özür diler.

Bu olay herkes tarafından duyulmuş; Hz. Peygamber karanlıkları aydınlatan bir güneş misâli her tarafa ışık saçmış; gönüllerde taht kurarak herkes tarafından itibar görmüştür.

Bütün bu anlatılanlar yüce bir ahlak üzere olan Hz. Peygamber'in övgüsü (na'tı) sadedindedir. Cenab-ı Hak tarafından övülen böyle bir insan ne kadar anlatılırsa anlatılsın yine hakkıyla tavsif edilemeyecek; övgüsü lâyıkıyla yerine getirilemeyecektir. Onun medhi, ucu bucağı bulunmayan sonsuz bir umman misâli erişilemez, güç yetirilemez bir mahiyettedir.

Salât ve selâm Hz. Muhammed (s.a.s.)'in üzerine olsun. Cenab-ı Hak, "Allah Visâlî'ye rahmet etsin" diyenlerin değerini yüceltsin; onlara ikramlarda bulunsun.

Visâlî Mevlidi'nin şekil ve muhteva özellikleri hakkında verdiğimiz bu bilgilerden sonra eserin günümüz alfabesine çevrilmiş şeklini sunabiliriz.

Hâzâ Kitâbu Mevlidi Fahri'l-Kâinât Muhammedini'l- Mustafa - ***Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm-***
li-Mevlânâ Alî Çelebi el-Visâlî

13 Evvelâ Allâh'a ta'vîz olsa râh (1b)
Ola şeytân-ı racîm anda tebâh

14 Dinse bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Keşf olur envâr-ı esrâr-ı 'Alîm

15 Dinse hem "el-hamdü li'llâhi" yakîn
Feth olur meknûn-ı "Rabbi'l-'âlemîn"

16 Kim o "Rahmânu'r-Rahîm" Allâh'dur
Yevm-i dînün mâliki ol şâhdur

17 Sana dirler cümle ekvân ey Mu'în
Dâyimâ "*iyyâke na'bud nesta'în*"

18 Her biri dirler makâl-i “*ihdinâ*”
Tâ “*sırât-ı müstakîm*” ola hüdâ

19 Şol sırâtı eyle in‘âm ey Hudâ
K’iyledün ebrâruna anı ‘atâ

20 Ola “*mağdûbun ‘aleyhim*” râhı sed
Dahı silki “*dâllîn*”ün ey Samed

21 El açup dirler bu demde hâdı‘în
Minke ned‘û yâ İlâhî âmîn

Fî-Tevhîdi’z-Zât ve Temcîdi’s-Sıfât

1 Pes ne dinsün ol vücûd-ı bâhire
Künhine irmez ‘ukûl-i kâsıra

2 İsm-i zâtıdur “*Huva’llâhu Ahad*”
Vahdet-i sırf oldur “*Allâhu’s-Samed*”

3 “*Lem-yelid ve lem-yûled*” evsâfı yakîn
Ana küfv olmadı bir ferd âferîn

4 Pây-ı ‘arşına cihân olmaz sevâ
K’anda zâtı kim “*ale’l-arşi’stevâ*”

5 Âfitâb-ı zâtına k’olmaz esîr
Zihn ü hâricde ana yokdur nazîr

6 Kanı zâtiçün tasavvurda cihât
Tâ tasavvurdan hüveydâ ola zât

7 Kâyinâtun vüs‘ı yokdur hîç ana (2a)
Kalb-i âşıkdur meğer yok mâ-adâ

8 Kalb-i âşık şâhidu’llâhdur
Kalb-i âşık ana manzar-gâhdur

9 Kalb-i âşık ana mülk-i müşterî
Bunı dir mantûku’llâh işterî

10 Kalb-i âşık hamr-ı hubdan müstekir
Münzabıt olmaz “*fe-hel min-müddekir*”[175]

11 Bî-nişândur lîk bu kevn ü mekân
Varlığına dâldür anun ayân

12 Nakş-ı âlem nûrına nispet hayâl
Kim vücûdıdur anun yokluğa dâll

13 Âsumân ser-geşte-i envârıdur
Bu zemîn âlûde-i esrârıdur

14 Âfitâb-ı sun‘ına mihrile mâh
Zerrelerdür her biri bî-iştibâh

15 Nâr nûrı hasretinden dil yakar
Hâk vâlih başına yarlar yıkar

16 Âb rûyından yüz urur yirlere
Bâd âh eyler varırsa her yire

17 Âb-ı telh ü azbi cem‘ eyler revân
Var arada “*berzahun lâ-yebğıyân*”[176]

18 Beyzayı beyzâ iken bebğâ ider
Feyz-ı cûdından yedi beyzâ ider

19 Yaş ağaçdan gâh nâr ızhâr ider
Gâh nârı ravza-i gül-zâr ider

20 Nîşden virür musaffâ şehd o Rab
Kandı neyden kurı ağacdan rutab

21 Gâh hâk-i pây-i cism-i pâki tâ
Dîde-i arşa kılur ol tûtiyâ

22 Âdeme ta‘lîm-i esmâ ol kılur
Dâyimâ in‘âm-ı na‘mâ ol kılur

23 Kiminün başına zerrîn tâc urur
Hem kiminün farkına minşâr kor

24 Geh ruh-ı mahbûba nûr i‘tâ ider
Gâh âşık kalbini şeydâ ider

25 Geh Hicâzına o uşşâk-ı ırâk
Hoş Nevâyile gelürler bâ-vifâk

26 Ne kadar tahrîr olunsa vasf-ı Hak (2b)
Şemsden bir zerre olmaz bin varak

27 Görinen âyât-ı Hak’dur ser-te-ser
Ayn-ı ibretle eğer kılsan nazar

28 Vahdetinün şâhididür dü-cihân
Kim urur hem evvel ü âhir ayân

29 Zerreler zâhir değül hûrşîdsüz
Varise aynun nazar kıl dinle söz

30 Çeşme-i hûrşîde ayb olmaya ger
Yoğise huffâş içün nûr-ı basar

31 Münkirise n’ola ehl-i i‘tizâl
Mukbile olur tecellâ-yı Cemâl

32 Bin gedâ sıfru’l-yed olsa bu ayân
K’olmaya gencîne-i şâha ziyân

33 Gerçi sohbetden habîr olmaz asamm
Sâmi‘îne nağme-sâz içün ne gamm

34 Bu rumûza kanı kim vakıf olur
Kâbe-i esrârı kim tâ’if olur

35 Kanı iz‘ân ide bir kalb-i sa‘îd
“*Ev elka’s-sem‘a ve huve şehîd*”[177]

36 Kılmazisen mâ-sivâya ger nazar
Vire kalbüne “*ve bî-yebsır*” basar

37 Bezl-i mechûd it ki bulunsun likâ
“*Leyse li’l-insâni illâ mâ-sa‘â*”[178]

38 Bu vücûd-ı hâdisi terk eyle kim
Eyler anı yine muhdis mün’adim

39 Feth idem dirsen tecerrüd bâbını
Gayret eyle ko vücûd esbâbını

40 Terk olunmayınca bu mâ vü meni
Bin arasan bulımazsın sen seni

41 İsterisen nûr-ı Hayy-ı lâ-yemût
Varlığun mahv eyle “*kable en-temût*”[179]

42 Mâ-sivâ mahv olısar illâ ki Hû
“*Küllü şey’in hâlik illâ vechehû*”[180]

43 Bulmak içün ittisâl-i nûr-ı zât
Dinmedi mi “uktulûnî yâ sikât”

44 Varlıgun varısın infâk it kamu
“Len-tenâlü’l-birre hattâ tunfikû”[181]

45 Sen seni bilsen ki ol Hak n’eyledi (3a)
Âlem-i suğrâda kübrâ eyledi

46 Kalb virdi vü mücellâ eyledi
Anı nûr-ı zâta meclâ eyledi

47 Minnet ü bî-müntehâ hamd ü sipâs
Ana olsun bî-taaddüd bî-kıyâs

48 Tu senâhâ-râ çu ne-şümâri ber-â
Kîlehâ fî-zâke lâ-uhsî senâ

El-Kasîde fi’t-Tevhîd

1 Cellet sıfâtu men tecellâ bihi’l-verâ
İz hum yurakkıbûne bihâ muzlime’l-habâ

2 Tâhet nüfûsu men tetelakkâ bi-tîhi men
Huve zâtuhû ve tahayyeret fî-mi‘radi’l-likâ

3 Yâ men lehu’l-cemâl tereddeyte bi’l-‘ulâ
Ezzerte zâteke bi’l-kibriyâi dâyimâ

4 Ey iki zerre dav’-ı cemâlinde dü-cihân
Ma‘dûm olurlar eylesen ol dav’ı ihtifâ

5 Hûrşîd ü meh ki yüzleri yirlerde rûz u şeb
Devvâr olurlar emr-i cemîlünle pür-zıyâ

6 Hükmünledür tahammüli arzun nevâyibe
Hizmetde hem bu nüh feleğün kâmeti dü-tâ

7 Ebvâb-ı rahmetün yed-i lutfunla açılur
Mesdûd olur eğer kim ide kahrun icterâ

8 Vasf-ı Celâl ü Cemâlündür ısbaayn hem
Tâ kâyinâta bunlar ola mazhar u merâ

9 Pes cennetün nukûşı cahîmün telehhübi
Hem Mâlik'ün huşûneti Rıdvân'a hem vefâ

10 Hem lutfı her kerîm ü le'îmün şe'âmeti
Dahı bunun gibi niçe ezdâd-ı mâ-sivâ

11 Mişkât-ı İzzetündeki mısbâh-ı nûr-ı Zât
Zalmâ-i kâyinâta düşüp virdi incilâ

12 Şems-i hidâyetünle bu zerrât-ı kâyinât
Geldi vücûda her biri yâ Mûcide'l-verâ

13 Neşv ü nemâda feyz-i sıfâtınla her vücûd
Ketm-i ademde zâtına nispetle bî-riyâ

14 Bâtın hüviyyetin hucubât-ı sıfâtile
Zâhirdür ol mezâhir-i evsâfile Hudâ

15 Envâ-ı tâatunla ki râki' durur felek (3b)
Sâcid zemîn ibâdete kâyim halâ melâ

16 Senden vücûda geldi çü bu kevnile mekân
Zâtun münezzeh olsa bulardan n'ola revâ

17 Manzûr olursa ayn-ı inâyetle bir gubâr
A'yân-ı rûh-ı kudse olur ayn-ı tûtiyâ

18 Zerrât-ı mâ-sivâ ne ki mihrinle her biri
Zât-ı hüviyyetüne ider hamdile senâ

19 Tevhîd-i zâtına kamu şey kâ'il oldı hep
Lâkin şurûh-ı vasfına lâl oldılır şehâ

20 Tomarı kârı sehvile gerçi Visâlî'nün
Tuğrası oldı cürmi vü mazmûnı pür-hatâ

21 Lutfun yedi ki rahmetile çekse ana hat
Yarın temessük ola halâsına elde tâ

22 Dav' ursa rahmetün güneşi zerre olmaya
Bir lem'asında cümle-i isyân-ı zî-şekâ

23 Hibr olsa bahr u cevv-i semâ hem devâd olup
Eşcâr eğer kalem dahı evrâkı rakk ola

24 Vasfun yazarsa rûhı olan tâ hisâba dek
Her bâbı yüz kitâb ola her faslı bin edâ

25 Aslâ telaffuz olmaya vasfunda lafz-ı tâm
Yâ men aleyhi ente teferradte fi’s-senâ

Fi’l-Münâcât ve arzı’l-Hâcât

1 Ey Kerîm ü ey Latîf ü bî-zevâl
Eyledün bî-had bize fazlun nevâl

2 Kim temevvüc kıldı deryâ-yı kerem
Tâ kıla arz-ı hakîkatde irem

3 Evvelâ kim biz kamu ma‘dûm idük
Bî-musattah nokta-i mevhûm idük

4 Bast idüp nûr-ı basîtün pertevi
Bize virdi hilat-i cism-i nevi

5 Bir heyûlâ çok suver kıldın tamâm
Sonra kıldın akl u hiss in‘âm-ı ‘âm

6 Zîver-i dînle tezeyyün eyledün
Feyz-i nâmûsile teskîn eyledün

7 Âlim ü ‘âbid takıyy u muhteşem
Eyledün dahı bizi hayru’l-ümem

8 Evvel itdün çünki bu na‘mâya gark (4a)
Sonra bârî olmaya afvunda fark

9 Feyz-i fazl içün ki halk itdün cihân
Fazla içün itmedün anı ayân

10 Pes hidâyetdür ‘usâtun mesnedi
“*Men yehdi’llâhu fe-hve’l-muhtedî*”[182]

11 Her kim olsa cürm ile bî-cân u ten
Dest-gîrisin pes anun yine Sen

12 Bu durur dâyim münâcâtum benüm
Dergehüne arz-ı hâcâtum benüm

13 Yâ İlâhi nûr-ı zâtun hakkıçün
Mazhar-ı âlem sıfâtın hakkıçün

14 Sırr-ı zevk-i aşk-ı âşık hakkıçün
Ferr-i şevk-i sıdk-ı sâdık hakkıçün

15 Hûn-i eşk-i dîde-i giryân içün
Sîne-i sûzân dil-i biryân içün

16 Tâ'if-i Kâbe-i cemâlün hürmeti
Vâkıf-ı sırr-ı cemâlün hürmeti

17 Arş-ı nûr-ı zâta pervâz eyleyen
Mâ-sivâ perrini perdâz eyleyen

18 Mazhar-ı esmâ vü evsâfun için
Ma'ber-i envâr-ı eltâfun içün

19 Fahr-ı âlem rahmet-i sermed içün
Zuhr-ı âdem hazret-i Ahmed içün

20 Yâr-ı ğârı hürmeti Fârûk'ı hem
Dahı Zü'n-nûreyn ü Leys-i zü'l-kerem

21 Enbiyâ vü mürselînün hürmeti
Etkıyâ vü tâbi'înün hürmeti

22 Bu Visâlî kulunı bî-çâredür
Bir nahîf üftâde vü âvâredür

23 Pür-alîl efgendedür hâk içre hor
Râfi' ol lutfun eliyle yâ Gafûr

24 Gark olupdur bahr-ı cürme bî-mecâl
Dest-i lutfunla kerem kıl elin al

25 Kalbine vir lema-i nûr-ı hüdâ
Aynına dav'-ı basîret ey Hudâ

26 Rûhını hem mazhar-ı esrâr kıl (4b)
Nefsini tathîr ü rûha yâr kıl

27 Ayna-i dil jengine vir incilâ
Anda tâ aks eyleye nûr-ı likâ

28 Eyle sâlik râhuna virme mecâl
Eyleme pâyine ol aklın 'ıkâl

29 Cânına vir şevk-i hubbunla zuhûr
Zerre-i aynin ayândan eyle dûr

30 Sahv u mahvile anı mesrûr kıl
Bir harâb âbâddur ma‘mûr kıl

31 Ol yed-i fazlınla içür câm-ı tahûr
Hum-ı hubdan mest kıl mânend-i Tûr

32 Hâkden ref‘ eyle anı zerre-veş
Mazhar-ı hûrşîd-i lutf it vir dırahş

33 Ey beni her dem münâcât itdüren
Tapusına arz-ı hâcât itdüren

34 Gerçi düşdüm ayağa yok amelüm
Komazam dâmen-i lutfundan elüm

35 Rahmetünden kesmezem hergiz recâ
Çünki lutfundan görürem çok atâ

36 İki âlemden murâdumdur tapun
Yüz ururam secde-gâhumdur kapun

37 Zikr-i zâtınla derûnum kıl münîr
Hem cemâlün pertevinden müstenîr

38 Kalmışam ayakda eyle ser-firâz
Gayra itdürme niyâz ey Bî-niyâz

39 İt gamunla bana derdün gam-güsâr
Eyle gussan mândelikde bana yâr

40 Tende sensiz bir nefes cânı n’idem
Râzıyam derdüne dermânı n’idem

41 Olsa derdün pür-ferahdur cân u dil
Bana derdünsüz ne virür âb u gil

42 Yoğise senden kimün kalbinde derd
Cânı dermân bulmaya olmaya merd

43 Yine gönlüm derdine dermân senün
N’ola ma‘mûr eylesen vîrân senün

44 Eksük itme kalbüme ur tâze dâğ
Kendü hânendür ko kim yansun çerâğ

45 Sana zâhirdür değül sırlar nihân (5a)
Senden özge bize kimdür Müste‘ân

46 Hâb-ı gafletden bizi bîdâr kıl
Sohbet-i ağyârdan bîzâr kıl

47 Eyle taksîrâtumuz yâ Rab tamâm
Menzilümüz eyle pes Dârü’s-selâm

48 Rabbena’rzuknâ bi-ihsânin lenâ
Mâ-daavnâ minke min-feyzi’l-münâ

49 Ente keşşâfün li-zulmâti’l-gumûm
Rabbena’kşifhâ bi-tahrîfi’l-humûm

50 Hamdünâ li’llahi Rabbi’l-âlemîn
İnnehû berrun Ra’ûfun âmîn

Fî-Na‘ti’r-Rasûl aleyhi’s-Salâtü ve’s-Selâm

1 Yine bu dil gülsitânı gülleri
Açılup şâd eyledi bülbülleri

2 Her biri açup dehânı pür-safâ
Oldı hoş elhân-ı na‘t-ı Mustafa

3 Kumrû-yi dil mukri-i hamd oldı çün
Yeğ mukârin olsa Ahmed medh içün

4 Kim açılsa üşkûfe-i bâğ-ı makâl
Güle sünbül yaraşur kılsan misâl

5 Ahmed’ün pes zevrak-ı mîmin ehad
Nûrı deryâsında gark itdi ebed

6 Kad tecella’r-Rabbu fî-mir’âtihî
Bel tecellâ râ‘iyen fî-zâtihî

7 Kad tesaffâ sadruhû bi’l-inşirâh
Bel tezekkâ müstenîran bi’l-felâh

8 İmtelâ bi’n-nûri minhü’l-hâfikân
İnneme’l-bedrânu minhü’ş-şârikân

9 Ta’ir-i a‘lâ-yı kâf-ı Kudsdür
Tâ’if-i Bathâ-yı nâf-ı Kudsdür

10 Oldur ol müstağrak-ı deryâ-yı hûb
Odur ol pür-vâlih-i sahrâ-yı hûb

11 Oldı hubbu'llâhdan mest-i müdâm
K'olmaz anun gibi bin mest-i müdâm

12 Pâdişâhıdur dü-kevnün ol Habîb
Ol şifâu'l-kalbi ol derde tabîb

13 Ol melîhü'l-had ki rahbu'l-cebhedür (5b)
Eflec esnânı sadefde sanki dürr

14 Bî-bedel zîbâ mükehhal gözleri
Nergisün çeşmine virir zîveri

15 Dost bûyiçün kim ol akne'l-meşâm
Gülşen-i Kuddûsı idindi makâm

16 Tâmmu'l-kaddür ki ol nuru'l-'uyûn
Kâmet-i Tûbâ'yı kıldı ser-nigûn

17 Sürresinden sadra dek bir elf-i şa'r
İtdi mukham satr-ı elfe elfe şi'r

18 Hûb-sûret hoş-mehâsindür nesîm
Râstı oldur " *alâ-hulkın azîm* "[183]

19 Ser-te-ser pür-nûrdur lâhût fer
Kodı pâyına meh-i nasût ser

20 Müctebâ-yı "*fâliku'l-ısbâh*"[184]dur
"*Ve'd-duhâ*"[185] mişkâtına misbâhdur

21 Cân virür ikbâline Rûhu'l-emîn
K'okunupdur ismi içün Yâsîn

22 Midhati Mîkâ'il'ün mikyâlidür
Hubbı bâzârında kim keyyâlidür

23 Nefh-ı sûr idince İsrâfîl hem
Nefha-i medhiyiledür muğtenim

24 Dahı azrâ'îl ana dizende per
İttisâl-i zâta hizmet 'özr ider

25 İbtidâsı ittihâd-ı kurb-ı zât
İntihâsı ilticâ-yı kâyinât

26 Olduğiçün Kevser “*a‘taynâk*”[186] ana
Oldı izz-i sermedî “*levlâk*”[187] ana

27 Çünki irdi İzzet-i “*levlâk*”e ol
Ba‘is oldı hilkat-i eflâke ol

28 İtdüğini zâta ol seyr-i nihân
Kıldı “*sübhâne’llezî esrâ*”[188] beyân

29 Kâf-ı hubda ol ki bir pâ üzredi
Şefkat itdi Hakk ana Tâhâ didi

30 Adına her dinde sikke bî-cevâb
Okunur hem hutbe-i faslu’l-hitâb

31 “*Kâbe kavseyn*” oldı eyvânı anun
Sadr-ı “*ev ednâ*”da[189] dîvânı anun

32 Oldı menşûrında çün beş vakt hitâb (6a)
K’oldı unvânı anun Ümmü’l-kitâb

33 İtmedüğinden bu eşyâya nazar
Aynına okundı “*mâ-zâğa’l-basar*”[190]

34 Levh-i mahfûzıdı çün müstahzarı
N’eylesün ol levha-i mektebleri

35 Hâme meh-veş oldı şakk peyvendine
Lîk zıllı hâ’il oldı kendine

36 Enbiyâ nûrı ile ârâste
Evliyâ sırrı ile pîrâste

37 Tâc-ı safvet oldıyısa Âdem’e
Hak bunı şâh itdi iki âleme

38 Mevhib-i İdrîs tedrîs ise hem
Bu medîne-i ilm ü mâ-evhâ-alem

39 Hazret-i Nûha sefîneyle necât
Virdi ise buna dahı kâyinât

40 Yer yüzin buna mesâcid eyledi
Ol sırâta fevz-i sâcid eyledi

41 Gerçi nâr İbrâhîm’e berd ü selâm
Ümmete dûzah dahı Dârü’s-selâm

42 Zemzem İsmâ‘il’e hem kurbân hüdâ
Buna Kevser ümmete kâfir fedâ

43 Tûr’da Mûsâ’ya oldıysa kelâm
Buna arş üzre o Hak virdi selâm

44 Ana Tevrât itdi ise ihtidâ
Âyete’l-kürsî buna oldı atâ

45 Sâlih’e çün nâkası itdi vifâk
Pes mutî‘ oldı buna hayl-i Burâk

46 Nağmeyi Dâvûda hem suhf-i Zebûr
Buna mihr-i mühr ü en‘âmile nûr

47 İns ü cinne kim Süleyman hükm ider
Bu Nebiyyü’l-hâfıkayndur ser-te-ser

48 Yûnus’a virdi necâtı ümmete (6b)
Ol sırâtı vire ire râhata

49 Nûna ol dahı komamışdı kadem
Buyıdı hem hâfız-ı “*nûn ve’l-kalem*”[191]

50 İrdiyise Hızr’a hem âb-ı hayât
Buna virdi selsebîlin ey sikât

51 Virdi lutfı hicr-i Ya‘kûb’a visâl
Yûsuf’a hüsninden irdi bir misâl

52 Âyet-i medhi ki pür-i‘câzdur
Her ne ıtnâb eylesem îcâzdur

53 Midhatinde halk-ı âlem oldı lâl
Her lisân-ı nâtıka oldı kelâl

54 Medhinün pâyânı yok çün ey amû
Şemmirû sallû ‘aleyhi sellimû

El-Kasîde fî-Na‘ti’n-Nebiyy aleyhi’s-Selâm

1 Ey der-i sır künûzını Fettâh
V’ey kilîd-i rumûza hem miftâh

2 Vasf “*ve’l-leyl*”[192] ider çü gîsûnı
“*Ve’d-duhâ*”[193] kıldı cebheni îzâh

3 İtmedin bu zirâati Âdem
Oldun arz-ı hakîkate fellâh

4 Görmeden yemm-i âlemi ol Nûh
Bahr-ı ifdâla sen idün mellâh

5 Katl-i Calût’a Hazret-i Dâvûd
Sen şehiçün kuşanmış idi silâh

6 Mâ-sadak kavl-i “*lî maa’llâh*”a[194]
Yine sensin ey mefharu’l-ervâh

7 Rûh-ı kudsün ki vardı Kuddûs’a
Cilve-gâhun iken bu bâğ-ı bitâh

8 Kavl-i murdârına ne Bû Cehlün
Ne zarar vire hayl ü gürûha nübâh

9 Virmedi zılluna vücûd nurun
Ne mesâ itdi fark anı ne sabâh

10 Ma‘den-i sırr-ı “*küntü kenzen*”[195] idün
İtdi keşf anı fâliku’l-ısbâh

11 Rûhı tas‘îd idüp ider tenkîs
Nefsini hikmetünle iden ıslâh

12 Na‘tüniçün alî ne-lâyıkdur (7a)
Ne disün şemse zerre-i eşbâh

13 Matlabı lema-i şefâatdur
K’olmaya zulmet içre yevm-i kifâh

14 Müctebâ nurun içün ey Ahmed
Ey risâlet sirâcına mısbâh

15 Gerd-i râhundur ol hidâyetün it
İlticâ-i Livâ-i Hamdüne râh

Hâzâ fî-Nu‘ûti’l-Ashâbi’l-Kirâm
aleyhimu’r-Rıdvânu bi’l-İkram

1 Şâhısın divân-ı şer‘un bî-nazîr
Ol bisâta Çâr-yârun dört vezîr

2 Çâr sûret ma‘nisi bir dem bular
Üss-i dîne çâr-unsur hem bular

3 Sana evvel yâr kim Sıddîk'dür
Sâniye'sneyn-i evvel tasdîkdür

4 İtdi varın şem'a-veş yolunda harc
K'iyledün cümle ulûmı ana derç

5 Bunda kufl-i şer‘un ol miftâhıdur
Anda ebvâb-ı cinân fettâhıdur

6 Ol adâlet kânı kim Fârûk'dur
Def‘-i zehr-i küfre misli yokdur

7 Zıll-ı Hak'dur çünkim ol nûr-ı basar
Sâyesinden zerre-veş şeytân kaçar

8 Şâm'dan kaldursa ısbaaynını
Çıkarur Kaysar'da Kisrâ aynını

9 Âb-ı rûy-ı dîn ki Osmân'dur şehâ
Bahr-ı îmân ayn-ı ummân-ı hayâ

10 Rûşenidi levha-i kalbi çü şem‘
Levha bakup itdi Kur'ân'ı o cem‘

11 Hânedân-ı hayr-ı halka zeyndür
Ayn-ı mâzağına Zü'n-nûreyn'dür

12 Hem şücâ‘-ı haydur ol Hak Haydar'ı
Bir eliyle yıkdı bâb-ı Hayber'i

13 Sırrı kim dâyim kılur seyr-i sipihr
Pes "*selûni*" diye vechi var o mihr

14 Zü'l-fikârı berk-ı şemsi gaş ider
Düldülüne çarh irgürmedi ser

15 Ol şehâdet cem‘inün zîverleri (7b)
Ol saâdet evcinün enverleri

16 Dîde-i Fahr-ı cihâna nûr-ı ayn
Ya‘nî ibn-i Murtazâ Hasan Hüseyn

17 Mest-i Hak’dur kim biri nûş itdi zehr
Kan akıtdı bir anunçün çekdi kahr

18 Sadr-ı şer’a her biri bir zeyndür
Müstehıkk-ı Hak ki mazlûmeyndür

19 Hüm nücûmü’d-dîni anhüm külle hîn
Radıya’llâhu teâlâ ecma‘în[196]

20 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi’l-kemâl[197]

Hâzâ fî-Na‘ti’s-Sultân
Lâ-zâle fî-Saltanatihî ilâ-Âhiri’z-Zamân

1 Hakk’a hamd ü medh-i Ahmed’den akîb
Pâdişâh na‘tı gerekdür ey edîb

2 Hakk’a tâbi‘ hem Rasûline yakın
Pes ulü’l-emre mutî‘ olur hemîn

3 İştibâh olmaz bu ma‘nâya ayân
Kim “*atî‘u’llâh*” ider anı beyân

4 Şâh râ‘î vü re‘âyâdur ganem
Adli mer‘âsında gürgândan ne gam

5 Kim husûsâ şimdi sultân-ı zamân
Hâkimidür yedi iklîmin o hân

6 Gölgesinde hoş geçerlerse ibâd
Sâye-i Hak’dur n’ola âlî-nihâd

7 Her adüv peyvend-i kahrında zebûn
Mûşdur san bebr elinde ser-nigûn

8 Pây-ı tahtı mihrine çarh-ı berîn
Gün yüziyle yüz urur her gün hemîn

9 Berr ü bahr ehline şâhen-şâhdur
Ya‘nî kim Sultân Süleyman şâhdur

10 Niçe bin Dârâb u Suhrâb ey hümâm
Âsitânında anun kemter gulâm

11 Hâtem'ün tayy itdi cûdı defterin
Adlinün Nûşirevân itmez birin

12 Kılsa azm-i rezm ol çâlâk hem
Kahr ile kan ağlaya Dahhâk hem

13 Yaksa nâr-ı hışmı ger ol zıll-ı Hayy (8a)
Yek nefesde ola pür-key kalb-i keyy

14 Adli mer'âsında anun bî-fütûr
Kurd koyunla yürür olur mâr mûr

15 Âlem-i lutfında deryâ bir misâl
Bahşişi evcinde hâver bir hayâl

16 Çekdise tahtın Süleyman'un Sabâ
Götürür tahtın bunun bâd-ı dua

17 Lücce-i medhine çün yokdur tamâm
Kıl duâyile nihâyet ve's-selâm

18 Şem'-i cem' oldukça rûşen bâ-safâ
Anı zeyn itdükce na't-ı Mustafa

19 Evc-i İzzetde şeref bulup hısâl
Tâli'-i şemsine olmasun zevâl

20 Dâyimâ mes'ûd olup mansûr ola
Ser-te-ser a'dâsı hem makhûr ola

Sebebü Te'lîfi'l-Kitâb

1 Bir sabâh işrâk idüp burc-ı şeref
Tâli'-i mes'ûda irdi her taraf

2 İrdi cân sem'ine pür-ibret-nümâ
Bir sadâ kim ana yüz bin dil fedâ

3 Kim eyâ murg-ı esîr-i dâm-ı hâb
Var habîr ol kim değil hengâm-ı hâb

4 Kûy-ı gafletde sakın idüp hevâ
Nâleler itdirmesün ney-veş sana

5 Ayn-ı ibretle nazar kıl âleme
Hiss-i hayvânî ne virür âdeme

6 Görünen her zerre gerçi lâldür
Âfitâb-ı lutf-ı Hakk'a dâldür

7 Bilen asl-ı hâk u âteş âb u bâd
Eylemez hergiz birine i'timâd

8 Pes azîmet birle bulan asl-ı pâk
Nisbet ider mi özine âb u hâk

9 Kıl fenâ terkin k'ola vasl-ı bekâ
Mâ vü menden geç bulasın tâ likâ

10 Çün bu dürr-i sır ki dürc-i dildedür
Anı del bu eşk elmâsına dur

11 Anı gördüm çeşmüm ön virmez dile (8b)
K'ağlayup söyler bunı alup dile

Kasîde-i 'İbret

1 Ey dîde ciğer kanı revân olduğını di
Bir dem ya revânına emân olduğını di

2 Dahı ki hûn-âbile göreyin yaşun artsun
Ceyhûn gibi seyline umrân olduğını di

3 Aldanma gülün ârızı rengin görüp ey dil
Bülbül gibi zâr olma hazân olduğını di

4 Dime ki cihân mâlını cem' eyledi Kârûn
Yer yudup anı hor-ı cihân (olduğını di)

5 Ey Yûsuf-ı dil keyd-i Züleyhâ-yı zamândan
Sicn içre sakın niçe zamân (olduğını di)

6 Envâ'-ı hayâl üzre nukûşı bu cihânun
İbretle bakan kell-i lisân olduğını di

7 Şîrîn-sühan ise ne heves tûtîye lâkin
Demür kafes içinde mekân (olduğını di)

8 Bir lahza tulû‘ eylese bu tâli‘-i sa‘dûn
Def‘-i Zühâl-i nahsa kırân (olduğını di)

9 Dünyâ sana barmağile bal eylese i‘tâ
Bir tasile pür zehrile kan (olduğını di)

10 Ankâ-sıfâtisen ki bugün Kâf-ı gınâda
Gûr içre yarın nâm u nişân (olduğını di)

11 Gûş urma sakın ahdine dünyâ-yı denînün
Anun sözi her yirde yalan (olduğını di)

12 Gafletde olup besleme bu cismini sonra
Me’kûl-i akârîb ü yılan (olduğını di)

13 Dünyâda durup kılırısan setr-i uyûbun
Uhrâda kamu gayra ayân (olduğını di)

14 Gayrun sana kılduğı gumûmı di kayurma
K‘ilin elem ü lutfı bir ân (olduğını di)

15 Ta‘lîm idesin her kime tîr atmağı sensin
Ol tîre nişâne ne gümân (olduğını di)

16 Gayretle güler yüzüne kim şem‘i görürsün
İçi göyünüp bî-ten ü cân (olduğını di)

17 Git sayma bu zâhirde ibâdâtı birâder
Dil ukdesin aç şirk-i nihân olduğını (di)

18 Lâ-cerem cûş eyledi deryâ-yı zât (9a)
Kopdı esmâ mevcile fevc-i cihât

19 Her sıfat bir mazhar itdi iktizâ
Anlara oldı mezâhir mukteżâ

20 Yemm-i vahdetden ki kesret mevc ider
Bir heyûlâdur eğerçi çok suver

21 Kesrete yüz bulmağın her âyîne
Bir yüzi yüz gösterür her âyîne

22 Aşk virdi hem bu esbâba vücûd
İki kevn ızhârını aşk itdi cûd

23 Hubb-ı Hak’dur didüğüm bu cümle aşk
Kim mecâl olmaz çü gayra cümle aşk

24 İtmeğe meşhûda şâhid hem şühûd
Gaybda bu hubb yanardı hem çü ‘ûd

25 Pes bu sırrı “*küntü kenzen*”[198]dir kamu
Âlem olmazdı olmasa ger hubb-ı Hû

26 Ya‘nî “gizlü gencidüm” dir ol İlâh
Cümle mevcûdâta ol püşt ü penâh

27 Sevdüm anı kim olam ma‘rûf ben
Hoş sıfâtile dahı mevsûf ben

28 Evvelâ esmâmı zâhir söyleyüp
Hem sıfâtuma mezâhir soylayup

29 Pes benümçün âdemi var eyledüm
Hubbumı kalbinden ızhâr eyledüm

30 Dahı yaratdum anunçün âlemi
İtdüm âdem âlem âlem âdemi

31 Pes bu âlemdendür âdem muktezâ
Dahı âdemden murâd ol Mustafa

32 Ana çün mahsûsdur ism-i Habîb
Ol muhibb-i Hakk u mahbûb-ı Mücîb

33 Rükn-i a‘zam oldı ol Hak hubbına
Gayrılar irmedi hubbı lübbine

34 Sen de kim bu hubba ger tâlib isen
Cân u dilden kim ana râgıb isen

35 Şem‘-i cem‘-i şer‘ine pervâne ol
Yüri dîvin dîvine pervâne ol

36 Olasın tâ âdem-i merhûm sen
Hubb-ı Hak’dan olmayup mahrûm sen

37 Ol durur bu âlem-i ecsâma ser (9b)
Ol heyûla sırrına ekvân suver

38 Feyz ü cûd-ı Hak vücûdı nûrını
Pes ne yüzden gösterür mesrûrını

39 Tâ ki deryâdan dimişler katresin
Şerh idüp şems-i cihândan zerresin

40 Kim o zâtına muhibbidi Hudâ
Mâ-sivâ halkından evvel bî-riyâ

41 Ya‘nî yok idi zamânile mekân
Şeş cihât ü dahı arz u âsumân

42 Mâ-hasal kendüden özge yoğiken
Zât-ı pâkini severdi Zü’l-minen

43 Müsnî hem müsnâ idi nefsinde Hak
Âşık u ma‘şûk hem Rabbü’l-felak

44 Bu arada pes hâkâyık cem‘ olup
Saf çeküp eyvân-ı esmâya dolup

45 Gerçi bu söz kâlıb-ı ta‘bîrile
Mümkin olmaz zâhirî tefsîrile

46 Lîk nûra hatt tahayyül olunur
Sonra elfâza tebeddül olunur

47 Didiler ketm-i ademde niçe bir
Oluruz ma‘dûm-ı mutlak pes hakir

48 Pes gerekdür kim bize fazl-ı İlâh
Ola bu düşmüşlere püşt ü penâh

49 Kim bu biz ma‘dûma Hak ihdâ ide
Feyz ü cûdından vücûd i‘tâ ide

50 Çün sıfât esmâ işitdi bu sözi
Ol ahass esmâya urdılar yüzi

51 Anlarun feryâdını arz itdiler
Her biri hem mazharın farz itdiler

52 Didiler sabr idinüz k’ol hazrete
Yüz uralım nûr-ı zât-ı İzzete

53 Çünki bu esmâ idüp ahde vefâ
Kıldılar ol zâta arzı bâ-safâ

54 Pes temevvüc kıldı ol deryâ-yı hubb
Tâ ki mevcin bula hem sahrâ-yı hubb

55 Zâtdan ol hubb-ı mahfî kıldı cûş
Oldı ihsâna bahâne bu hurûş

56 İstedi mazhar cemâline o zât (10a)
Kim mezâhir bula andan tâ sıfât

57 Ola hem âyîne rûyına hemîn
Keşf ide andan cemâlini yakîn

58 Pertev işrâk itdi pes hûrşîd-i zât
Ol sipihr-i sırra hem mihr-i sıfât

59 Didiler ol perteve nûr-ı muhît
Cevher-i mutlak dahı nûr-ı basit

60 Akl-ı evvel dahı dimişler kalem
Asla varılmaz çekilse bin elem

61 Âşık idi rûyına çün Kirdigâr
Eyledi ol pertevi âyîne-vâr

62 Hem nazar kıldı ana ol Zü'l-celâl
Gördi andan pes cemâlin pür-kemâl

63 Âlim idi hüsnine ilme'l-yakîn
İrdi pes ayne'l-yakîne ol mübîn

64 Sevdi bu ma'nâdan ol mir'âtı Hak
Bundan ızhâr eyledi âyâtı Hak

65 Adına didi Muhammed ol Mücîb
Nâzır olup dir bana sensin habîb

66 Nâzır ol hem bu cemâlüm ayına
Dâyimâ manzûrum ol hem âyine

67 Mazhar-ı envâr kıldum çün seni
Pes sever dâyim seni seven beni

68 Nûr-ı pakün mazhar idem âleme
Vire zîver dahı safvet âdeme

69 Kâyinat îcâdına ba'is kılam
Nûr-ı lutfundan kamu hâdis kılam

70 Çün bu vechile hitâb-ı müstetâb
Nûr-ı Ahmed işidüp bî-irtiyâb

71 Secde-i şükr eyledi kıldı sipâs
Hakk'a çok tebcîl ü hamd-ı bî-kıyâs

72 Çün bu deryâ-yı rumûza yok kenâr
Sâhil-i hayretde yokla rûzigâr

73 Eyyühe'l-uşşâku işrâka's-safâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

Der-Tafsîl-i Mevlid-i Rûhânî (10b)

1 Çün bu icmâli işitdün ey hümâm
Dinle ol rûhânî tafsîlin tamâm

2 Nakl olur didi Aliyy-i Murtazâ
Ol mürüvvet ma'deni kân-ı safâ

3 Çünki ol Bârî teâlâ âlemi
İstedi halk ide dahı âdemi

4 İtmedin îcâd-ı kevni Lem-yezel
Üç yüz yigirmi dört bin yıl ezel

5 Ol yed-i kudretle nûrından hemîn
Aldı bir nûrı çün ol Hakku'l-mübîn

6 Pes bu nûrı rûh-ı Ahmed eyledi
İki kevne lutf-ı sermed eyledi

7 Sonra ol nûrı musavver eyledi
Şekl-i insânda münevver eyledi

8 Hey'eti dünyâda olduğı gibi
Hûb-sûret hoş-mahâsin ol Nebî

9 Pes hüdâdan kıldı başın ol Ahad
Ol Kerîm ü Mûcid ü Muhyî Samed

10 İtdi gerdânın tevâzu'dan dahı
Aynını idüp hayâdan ey ahî

11 Cebhesin dahı yakînden itdi var
Sabrdan ağzını kıldı âşikâr

12 Sıdkdan itdi lisânın pâdişâh
Hem mahabbetden gözi önin İlâh

13 Tîbden haddin vera‘dan kalbini
Hem nasîhatden idüp sadrın ganî

14 Batnını hem zühdden var eyledi
Havfdan zânûsın ızhâr eyledi

15 İstikâmetden yaratdı ayağın
Kalbini rahmetle doldurdı yakîn

16 Dahı şefkatle mürebbâ eyledi
Hem risâletle musaffâ eyledi

17 Eyledi pâk ü müzekkâ nefsini
Dahı andan râzî oldı ol Ganî

18 Başına kodı anun tâcü’l-yakîn
Hem hidâyetden ridâ virdi Mübîn

19 İsmini hem kodı Hakk anun Habîb (11a)
İtdi rahmet âlemîne ol Mücîb

20 Çün bu zînetlerle ol sâhib-cemâl
Oldı nûrânî müzeyyen pür-kemâl

21 Önine geldi pes on iki hicâb
Kim cemâliçün gerekdür hem nikâb

22 Her birinde sâkin oldı ol Habîb
Her birinde zâkir oldı ol Habîb

23 Dir idi yâ Hayy u Kâyyûm u Kadîm
Bâkî vü yâ Kâdir ü hem yâ Alîm

24 Pes hicâb-ı kudret içre ol imâm
Durdı zâkir on iki bin yıl tamâm

25 Hem hicâb-ı azametde ey ahî
Oldı sâkin on bir bin yıl dahı

26 Oldı hem minnet hicâbında Rasûl
On bin yıl dahı ol sâhib-usûl

27 Pâye-i rahmet hicâbında o nûr
Oldı dokuz bin yıl ol buldı sürûr

28 Hem saâdetde o nûr-ı Ahmedî
Tâ sekiz bin yıl o izz-i sermedi

29 Hem kerâmetdeyidi bin yıl tamâm
Menziletde altı bin yıl ol hümâm

30 Hem hidâyetden hicâb içre Habîb
Biş bin yıl oldı ol derde tabîb

31 Dahı dört bin yıl nübüvvetdeydi hem
Kodı üç bin yıl da rifatde kadem

32 İki bin yıl dahı ol Fahru'l-enâm
Tutdı hem heybet hicâbında makâm

33 Hem şefâatden hicâb içre yakîn
Oldı bin yıl ol Şefî'ü'l-müznibîn

34 Bu makâmâtı güzer kıldı tamâm
Oldı her yüzden mürebbâ ol hümâm

35 Pes makâm-ı şükrde rûh-ı Habîb
Zât-ı Hakk'a karşu durdı ol Habîb

36 Yedi yüz bin yıl tamâm itdi kıyâm
Secdeye vardı pes anda ol imâm

37 Anda dahı durdı ol mikdâr yıl
Tâ iki rek'at tamâmet böyle bil

38 Buldı evsâf-ı hamîdeyle kemâl (11b)
Oldı âlî-mertebe sâhib-cemâl

39 Pes o Hayy u Bâkî vü Muhyi'r-rimem
Kıldı ol nûrı mükemmel muhterem

40 İstedi k'ola o nûr-ı şâriha
Bu kitâb-ı kâyinâta fâtiha

41 İtdi bir cevher bu nûr-ı pâkden
Kim ana bakan kalur idrâkden

42 Bir nazar kıldı ana heybetle Hak
Oldı ol heybetle cevher iki şak

43 Bakdı bir kısmına anun oldı âb
Haşyetinden aka tâ yevmi'l-hisâb

44 İtdi ol birine şefkatle nazar
Andan on şey zâhir oldı ey peder

45 Evvelâ arşı vü kürsî sonra hem
Levhi yaratdı vü dördünci kalem

46 Cennet ü şems ü kamer encüm tamâm
Hûrîler dahı melâik ve's-selâm

47 Hak nazar kıldı kalem pes oldı şak
Virdi dehşet heybet-i Rabbi'l-felak

48 Sonra emr oldı ki levh üzre kalem
Yaza tâ ahvâl-i âlem bî-elem

49 Ol kelâm-ı "*lâ-ilâhe illa'llâh*"ı
Hem Muhamed'dür Rasûl-i âgehî

50 Secde kılup ağladı pes ol kalem
Geçdi yüz yıl kaldırup başını hem

51 Didi yâ Rabbi bilürem ism-i Zât
Lafza-i Allâh'dur ey bî-cihât

52 Ol Muhammed diyü pes dirsin kime
Tâ mukârin itdin İsm-i A'zama

53 Ana Hak didi cemâlüm hakkıçün
Dahı hem izzüm celâlüm hakkıçün

54 Ger Muhammed gelmeseydi âleme
Olmazıdı ününüz dahı heme

55 Nûr-ı zâtumdan anı var eyledüm
Âlem îcâdına ızhâr eyledüm

56 Bâkîsin ol cevherün itdi diraht
Nûrdan 'âlî anı ey nîk-baht

57 Nûrdan kıldı hem anı dört nihâl
Kim bu sırrı bilmez ancak Lâ-yezâl

58 Bir şecer kim adıdur şâh-ı yakîn (12a)
Pâyine arz-ı hakîkatdür zemîn

59 İtdi nûr-ı Ahmed'i pes nûr-bahş
Dürre-i beyzâ vü hem tâvus-veş

60 Gör kim ol tâvus-ı Hak pür-âgehi
Oldı ol şâh üzre hem cevlân-gehi

61 Dahı yetmiş bin yıl ol şâh üzre hem
Hakk'a tesbîh ideridi bî-elem

62 Sonra halk itdi o lutf issi Hudâ
Nûrdan bir hûb mir'ât-ı hayâ

63 Kodı bu âyîneyi ol Lem-yezel
Karşusına hem o tâvusun ezel

64 Ana çün tâvus kıldıkda nazar
Gördi kendin hûb-sûret hoş-siyer

65 Pes Hudâ'dan kıldı istihyâ hemîn
Eyledi beş secde ol nûr-ı yakîn

66 Oldı bu beş secde sonra beş namâz
Kılmayanlar bulamaz didâr-ı râz

67 Hem nazar kıldı bu kez dahı o Hak
Eyledi girü hayâ dökdü 'arak

68 Yaradıldı âsumân u hem zemîn
Cennet ü dûzah dahı cümle yakîn

69 Didi andan sonra tâvusa Hudâ
Çâr-etrâfuna bak ey nûr-ı mâ

70 Çünki tâvus itdi emre imtisâl
Önine kıldı nazar ol zü'l-kemâl

71 Nûrunı gördi Ebû Bekr'ün hemîn
Mâ-verâsında Ömer nûrın yakîn

72 Nûr-ı Zi'n-nûreyni sağ yanında hem
Pes yesârında Aliyy-i zi'l-kerem

73 Mâ-hasal küllî vü cüz'î her ki var
Pes anun nûrından itdi âşikâr

74 Bu arada kavl-i ârâ çok durur
Vasfa gelmez zîr ü bâlâ çok durur

75 Ol sanâyi'den işâret bu kadar
Ârife besdür eyâ nûr-ı basar

76 Çün bu tertîbile ol eyvân-ı kuds
Oldı kâmil kurılup dîvân-ı kuds

77 Pes Muhammed nûrı beş bin yıl tamâm (12b)
Didi sübhâna'llâh ol kâmil imâm

78 Bir yeşil kandîl halk itdi Hudâ
Arşun altında ki sâfî pür-zıyâ

79 Kodı ol kandîle rûh-ı Ahmed'i
Şekl-i insânda o nûr-ı sermedi

80 Oldı kâyim san namâz içre o rûh
Eyledi tekbîr buldı çok fütûh

81 Dahı ol kandîlün etrâfında Hak
Eyledi kandîller Rabbü'l-felak

82 Pes Muhammed rûhı ol kûtü'l-kulûb
Turuben kandîlde zâkir olup

83 Didi bin yıl "*lâ-ilâhe illa'llâh*" ol
Hem Muhammed'dür Rasûlu'llâh ol

84 Dahı bin yıl didi "*Allâh*" ol yakîn
Hatm olunca Esmâ-yı Hüsnâ-yı Mübîn

85 Her bir ismi diridi bin yıl tamâm
Tâ tamâm olunca ol hayru'l-enâm

86 Geldi vaktâ kim o Rahmân ismine
Gör ki ol Hakk'un burada resmi ne

87 Bakdı rahmetle o nûr-ı Ahmed'e
Server-i âlem sürûr-ı sermede

88 Pes 'arak dir oldı andan nûr-ı Hak
Düşdi her kandîle bir katre 'arak

89 Enbiyâ vü mürselîn ervâhını
Eyledi hem mü'minîn ervâhını

90 Koşulup pes Ahmed'e bunlar tamâm
Bile esmâ zikr iderlerdi ey hümâm

91 Devr idüp kandîl-i Ahmed zevkden
Âlem-i rûha sığışmaz şevkden

92 Anı hem kandîller kılup tavâf
Devr iderler eyleyüp anı metâf

93 Pes bu devrün sırrıdur ey hoş-sühan
Dâyimâ uşşâkı ser-gerdân iden

94 Mihr ü mâhı geşte bîdâr eyleyen
Sûfiyâne çarhı devvâr eyleyen

95 Geldi çün Kahhâr ismine Habîb
Bakdı satvetle ana ol dem Mücîb

96 Hem arak-rîz itdi yine Kirdigâr (13a)
Oldı pes ervâh-ı küffâr âşikâr

97 Cümle bu ervâh dört saff oldılar
Ol Habîb'e karşu saf saf durdılar

98 Saff-ı evvel enbiyâ son evliyâ
Saff-ı sâlis mü'minîn ervâhı tâ

99 Tutdı dördüncüde kâfirler makâm
Durdılar Hakkun kazâsınca tamâm

100 Mâ-hasal ervâha oldı kıble-gâh
Kıldılar nûrına secde mihr ü mâh

101 Hem tavâf idüp melâik cavk cavk
Anı hem kerrûbîler pür-zevk zevk

102 Yine emr itdi bu ervâha Hudâ
K'Ahmed'e kılun nazar bulun safâ

103 Oldı başına bakan sultân anun
Mîr-i 'âdil alnına bakan anun

104 Âlim oldı sadrına kılan nazar
Pes bu minvâl üzre cümle ser-te-ser

105 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i hayretde yokla rûzigâr

106 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

Der-İntikâl-i Nûr-ı Nebî 'aleyhi's-Selâm be-Âdem 'aleyhi's-Selâm

1 Buldı bu i‘zâzı çün nûr-ı Rasûl
Kâmil oldı bu kemâlâtile ol

2 Vakt irişdi kim bu eşbâh-ı zemîn
Keşf ide ol nûrile sırrın yakîn

3 Ka‘bu’l-Ahbâr oldı muhbir bunda hem
Çün irâdet kıldı ol Rabbü’l-kerem

4 Kim Muhammed zâtını îcâd ide
Kâyinâta nûr-ı Hakk îrâd ide

5 Emr idüp Cibrîl’e bir kabza türâb
Var yirün kalbinden irgör kıl şitâb

6 İtdi çün emrine Cibrîl imtisâl
İtdi yiryüzine açup perr ü bâl

7 Safh-ı a‘lâ vü ferâdîs ehli hem
Pes hubût idüp bile hayl ü haşem

8 Aldı bir kabza türâb andan hem ol
Sadr-ı dünyâ idi hem kabr-i Rasûl

9 Mâ-i tesnîmile yoğurdı anı (13b)
Eyledi bir dürre-i beyzâ Ganî

10 Sonra daldurdı cinân enhârına
Sonra arz itdi cihân ebrârına

11 Kıldılar cümle melekler i‘tizâr
Buna ne yüzden k’ola i‘zâz var

12 Bildiler Âdem’den ön fazlın bunun
Anladılar neydüğin aslın bunun

13 Kâmil oldı rûh-ı Ahmed hazreti
Sonra hem böyle mükemmel tîneti

14 Çün şeref buldı bu hâlâtile arz
Hamd-ı bî-hadd eyledi kendüye farz

15 Çün müşerref oldu dünyâ âlemi
Çâr-unsurdan yaratdı Âdem’i

16 Âdem’ün tînine hem ol cevheri
Bile halt itdi vü virdi zîveri

17 Pes hitâb irdi o nûr-ı Ahmed'e
Âdem'ün kim cebhesine nakl ide

18 Geldi nûr u buldı Âdem çok atâ
Tâc u hilat ni'met-i cennet safâ

19 Sanki alnında o nûr-ı Ahmedî
Mâh idi deycûr içinde sermedi

20 Evvel ana hâsid idi her melek
Oldı bu nûrile sâcid her melek

21 Oldılar saf saf duruban rû-be-rû
Nûra karşu gözlerin diküp kamu

22 Her birinin gözine ol nûr-ı zât
Kurretü'l-ayn idi sankim fi's-salât

23 Geldi çün ol nûr-ı zîbâ Âdem'e
Eyledi ta'lîm-i esmâ Âdem'e

24 Ya'nî su kaynar gibi itdi neşîş
Sanki ol nurun yiri ey nîk-giş

25 Çün bu âvâzı işitdi ol safî
Dehşet ile didi ey lutfı hafî

26 Kim ne hâletdür ki bu gaybî sadâ
Lerze virdi kalbüme gâhî safâ

27 Geldi sem'ine hitâb-ı müstetâb
Anun irişdi suâline cevâb

28 Geliser neslinden adı Mustafa (14a)
Olısar dünyâda hâtmü'l-enbiyâ

29 Tuyduğun bu k'ol habîbüm râzıdur
Nûrı tesbîhinün ol âvâzıdur

30 Sende çün vaz'-ı emânet eyledüm
Bâ'is-i tâc-ı saaâdet eyledüm

31 Eyle ta'zîmâtile i'zâz ana
Eyle ikrâm u niyâz u nâz ana

32 Sa'd burcdan çün tulû' itdi bu nûr
Niçe burc-ı sa'da kılısar ubûr

33 Hoş vasıyyet eyle ol evlâduna
Hürmet itsünler bu nûr âbâduna

34 Kimde kim bu nûr eğer zâhir ola
Şu'lesi hûrşîd-veş bâhir ola

35 Gözlesün k'aslâbı ola tâhire
Ola kınvânı hem anun zâhire

36 Ola ya'nî tayyibât ü tâhirîn
Tâ hasîb ü hem nesîb ola yakîn

37 Saklasunlar nâ-mahall-i aslâbdan
Kim kefâ'et yoklanup ensâbdan

38 Bu vasıyyetden ki Havvâ dâyimâ
İstedükce Âdem ile iltikâ

39 Pâk a'zâsın kamu tathîr idüp
Hoş kohularla dahı tebhîr idüp

40 Dir idi Âdem'de ümmîdüm budur
Kim ide mevlûdüne nakl işbu nûr

41 Çün bu vasfun bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i ibretde yokla rûzigâr

42 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl

Der-İntikâlât-ı Nûrı'n-Nebî aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm.

1 Bir gice oldı işâret Âdem'e
Nesl-i hayrile beşâret Âdem'e

2 Doldı Havvâ şevk-i hoş-ârâmile
Oldı hem Şîsi'n-Nebiyye hâmile

3 Ol sabâh alnından Âdem gördi nûr
Cebhe-i Havvâ'ya kılmış çün ubûr

4 Hayli mesrûr oldı ol hem şâdmân (14b)
Buldı çün anun dü çeşmi tâze cân

5 Nûr hem Havvâ'ya virdi hûbluk
Virdi hem bî-hadd ana mahbûbluk

6 Şîs'den gayrı doğardı her veled
İrkek ü dişi ikişer tâ-ebed

7 Bu o nurun hürmetine doğdı bir
Bilür anun yine kadrin hem Kadîr

8 Şîs doğdı alnına nakl itdi nûr
Buldılar Havvâ vü Âdem çok sürûr

9 Gözine İblîsün uruldı hicâb
İtmeye ol nurdan tâ iktisâb

10 Tâ karâr idince her sulb ü rahm
Ayn-ı düşman kör idi hem bî-fehm

11 Anı eylerdi melekler hem tavâf
İzzet ü ikrâmile kılup metâf

12 Bir melek olup münâdî dâyimâ
Dirdi ey yiryüzi muştuluk sana

13 Dahı sende sâkin olanlara hem
Nûr-ı Hakk'a hürmet idün dem-be-dem

14 Bâliğ oldı Şîs çün Âdem safî
Didi ey oğul gözet ahd-i hafî

15 Sakla bu nûrı çü Hak virdi sana
Kıl vedîa athar-ı erhâma tâ

16 Ahd-i Hak budur didi tutdı o Şîs
Hoş kabûl itdi çün işitdi hadîs

17 Döndi Âdem didi yâ Rabbe'l-enâm
Ahdün itdüm oğluma i'lâm-ı tâm

18 İsterem senden ki irsâl it şühûd
Tâ ola şâyi' bu mîsâk-ı uhûd

19 İndi pes Cibrîl elinde ak harîr
Bir kalem yetmiş bin emlâkile dir

20 Hak selâm itdi ki yazsun bir kitâb
Ahdümi evlâdına kılsun hitâb

21 Aldı pes Âdem eline hâmeyi
Yazdı bunlar mahzarında nâmeyi

22 Kodı bu mektûbı bir tâbûta tâ
Anda kim varıdı müslü’l-enbiyâ

23 Dahı Şîs’e iki hamrâ hulleler (15a)
Lutfile geydürdü ra‘nâ hülleler

24 Anda kim mahvâ (?) bile beyzâ idi
Boyı Havvâ’ya bedel hesnâ idi

25 Şîs’e virdi hutbe kıldı Cebre’îl
Oldılar şâhid melekler cümle il

26 Hem Enûş andan doğup nakl itdi nûr
Alnına hem muhtecib İblîs-i kör

27 Bâliğ oldı buna dahı geldi Şîs
Virdi tâbûtı vasiyyetden hadîs

28 Pes afîfât u afîfîne o nûr
Kim muhassal iderek nakl u ubûr

29 Hazret-i Nûha vü oğlı Sâm’a tâ
Nûh hem virdi o tâbûtı buna

30 Giderek nûrile tâbût-ı mehîb
Ol Halîlu’llâh’a olmışdı nasîb

31 Bir gün ol hullet sarâyınun şehi
Didi evlâdına gör ol âgehî

32 İşbu tâbût içre var dürlü acîb
Görünüz oğullarum niçe mehîb

33 Var nebîler sağışınca hâneler
Enbiyâ eşkâli hem dahı neler

34 Âhirinde var Muhammed hânesi
Anda nakş olmış hem ol dür-dânesi

35 San salâta kâyim olmış gibi ol
Muktedî sağında Sıddîk-ı Rasûl

36 Ana evvel tâbi‘ olan bu diyü
Alnına yazılmış anun ey amû

37 Hem Ömer solında Osmân mâ-verâ
Hem emâmında Alî bulmış likâ

38 Dahı ashâbı vü evsâfı anun
Yazılu Allâh vassâfı anun

39 Sulb-i İshâk'dan müsellel enbiyâ
Sulb-i İsmâ'îl'den pes Mustafa

40 Gördiler bu hikmeti oğulları
İbretile doldı hem gönülleri

41 Sonra İsmâ'îl'e ahdi söyledi
Oğlı Kaydâr'ı bu dahı toyladı

42 Bir gün ol Kaydâr düşinde görür (15b)
Bir Arab kızına varısar bu nûr

43 Uyanup gitdi Arab iline ol
İtdi Cürhüm adlu bir şâha nüzul

44 Kim olurdı ol Benî Kahtân'dan
Gâsıra adlu kız aldı andan

45 Bir gün ol Kaydâr-ı makbûlü'l-fuhûl
İstedi tâbûtı kim feth ide ol

46 Bir nidâ irdi ki feth itmez bunı
Enbiyâdan gayrı olmağıl denî

47 Aldı tâbûtı vü tekrîm eyledi
Hazret-i Ya'kûba teslîm eyledi

48 Sonra Kaydâr oğlına nûr itdi nakl
Adına dirler Hamel sâhib-i akl

49 Giderek adnâna Ma'd'e hem Nizâr
Hem Mudarra nakl idüp nûr âşikâr

50 Her biri dâyim yazarlardı kitâb
Ahd-i sâbıkdan iderlerdi hitâb

51 Kâbe'ye asarlarıdı her zamân
Geldi amru'bn-i Nuhuv (?) nahs-ı cihân

52 Muhdis-i esnâm idi ol it pelîd
Bozdı ol ahd-i kadîmi ol anîd

53 Giderek Nadr alnına nakl itdi nûr
Hem Kureyş adı anun sâhib-şu‘ûr

54 Kim ziyâde hûb u mahbûbıdı ol
Halk içinde şâh-ı mergûbıdı ol

55 Gördi ol bir gün acîbe vâkıa
K’oldı zahrından şecere tâlia

56 Tutdı ağsânı cihânı ser-te-ser
Nûr-ender-nûr eflâke irer

57 Dahı ak yüzlü kişiler görünür
Ol ağacı her birisi çigzinür

58 Didiler sonra muabbirler ana
Vire çok izz ü şeref ol Hak sana

59 Gele neslünden senün sâhib-şeref
Tutalar emrini ehl-i her taraf

60 Ol gün arza hem tecellî kıldı Hak
Dir melekler yirde kim var merd-i Hak

61 Didiler her biri kim ey pâdişâh (16a)
Sensin a‘lem senden artuk yok İlâh

62 Şimdi ver lutfunı zâkir muhlisan
Bir recül evlâd-ı İsmâ‘il’den

63 Kim anun zahrındadur nûr-ı Habîb
Sen bilürsin hod didiler ey Mücîb

64 Ey melekler şâhid olun didi Hak
Anı ben muhtâr idindüm müstehak

65 Dindi bu vechile Nadr’a hem Kureyş
Âmme-i halk içre ol ekrem Kureyş

66 Giderek Abdü’l-menâfa Hâşim’e
Nûr nakl idüp irişdi hoş deme

67 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i ibretde yokla rûzigâr

68 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l-cemâl
Sellimû sallû alâ-bedri’l-kemâl

Der-İntikâl-i Nûrı’n-Nebî aleyhi’s-selâm be-AbdülMuttalib

1 Gerçi ecdâdı Rasûlün her biri
Pür-şereflerdi değil bu serseri

2 Hâşim idi pes emîr-i zî-cemâl
İzz ü rif’at anda bulmışdı kemâl

3 Şâyi‘ olmışdı cihâna İzzeti
Nûr-ı Ahmed’den çü buldı devleti

4 İbn-i Kostantîn ki Kayser melk-i Rûm
Kim Ebû Herkal’dı arz itdi kudüm

5 Bir kızım var misli yok ana sezâ
Lutf idüp gelsün virem diyü ana

6 Çok taleb kıldı vü Hâşim itdi red
Kim ol İncîl içre görmüşdi rasad

7 Kim doğar âhir zamân peygamberi
Nesl-i Hâşim’den tulû‘ eyler biri

8 Kıldı Selmâ bint-i Zeyd’i ihtiyâr
Doğdı bundan Şeybe oldı bahtiyâr

9 Dahı Abdülmuttalib ismi bunun
Lutf u ihsân oldı hem resmi bunun

10 Hem mükahhal gözleri mahbûbıdı
Nûr anun alnına pes nakl eyledi

11 Bir gün ol Hâşim vasıyyet eyledi (16b)
Cem‘ idüp ebnâ-i eşrâfı didi

12 Kim emîrem size sâhib-iktidâr
Lutf idüp tutun sözüm her ne ki var

13 Var hazînemde durur hem yâdigâr
Kavs-i İsmâ‘îl ü sancâk-ı Nizâr

14 Dahı asnâmun mefâtîhi tamâm
Hem sikâye-i hâc cümle ey kirâm

15 Oğluma virdüm didi ol pâdişâh
Kim bu oğlum Şeybe olsun size şâh

16 Tâbi‘ olun ana fevt oldukda men
Sonra sözin tutdı ehl-i encümen

17 Kâbe’ye şâh oldı Abdülmuttalib
Oldılar emrine dâyim mürtekıb

18 Buldı nûrile şeref kırk yıl tamâm
Tutdılar hükmin anun pes hâss u âm

19 Her tarafdan hedyeler iltüp mülûk
Ana her hacda kılurlardı sülük

20 Çıksalar bununla istiskâya il
Yağuban bârân olurdı sanki seyl

21 İtseler anunla her gâhî gazâ
Feth olurdı ceyş-i düşmen dâyimâ

22 Bunca İzzetler Muhammed nûrınun
Kâyinâta lutf-ı sermed nûrınun

23 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l-vefâ
Sellimû sallû cemâle’l-Mustafa

Der-İntikâl-i Nûri’n-Nebî aleyhi’s-Selâm ilâ-Abdi’llâh

1 İşbu âlem içre cârîdür müdâm
K’emr-i Hakk ile olur her hâss u âm

2 Şeybetü’l-hamdün dokuz oğlı olup
Âkıbet pîr oldı ol kûtü’l-kulûb

3 Gördi hîç birine nakl itmedi nûr
Kim Hudâ bilür kime kılur ubûr

4 Bu sebebden kalb-i Abdülmuttalib
Oldı pür-endîşe hâli münkalib

5 Eyledi hayli tasadduk âleme
Nakl-i nûr içün ki düşmişdi gama

6 Kâbe'yi bir gün tavâf itdi o şâh (17a)
Çok tazarru' eyleyüp dir yâ İlâh

7 Ben dahı görsem bu nurun aslını
Kime bahşiş ola bilsem ehlini

8 Böyle zârîler kılurken ol zamân
Uyku geldi uyudı ol nâgehân

9 Bile idi oğlı abbâs ittifâk
Tıfl idi ol lîk aklı pür-vifâk

10 Sonra bu hâbı rivâyet eyledi
Aslını bir bir ri'âyet eyledi

11 Kim hacer kurbında babam uykudan
Uyanıp korkuyıla ol nîk-ten

12 Gitdi ben dahı anun ardınca hem
Vardı bir kâhin önine urdı dem

13 Key muabbir kâhinidi mu'teber
Ana düşin söyledi virdi haber

14 Hâbda bir turfa beyzâ silsile
Çıkdı zahrumdan kopardı gulgule

15 Dört taraf oldı biri şarkî tamâm
Ser-te-ser kıldı ihâta ey hümâm

16 Birisi dahı kezâlik garbî ol
Bir taraf dahı semâya tutdı yol

17 İrdi hem tahte's-serâya bir taraf
Dahı olmadan bu hâlet ber-taraf

18 Ânîde yeşil dıraht oldı hemân
Doldı nûrından anun kevn ü mekân

19 Oldı ol zencîr yeşil dört budak
Doldı nûrından cihân ey yüzi ak

20 Kimse anun gibi bir âlî-nihâl
Görmemişdi enver ü zîbâ nihâl

21 Görsedi olurdı Tûbâ ser-nigûn
Yıkılurdı görse hem Sidre boyun

22 Gördüm iki kimse dahı anda hem
Pîr nûrânî kişiler muhteşem

23 Birisi Nûh-ı Neciyyu'llâh idi
Biri İbrâhîm Halîlu'llâh adı

24 Ol muabbir didi tahkîkâ düşün
Şübhe yok sıdkına hâsıldur işün

25 Gele sulbünden şehâ bir hoş veled (17b)
Hergiz anun vasfına olmaya had

26 Âsumân ehli zemîn hem ser-te-ser
Vireler hükminde anun cân u ser

27 Pây-ı mihr-i izzetinden âftâb
İktibâs-ı nûr ide san mâhtâb

28 İre hem sümm-i semend-i himmeti
Çarh-ı heftüm üzre bula devleti

29 Ekseriyyâ bu ki hatmü'l-enbiyâ
Hâbınun ta'bîri ol ola şehâ

30 Çâr düstûrı ola ol dört nihâl
Bir asıldan olalar hem hayr-ı âl

31 Ümmeti ola anun yaprakları
Olalar emrine tâbi' her biri

32 Dâyimâ şer'ini ızhâr ideler
Şark u garb ehline îsâr ideler

33 Gördüğün rü'yâda hem ol iki er
Hâbınun sıdkına şâhiddür olar

34 Bunı Abdülmuttalib çün itdi gûş
Mevc urup deryâ-yı şevki kıldı cûş

35 Baş açup pes Mekke'yi kıldı tavâf
Didi nezrüm olsun ey Rabbe'l-metâf

36 Ger ola bir dahı oğlum ey Hudâ
Nakl ide benden hem iş bu nûr ana

37 On olur oğlum birin kurbân idem
Va'deye yoğıdı ol demde nedem

38 Ol zamân buyıdı âdet bî-güzâf
Ayb olurdı va‘deye gâyet hilâf

39 Ber-murâd olmak içün çok kimse hem
Hâs mâlın nezr iderdi lâ-cerem

40 Şeybetü'l-hamdün ki ehli Fatıma
Amr kızıydı o şâha hâtime

41 Çünki Abdullâh'a oldı hâmile
Matla‘ oldı Zühre mihr-i kâmile

42 Pes irâdet kıldı Hak doğdı o hem
Nûr ana nakl itdi oldı muhterem

43 Şâm'da varıdı bî-hadd ol zamân
Ulu kâhinler ki ahbâr-ı cihân

44 Çok alâmetler bilürlerdi tamâm (18a)
Ol Rasûl'ün doğmasiçün ey hümâm

45 Ol alâmetlerden aslâ bir ilim
Bâkî kalmamışdı hep zâhir ilim

46 Yanlarında pes hemîn bu kaldı çün
Bir haber mîlâd-ı Abdullâh içün

47 Varıdı anlarda kim bir cübbe sûf
Kana bulanmışdı gör neyler atûf

48 Eyledi râvî rivâyet k'ey amû
Zekeriyyâ oğlı Yahyâ kanı bu

49 Şöyle kim bu sûfdan kanlar tama
Doğa Abdullâh ola hem zemzeme

50 Tamladı çün bildiler doğduğını
Kıldılar çok hîle def‘ itdi Ganî

51 Kim hemîn tâcirlerile yazdılar
Gönderüp ehl-i Kureyş'e bir haber

52 Ola Abdullâh'dan kim bir nebî
Putların kırup ide yini dîni

53 Anlarun giderdi aklı gışş olup
Unudurlardı yine akla gelüp

54 Ol Rasûl'ün nûrı virürdi safâ
Cân u dilden meyl iderlerdi ana

55 Bâliğ oldı bârî Abdullâh çün
Şeybe'ye endîşe geldi ahdi çün

56 Gark idüp deryâ-yı hayret anı hoş
Ucbe-i hasret dahı kim itdi gış

57 Bilmez anı aklı kim fermân ide
Oğlınun kankısını kurbân ide

58 Hâtif-i gaybı işâret kıldı hem
Kim edâ kıl nezrüni ey zi'l-kerem

59 K'ol zamân ekser sadâ-yı hâtifi
Vâki olurdı değil bu söz hafî

60 Durdı pes cân revganın şem' eyledi
Ol zamân mihterlerin cem' eyledi

61 Anlara da sundı hayret câmını
Bilmediler pes bu sırr encâmını

62 Çok tefekkür kıldılar bu kaldı hem
Kanlara salına kura lâ-cerem

63 Kur'a-i kurbân düşerse her kime (18b)
Nîş-i fürkat anı düşürsün gama

64 Râzî oldılar çü buna cümleten
Aldı ol sehm-i kazâyı kur'a-zen

65 Atdığunca kur'a sehmin her demi
Düşdi Abdullâh'a çekdiler gamı

66 Kim cemâl-i âfitâbı şevkına
Yüz sürürdi mihr ü meh ayağına

67 Kim ana nûr-ı Rasûl-i muhterem
Virmişidi çok şeref kâmildi hem

68 Olmışıdı manzar u cânı peder
Gayrı oğlanları encüm bu kamer

69 Nakl ider bir dahı râvî bunı kim
Kazdururken Zemzem'i dir ol hakîm

70 Su eğer tîz çıkarise ey Hudâ
Birini evlâdumun kılam fedâ

71 Didügi dem çıkdı ol su buldı yol
Çok sevindi lîk-ahde nâdim ol

72 Hem rikâb oldukça bu sayf u harîf
Hem ferah birle terah olur redif

73 Didi ol kâhin eyâ şâh-ı Harem
On deveyle kur'a sal oğluna hem

74 Kur'a ger düşerse oğluna şehâ
Dahı on üştürler ilhâk it ana

75 Tâ düşince kur'a ol üştürlere
Eyle kurbân ahdün îfâya ire

76 Beşyüz oldı düşdi kur'a üştüre
Cümle kurbân itdi râh-ı servere

77 Anun içün didi ol sadr-ı cihân
Oğlıyam iki zebîhün kâmrân

78 Biri İsmâil anun biri ebi
Zebh hükmindeydiler gerçek nebî

79 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i hikmetde yokla rûzigâr

80 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

81 Hudâ ol kişiye çok İzzet itsün
Visâlîçün diye Hak rahmet itsün

Der-Tezevvüc-i Abdullâh Âmine-râ ve Nakl-i Nûr

be-Âmine Hâtûn (19a)

1 Âkıl oldı çünki Abdullâh tamâm
Görür oldı çok acâyib ol hümâm

2 Bir gün ol babasına virdi haber

Kâbe bathâsına vardum seyre der

3 Çıkdı iki nûr zahrımdan hemân
Oldı biri şarka biri garba revân

4 Sonra fevri birbirine karışur
Zahruma girüp yirine kavışur

5 Didi Abdülmuttalib ki işbu hâl
Şübhe yokdur râst sâdıkdur makâl

6 Ola bir oğlun muabbir kim bana
Muştulamıştı vire Allâh sana

7 Bârî çok âyât-ı Hakk andan zuhûr
İtdi meşhûr oldı âfâka o nûr

8 Çok sanâdîd-i Arab'dan her 'ızâm
Mâh-rû duhterlerini subh u şâm

9 Arz iderlerdi ana alsun diyü
Almazıdı ol çekelerdi kayu

10 Ol kazâ-yı Kâdir ü lutf-ı kader
Kim bilür pes kimi rûzî kılısar

11 Bir bölük Şâmî Yahûdî ol zamân
Kasd-ı Abdullâh içün anlar ayân

12 Şâm'dan kalkup ticâret adına
Geldiler pür-fitne şer bünyâdına

13 And içişdiler kanun üzre olar
Öldüreler anı yâhud öleler

14 Ağuladılar kılıcların tamâm
Gözleyüp anı kılurlar ihtimâm

15 Gice yoklarlardı anı tâ-sabâh
Saklanup gündüz yeraklayup rimâh

16 Bârî Abdullâh'ı bir gün buldılar
Yalınuz bir dağa sayd içün gider

17 İrdiler katl ideler tâ kim anı
Ana yitişdi pes ol avn-ı Ganî

18 Anda bir kaç kâfiri okıyla ol

Atuban katl itdi ol sâhib-usûl

19 Nâ-gehân Abdü'l-Menâf oğlı Veheb (19b)
Ol Kureyş'ün ekremi manzûr-ı Rab

20 Pehluvânıdı Kureyş'ün ol şecî'
Sayd iderdi anda ol savtı secî'

21 Görüben bu hâli sıcradup atı
Anlarun üstine kıldı süratı

22 Hem semâdan nâzil olur gördi ol
Sûret-i insde melâikden fuhûl

23 İtdiler anları cümle târmâr
Sıdılar her birin itdiler tebâr

24 Pes irişüp Şeybe'ye kıldı haber
Ol dahı a'vânile kıldı güzer

25 Anlarun varup kırup kimini hem
Bağlayup itdi esîr ol muhteşem

26 Virdi bir kaçın Veheb aldı hemîn
Yâ esîr ide yâ katl ide yakîn

27 Pes Veheb gördi o Abdullâh'ı sağ
Çok sipâs itdi Haka ol yüzi ağ

28 Didi ne hâlün ey Mısbâhe'l-Harem
Ey Hudâ nûrıyla olmış muhterem

29 Ol senün alnundağı nurun şehâ
Kudret-i Hak'dur yiter ismet sana

30 Bu sebebden gâhî Abdullâh'a hem
Dirleridi nâmı Mısbâhu'l-Harem

31 Çün Veheb döndi vü geldi evine
Didi bir bir mâ-cerâyı ehline

32 Didi ehli Birre'ye ey zevcetüm
Hem-serüm hem-sırrum olan râhatum

33 N'ola Abdu'l-Muttalib yanına sen
Varuban arz eylesen pâyına sen

34 Duhterümüz var cemîle tâhire

Âmine adlu afîfe bâhire

35 Kim odur bâğ-ı melâhat goncası
Hûb hem ra'nâ gönül eğlencesi

36 Dürre-i beyzâsı tâc-ı ismetün
Ravh-ı reyhânı riyâz-ı iffetün

37 K'ola Abdullâh içün ide kabûl
Pâdişâh-ı Kâbe ol asl-ı usûl

38 Birre didi k'ey Veheb aklun kanı (20a)
Ne muhâl endîşe k'iylersin anı

39 Niçe ulu kişiler duhterlerin
Meh-likâ hurşîd-rû ahterlerin

40 Ana arz itdiler almadı o pes
Kim fakîrün kızın ider mi heves

41 Didi yâ Birre benüm bu erliğüm
Kim bu gün itdüm anı olmaya güm

42 Hem fakîrisem kapusında n'olam
Bilme misin akrıbâ yohsulıyam

43 Birre varup bârî arz itdi hele
Anı hoş gördi o şeh de sad dile

44 Nâm-zed kılup dahı âyîn-i urs
İtdiler tertîb ü hem tezyîn-i urs

45 Çarha girdi pes bu ursiçün felek
Saçusına encüm-efşân her melek

46 Aldı medh okur Utarid defterin
Zühre mutrib şems eyler defi terîn

47 Bir gice burc-ı şerefde kâmrân
Mâh mihre derc olup buldı kırân

48 Sanki sünbül hem-ser oldı lâleye
Gonca nesrinile doymaz jâleye

49 Çün bu deryâ-yı kelâma yok kenâr
Sâhil-i şâdîde yokla rûzigâr

50 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl

Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl

Der-beyân-ı hâmile şoden-i Âmine Hâtûn be-Rasûlu'llâh aleyhi's-selâm

1 Çünk'irâdet kıldı takdîr-i Hudâ
Mihr-i İzzet burc-ı devletden doğa

2 Şeb be-hayr ide makâm-ı sırra ol
Hayra makdem ola ehl-i hayra ol

3 Doğa ya'nî kim Rasûl-i kâyinât
Vire tâ pejmürdegâna ol hayât

4 Bir gün emr itdi Hudâ Cebrâ'îl'e
İndi bâb-ı Kâbe'ye emlâkile

5 Zîr ü bâlâ ehl-i mevcûdâta ol
Şeş-cihât esnâf-ı mahlûkâta ol

6 Müjdeler olsun diyü kıldı nidâ (20b)
Kim düşer bu gice rahme Mustafa

7 Müstecâb olur bu şeb kılun du'â
Zikrile ihyâ idün bulun safâ

8 Hem hıtâb-ı müstetâb itdi ki Hak
Ehl-i irfân sırrına Rabbü'l-felak

9 Yâ men ehva'n-nevme leylen yezdecir
Ulkıye'z-zikru fe-hel min-müddekir

10 İrci'u'l-ebsâre li'l-mühdâ leküm
Fe'şkürû bi'l-kerrateyni hâleküm

11 Kim size bir rahmet i'tâ eyleyem
'Âmme-i mahlûka ihdâ eyleyem

12 Mihr-i hâver gibi dîn ızhâr ide
Mazleme-i zalmâyı istiksâr ide

13 Vakt irişdi kim o kurs-ı şems-i dîn
Maşrıkından kıla işrâk ol hemîn

14 Bu şebün kadrine ol Rabb u atûf
Kalb-i Abdullâh'a virdi hem vukûf

15 Pür-safâ ol Kâbe'yi kıldı tavâf
Pes gelürken ol 'işâda bî-güzâf

16 Gördi kakar şöyle bir gaybî bınar
Âb-ı hayvânıdı san ol çeşme-sâr

17 İrdi gusl it diyü hâtifden nidâ
Bu sudan nûş eyle hem ey bü'l-hüdâ

18 Varuban ol hem helâlüne yakîn
Kim ana nakl ide bu nûr-ı cebîn

19 Bildi rehber kana ol mühdi's-sebîl
Olsa hâdî Hakk olur tîz kasda neyl

20 Gusl idüp nûş itdi pes geldi ferah
Çok safâlar kesb idüp gitdi terah

21 Gâyıb oldı yine ol aynu'l-hayât
Pes saâdet hânesine itdi şitâb

22 Ol gice buldı şeref burc-ı kırân
Sa'dinî meh mihre kıldı iktirân

23 Gays-ı rahmet nâzil oldı pür-şeğaf
Aldı andan dürr-i ferdin pes sadef

24 K'ol gice oldı Âmine hâmile
Ahmed ü Mahmûd lutfı şâmile

25 Nûr buldı çünkim ol lâhûtdan (21a)
Zühre gibi geçdi pes nâsûtdan

26 Her tarafdan işidüp dürlü sadâ
Hem görüp eflâkden nûr u ziyâ

27 Medh okur gül-zârda durmaz hezâr
Hamdile küh-sârda gevher-nisâr

28 Bir melek sayardı hamli müddetin
İşidürdi ol Âmine iddetin

29 Kim diridi ol fülânıncı bu gün
Hem fülân gün doğa halk üzre o gün

30 Bir melek dahı iderdi hoş du‘â
Dirdi Allâhümme salli’l-Mustafa

31 Her murâdın buldı pes Hâlık’dan ol
Lîk mahzûnıdı tenhâlıkdan ol

32 Kim o Abdullâh’ı Abdülmuttalib
Temre göndermişdi olup mürtekıb

33 Yesrib’e vardukda fevt olmışdı ol
Ömri ancak otuzın bulmışdı ol

34 Sonra vaktâ Mekke’ye irdi haber
Hakk’a Abdullâh kim kıldı güzer

35 Zâhir oldı bir alâmet k’ol zamân
Kâbe tamı iki şakk oldı hemân

36 Gulgule düşdi Kureyş’e hem feza‘
Oda düşmiş gibi kıldılar ceza‘

37 Kimi dir bu mevt-i Abdullâh içün
K’ol durur zîrâ zebîh-i sânî çün

38 Kimi dir Abdü’l-Menâf oğlı Veheb
Eşca‘ idi fevtinedür bu ta’ab

39 Kobdı nâgeh bir sadâ ol Kâbe’den
Kim bu hâletler değül bir nesneden

40 Nûrı kevneynün sirâcı cennetün
On sekiz bin âleme hem rahmetün

41 Kim karâr-ı rahmden ol meh-cebîn
Âlemi pür-nûr kılmakdur yakîn

42 Nûrıdur şimdi ki geldi Kâbe’ye
Heybetinden sadmet irdi Kâbe’ye

43 Kim ola pâyende İzzet ber-karâr
Ola hem pâyında putlar inkisâr

44 Çün Âmine duydu fevt olduğını (21b)
Fürkatinden bilmedi n’olduğını

45 Mâtem idüp âh u efgân eyledi
Gûş idenlerün yüreğin dağladı

46 Diridi mâtem-zede yas eyleyüp
Bunı hem mersiyye içün söyleyüp

47 K'ey bana her demde yâr u mahremüm
Gönlüm ârâmı kılan def'-i gamum

48 İrmedün kim hasret idün Ahmed' e
Yâ sana kim arza-i îmân ide

49 Şöyle kim müştâkidün mevlûdüne
İrmedün kaldun mı yâ maksuduna

50 İştiyâkun yohsa kim cândan mıdı
Yolına cân virdüğün andan mıdı

51 Muştuladılar mı yâ cânânunı
Muştuluk virdün pes evvel cânunı

52 Şems-rûyınun hayâlin dilde sen
Şemse kılmışdun ne yıkdun cümleten

53 Kokmadun hayfâ gül-i nev-bâveni
Görmedün buldun ne hâsıl yâveni

54 Virmişidi bir dürr-i yektâ Ganî
Terk idüp âhir yetîm itdün anı

55 Dirmedün cân meyvesin eyvâ çü sen
Âkıbet kıldun yüzüm eyvâ bu sen

56 Böyle diyüp niçe efgân eyledi
Lâlenün bağrın dolu kan eyledi

57 Geldi Abdülmuttalib gördi anı
K'iyler âhı âteşi mûm âheni

58 Dir nasîhat k'olmasun ey meh-misâl
Tâk-ı ebrû-veş k'ola takun hilâl

59 Nâle nârın âb-ı sabrun birle bas
K'âyinen pâs olmasun gel itme yâs

60 Rahmet-i Rahmâna gel hürmet ide
İzzet eyle ya'nî nûr-ı Ahmed'e

61 Sakın anı dûd-ı âhundan gider
Gam gubârıyla ana virme keder

62 Tâzedür yüzi gül-i gül-zârdan
Gel hazân itme hevâ-yı zârdan

63 Kime sunmadı fenâ câmın cihân (22a)
Kime bâkî oldı bu nâm u nişân

64 Bir emir kim cümleye şâmil olur
İktidâdan gayrı kim âmil olur

65 Ey Âmine sana kulluk ideyin
Ne buyurursan o yola gideyin

66 Besleyeyin oğlunı doğdukda ben
Dahı inanmayayın bir ferde ben

67 Borcun öder fevt olan hod dâyimî
Yâ satun almak ne assıdur gamı

68 Rikkat itdi hem melâik zârına
Durdılar saf saff o Hak dîdârına

69 Didiler yâ âlime's-sırrı'l-hafî
Yine sırrun sen bilürsin ey safî

70 Bilmedük biz bu ne hikmet k'ey Hakîm
Fahr-ı âlem doğmadan oldı yetîm

71 Anlara buyırdı lutf idüp Hudâ
Münfa'il olman meleklerüm buna

72 K'ol habîbümdür Muhammed mâh-rû
Burc-ı zâtun mihri dürr-i bahr-ı Hû

73 Mihr-i hubb ispihr-i tenhâ olsa yeğ
Hem yetîm ol dürr-i yektâ olsa yeğ

74 Dimeyen bana tecerrüdle belî
Dest-gîr olmaz ana lutfum eli

75 Bî-kes itdüm sevdüğümdendür anı
Gayrıdan sakladuğumdandur anı

76 Tâlib-i Hak vâsıl olmazdur yakîn
Ata vü hem anadan dûr olmadın

77 Doğmadın çünkim atasuz kaldı ol
Kala tıfliken anasuz dahı ol

78 Kullarum mihrine olmaz nispeti
Zerre-veş bin ata ana şefkati

79 Ol kanun hubbına halk itdüm cihân
Ola mı âlemde mahzûn-ı zamân

80 Ben ana mahbûb u bana ol habîb
Pes o dünyâda hîç olur mı garîb

81 İndi hem gökden melekler fevc fevc
Sanki kopdı lücce-i gerdûnda mevc

82 Geldi her biri Âmine yanına (22b)
Söyleyüp cânlar katarlar cânına

83 A‘yün-i cinn ü şeyâtînden anı
Şöyle saklarlar tutup Hakk emrini

84 İçlerinden bir melek kıldı nidâ
K’ol nidâya ola bin bin dil fedâ

85 Dir beşâretler sana ey meh-cebîn
K’ola batnundağı fahru’l-mürselîn

86 Var elümde hem mufassal bir du‘â
Kim sana ta‘vîz içün virdi Hudâ

87 Kendüde bunı götürsün didi Hak
Şerr-i cinden bî-gam olsun didi Hak

88 Niçe bunun gibi ahvâli ayân
Gördi tâ vakt irişince bî-gümân

89 Dokuz ay batnında meks itdi Rasûl
Görmedi âlâm u renci hîç ol

90 Haşr olunca bu kelâm olmaz tamâm
Cânile din es-salâtü ve’s-selâm

91 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi’l-kemâl

Der-Matla‘-ı Vilâdet-i Hazret-i Rasûl
aleyhi’s-Salâtü ve’s-Selâm

1 Sâkiyâ bu ana dek sundun sabûh
Şimdiden girü gabukı kıl fütûh

2 Bu gice gel bize vir hoş hâleti
K'ehl-i aşka hûbdur şeb sohbeti

3 Mutrıbâ dem-sâz-ı şehnâz ol bu şeb
Zemzemeyle kıl nevâ uşşâka heb

4 Râstı ehl-i Sıfahân u Irâk
Bezmüne hem-dem olalar pür-vifâk

5 İktizâ itdi çü Vehhâb u Mübîn
Doğa tâ ol matla'ından şems-i dîn

6 Bir gice kim râhatü'l-ervâhidi
Sanki subh-ı fâliku'l-ısbâhidi

7 Leyletü'l-isneynidi Hak genci şeb
Hem Rebîülevvel on ikinci şeb

8 Zevk ü şevkile pür oldı şeş-cihât
Kim doğar bu gice fahru'l-kâyinât

9 Hoş nesîmile dolup arz u semâ (23a)
Her dimâğ oldı muattar pür-safâ

10 Gülşen-i dünyâ müzeyyen bülbüli
San sürâhî-veş kılırdı gulgulı

11 Dağda ardurdı gûgû fâhte
Bâğda bezm itdi tûtî sâhte

12 Âsumân kılur semâ'-ı pür-safâ
Giyüp ol pîrâne hoş delkın kabâ

13 Tavk idüp tesbîh-i encüm boynına
Dahı alup meh çerâğın eline

14 Ol meh-i nev-mihrine hem bu kamer
Zerre-veş döner miyânında kemer

15 Müşteri sa'dını gâlib eylemiş
Kendine Merrîh'i râgıb eylemiş

16 Oldı gûyende Utarid Zühre hem
Pür-tarab gitmiş Zuhal'den cümle gam

17 Recm-i dîv içün hisâr-ı şebde mihr
Tîr atar her yana elde isper sipihr

18 Zîr ü bâlâ cümle havrâ cavk cavk
Muştılarla her yana pür-zevk ü şevk

19 Açılup cennet kapuları o şeb
Kâbe’ye altun kanâdîl asdı Rab

20 Habs olup İblîs hem Lât u Menât
Hep helâk oldılar anda ey sikât

21 Bir balık varıdı deryâ içre hem
Adı Talmûsâ idi ey zi’l-kerem

22 Yedi yüz başı yedi yüz kuyruğı
Hem yedi yüz var cebel innüliği

23 Her biri kûh-ı Kubeys’den a‘zam ol
Hût-ı pür-u‘cûbe idi efham ol

24 Ol gice ferhân olup itdi ıztırâb
Gulgule virdi cihâna bî-hisâb

25 Bir firişte Âmine yanına hem
Geldi dir vaktuna hâzır ol bu dem

26 Kıl teveccüh hazret-i Hakk’a hemîn
Kim doğısar bu gice ol şems-i dîn

27 Bu gice oldur ki Hazret-i Mustafa
Pâdişâh-ı taht-gâh-ı ıstıfâ

28 Makdem-i hayrı cihân teşrîf ide (23b)
Hakk ulûmın âleme ta‘rîf ide

29 Gün gibi hak dîni ızhâr eyleye
Bâtıl edyânı hem idbâr eyleye

Kasîde-i şeb

1 Hak’dan ol mefhar-ı âlem vire peygâmı bu şeb
Rahmet-i ‘âmm ide ehl-i dile in‘âmı bu şeb

2 Nüh-tabak k’oldı felek matbah-ı âlâsından
Devr-i bezm itdire seyyâre yidi câmı bu şeb

3 Necm-i sa‘dı şeref-i evce su‘ûd itdigiçün
Yıldızı düşe la‘înün gide ikdâmı bu şeb

4 Şâh-ı şehr-i şerefün nat‘-ı saâdetde ruhı
Niçe beydaklarile mât ide esnâmı bu şeb

5 Gül-i âmâl ola çün gülbün-i gam üzre besîm
Murg-ı dil şâh-ı hevesde kıla ârâmı bu şeb

6 Muzmahil ide küfür zulmetini dünyâdan
Nûr-ı îmânile çün subh idiser şâmı bu şeb

7 Ey k’emânetde idi nûr-ı nübüvvet niçede
Ola issine mü’eddâ göre ikrâmı bu şeb

8 Ehl-i tevhide çü bu dem sunulur câm-ı ferah
Telh olur mecma‘-ı müşrik bulur encâmı bu şeb

9 Mihr ü mâhile ki fahr ideridi çarh anı gör
Şems-i dînile zemîn idiser ilzâmı bu şeb

10 Dil sarâyı gibi pür-nakş ola her tâk-ı behişt
Tâk olup tâkı cahîmün koya ibrâmı bu şeb

11 Dola envâ‘-ı güher la‘l-i dür-efşânından
Sadef-i gûş-ı huş-ı ârif ü her âmı bu şeb

12 İ‘tilâl-i dil-i küffâra ki bu sıhhat-i şer‘
Gamı makrûn u lefîf eyleye âlâmı bu şeb

13 Başına her felegün kona “*le-‘amrük*”[199] tâcı
Sırr-ı “*levlâk*”[200] hitâbından ire kâmı bu şeb

Mesnevi

1 Îd hakkı bu şeb-i kadrün şehâ
Kimse bilmez kadrin illâ ol Hudâ

2 Bu gice vasfında fi’l-cümle beyân
Var Âmine nakl ider kanı ayân

3 Çünki bildüm dimiş ol gice hemîn (24a)
Doğa benden kim cihâna şems-i dîn

4 Pes evümde bî-kesidüm yâr yok
Kalmış idüm yalınuz deyyâr yok

5 Zire Abdülmuttalib ol gice hem
Kâbe tavfına yöneltmişdi kadem

6 Hem beni sakınduğıyçün ol reşîd
Hâne kapusına asmışdı kilîd

7 Gussa vü endûh-ı gamla ben garîb
Nâleler kılup diridüm yâ Mücîb

8 Yâ İlâhi yâ Mu'ine'l-âcizîn
Minke avnî müsteğâsen külle hîn[201]

9 Bi'l-anâ emseytü min-hüznin elîm
"Messeniye'd-durru" [202] *fe'kşuf yâ Kerîm*

10 Hazretüne çok münâcâtum benüm
Cân u dilden arz-ı hâcâtum benüm

11 Kim garîbem ne re'îsüm var benüm
Ne enîsüm ne celîsüm var benüm

12 Atam u anam helâlüm her biri
Virdiler yolunda hod cân u seri

13 Ne kılam hâlüm n'ola ya Müste'ân
Bu gice çün doğısar bu tıfl-ı cân

14 İrdi nâgeh bir nidâ kim sem'uma
Sabr it ey Bint-i Veheb düşme gama

15 Çün habîbüm oldı mevlûdün senün
Hâsıl oldı cümle maksûdun senün

16 Bî-kes itdüm sakınup ağrâzdan
Pâk zâtin a'yun-ı a'râzdan

17 Gayretüm bu görsün evvel hâslar
Sonra kılsun ana gayrılar nazar

18 İrdi gûş-ı hûşa çünkim bu nidâ
Cân dimâğına irişdi çok safâ

19 Oldı şevkile vücûdum pür-ferah
Zerre denlü kalmadı dilde terah

20 Görürem bir nûr sakf-ı hâneden
Çıkdı şark u garbı tutdı cümleten

21 Hem havâ üzre melekler bir firâş
Döşediler sündüs idi ol kumâş

22 Yarılup dîvâr açıldı bir kapu (24b)
Çıka geldi dört hâtûn bahtlu

23 Nîk-haslet hûb u zîbâ yüzleri
Mürdeye cânlar bağışlar sözleri

24 Her biri envâ‘ teslîmât idüp
Bana İzzetlerle ta‘zîmât idüp

25 Biri Havvâ idi dir kim muştıluk
Kim virildi sana işbu bahtıluk

26 Doğa oğlun ola rahmet âleme
K'öğredürdi nûrı esmâ Âdem'e

27 Hâcer idi biri dir kim ol ferah
Gelmesün kalbüne aslâ bir terah

28 Oğlunun ceddi helâlümdür Halîl
K'âteşin serd itdi bununçün Celîl

29 Biri dahı Âsiye didi ki ol
Bil ki oğlun gibi yokdur bir oğul

30 Hem-ser-i Firavnidüm lâkin Hudâ
Hîç yakîn itdirmedi anı bana

31 Hazret-i Mûsâ'dan işitdüm yakîn
Didi evsâfın kılup telkîn-i dîn

32 Şâdmânem k'ola lutf-ı zi'l-minen
Buna olam câriye cennetde ben

33 Biri Meryem'di didi kim râhat ol
Şâd u hürrem pür-safâ bî-zahmet ol

34 Oğluna Îsâ ki Rûhu'llâh iken
Tutdı gökde ümmet olmağa vatan

35 Böyle diyüp her biri ikrâm ider
Hizmete geldük diyü i'lâm ider

36 Sözlerin çünkim işitdüm bâ-vefâ
Dehşetüm gitdi vü oldum pür-safâ

37 Kalbüme Hak'dan irişdi feth-i bâb
Gözlerüme keşf olup cümle hicâb

38 Ravza-i Rıdvân'a döndi Kâbe hem
Nûrile doldı Safâ vü Merve hem

39 Çok hurûş irişdi âb-ı Zemzem'e
Cümle eşyâ kıldılar hep zemzeme

40 Gökden indürdi melekler üç 'alem
Kim yeşil âlî münevverlerdi hem

41 Kâbe üzre şarka vü garba hemîn (25a)
Dikdiler şevkile her birin yakîn

42 Doldı etrâfum acâyib hûrîler
Mustafa'yı birbirine muştular

43 Şark u garb arası hep kevn ü mekân
Hem Süreyyâ'dan serâya ins ü cân

44 Her biri Hakk'a senâ îsâr ider
Bî-nihâyet hamd ü şükr ızhâr ider

45 Cümle ehl-i âsumân kalmadı heb
Müjdeler içün yire indirdi Rab

46 Mâ-hasal dürlü melekler fevc fevc
Kim hubût eyler kimi gözlerdi evc

47 Birbirine şâd u hurrem muştılar
Dahı biri birine virür haber

48 Kim Hudâ Rıdvân'a buyurdı yakîn
Tâ aça rahmet kapuların hemîn

49 Zînet eyleğil cinânı didi ol
Hem ilet saçuya hûr-ı aynı ol

50 Kim doğısardur bu gice Mustafa
Âfitâb-ı burc-ı evc-i ıstıfâ

51 Emr idüp Hak didi Mâlik durmasun
Hep cahîmün kapuların bağlasun

52 Geldi Cebrâ'îl ü Mîkâ'îl hem
Dahı İsrâfîl cümle muhterem

53 Her biri tutar elinde bir tabak
Ni'met-i cennetle pür kılmış o Hak

54 Didiler bu ni'meti ey bâ-safâ
Ahmed ile sana gönderdi Hudâ

55 Tâ bu ni'met lutfı tab'un kıla şâd
K'ola rûh-ı Ahmed anunla küşâd

56 Yudılar hem âb-ı rahmetle elüm
Yidüm ol hânı pes oldı hoş demüm

57 Oldı cânum garka-i bahr-ı safâ
Mevc-i şâdı tarh idüp fevc-i anâ

58 Geldi bir hûrî dahı tâvus-şekl
Sûreti âdem gibi sâhib-akl

59 Bir kadeh sundı dolu âb-ı zülâl
Nûş-ı cânı giderür nîş-i melâl

60 İçdüm anı oldı kalbüm pür-ferah (25b)
Câna doldı şevk çün gitdi terah

61 Bir kaçı hem hûr-ı aynün geldiler
Üstüme bir çetr-i âlî kurdılar

62 Kim ser-â-ser nurdan pür-zîver ol
Hem zıyâ virür güneşden enver ol

63 İtdi pes bir tâyir-i kudsî zuhûr
Ak u zîbâyıdı başdan başa nûr

64 Gerçi bir murğıdı şeklen ol velî
San göründi tarf-ı Hak'dan lutf eli

65 Yâd idüp nâm-ı Hudâ geldi o kuş
Zahruma sürdi kanadın pür-hurûş

66 Zâhir oldı çün bu hark-ı âdeler
Gark-ı bahr-ı hayret oldı cân u ser

67 Dil meşâmı pes muattar-hâliken
Her taraf gûyende-i ahvâliken

68 Duymış iken dürlü hâlet gûş-ı hûş
Görmiş iken çok alâmet didi hoş

69 Nâgehân nûr-ı nübüvvet gaybdan
Pertev urdı kim müberrâ aybdan

70 Ya‘nî bakdum gördüm ol hurşîd-i dîn
Doğdı âlem doldı nûrından hemîn

71 Cümle şey’ün zikri hamd-i dil-güşâ
Doldı âlem zemzemeyle merhabâ

72 Kimisi dir merhabâ nûr-ı İlâh
Kıla engüşt-i latîfün şakk-ı mâh

73 Kimi eydir merhabâ ey meh-cebîn
Kıldı zâtun Hak nebîlerden güzîn

74 Dir kimi hem merhabâ bedrü’d-dücâ
Pâyüne her çeşm ü rûy olsun dü-câ

75 Merhabâ hatm-i nübüvvet merhabâ
Merhaba şems-i saâdet merhabâ

76 Udde yâ fahran ileynâ merhabâ
Kad lakînâ müctebânâ merhabâ

77 Merhabâ ey mehbit-i envâr-ı dîn
Merhabâ ey manzar-ı ayn-ı mu‘în

78 Gördüğin hîn-i vilâdetde nisâ
Görmedüm aslâ birisin bî-riyâ

79 Çün çerâğ-ı çeşmüm oldı rûşenâ (26a)
Nâzır oldum nûr-ı aynümden yana

80 Kâbe’ye karşu anı gördüm yakîn
Secde kılmış ol İmâmu’l-müttakîn

81 Başını kaldurdı yirden diz çöküp
Kaldurup el Hakk’a dahı yüz tutup

82 Çok tazarru‘lar kılup dir ol Habîb
Minke ed‘û istecibnî yâ Mücîb [203]

83 Ey ki sensin cümleye püşt ü penâh
Mağfiret kıl ümmetüme yâ İlâh

84 Çünki hatm itdi du‘âyı ol nesîm
Gonca-veş annâc olup oldı besîm

85 Bu tebessüm çok işâret gösterür
Rahmet-i Hak’dan beşâret gösterür

86 Hoş nazar vîrân-ı dil âbâd ider
Hande-i gül bülbüli dil-şâd ider

87 Görün ol fahr-ı cihânun şânını
Lutf u ihsan u mürüvvet kânını

88 İbtidâ- i neş’et-i rûhından ol
İntihâ-yı haşre varınca Rasûl

89 Ümmetinündür şefî‘i ber-devâm
Cândan eydün pes ana dâyim selâm

90 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi’l-kemâl

91 Hudâ ol kişiye çok İzzet itsün
Visâlî’çün diye Hak rahmet itsün

Der-Tehniyet-i Vilâdet-i Hazret-i Rasûl aleyhi’s-Selâm

1 Çün bu hâlâtı Âmine bî-riyâ
Gördügi üzre beyân itdi şehâ

2 Dahı bazı tehniyetlerden ayân
Görünen âyâtı kıldı ol beyân

3 Didi çünkim ol kerâmâtı tamâm
Gördüm ü gönlüm pür oldı şâd u kâm

4 İstedüm k’ol çeşmümün nûrın yine
Elüme alup yüz uram pâyine

5 Geldi hâtifden hemân-dem bir nidâ
K’iylen üç gün Mustafa’yı ihtifâ

6 İns ü cinden saklan anı görmesün
Pâyine yanlış nazarlar irmesün

7 Enbiyâ evsâfile mevsûf idün (26b)
Ezkiyâ irfânile ma‘rûf idün

8 Hulk-ı Âdem Şîs irfânın virün
Pür-şecâat Nûh dîvânın virün

9 İlm-i Hızr u hem Halîl’ün hulletin
Cehd-i Yûşa dahı Lokmân hikmetin

10 Nağme-i Dâvûd u hubb-ı Dânyâl
İsmet-i Yahyâ vü İlyâsî-hısâl

11 Zühd-i Îsâ hem Süleyman heybetin
Hem Kelîmu’llâh Mûsâ himmetin

12 Hüzn-i Ya‘kûb’ı vü hüsn-i Yûsuf’ı
A‘yün-i a‘yândan eylen hem hafî

13 İrgürün izz-i huzûrumdan yana
K’evvel irsün nûr-ı iclâlüm ana

14 Bula zâtum gencini pes genciken
Ola tâ vasfumla mevsûf ol hasen

15 Hem esenlesün ol ebrârum anı
Dürlü ta‘zîmile ahyârum anı

16 Tehniyet kılsun semâvât ana hem
Arş u Kürsî Levh-i mahfûz u kalem

17 Hilat-i ten kutlulasunlar olar
Sidre Tûbâ hem kosun pâyine ser

18 Geldiler ervâhdan bir kaç fuhûl
Ahmed’üm alup gözetdilerdi yol

19 Gitdi ömrüm hâsılı pes geldi gam
Gözüme hûrî görünmez oldı hem

20 Nâr-ı hasretle yakarken cânumı
Yine irişdürdiler ol hânumı

21 Gördüm anı ak kumaşa sarlu hem
Sürmelü ol çeşm-i nergis muhterem

22 Sünneti olmış kesilmiş göbeği
Misk ü anberle muattar cismi ki

23 Ol zamân âdetleri her ne ki var
Hep ana olmış müretteb bî-şümâr

24 Çünki gördüm anı bu vechile ben
Şâd u hurrem oldı işbu cân u ten

25 Ârız oldı kalbüme pes bu hevâ
Kim ne lutf itdi ki oğluma Hudâ

26 Cân kulağıma hemîn irdi hitâb (27a)
Dahı hem keşf oldı kalbümden hicâb

27 Kim kaçan ta‘zîmile mevlûdunı
Ol gözün nûrı vü hem maksûdunı

28 Bu cenâb-ı bî-misâlümden yana
Çünki seyr itdürdilerdi pür-safâ

29 Mahrem oldı bî-cihet dergâhuma
İrdi i‘zâzile İsm-i a‘zama

30 Kalbi meclâ oldı nûr-ı zâtuma
Oldı mısbâh enver-i mişkâtuma

31 Ben ana ey lutf-ı mevfûrum didüm
Merhabâ ey mazhar-ı nûrum didüm

32 Kutlu olsun bu libâs-ı ten sana
Cânuna olsun bekâ dâyim kabâ

33 Pâdişâh ol sana kul olsun cihân
İns ü cinn olsun tufeylün her zamân

34 İzzet-i zât ü celâlüm hakkiçün
Nûr-ı evsâf-ı cemâlüm hakkiçün

35 Her kemâl ü mu‘cizât-ı enbiyâ
Zâtunun oldı sıfâtı bî-riyâ

36 Çün bu ilhâm-ı İlâhî bî-cihet
İrdi gûş-ı câna virdi ma‘rifet

37 Hem bu ömrüm hâsılı bulmış kemâl
Eyledüm cânile şükr-i lâ-yezâl

38 Bakdum ol aynum çerâğına yine
Almış üç lü'lü' anahtar eline

39 Anı gördüm ki melekler söyleşür
Biri birinden haberler soylaşur

40 Didiler kim Kâbe miftâhı biri
Dahı nusret bâbı fettâhı biri

41 Birisi dâr-ı zafer anahtarı
İzzet içün buldı bu dîn ahteri

42 Ola ya'nî kıble-gâhı Kâbe hem
Olısar dili Arabca muhterem

43 Dahı mansûr u muzaffer olısar
Hâfıkayna hak peyâm-ber olısar

44 Geldi hizmet itmeğe hem üç melek
Didiler oğluma "*Allâhu ma'ak*" [204]

45 Birisi tutar zeberced taştidi
Ahmed'ün önine ol taştı kodı

46 Didi bu taşt üzre el ko yâ habîb
Her ne tarfında dilersen ey hasîb

47 Kodı ortasına vaktâ k'ol hümâm (27b)
Didi Rıdvân Mekke'de kıldun makâm

48 Çün yedün hayru'l-umûr oldı yakîn
İhtiyâr itdün vasat lâ-büd hemîn

49 Ahmed'i aldı eline bu melek
Dürlü dürlü İzzet ikrâm iderek

50 Ol legen üzre tutup soydı anı
Ol güneş yüzlüyi ol nâzük teni

51 Biri kim ibrîk tutardı gümüş
Yedi kez yudular ol suyile hoş

52 Biri de tutardı kat kat bir harîr
Açdı anı çıkdı bir mühr-i münîr

53 Taşt tutan Rıdvân ki aldı mühri hem
Bu risâlet hatmidür dir muhterem

54 Zahrına anunla mühr urdı hemîn
Pes ana nakl itdi ol nûr-ı yakîn

55 Çün yirin buldı o mühr-i pür-zıyâ
Ba‘de hâzâ gayra vermezdür şehâ

56 Bu mühür mihrine mihr-i âsumân
Gice gündüz çarha girmişdür revân

57 Kim göre ol mühri nâr olur harâm
Ana hem menzil olur Beytü'l-Harâm

58 Sonra bir ak sûfı kundak eyledi
Ana dürlü İzzet el-hakk eyledi

59 Dahı Rıdvân ol mübarek gûşına
Söyledi sırrile lâyık hûşına

60 Hem dilini ağzına sundı hemîn
Emdi bir kaç anı ol hurşîd-i dîn

61 Âhir oldukda didi pes âfiyet
Sana emzürdüm ulûmı akıbet

62 Hak seni pes kıldı hâtmü'l-enbiyâ
Bu merâtib kutlu olsun dâyimâ

63 Her ne kim ta‘zîm ü tekrîm itdiler
Dört gün oldukda melâik gitdiler

64 Gerçi anlar hod kesilmez gelmeden
Ol şehi dâyim ziyâret kılmadan

65 Bârî nevbet bana değdi hâsılı
Elüme aldum o bedr-i kâmili

66 Yüz urup yüzine basdum cânuma (28a)
Söylenür tutdum kulak ol hânuma

67 Sözin anun anlayımadum yakîn
Pes ne idrâk ola esrâr-ı güzîn

68 Bu mücerred Âmine gördüğidür
Gel ki manzûr-ı melâik ne durur

69 Budur ol evsâf-ı fahru'l-kayinât
Dâyimâ cânile eydün es-salât

70 Çünki na‘tı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i ibretde yoklan rûzigâr

71 Eyyuhe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

72 Hudâ hem kana bî-hadd İzzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Tetmîm-i Tehniyet-i Rasûl aleyhi's-Selâm

1 Ey gülistân-ı safânun bülbüli
Nağme kıl kaçıldı rahmetler güli

2 Her tarafdan esdi hoş bâd-ı nesîm
Oldı bu gül-zâr-ı dil anber-şemîm

3 Çün rabî‘-i ma‘nevîdür bu fasl
Tâze cânlar buldı her pejmürde-asl

4 Söylenür âsâr-ı rahmet her yana
"*Keyfe yuhyi'l-arda ba‘de mevtihâ*"[205]

5 Hoş-nevâ kıl perde-i uşşâkda
Sana dem-sâz ola tâ uşşâk da

6 Ol cihân fahrı ki doğmışdı o şeb
Râstî nev-rûza dönmişdi o şeb

7 Büzrüg ü Kûçek Sıfâhân u ‘Irâk
Gördiler dürlü havâdis bî-şikâk

8 Varıdı bir ahter-i âlî mehîb
Ol gice seyr-i sipihr itdi garîb

9 Kavm-i Mûsâ'ya alâmet buyıdı
Bildiler doğdı ki ol rahmet yedi

10 Varıdı bir nahle kim kurı şecer
Pes hemîn yapraklanup virdi semer

11 Bu alâmet kavm-i Îsâ'nun idi
Ahmed içün her biri doğdı didi

12 Varıdı bir suyı soğılmış bınar
Taşdı suyı akup oldı âşikâr

13 Kavm-i Dâvûd'a bu yidi i'tilâm (28b)
Doğdı ol Ahmed didiler ey kirâm

14 Çatladı hem Ayasofya kubbesi
Yıkılup düşdi ki tarf-ı kıblesi

15 Hâliyâ ma'mûrdur bellü yiri
Bu nedür çün doğdı ol dîn serveri

16 Kayser'ün kasrı dahı burc u beden
Yıkılup Kisrâ da düşdi kürsîden

17 Söyünüp odı Mecûsî'nün dahı
Geçdi yire Sava bahrı ey ahî

18 Düşdi esnâm ol gice her kanda var
Oldı tapanlar ana rüsvâ vü zâr

19 Niçe bunun gibi dahı mu'cizât
Söylenürse vasfa gelmez ey sikât

20 Pes Harem'de ol gice Abdulmuttalib
Lutf-ı Hakk'a olmışıdı mürtakıb

21 Siyer ehli nakl idüpdür bunı hem
Didiler kim didi ol şâh-ı Harem

22 Durur idüm nâ-gehân irdi nidâ
Ne turırsın doğdı diyü Mustafa

23 Sıçrayup yirimden ol dem bî-emân
Pes cenâb-ı Kâbe'ye oldum revân

24 Secde kılmış Kâbe gördüm pür-zıyâ
Âmine oldığı menzilden yana

25 Dahı putlar kim ne denlü varıdı
Ser-nigûn olmış yaturlar hep didi

26 Nûr olmış göğe ol evden direk
Devr iderler çevresin hûr u melek

27 Kâbe kalkup secdeden kıldı nidâ
Muştuluk olsun ki doğdı Mustafa

28 Doğdı ol küffârı makhûr idecek
Beni bu esnâmdan dûr idecek

29 Dahı dört rükninden âvâz irişür
Muştulaşmak birbirine karışur

30 Bir rükün “*câ’e’l-hakk*”[206] okur biri dahı
Geldi sizden bir nebî dir ey ahî

31 Biri dir Allâh’dan pes geldi nûr
Biri dahı “*innâ ersalnâk*”[207] okur

32 Dir Hacer Esved dahı erkân tamâm (29a)
Yâ Rasûla’llâh sana olsun selâm

33 Hem Safâ ol Merve ile söyleşür
Doğdı ol Ahmed diyü muştılaşur

34 Gâlibâ oldı iştiyâkum görmeğe
Varuban pâyına yüzler sürmeğe

35 Hâsılı geldüm Âmine yanına
Nûr gitmiş bakdumıdı alnına

36 Reng-i rûyında velîkin yok eser
Oğlı doğmış gibi değil nîk-fer

37 N’oldı didüm ol emânet nûr hem
Didi vardı issine ey zi’l-kerem

38 Didim imdi göster ol cân meyvesin
Didi yok destûr şimdi göresin

39 Sa‘yile bir kerre gördüm anı ben
Muntazırven göre gözüm kanı ben

40 Didüm ey kimdür bana virmez izin
Yâ kim ola diye râzî olmazın

41 Eyledüm cür’et ki girem kapudan
Çıka geldi pür-gazab bir nîk-ten

42 Didi yok destûr üç gün var ey şâh
Kad redâ men lem-yutı‘ emre’l-İlâh

43 Çok melâik kim ziyâret ideler
Gelesin ol vakt ki bunlar gideler

44 Pes tavakkuf eyledüm dördünci gün
Yine geldim tâ görem nedür o gün

45 Bir nidâ oldı meleklere gelün
Değdi şimdi nevbet insâna bilün

46 Kundakile ol Âmine Ahmed'i
Dürlü özrile o nûrı sermedi

47 Karşulayıp sundı ceddi eline
Aluban ol dahı basdı bağrına

48 Didi gördükte yüzin ol şehr-i yâr
Celle men ehdâ li-zâ hüsne'l-'izâr

49 Ol mükehhal gözlerin açup habîb
Gonca-veş kıldı tebessüm ol hasîb

50 Ol tebessüm Şeybe'ye virdi hurûş
Eyledi sevgüsi cân u dilde cûş

51 Didi Abdülmuttalib ey hoş-nihâd (29b)
Bu ciğer-gûşemiziçün n'ola ad

52 Siz bilün didi Âmine ana hoş
Dir idi lâkin Muhammed her sürüş

53 Didi gerçeksin Muhammed ver adı
Her kitâb-ı münzel içre Hak didi

54 Mâ-cerâyı didi varup ehline
Cümlesin saldı Âmine evine

55 Heb Harem ehli tamâmet geldiler
Dürlü ikrâm ile izzet kıldılar

56 Ol zamân resmini kıldılar o gün
Şeybe hem kıldı yidi gün toy düğün

57 Cümle hâss u âmma in'âm eyledi
Hem vuhûş ile tuyûrı toyladı

58 Mâ-hasal bir mertebe çekdi ta'âm
Vasfa hadde gelmeye in'âm-ı tâm

59 Gördiler bunı sanâdîd-i Kureyş
Didiler bunca tasadduklar li-eyş

60 Bir yetîm içün nedür bunca emek
Yoluna virdün anun hayli yimek

61 Çok cevâbım var didi şâh-ı Harem
Anı tahrîr itmeğe doymaz kalem

62 Biri bu izzet yetîme olsa yeğ
Dürr-i yetîm olsa bahâ her n'olsa yeğ

63 Biri bu nakl itdi ol nûr-ı kadîm
Âdem alnından irince bu yetîm

64 Sâhibi budur çün ol nurun yakîn
Pes buna olmak gerek izzet hemîn

65 Biri dahı bu ki doğduğı gice
Ol kadar gördüm alâmetler niçe

66 Ger anı vasf eylerisem binde bir
Yazımaz bir harfin anun bin debîr

67 Anlara didükde Şeybe bazını
Cümle tasdîk itdiler ol dem anı

68 Didiler vâkı'da ol ashâb-ı fîl
Münhezim olup bu yıl oldı katîl

69 Dahı kahtıdı niçe yıllar tamâm
Doldı âlem ni'met ile pes bu âm

70 Pes olur da'vâna bunlar da delîl (30a)
İzzetin kılsun mübarek ol Celîl

71 Ol yıl içre fi'l-hakîka bî-şümâr
Oldı envâ'-ı bedâyi âşikâr

72 Kim ikiz kuzlamış idi her devâb
Olmışıdı pür-niam her şeyh ü şâb

73 Doğmışıdı Kâ'be'de ol yıl tamâm
Dört yüz er oğlanıdı cümle kirâm

74 Sonra yârı oldular Peygamberün
Bû Cehil'den gayrısı hep bunlarun

75 Doğduğı gice hem ol hayrü'l-beşer
Zümre-i şeytâna oldı çok zarar

76 Men‘ olındılar o gice cümleten
İstirâkiçün semâya çıkmadan

77 Pes varup İblîs yanına olar
Men‘ olınduk diyü virdiler haber

78 İşidicek anı itdi ıztırâb
Düşdi teşvîşe hem-ân-dem bî-hisâb

79 Dolaşun didi cihânı ser-te-ser
Tâ bilesiz hâdise soylan haber

80 Şark u garbı soyladılar ol zamân
Kâbe’ye vaktâ ki irdiler hemân

81 Gördiler cümle melâik hâss u âm
Tolaşurlar anda bir beyti tamâm

82 Muştulaşur birbirine iverek
Hem ol evden göğe nûr olmış direk

83 Gelüben İblîs’e virdiler haber
Haykırup yırtdı girîbânın o har

84 Didi ey vâh ol cihânun rahmeti
Âyet-i kübrâ kamunun devleti

85 Çıkmış ol Hakk’un habîbi Mustafa
Ol şefâat menbaı sıdk u safâ

86 Bize hayfâ kalmadı nusret eli
Başımıza geldi âlem müşkili

87 Men‘ olundunuz semâdan kim ana
Dâima manzar-geh olmışdur semâ

88 Tutalar ümmetleri sünnetlerin
Kat‘ ideler cümlemüzden ellerin

89 Niçe bunun gibi efgân eyledi
Akıdup göz yaşunı kan eyledi

90 Ol gice çok kâhin ü câdû tamâm (30b)
Hep helâk oldı vü rüsvây ey hümâm

91 Haşr olunca hatm olunmaz bu kelâm
Cânile din es-salâtü ve’s-selâm

92 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi’l-kemâl

93 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlîçün diye Hak rahmet itsün

Der-Beyân-ı Redâ‘-ı Hazret-i Risâlet aleyhi’s-Selâm

1 Yine çün kıldı tekâzâ tıfl-ı cân
Bula tâ tab‘ı gıda-yı kâmurân

2 Şîr-i ma‘nâya ki pistân oldı harf
Dâye-i sırrîde akl oldı şigerf

3 Şîr-i şîrîn-i ma‘ânîden emüp
Çün bu südile niçe sûd itdi hûb

4 Pes dimâğ-ı dil bulup zevkin yakîn
Rağbet-i şerh-i redâ‘ itdi hemîn

5 Ol kim ister tâ ebed zevk eyleye
Ol habîb-i Hak redâ‘ın dinleye

6 Doğdığı yıl pes Muhammed Mustafa
Doğmış idi dört yüz er oğlan şehâ

7 Bu sadâ âfâkı tutmışdı tamâm
Kâbe’ye gelmişdi ıyşiçün avâm

8 Niçe yıl kaht olduğından çok Arab
Geldi ehlin dâyeliğe itdi taleb

9 Aybidi hem gözlenürdi her usûl
Dâyesüz beslenmezidi bir oğul

10 Pes Âmine emzürürken Ahmed’i
Halvetinde ana irdi bir nidâ

11 Yâ Âmine oğluna tut dâye kim
Kıl tevekkül gözle esrâr-ı Hakîm

12 Kim Halîme adlı bir hâtûn gele
Çün Benî Sa‘d obasından şevkile

13 Gele yakında o meh hem-sâyesi
Odur ol dürr-i yetîmün dâyesi

14 Gevher ol lü'lüye lâlâ olsa yeğ
Mihre Zühre bil ki hizmet kılsa yeğ

15 Her ne kim işitdiyise gaybdan
Şeybe'ye ol didi anı cümleten

16 Didi Şeybe sakla bu sırrı yakîn (31a)
Dime gayra lîkin emri tut hemîn

17 Hâss u âmma pes haber eylediler
Tâ anınçün murzıa soyladılar

18 Aldı çok hâtûn eline Ahmed'i
Lîkin anlarun birisin emmedi

19 Gitdiler nevmîd olup tâ kim yine
Oldı tenbîh ol Benî Sa'd iline

20 Bir kabîleydi Benî Sa'd ol zamân
Kahtdan bulmışdı anlar nez'-i cân

21 Dağa çıkarlardı ol hâtûnları
Ot kökün yirlerdi dâyim her biri

22 Bunlarılaydı Halîme hoş-nihâd
Gökden inmişdi Halîme ana ad

23 Bir gice görür Halîme hâbda
Kim durur bir dorı tarf-ı âbda

24 Çeşme-sâr olup akar görür bu su
İçenin kalbinde kalmaz hîç busu

25 Zâhir olup bir yiğit dahı ana
Didi kim nûş eyle hem gel yun buna

26 Didi dahı muştuluk olsun eğer
Mekke şehrine varup kılsan güzer

27 Olasın bir tıfla dâye sen ey cân
K'ola ol tıflın tufeyli ins ü cân

28 Bendesidür evvelîn ü âhirîn
Ol durur hem "*rahmeten li'l-âlemîn*"[208]

29 Tutdı sözin gâyıb oldı pes civân
Uyanup semrir görür cismin hemân

30 Hayret alup aklını anun yakîn
Şevkden sığmaz derisine hemîn

31 Hem helâli Hâris uyandı görüp
Yüzini hâtûnınun san mâh-ı hûb

32 Didi kandan bu melâhatlar sana
Ol dahı pes didi rü'yâsın ana

33 Çün sabâh oldı ana hâtûnlar
Otlamak içün pes itdiler haber

34 Gördiler yüzini olmış mâh-veş
Her birisi oldılar hayrân u gaş

35 Anlara dahı Halîme hâbını (31b)
Didi Hak feth itdi kalbüm bâbını

36 Ömrüm olursa dahı yüz yıl tamâm
İstemez gönlüm benüm kat'â ta'âm

37 Didi Hâris ey Halîme bârî dur
Beni oğlancuklarunı hem kayur

38 Gözleyüp ol dem helâli sözini
Duruban ol dağa tutdı yüzini

39 Geldi hâtifden yine anda nidâ
Kim sana lutf işledi Bârî Hudâ

40 Ko zehârif fikrini ey hoş-nihâd
Kâbe'ye itgil teveccüh bul murâd

41 Ol helâlün Hâris'i hem bile al
İresiz tâ devlete bulup kemâl

42 Giri döndi pes Halîme şâdmân
Hâris'e virdi o hâtifden nişân

43 Ol Benî Sa'd ehli işitmişdi hem
Kâbe'de çok oğlan oldı muhterem

44 Mâ-hasal her biri kıldılar yerak
Kâbe'ye varmağa itdiler vifâk

45 Kimi at u kim deveye bindiler
İrişelüm diyü her biri iver

46 Hâris'ün bir merkebi vardı arık
Şöyle arık katlayımazdı karık

47 Ol Halîme bindi çok gitmez harı
Kaldılar bunlar çü bir günlük giri

48 Çıka geldi bir yiğit ol gün sabâh
Kim yeşil donlar geyer elde rimâh

49 Didi k'ey merkeb mutî' ol Sânia
K'olısar bu bir Rasûl'e murzıa

50 İşidicek bu sözi merkeb hemân
Cüst ü çâlâk oldı kaldırdı taban

51 Bindi Hâris'le Hâlîme ana pes
Cümlesin geçdi san oldı bir feres

52 Ana her biri taaccüb kıldılar
Hikmet-i Hak hayretinde kaldılar

53 Bu dahı ol Ahmed'ün âsârıdur
Ol sürûr-ı sermedün esrârıdur

54 Çün bu vasfun bahrına yokdur kenâr (32a)
Sâhil-i hayretde yoklan rûzigâr

55 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

56 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Âmeden-i Halîme be-Mekke Şerrefeha'llâhu Teâlâ ve Murzia Şoden be-Rasûl aleyhi's-Selâm

1 Mekke'ye çünkim Benî Sa'd irdiler
Tıflı olanlar oları gördiler

2 Anları ikrâmile bir mevzıa
Kondurup her biri tutdı murzıa

3 İttifâkâ ol Halîme bulmadı
Bir veled kim pes anı emziredi

4 Didi Hâris ana kim n'oldı düşün
Yâ niçündür râst gelmedi işün

5 Didi sabr eyle ki varup Kâbe'ye
Yüz urayın bârî girüp Kâbe'ye

6 Ola kim yine işâretler ola
Lutf-ı Hakk irüp beşâretler ola

7 Pes varup girüp Harem'den içerü
Anda idi Şeybe vardı ilerü

8 Ayağına yüz sürüp çok ağladı
Ser-güzeştin ana bir bir söyledi

9 Didi ol hâtûna Abdülmuttalib
Sana biz dahı olurduk mürtekıb

10 Gel ki vâsıl olasın maksûduna
Cânile şükr idesin ma'bûduna

11 Hem Âmine dahı olmışdı melûl
Emmedüğinden birisini Rasûl

12 Yine hâtifden ana sabr it diyü
Olmışıdı hem beşâretler girü

13 Pes gözedürdi Halîme'yi o da
Lîk düşmişdi intizârile oda

14 Âmine yanına geldi çünki ol
Âşinâlık bûyı câna buldı yol

15 Birbirine mâ-cerâyı söyledi
Pes hemîn ol tıfl-ı cânı soyladı

16 Bakdı künc-i hâneye bir şema var
Didi gündüzde niçün şem'a yanar

17 Didi Âmine değüldür şem'a ol (32b)
Belki şem'-i Hak durur nûr-ı Rasûl

18 Câme-hâbından varup aldı hemîn
Geldi sankim ebr içinde meh yakîn

19 Ol Halîme çünki aldı eline
Didi kurbân ola cânum yolına

20 Gördi bir nûr-ı musavver talatı
Anda mestûr olmış ol nûr âyeti

21 Çünki cânında yir itdi andan
Kaynadı bahr-ı mahabbet cândan

22 Pes hemîn çâk-ı girîbân eyledi
Memelerin ana i'lân eyledi

23 Emdi sağın emmedi solın anun
Sundı hem çıkmadı südi solınun

24 Ol kadar kasd itdi südi tammadı
Ne kadar sundı hem anı emmedi

25 Sundı sağın yine emdi ol Habîb
Süd ikisinden dahı akdı garîb

26 Ol Halîme didi cânum yoluna
Adl idersin şimdiden ey nûr-ı mâ

27 Kim kanâat eyleyüp emdün birin
Oğlum içün kodun ol birin yakîn

28 Pes yüz urdı ol mübarek pâyına
Düşdi a'la pâye anun pâyına

29 Hâbınun ta'bîri çünkim oldı hayr
Şevkden görünmez oldı ana gayr

30 Çün Kureyş'den akrıbâ hâtûnlar
Gelüp itdiler gulû duyup haber

31 Kim sana düşer mi bu ay pâresin
Bir fakîre avrate pes viresin

32 Dime misin kim adûlar mekr ide
Pes ne yüzden dâyesin alup gide

33 Dir fedâ olsun size cân u tenüm
K'emr-i Hak'da ne vücûdum var benüm

34 Dâyim anun hâfızı Allâh'dur
Bâki yokdur kimseden bir şâhdur

35 Doğduğı gice ki gördüm bî-riyâ
Anı bilmez kimse illâ ol Hudâ

36 Dahı doğmadın cihâna bu hilâl (33a)
Zâhir oldı bî-nihâyet dürlü hâl

37 Ol ki zerkâ vü satîh ashâb-ı fîl
Kim niçe kasd itdiler bî-kâl ü kîl

38 Bu veled yüzi suyına ol İlâh
Kahr idüp her birini kıldı tebâh

39 Bu çerâğı kim uyardı ol hafî
Hîç olur mı k’ola şimdi muntafî

40 Ol çerâğı kim yaka dest-i atûf
Oda yanar sakalı kim diye püf

41 Mâ-hasal virdi tesellî anlara
Didi anlar dahı Allâh o kere

42 Bildiler çün ihtimâmını anun
Hep yerağın gördiler ol dâyenün

43 Ol Âmine dâyeye ısmarladı
Bunı her üç ayda bir al gel didi

44 Çün alup ol Ahmed’i kıldı vedâ‘
Buldı Zühre mihrile pes irtifâ‘

45 Aldı bin i‘zâzile anı yakîn
Geldi arz itdi helâline hemîn

46 Gördi kim alup gelür bir dürr-i nâb
Âfitâb almış gelür sankim sehâb

47 Ana Hâris didi kim bu nev-hilâl
Kankı burcdan tâli‘ oldı pür-kemâl

48 Yohsa ol dürr-i yetîm-i zî-bahâ
Bu mıdur kim söylenür dillerde hâ

49 Ol Halîme didi kana bî-gümân
“*Rahmeten li’l-âlemîn*”[209] budur hemân

50 Dahı ol nev-bâde-i bâğ-ı safâ
Gonca-i gannâc-ı gülzâr-ı vefâ

51 Budur ol Hakk âyeti k’itdi zuhûr
Vasf ider İncîl ü Tevrât u Zebûr

52 Hâbımun ta‘bîr-i hayrı bu durur
Hâtifün âvâz-ı sırrı bu durur

53 Aldı çün Hâris o cânı eline
Girdi lutf-ı kâmurânı eline

54 Aynı rûşen kalbi mesrûr oldı hem
Ol Benî Sa‘d içre oldı muhterem

55 Hem Benî Sa‘d ehli buldı iştihâr (33b)
Kâbe’de bir kaç gün itdiler karâr

56 Ol zamân Bû Cehl ü Bû Tâlib sahîh
Munsıf olup didiler bunı sarîh

57 Kim irişdün niçe fazl-ı Ahmed’e
Lîk bir gice Halîme Mekke’de

58 Issıdan ol tıfl-ı cânun beşiğin
Kâbe damına çıkarmışdı hemîn

59 Ağladı beşikde gökden indi ay
Ahmed’ün beşiğini üğridi ay

60 Pes uyutdı vü yine kıldı su‘ûd
İkimiz bu hâleti itdük şuhûd

61 Eyyühe’l-uşşâku işrâka’l-vefâ
Sellimû sallû cemâle’l-Mustafa

62 Hudâ k’ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî’çün diye Hak rahmet itsün

63 Ol Benî Sa‘d itdi çünkim irtihâl
K’ideler menzillerine intikal

64 Pes Halîme Ahmed ile merkebe
Oldı râkib buldı merkeb mertebe

65 Yine merkeb sebkat itdi cümlesin
Aynına almazdı Îsâ merkebin

66 Her kadem basduğı yirler bî-gümân
Hoş çemen olurdı sünbül zeymurân

67 Ol çiçeklerden direrlerdi yakîn
Her refîk u kârubân olan hemîn

68 Her ne yirde konsalardı bir bî-kâr
Çıkuban akardı fi'l-hâl âşikâr

69 Dağ u sahrâdan gelüp her cân-ver
Ahmed'ün pâyine kordı çeşm ü ser

70 Dahı bir bulud olurdı sâyebân
Anı saklardı güneşden bî-gümân

71 Niçe bunun gibi hâli gördiler
Âleme ifşâ idüp duyurdılar

72 Tutdı evsâfı cihânı ser-te-ser
Yazdılar târîh erbâb-ı haber

73 Çün irişdiler Benî Sa'd iline
Girdi ol kavmün saâdet eline

74 Ol diyârun kahtı ref' oldı tamâm
Lutf-ı Hak'dan irdi çok in'âm-ı 'âm

75 Oldı arzı kîmyâ pes nârı nûr
Âbı Kevser bâdı hem anber ubûr

76 Oldı beyti Hâris'ün dârü'ş-şifa (34a)
Kanda idi ehl-i hikmet Mustafa

77 Her asamm u şell u meflûc u darîr
Görüp olurdı yüzin sıhhat-pezîr

78 Gelse bir hâcetlü anun yanına
Lâ-büd irerdi anun pâyânına

79 Bir kişi azm-i sefer kılsa şehâ
Ahmed'ün yüzine bakup ibtidâ

80 Gideridi matlabına ol hemîn
Hayr olurdı ol sefer ana yakîn

81 Yine geldükde nazar kılurdı hem
Makdemi hayra irerdi lâ-cerem

82 Artdı ulaldukça fazlı bi-kıyâs
Hizmetinde mihr ü mâh eyler sipâs

83 Sâyir etfâle yoğıdı nispeti
Günde bir aylık olurdı kuvveti

84 Nakl olınur dâyesinden hem sahîh
Kim sikât eyler rivâyet bil sarîh

85 Ol habîb-i Hak kim oldur nîk-rây
Besledüm dört yıl hem anı dokuz ay

86 Terbiyetden çekmedüm ben hîç elem
Görmedüm tıflıyyetinde fi'l-i kem

87 Misk gibi kokardı bevli dâyimâ
Yir yutup fazla-i ta'âmın bî-riyâ

88 Hîç libâsı olmayup nâ-pâk hem
Lu'b u lehv itmezdi aslâ bîş ü kem

89 Mâ-hasal ahvâl-i dünyeviyyeden
Birine mâyil değildi cümleden

90 Ol belâgat ma'deni vechi melîh
Söyledi hem bir yaşında kim fasîh

91 Didi pes "*Allâhu ekber*" evvelâ
Hakk'a hem hamd itdi hamden tayyibâ

92 Dir çıkardı beni Ekrem hâkden
Efdal-i ma'den meniyy-i pâkden

93 İşidüp hayrân olurdum sözini
Yüz sürürdüm bulup anun izini

94 Doğduğı dem "*lâ-ilâhe illâ'llâh*" ol
Dimiş idi hod "*Muhammed'dür Rasûl*"

95 Kâmilidi aklı anun hem selîm (34b)
Hüsn-i hulkı bî-bedel zâtı halîm

96 Bâğ-ı behcetde hezâr i'zâzile
Salınurdı servi kaddi nâzile

97 Çünki üç yaşına irdi Mustafa
Bî-nihâyet oldı fazlı bî-riyâ

98 Dört yaşında şems-i çârum âsumân
Çekdi yüzinden hacâlet bî-gümân

99 İrdi çün beş yaşına ol Hak-pezîr
Ana mâh-ı çâr-deh oldı esîr

100 Yok nihâyet bu kelâma ey hümâm
Cândan eydün es-salâtü ve's-selâm

101 Eyyühe'l-'uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

102 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Beyân-ı Baz-ı Evsâfı'n-Nebî aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm

1 Dinlenüz ey âşıkân-ı Mustafa
Cümle evsâfından anun bâ-safâ

2 Mu'cizâtı bi-nihâyetdür velî
Bilür anı sırr-ı Hak bilen velî

3 Teşne-dil isen denizden katre pes
Bahr-ı bî-pâyâna viriser heves

4 Çün Halîme nakl ider kim didi ol
İki oğlum vardı bendeyken Rasûl

5 Her gün anlar kim güderlerdi koyun
Sâyesinde ni'met olmışdı füzûn

6 Ol habîb-i Hak kalurdı evde hem
Biz gulâmidük o şâh-ı muhterem

7 Bir sabâhın lutfile didi kim ol
N'ola yâ ümmî sözüm olsa kabul

8 Varup ol kardeşlerümle ben dahı
Bile güdsem gözedüp hakk-ı ahî

9 Kim değil insâf her gâhî olar
Çekeler zahmet ben olam bî-haber

10 Râhatile gölgelerde hoş geçem
Issılarda göreler anlar elem

11 Çün bu vechile kim itdi iktizâ (35a)
Didüm olsun yoluna cânum fedâ

12 Görmedüm hergiz hatâ fi'linde ben
Hem sözündür sanki hep dürr-i aden

13 Sakınuram gerçi tutam sözüni
Gölgeden izün güneşden yüzüni

14 Ey güneş yüzlüm oluram bî-karâr
Zerre-veş sensüz değülem âşikâr

15 Şems-i Haksın kim zevâl olmaz sana
Düşmenünün yiri nâr olsa sezâ

16 Muntafî olmaz eğerçi nûr-ı Hak
Lîk havfüm ola mekr-i müttefak

17 Didi ısmarla eyâ ümmî beni
Ana kandandur zuhûr-ı her nebî

18 Her sözün tavan kılırdum istimâ'
Lâ-cerem emrine kıldum ittibâ'

19 Gitdi pes kardeşleriyle ol sabâh
Tut ki cânum bile gitdi bî-mizâh

20 Çünki ahşam oldı gördüm ol Habîb
Önce bir koyun sürüp geldi karîb

21 Sınmışimiş ayağı yoruldı pes
Düşdi gör kim n'eyler ol feryâd-res

22 Ohşayup zahmına ağzı yarını
Sürdi koyunun giderdi zârını

23 Pes koyun kalkup seğirtdi bâ-safâ
Vardı kavuşdı süriye bî-riyâ

24 Karşulayup bağruma basdum anı
Didüm ey cân dâyim itsün Hak seni

25 Eve geldük çok du'âlar iderek
Hakk'a hem hamd ü senâlar iderek

26 Cânum az kaldı ki n'oldı yolda hâl
Büyücek oğlumdan itdüm pes su'âl

27 Didi ne hikmetler oldı vâlide
Varduk ol mer‘âya çünkim Ahmed’e

28 Cümle eşyâ eyleyüp feth-i kelâm
Didiler kim es-salâtü ve’s-selâm

29 Sonra kimi didi yâ sâhib-kerem
Devletünde ümmettün hayru’l-ümem

30 Kimi dir yâ menba‘-ı deryâ-yı fazl (35b)
Kimi dir yâ iki kevne şâh-ı asl

31 Ente hakkun ci’te zehaka’l-batılu
Meşgalü’l-esnâmı minke ‘âtılu[210]

32 Tu şefî‘-i her güneh-kâr-ı za‘îf
Dest-gîr-i hemginân-râ ey latîf[211]

33 Kimi dir lutfun visâlile şehâ
Kıl şefâat bize de yâ Mustafa

34 Pes bu ahvâl içre biz hayrânidük
Daluban hikmetlere bî-cânidük

35 Çıka geldi anda bir arslan hemîn
Cümle koyunlar dağıldılar yakîn

36 Mustafa hız karşu vardı pes o şîr
Ayağına sürdi yüzin ey dilîr

37 Çün mukârin oldı mihre ol esed
Bizi hayli tîre düşürdi rasad

38 Tutdı arslanun kulağın bu hümâm
İtdi ilkâ sem‘ine bir kaç kelâm

39 Sâmi‘ oldukda cevâhir kavlini
Pes tapu kılup gözetdi yolını

40 Yine çün geldügi yola gitdi ol
Pes yine bizden yana geldi Rasûl

41 Ana didük ki eyâ fahr-ı cihân
Şâh-ı âlem müctebâ-yı mihterân

42 Şîre n’emretdün kim itdi iktidâ
Baş koyup tapuna gitdi ol gedâ

43 Didi buyurdum ana kim ey esed
Yüri yolun bu diyâra eyle sed

44 Eyledi sem'an u tâ'a ol kabûl
Ba'de hâzâ gelmeyeyin didi ol

45 Kasdum oyıdı göreydüm yüzüni
Yüz süreydüm tâ ki bulup izüni

46 Muntazırdum niçe yıllar tapuna
Hamdü li'llâh hâsıl oldı ol bana

47 Çün işitdüm bunı didüm ey piser
Virme sakın kimseye bundan haber

48 Niçe bunun gibi oldukça hemîn
Bana dirlerdi gelüp anı yakîn

49 Mâ-hasal düşdi dile çünki Rasûl (36a)
Gönlüme bu fikr kıldı pes nüzûl

50 Ahmed'i teslîm idem tâ ehline
Korkaram kim ire düşmen mekrine

51 Hem helâlümle tanışduk bu sözi
Tutduk ol fikre mukarrar hem yüzi

52 Dâyeler her biri etfâlını hem
Evlü evine iletmişdi o dem

53 Danışurken Hârisile nâ-gehân
Geldi Damrâ adlu oğlum pür-figân

54 Didi yâ ümmâh geldi iki er
Ahmed'ün bıçakla karnın yardılar

55 Çün işitdüm bu sözi ben nâ-tüvân
Pes saçum yolup yüzüm yırtdum hemân

56 Âh idüp toprak savurdum başuma
Akup irmez dahı yaşum yaşuma

57 Didüm ey vâh Ahmedâ vâ Ahmedâh
Kad esabnâ fec'atün vâ seyyidâh

58 Başuma geldi benüm korkduklarum
Cânuma sabrile zahm urduklarum

59 Lâ-cerem başum açuk yalın ayak
Gitdüm ol mer‘âya doğrı pür-firâk

60 Duydı efgânum Benî Sa‘d ehli hep
Yüğrüşüp ardumca kıldılar taleb

61 Kim severlerdi kamusı Ahmed'i
Kim mübarek olmışıdı makdemi

62 Çün yetişdüm gördüm ol cân pâresin
Sağ u sâlim görmedüm hem yâresin

63 Ayağına düşüben aldum anı
Ağlayurak bağruma basdum anı

64 Gerçi yok mecrûhı zîbâ cisminün
Lîk yüzinde tağayyür var anun

65 Didim ey Hakk'un habîbi Mustafa
Kardeşün Damrâ bir ok urdı bana

66 Ne haberdür ey gözüm nûrı benüm
Diyivir şâd eyle bu cân u tenüm

67 Didi kim girçek durur Damrâ ne'am
Geldiler iki kişi heybetlü hem

68 San güneşdür kim münevver yüzleri (36b)
Mürdeler ihyâ iderdi sözleri

69 Birinün bir hançer-i bürrânı var
Biri bir ibrîk tutar bende-vâr

70 Geldi ol hançer tutan bî-kibr ü kîn
Sadrumı yardı göbeğüme değin

71 Lîk kan akmadı ağrımadı hem
Acıyup irişmedi aslâ elem

72 El sokup çıkardılar bir pâre kan
Kara uyuşmışdı atdılar hemân

73 Yüreğüm dahı çıkarup yardılar
Kanın anun dahı eyle kıldılar

74 Didiler kim hazz-ı şeytândur bu kan
Pâk oldun şimdiden girü hemân

75 Pes yüreğüm tâs içine kodı hem
Ol biri ibrîk döküp yudı hem

76 Hâtemin çıkardı barmakdan biri
Ana hatm urup didi oldun berî

77 Kalbüne yavuz fikirler gelmesün
Dahı dünyâ hubbı aslâ girmesün

78 Pes yüreğüm yirine koyup yine
Hem sığayup ellerin üzerine

79 Bitdi yaram kalmadı var bir eser
Yara yiri gibi durur bir damar

80 Eylediler çün bu ahvâli olar
İtdiler pes göklere doğrı güzer

81 Bunı dirken ol Benî Sa'd irişür
Gördiler Ahmedle dâye söyleşür

82 Sordılar virdi haber dâye yakîn
İki bölük oldılar anlar hemîn

83 Bir bölük tasdîk itdiler anı
Didiler bu olısar şâh-ı senî

84 Bir bölük kâhin olısar didiler
Dürlü dürlü sihr idiser didiler

85 Sonra dîne davet oldukda olar
Biri mü'min biri kâfir oldılar

86 Didi dâye Hâris'e gel kim yakîn
Ahmed'i ehline iltelüm hemîn

87 Gitdiler üştürlere olup süvâr (37a)
Kâbe'ye irişdiler tâ kim olar

88 Gördiler yolda havâdis bî-kıyâs
Sakladı Hak kıldılar çok çok sipâs

89 Mu'cizâtı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i hikmetde yoklan rûzigâr

90 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

91 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Beyân-ı Rubûde Şoden-i Rasûl aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm ez-Cenab-ı Hazret-i Zât Celle ve 'alâ

1 Çün Halîme Hârisile geldiler
Mustafa'yı Mekke'ye irgürdiler

2 Bir kenâra kondılar bunlar o gün
İtdi Hâris deve yanında sükûn

3 Dokuz ay dört yaşamışdı Mustafa
Ol saâdet ma'deni kân-ı safâ

4 Aldı eline Halîme Ahmed'i
Verd ü reyhân-veş o nûr-ı sermedi

5 Kaçırup göstermeyüp nîk ü bede
Ceddine tâ kim anı teslîm ide

6 Dahı kasd itdi ki evvel Kâbe'yi
Tavf-ı şükr idüp bula k'ol rütbeyi

7 Çün Harem içine irgürdi anı
Pes Hatîm içre varup kodı anı

8 Geldi hâtifden nidâ kim ey Hatîm
Başuna kondı senün şems-i azîm

9 Ey Hatîm irdi sana devlet bu gün
Sad hezârân izzet ü şevket bu gün

10 Sana irdi çün yini devlet eli
K'olasın sen pak cânlar menzili

11 Her tarafdan pâk cânlar cavk cavk
Geliserlerdür sana pür-mest ü şevk

12 Dâye hayrân oldı bu âvâzdan
Yoğıdı zîrâ ki anda kimseden

13 Her taraf hâlî suverden bu sadâ
Doldı âlem o nidâya cân fedâ

14 Mustafa’yı anda çünkim kodı o
Tâ kim ol âvâzı kıla cüst ü cû

15 Ol kadar etrâfa kıldı ol güzer (37b)
Bulmadı âvâzdan aslâ haber

16 Yine geldi gördi k’ol tıfl-ı reşîd
Ol mekânda yokdur olmış nâ-bedîd

17 Hayret-ender-hayret irdi gönline
Yokladı girmedi Ahmed eline

18 Yakasın yırtdı vü efgân eyledi
İşidenler bağrını kan eyledi

19 Mekke şehrin ser-te-ser kıldı güzer
Mustafa’dan bulmadı kat‘â haber

20 İrişüp bir pîr destinde asâ
Didi n’oldı k’ey Halîme bu sana

21 Kim şunun gibi yakarsın dilde od
Kim cigerler tutuşur andan çü ‘ûd

22 Mâ-cerâyı çün haber virdi ana
Didi gel kim dest-gîr olam sana

23 İltdi Uzzâ önine dir bu sanem
Gayb ahvâlinedür pür-muğtenem

24 Bu sanem virür haber yetmişleri
Dahı yirden kaldurur düşmişleri

25 Didi ol Uzzâ’ya hem kılup sücûd
K’ey hudâvend-i Arab ey bahr-ı cûd

26 Eyledün bize ki çok ikrâmdan
Bizi kurtardun niçe bir dâmdan

27 Yava kılmış bu Halîme tıflını
Hem Muhammed’dür ana nâm-ı senî

28 Çün Muhammed diyücek bütler hemîn
Ser-nigûn olup yıkıldılar yakîn

29 Didiler k’ey pîr eylersin taleb
Azl idiser ol Muhammed bizi hep

30 Bizi hod ol kılısardur seng-sâr
Oluruz andan kesâd u bî-ayâr

31 Ol hayâller kim görürler gâh gâh
Bizden anı dahı kılısar tebâh

32 Var Hudâ hakkı ırağ ol ko bizi
Tâ ki yakmasun bizi Ahmed sözi

33 Ne haberdür kim virür deryâya cûş
Hem kılur heft âsumân andan hurûş

34 Çün işitdi bu sözi esnâmdan (38a)
Pes asâsın atdı ol pîr-i kühen

35 Lerze düşdi havfdan endâmına
Ditremekler irdi hem dendânına

36 Çün Halîme gördi pîrün hâlini
Pes unutdı kendinün ahvâlini

37 Didi ey pîr olmışidüm gerçi zâr
Oldı hayret içre hayret bana yâr

38 Bir dem irdi bana ol âvâz-ı hoş
Son beni âdâb-ı esnâm itdi gaş

39 Gâh tıflım kabdı gaybîler benüm
Gâh arturdı bu işler şîvenüm

40 Kimden ağlayam kime diyem gile
Ben ki pür-sevdâyî oldum sad dile

41 Bağladı gaybı dilim şerh itmeden
Diyem ancak yitdi oğlum pes neden

42 Ger anı şerh eyleyem bundan füzûn
Halkı hep bağlaya zencîr-i cünûn

43 Didi ol pîr ey Halîme şâd ol
Hakk'a şükr it gussadan âzâd ol

44 Gam yime kim yetmiş ola ol yakîn
Belki âlem anda yetmişdür hemîn

45 Görmedün mi kim o putlar bî-vücud
Oğlun adından çü kıldılar sücûd

46 Ey aceb dünyâda gördüm niçe ins
Pîr oldum görmedüm hîç böyle cins

47 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl

48 Hudâ ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Haber Yâften-i Abdülmuttalib
ez-Gum Kerden-i Halîme Ahmed aleyhi's-Selâm(-râ)

1 Çün haber irişdi cedd-i Mustafa
Dâyenün duydı firâkından sadâ

2 Geldi pes gördi ki Şeybe n'oldı hâl
Kılur ol zârî vü olmış bî-mecâl

3 Şeybe dahı eyleyüp âh u figân
Kıldılar nâliş feza'lar bî-kerân

4 Yidi gün aradı bulunmadı ol
Şöyle kim gâyetde muztarr oldı ol

5 Geldi bâb-ı Kâbe'ye gamdan helâk
Didi ey dânâ-yı sır rûhî fedâk

6 Kendümi bilmem ki sâhib-râz olam (38b)
Ne vücûdum var sana hem-râz olam

7 Kendümi görmem hünerlü didi ol
Tâ olam bu kutlu kapuda kabul

8 Yâ ne kadri ola kim secde kılam
Yâ ne ağlayam ki son handân olam

9 Lîk sîmâsında ol dürr-i yetîm
Görinür âsâr-ı lutfun ey Kerîm

10 Benzemez bizdendür ammâ bî-riyâ
Biz nuhâsuz cümle Ahmed kîmyâ

11 Nesneler kim gördüm anun üstine
Görmedüm bir ins ü cânun üstine

12 Ana tıflıyyetde kim virdün fazıl
   Kimse ana bin cehdile vâsıl değil

13 İsterem senden bugün k'âhir me'âl
   Vir haber hâlinden ey dânâ-yı hâl

14 Şeybe çün böyle münâcât eyledi
   Bî-niyâza arz-ı hacât eyledi

15 Geldi âvâz ol derûn-i Kâbe'den
   Kim görürsün Ahmed'i yakında sen

16 Niçe yüz ikbâlile mahzûzdur
   Niçe bin emlâkile mahfûzdur

17 Zâhirin gerçi ki kılduk hâkdan
   Bâtınıdur lîk nûr-ı pâkdan

18 Hâk altun kânıdur biz zergerüz
   Geh anı halhâl u hâtem düzerüz

19 Geh hamâyil kılaruz şemşîr içün
   Geh anı tavk eylerüz bir şîr içün

20 Gâh levh-i hûb gannâc eylerüz
   Gâh beğler başına tâc eylerüz

21 Niçe aşklar halk iderüz hâkdan
   Kim gören anı kalur idrâkdan

22 Zâhirin meşhûr-ı hânân eylerüz
   Bâtının her demde pinhân eylerüz

23 Niçe bin ma'şûk u âşık hâkdan
   Halk iderüz nice lâyık hâkdan

24 Gâhî bu şeh gibi peydâ eylerüz
   Kimini ol şâha şeydâ eylerüz

25 İşimiz budur olar kim kördür (39a)
   Görimez bu kârımuz ma'zûrdur

26 Hâke bu fazlı anunçün virürüz
   Kim azıksız önine hân virürüz

27 Gerçi hâkun zâhiridür bir gubâr
   Bâtının gör kim sıfât-ı nûrı var

28 Kâşifü’s-sırruz budur hem kârımız
Ol ki pinhân ola var ızhârımız

29 Oldı çok ferzend-i dânâ reh-nümûn
Cümleden lîkin Muhammed’dür füzûn

30 Şâd olup dirler zemîn ü âsumân
K’oldı bizden buncılayın ulu hân

31 Gerçi şimdi tıfldur oğlun senün
İki âlem bil tufeylidür anun

32 Biz anınçündür cihân var eyledük
Hizmetinde çarhı devvâr eyledük

33 Çünk’işitdi Şeybe bu âvâzı hoş
Geldi cânına safâlardan hurûş

34 Pes yine dergâha tutup yüz hemîn
Eyleyüp cândan münâcâtı güzîn

35 Didi pes şimdi Muhammed kandadur
Ey Alîmü’s-sır nişân vir kandadur

Haber-yâften-i Abdülmuttalib ez-Muhammed aleyhi’s-Selâm

1 Bir sadâ irdi yine andan cedîd
Didi kim ey tâlib-i tıfl-ı reşîd

2 Ol Tihâme vâdisindedür durur
Bir ağaç altında nûrı berk urur

3 Taşra çıkdı Kâbe’den gördi Kureyş
Hizmetine cem‘ olup irdi Kureyş

4 Didiler ey şâh-ı Kâbe n’oldı hâl
Şeybe dahı anlara virdi makâl

5 Hem Kureyş’den Varka adlu bir recül
İçlerindeydi ulu kişiydi ol

6 Okumışdı ol ki çok münzel kitâb
Ahmed’ün na‘tın bilürdi bî-hisâb

7 Didi yâ Şeybe ki ol tıflun senün
Bu nişânlar kim olur cümle anun

8 Söyledi pes haylî na't-ı Ahmed'i (39b)
Hâfıkayna ol sürûr-ı sermedi

9 Çün tesellî virdi ol dahı ana
Mâ-hasal her birisi kaldı tana

10 Pes hemîn atlandılar ol ulular
Varup ol vâdîyi buldılar olar

11 Mukl ağacı dibine oturmış ol
Şeybe çün önce irişdi ey fuhûl

12 Yüzi nûrından pes anı bildi ol
Görmemişdi kim doğalıdan Rasûl

13 Didi Şeybe ana kimsin yâ veled
Lutfile didi Muhammed'ven i ced

14 İndi tîz atından ol Şeybe hemân
Bağrına basup kucakladı o cân

15 Çok nüvâziş kıldı özr idüp ana
Didi kurbân ola ceddün yoluna

16 Görmedüğüm yüzün ey şems-i duhâ
Olmışıdı lâ-cerem emr-i Hudâ

17 Her zamân kasd itdiğimce görmeği
Yâ getürdüp yâ varup yüz sürmeği

18 Men' olunurduk Hudâ'dan ittifâk
Hâl buyıdı ilâ-hâze't-telâk

19 Hikmetin yine Hudâ bilür anun
Hamd ana gösterdi pes yüzün senün

20 Ammûları dahı irüp gördiler
Ol güneş yüzine hayrân oldılar

21 Bindirüp bir ata pes anı hemîn
Mekke şehrine çün oldılar yakîn

22 Cümle ehl-i Kâbe karşu çıkdılar
Âfitâb-ı hüsnine çün bakdılar

23 Oldılar her biri hayrân zerre-vâr
Didiler bu vechile na‘tın hezâr

Şi‘r

1 Eyâ ey mefhar-i âlem şehinşâh
Ve yâ ey zuhr-ı âdem şâh-ı âgâh

2 Alurken pertevini meh güneşden
Güneş hüsnüne nispet zerre ey mâh

3 Yüzüne Yûsuf-ı sânî dinilmez (40a)
Olur sânî sana çün Yûsuf ey şâh

4 Ne zîbâ müntehâ kaddün ki Tûbâ
Görem dir kâmetün tutup güzer-gâh

5 Bulur lezzet sözünden âb-ı Kevser
Zıyâ virür yüzün cennâta her gâh

6 Cünûnı sünbülün zülfünden oldı
Çeker zencîre anı hâh nâ-hâh

7 Bu ar’ar kaddüni şâh-ı sanavber
Yıkılur kendüden görseydi nâ-gâh

8 Habîb isminden irdi feyz-i hullet
Anınçün oldı İbrâhîm evvâh

9 Mesîh oldı çü Îsâ hoş demünden
Gözedür gökde sana tâ bula râh

10 Tapun gibi cihânda şâh olur mı
Kapun gibi ola mı ulu dergâh

11 Ayağun tozına bulan visâli
Şebi kadr ola rûzı îd ey şâh

Mesnevi

1 Pes Benî Hâşimle geldi ol Rasûl

Kıldı ceddi hânesine çün nüzul

2 Geldi ümmi ammetesi anda hem
Âtike Beyzâ Safiyye pes o dem

3 Sürdiler yüzine anun yüzlerin
Her biri bağrına basdılar hemîn

4 Her biri hasretler i'lâm itdiler
Üç gün evde ana ikrâm itdiler

5 Pes buyurdu Şeybe kim ol dâyeye
Virile hil'atler anı kayaya

6 Bahşiş ü ni'metler itdiler atâ
Cümlesi mergûbını kıldı fedâ

7 Sonra aldı ol Âmine Ahmed'i
Ol sipihr-i izze mihr-i sermedi

8 Yudı hoş bularla ol rûy-ı gülin
Taradı hem ol mu'anber kâkülin

9 Sürme çekdi hem o nergis çeşmine
Koşdı reyhânile anı ceddine

10 Şeybe kim meclis tutardı Kâbe'de (40b)
Dâyimâ hem hükm iderdi Kâbe'de

11 Çün gelir gördi Muhammed karşudan
İtdi istikbâl anı ol nîk-ten

12 Gözlerinde varup öpdi Ahmed'i
Getürüp yanında yir idüp kodı

13 Hâzır olanlar çü ta'zîm itdiler
Dürlü izzetlerle tekrîm itdiler

14 Ehl-i meclisden biri didi kana
İltelüm esnâma gel bunı şehâ

15 Tâ saâdet bahşiş itsün her sanem
Didi Abdülmuttalib pes ana hem

16 Bilmedün mi kim o nûr-ı sermedi
Âdem alnından berü nakl eyledi

17 İssi bu Ahmed idi bî-irtiyâb

Kim beyân eyler bunı münzel kitâb

18 Bu yakîn mürsel peyember olısar
Hükm idüp ol bütleri hep kırısar

19 Bu geçen hafta Halîme kıssasın
Görmedün mi putlarun pes nicesin

20 Kim Muhammed adın işitdükde hem
Yüzleri üzre yıkıldı her sanem

21 Pes ne yüzdendür ki durup Mustafa
Kıla secde anlara ey bî-safâ

22 Durdı ol dem pes yirinden ol habîb
Ol fasîh ü ol belîğ u ol hasîb

23 Kâbe estârın tutup dir yâ İlâh
Senden artuk yok durur bir pâdişâh

24 Âlimü's-sırsın Semî' u hem Basîr
Hayy u Kayyûm u Ahad'sın hem Kadîr

25 Levh ü arşı sensin îcâd eyleyen
Âsumân u arzı bünyâd eyleyen

26 Dağları evtâd kıldun yirlere
Kudretün sarf eyledün sâyirlere

27 Dahı bu ezdâdı halk itdün ki tâ
Tu'rafü'l-eşyâ'ü min-ezdâdihâ[212]

28 Ya'nî kimin âlim ü câhil kimin
Dahı kimin zâlim ü âdil kimin

29 Kimini bay eyledün kimin fakîr (41a)
Hem azîz itdün kimin dahı hakir

30 Anı kim sevdün yakîn itdün sana
Sevmedüğün oldı merdûd ey Hudâ

31 Çün Kureyş ulular bu sözleri
İşidüp hayretde kaldı her biri

32 Kim bu sözler bîş yaşar sözi değül
İns değüldür varısa bu rûh-ı kül

33 Bu güzel sözler işidilmiş değül

Kimse hem bu vechile bilmiş değül

34 Her birinün sevgüsi artdı ana
Niçe hâl itdi ki kaldılar tana

35 Havf idüp sû-i nazardan anı hem
Anasına iltdi ol şâh-ı Harem

36 Mâ-cerâyı hem haber virdi ana
Ol dahı şükr itdi Hakk'a bî-riyâ

37 Pes Muhammed ceddiyile her sabâh
Kâbe'ye gelürdi bile bî-mizâh

38 Vâki' oldukça hükûmetde hatâ
Diridi yanlışın anun Mustafa

39 Muttasıl tanışmayınca Ahmed'e
Eylemez oldı hükûmet Mekke'de

40 Varduğınca kıldı sözün i'tibâr
Gitdüğince buldı bî-hadd iştihâr

41 Bu hikayetler o şâhun na'tıdur
Ol risâlet suhfınun âyâtıdur

42 Niçe yıllar zikr olunsa bu sıfât
Âhir olmaz cânile din es-salât

43 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

44 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Beyân-ı Baz-ı Kerâmâtı'n-Nebî aleyhi's-selâm fi-Sığarihî

1 Dinlenüz kim yine ol hayru'l-enâm
Tıfliken kılan kerâmâtın tamâm

2 Gerçi bahr-ı mu'cizâta yok kenâr
Bilür anı ancak ehl-i i'tibâr

3 Lîkin ey dil-teşne-i bahr-ı azîm (41b)
Cürasından sunalum olun selîm

4 Âtike kılmış rivâyet kim sahîh
Ammetesi Mustafa'nun ey melîh

5 Fahr-ı âlem doğduğı gice yakîn
Kırk er oğlan Kâbe'de doğdı hemîn

6 Sonra hâssı oldılar Peygamberün
Yedisi illâ ahasdı anlarun

7 Hem yakîn konşularıydı bu yedi
Her birisi hem-sır u hem-râzıdı

8 Bunlara söylerdi hikmet sözlerin
Keşf iderdi dahı ma'nî yüzlerin

9 Beş yaşında idi ancak ol Rasûl
Geldi bunlarla evime bir gün ol

10 Oturup pes bu yedi yârânile
Anlara söyler niçe ihsânile

11 Anda bir hurma ağacı varıdı
Kurumışdı çok zamân bî-bârıdı

12 Ol ağaç dibinde oturdı pes ol
Didiler yârânı k'ey sâhib-usûl

13 İşbu hurma ağacı yaşarsa hem
Virse hurma olsa lutf-ı Zi'l-minen

14 Gerçi ister gönlümüz anı aceb
Kurı ağaç hem değül vakt-i rutab

15 Anlara didi Rasûl-i bahtiyâr
N'ola bu ağaç virirse berg ü bâr

16 Rabbümüz Kâdir kanı ızhâr ide
Varı yok u yokdan hem var ide

17 Bunı diyüp kıldı nahle iltifât
Dudağın depretdi Fahr-ı kâyinât

18 Dahı didi Âtike kim gurfeden
Gözedürdüm her ne işler olsa ben

19 Zîra Abdülmuttalib ensâbına
Anı ısmarlardı her ahbabına

20 Kim ne kılur dahı n'eyler ol Rasûl
Cümlesi târîh içün yazılsun ol

21 Pes yüzün dergâha tutdı Mustafa
Anlayımadum sözün k'itdi senâ

22 Anı gördüm ki hem-ân-dem ol ağaç (42a)
Yaşarup budaklanup bî-i'vicâc

23 Oldı salkımları yapraklandı hep
Evvelâ büsri yetişdi son rutab

24 Ol Rasûl'ün üstine döküldi hem
Yei oğlancuklar andan bîş ü kem

25 Âtîke i'câz-ı nahli gördi çün
Varup ayağına sürdi pes yüzin

26 Gark idüp deryâ-yı hayret hem anı
Na'ta âgâz eyleyüp didi bunı

Kasîde Der-Na't-ı Mustafa 'aleyhi's-Selâm

1 Zihî kerâmet-i kübrâ zihî bu kadr-ı cemîl
Kemâl-i şânına lâyık durur ki virdi Celîl

2 Yanardı mihri sipihrün yüzündeki nûrundan
Anınçün itdi sehâbı Hak üzerüne zalîl

3 İrişdi şemme-i cûdun pes oldı berd-i selâm
Olup behişt-i cinânı şerâr-ı nâr-ı Halîl

4 Ne sûdı ola hasûdun ne illeti dostun
Ki "lâ-yesûdu hasûdün ve le'l-halîlü alîl"

5 Ne lâyık ola bu cânum yoluna olsa fedâ
Ne diyebilem anı ben k'odur akall-i kalîl

6 Hadün şu'â'ı senünçün dü-kevne virdi zıyâ
Çeker yüzine güneş ebri olmaya ki hacîl

7 Yüzünden irdi behişte kemâlile şeref
Sözünle buldı letâfet o mâ-ı selsebîl

8 Görüp bu kaddüni Tûbâ pes oldı ser-nigûn
Revân-ı nâzenînüne oldı selsebîl sebîl

9 İderse meyli görüp Sidre müntehâ kaddün
N'ola ki dindi çü "el-cins ile'l-cins yemîl"

10 Ruhun gören didi "*ve'l-fecr*"i[213] çünkim es-salâh
Saçun gören didi "*ve'l-leyl*"i[214] pes hem er-rahîl

11 Olan visâline kurbân olur şehîd ebed
Hemîşe yoluna cânum pes olsa n'ola katîl

Mesnevi

1 Âtike didi hem ey Fahr-ı cihân
Ne aceb i'câz gösterdün ayân

2 Kimse hergiz itdi mi yâ ide mi (42b)
Yâ habîbî işbu sırr-ı a'zamı

3 Pes buyurdı lutf idüp ol hoş-kelâm
Müşkil işler Hakk'a âsândur tamâm

4 On sekiz bin âlemi var eyledi
Yokiken her birin ızhâr eyledi

5 İtdi bunlardan mufaddal beni var
N'ola pes kılsa du'âmı i'tibâr

6 Düşdi Mekke şehrine hem bu haber
K'itdi Ahmed yine bir mu'ciz-eser

7 Er ü avrât kalmadı kim geldiler
Ol aceb nahli temâşâ kıldılar

8 Yidiler götürdiler hurmasını
Buldılar çün merd-i Hak na'mâsını

9 Andan artuk Kâbe'de yoğıdı hem
Şöyle kim hurma ağacı bîş ü kem

10 Ol dahı niçe zamânidi yakîn
Berg ü bârı yok kurumışdı hemîn

11 Mu'cizâtı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i hikmetde yoklan rûzigâr

12 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

13 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Der-Mezemmet-i Ebî Leheb-i bî-Edeb

1 Çün halâyık gördiler nahli tamâm
K'oldı zâhir mu'cize mâ-lâ-kelâm

2 Cân u dilden sevdiler ol Ahmed'i
Dil sarâyına o şâh-ı sermedi

3 Kalmadı bir kimse kim hubb itdi hep
İtdi buğz illâ ki mel'ûn Bû Leheb

4 Hem hased kılup diridi ol la'în
Gördüğünce ol Kureyş uluların

5 Gördünüz mi kardeşüm oğlını siz
Bildiniz mi her ne kim fi'lini siz

6 Kim ne sihr ider ki hakkında satîh
Dahı zerkâ kim dimişlerdi sarih

7 Cümlesi gerçek olısar anlarun (43a)
Sözleri bir bir geliser anlarun

8 Başunuz dermânın eylen pes hemîn
Kim yakîn ihrâc idiser yini dîn

9 Bu hasedden bir gün ol bed-baht har
İtdi bir mel'ûnluk dinlen haber

10 Kâbe'de döşerdi Şeybe bir bisât
Kim olup bayram hem yevmü'n-neşât

11 Yılda bir dîvânı olurdı acîb
Halka hükm iderdi ol şâh-ı mehîb

12 Ol gün anda cem‘ olup etrâfdan
Esfel ü evsat dahı eşrâfdan

13 Olurıdı mecma‘-ı ‘âlî o gün
Gelmek ü gitmek sanasın bir düğün

14 İttifâk ol gün gicesiydi yakîn
Ol Rasûl uyurdı uyandı hemîn

15 Didi yâ ümmî nedür bu gulgule
Didi ey oğlum fedânem sad dile

16 Ceddünün var bir bisâtı kim sabâh
Döşenüp cümle gelür ehl-i bıtâh

17 Ol bisâtı çün temâşâ eyleyüp
Pes giderler yine budur rûz-ı hûb

18 Çün sabâh oldı Âmine Ahmed’i
Ol dü-kevnün pâdişâh-ı sermedi

19 Tarayup saçın o çeşm-i abherin
Sürmeleyüp geydürüp hem donların

20 Koşdı kullıkcısı reyhânile hem
Ceddine gönderdi pes ey muhteşem

21 Ol bisâta hâzır olmışlardı hep
Şeybe’nün ol dokuz oğlı Bû Leheb

22 Hem Mukavvim Hamza Abbâs u Dırâr
Hem Ebû Tâlib Hacel Hâris de var

23 Hem Zübeyr idi bular gelmişdi ön
Her biri beste-kemer durmışdı ön

24 Her gelenlerün makâm u menzilin
Gösterürlerdi olar pes durmadın

25 Gelmemişdi dahı Abdülmuttalib
Ana her biri olurdı mürtekıb

26 Çün Harem kapusına geldi Rasûl (43b)
Lutfile hem içerü girdi Rasûl

27 Çekilüp iki taraf oldı avâm
Didiler hâzâ Muhammed ey kirâm

28 Karşulayup anı Bû Tâlib hemîn
Çık bisât üzre otur didi yakîn

29 Vardı Abdülmuttalib yirinde çün
Sanki bir hurşîddür kıldı sükûn

30 Her yıl ol meclis temâşâsına halk
Cem‘ olurdı hayli na‘mâsına halk

31 Bu yıl oldı çün temâşâ-yı cemâl
Gördiler pes bir izâr-ı zû-delâl

32 Hayret alup her birinün aklını
Unudup kendüyi bilmez fi‘lini

33 Nisvet-i Yûsuf gibi hep bî-haber
Didiler hâşâ “*mâ-hâzâ beşer*”[215]

34 Gaşy olup her biri anun rûyına
Zehreler doğrandı eller yirine

35 Na‘ralar ayyûka çıkdı lâ-cerem
Zemzemeyle doldı ol sahn-ı Harem

36 Her biri na‘tına âğâz eyledi
Bu hevâya sâzı şehnâz eyledi

Şi‘r

1 Eyâ ey tal’atı mehtâb ne burcdan eyledün pertâb
Nedür bu nûr-ı pür-i‘câz ki âfâkı kılur pür-tâb

2 Özün nûr-ı mutahhar hem yüzün hûrşîd-i enver hem
Sözün pes âb-ı Kevser hem ki andan teşne-dil sîr-âb

3 Ruhundan “*ve’d-duhâ*”[216] azher saçun “*ve’l-leyl*”[217] ider ezber
Lebünden sarf olup gevher kılur lü’lü dişün i‘râb

4 Kaşun tuğrâsı garrâsı çeküpdür kendüye nâsı
Çü hükminde değül nâsı ider her emrini îcâb

5 Değül hüsnün k’ola sânî ne bel gayrün k’ola sânî
Ki sensin nûr-ı Sübhânî ki lutf itmiş sana Vehhâb

6 Bu hilmün lutf idüp ey şâh ider İbrâhîm’i evvâh
Hoş-elhânun olup dil-hâh ider Dâvûd’ı pes evvâb

7 İder her bâr-ı gül-zâr-ı ‘izârı Bârî pür-bârî
Anınçün bülbülün zârı ki dinmez rûz u şeb bî-hâb

8 Tûyi ân arş-ı a‘lâ-râ be-pervâzî pes ey garrâ
Ki sübhâne’llezî esrâ be-dîn ma‘nî koned işrâb

9 Visâlin îdine kurbân kamu insân olur her ân (44a)
Ne ân bu cân olup bî-cân ki hûnı olmaya seylâb

Mesnevi

1 Çün oturdı ceddi yirine Rasûl
Gördi anı Bû Leheb bed-baht gûl

2 İçine doldı gazab nârı hemîn
Durdı kendin öldürür el-hak yakîn

3 Ol Ebû Cehl atasıyla anda hem
Gaybetine başladılar pür-elem

4 Didiler bu tıflı gör kim şimdiden
Koparup fitne olur halka mihen

5 Bu yetimi zikr iderler hâss u ’âm
Kılısar bu çok hasâretler tamâm

6 Pes gazabdan Bû Leheb durup hemîn
Ellerin tutup Rasûl’ün ol la‘în

7 Kaldurup atdı döşekden ilerü
Didi hey ne bî-edebsin var yürü

8 Şimdi pes sanur seni işbu avâm
K’ola peygamber kopasın müstedâm

9 Ol atamundur ki ahmaklık hemân
Seni medh eyler kamuya her zamân

10 Bilmez anı kim seni ol neydüğün
Sen hod bilmezsin durup oturduğun

11 Gördi bu hâli çün ol tıfl-ı reşîd
Gözleri yaşile doldı bî-ümîd

12 Gör ki her zâlim elinde ol Habîb
Kim neler çekmişdür ol derde tabîb

13 Hazret-i Hakk'a anun gibi yakîn
Hîç olur mı k'oldı fahru'l-mürselîn

14 Lîk huffâşun gözi görmez güneş
Zâhir oldukça güneş olur çü gaş

15 İster ol kâfir k'edeb ta'lîm ide
Müctebâ-yı Hakk'a şey' tefhîm ide

16 Bilmez ol ahmak cihânda k'ol Habîb
Cümle-i âfâkadur kâmil edîb

17 Çün gözi yaşın mukarrebler görüp
Dergâh-ı a'lâya pes yüzler sürüp

18 Didiler kim yâ İlâhî yâ Mu'în (44b)
Anı k'itdün "*rahmeten li'l-âlemîn*"[218]

19 Anı hem kıldun ulü'l-azm enbiyâ
Eşref-i halk itdün ey Bârî Hudâ

20 Bu şereflerle niçündür bir la'în
Anı pes rencîde ide ey Mu'în

21 Anlara irdi hitâb-ı müstetâb
Ey meleklerüm size budur cevâb

22 Ben Alîmem ilmüme yok hadd ü ad
Benden irişür kamuya her meded

23 Ben kana virdüm edeb hem ilm ü hilm
Sonra bilinür ki kimdür zî-ilim

24 Değse it deryâya olmazdur necis
Kelb urup kârvân geçer olmaya his

25 Bildürem anlara anı k'ol Habîb
İçlerinde kopusar âlî hasîb

26 Eşiğinde niçe şeh derbân ola
Kim ulu sâhib-kırân sultân ola

27 Dahı ağlarken Muhammed ceddi hem
Geldi gördi ol Rasûl-i muhterem

28 Kurı yirde oturup mahzûn u zâr
Hem o nergis gözlerinden yaş akar

29 Başına dar oldı dünyâ âlemi
Kalmadı ârâmı pes didi hemî

30 Bu ne hâletdür ki Ahmed zâr olur
Gül yüzünden hod cihân gülzâr olur

31 Didiler pes ana ey şâh-ı Harem
Çünki geldükde bu mihr-i muhterem

32 İttifâk oturdı yiründe şehâ
İstemedi Bû Leheb kılup hatâ

33 Kaldırup atdı anı kılup hased
Nûrı bu mihrün gözine oldı sed

34 İşidicek bunı aldı bir asâ
Başıra başıra urdı bî-riyâ

35 Ulular araya düşdiler yakîn (45a)
Pes elinden aldılar anı hemîn

36 Döndi Abdülmuttalib kılup hücûm
Kaldurun didi bisâtı pür-gumûm

37 Kim bugün kılmam hükûmet hem kazâ
Çün bu mel‘ûn itdi fi‘l-i nâ-sezâ

38 Şâhid olun Bû Leheb’den fâriğam
Dahı bîzâr oldum ey ehl-i Harem

39 Hem oğullarum ana kardeş dimen
Ol la‘înile dahı yemek yemen

40 Çün edebsüzlikler itdi ol la‘în
Pes irişdi cümleye nekbet hemîn

41 Bî-edeb kendüyi bed kılmaz hemân
Âleme âteş bırağur bî-gümân

42 Pes ne aldun kıssa-i pür-hisseden
Ağlamasa tıfl sunulmaz leben

43 Çün bu deryâ-yı kelâma yok nefâd
Âhir it va'llahu a'lem bi'r-reşâd

44 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-vefâ
Sellimû sallû cemâle'l-Mustafa

45 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

Be-Muallim Dâden-i Hazret-i Rasûlu'llâh aleyhi's-Selâm

1 Çün yidi yaşına irdi Mustafa
İndi yire sanki hûrşîd-i semâ

2 Oldı pür-âdâb u kâmil hoş-fi'âl
Her gönülde hem o marzıyyu'l-hısâl

3 Şeybetü'l-Hamd'e didi bazı refîk
Çünki bu mahbûba sen oldun şefîk

4 Gerçi kim pürdür kemâlâtile ol
Dürc-i sırda derc-i hâlâtile ol

5 Okumadı lîk yazu yazmadı
Virelüm gel mektebe ol Ahmed'i

6 Çünkim itdiler tasavvur cem' olup
Vireler ta'lîme anı pes turup

7 Bir muallim varidi gâyet latîf
Ana iltürlerdi oğlun her şerîf

8 Zû-fünûn idi be-gâyet müstetâb
Okumışdı dahı hem münzel kitâb

9 Hûb hattât idi pes ol muhterem (45b)
İ'tibâr itmişdi ana ehl-i Harem

10 Bir kaç oğlıyla o Şeybe Ahmed'i
Ol sirâc-ı dîn ü nûr-ı sermedi

11 Çün iletdi ol muallim yanına
San k’anun cânlar katıldı cânına

12 Anlara çok dürlü ta‘zîm eyledi
İzzet idüp haylî tekrîm eyledi

13 Didi Şeybe eyle ta‘lîm Ahmed’e
Sanma kim ol zahmetün zâyi‘ gide

14 Çünki Abdülmuttalib kıldı vedâ
Kaldı Ahmed hâceyile bî-nizâ

15 İbtidâ pes hâce yazdı bî-sakîm
Satr-ı bismi’llâhi’r-Rahmâni’r-Rahîm

16 Altına yazdı hurûfı bi’t-tamâm
Arza kıldı Ahmed’e pes ol hümâm

17 Didi dahı kim gerekdür her dile
Diye pes evvel hakîkat besmele

18 Yâ Muhammed eyle hem sen dahı yâd
K’olmayasın ilm ü hikmetden çü yad

19 Pes hurûfa eyle sonra ibtidâ
Bu durur üslûb-ı ta‘lîm-i sezâ

20 Didi lutf idüp bilürsin müstakîm
Hûb bismi’llâhi’r-Rahmâni’r-Rahîm

21 Lîk ey hâce nedür ma‘nâsı di
Kim asıl ma‘nâ gereklidür didi

22 Ol muallim didi kim geldün henüz
Ne bilüp fehm idesin şimdi ne söz

23 Ana didi pes Rasûl-i muhterem
Okumazam ma‘nisin ger bilmeyem

24 Katı söyledi muallim kakıdı
Anı bilmez kendüye kim neyledi

25 Bilmezidi ma‘nisin zîrâ ki o
Bilmedügine kişi olur adû

26 Pes rakîku’l-kalb idi gâyet habîb
Hem serî‘ü’d-dem‘idi kim ol hasîb

27 Yırmırup yaşardı çeşm-i abheri
Pes bu hâl içreyken ol dîn serveri

28 Âtike hâtûn gelürdi ittifâk (46a)
Yolı uğradı oraya bî-şikâk

29 Gördi oturur Rasûl'i pür-melâl
Cânına od düşdi fi'l-hâl oldı lâl

30 Didi hâşâ yâ habîbî kim sana
Ola gamlar hem melâletler sezâ

31 Aslı n'oldı bu melâlün cân-ı men
Gel haber vir k'ola kalbüm mü'temen

32 Didi hâce mâ-cerâyı ana pes
Âtike durmadı anda bir nefes

33 Geldi pür-gam didi n'oldun ey ata
K'olmaya sende firâsetden ki tâ

34 Viresin ta'lîm-i ilme Ahmed'i
Bilmedün mi dahı fazlın sermedi

35 Görmedün mi sen o mevlûd gicesi
Çok alâmetler kim oldı nicesi

36 Katreden deryâ ne kesb itsün didün
Zerreden Sînâ ne gasb itsün didün

37 Olsa Eflâtun ki hikmetde bir er
Tıfl-ı ebcedden taallüm mi ider

38 Sana lâyık mı bu izz ü câh ile
Âlimi teslîm idesin câhile

39 Gel ki varup göresin ol Ahmed'ün
Bahsini hâceyle şâh-ı sermedi

40 Şeybe hem oğlı Ebû Tâlib hemân
Âtike'yle oldılar yola revân

41 Geldiler vaktâ ki hâce yanına
Sorup irdiler haber pâyânına

42 Didi pes ey hâce niçün görseni
Dimeyesin besmele ma'nâsını

43 Didi ma‘nâ bilmem ammâ ol kadar
Bilürem ki Hakk adıdur mu‘teber

44 Didi Şeybe Ahmed’e k’ey nûr-ı Hak
Sen bilür misin bilürsen vir sebak

45 Pes buyurdı Mustafa ol dem ne’am
Bilürem ma‘nâsın anun bîş ü kem

46 Kim be-hakk-ı Hak ki şâhen-şâhdur
Bâ-i bismi’llâh birru’llâhdur

47 “*Sîn*”i sırrı “*mîm*”i milkidür ebed (46b)
İsm-i Zâtı lafzatu’llâh hem i ced

48 Dahı hem müstecmi‘-i esmâ durur
Gayra ism olmaz kim ol hükmi budur

49 İsm-i vasfıdur o Rahmân hem Rahîm
İsm-i na‘tıdur o zâtun ey Hakîm

50 Gayra bunlar dahı vasf-ı müşterek
Olsa câyizdür didi pes itme şek

51 Eyledi tefsîr ancak bu kadar
K’oldı idrâkince anlara haber

52 Gerçi ma‘nâ bî-kerândur sen sen ol
Kellimi’n-nâs alâ-kaderi’l-‘ukûl[219]

53 Çünki Abdülmuttalib gördi anı
Vasfa gelmez fazlı kim virmiş Ganî

54 Eyledi deryâ-yı hayret anı ğark
Zevkı tahtı fevkı itdirmedi fark

55 Pes elin alup Rasûl’ün ol emîr
Bî-nihâyet i‘tizâr itdi o pîr

56 K’ey oğul tahsîlün olmış hâsılun
Ermiş ol ma‘lûma ilm-i fâzılun

57 Bilmezüz anunçün ey sâhib-kemâl
Kılıruz ancak seni rencîde-hâl

58 Ey oğul bu akl u bu şânun senün
Vasfa gelmez lutf-ı iz‘ânun senün

59 İşidilmedi görülmedi dahı
Bu fesâhatlarla akrânun senün

60 Hoş hısâl u bu maârif kim sana
Eylemiş tahsîs Sübhân'un senün

61 Niçe hikmet zâhir itdün şimdiden
Giderek n'ola o dîvânun senün

62 Her kim irişe Visâlün îdine
Olalar cânile kurbânun senün

63 Niçe yüz dürlü özürler iderek
Aluban gitdiler anı tutma şek

64 Bu haber de oldı meşhûr-ı cihân
Ulular katında söylendi ayân

65 Kim virilüp mektebe ol Mustafa
Eylemiş hocayla bahs ol pür-vefâ

66 Niçe vechile pes ilzâm eylemiş (47a)
Dürlü ma'nâlarla ikhâm eylemiş

67 Çün şeref burcında ol şemsü'd-dücâ
İtdi halkun çeşm ü rûyında dü-câ

68 Her cihetden oldı mahbûbu'l-kulûb
Mâ-hasal meşhûr-ı âfâk oldı hûb

69 Hürmeti mihri çü buldı irtifâ
Düşdi havf ehl-i Kureyş'e bî-nizâ

70 Çok hazerler kılur oldılar olar
Gördiler pes anı haylî mu'teber

71 Ol Kureyş etfâline hem ol Habîb
İhtilât itmezdi aslâ ol mehîb

72 Kendüye mahsûs olan yârânile
Oturup tururdı hoş erkânile

73 Ma'rifetler söyleridi anlara
Çok edeb ta'lîm iderdi anlara

74 Oldı her vechile ol âlî-nihâd
Hâsılı Allâhu a'lem bi's-sedâd

75 Bu dahı ol Ahmed'ün evsâfıdur
Bu nedür kim Hakk anun vassâfıdur

76 Çünki na'tı bahrına yokdur kenâr
Sâhil-i hayretde yoklan rûzigâr

77 Eyyühe'l-uşşâku işrâka'l-cemâl
Sellimû sallû alâ-şemsi'l-kemâl

78 Hudâ k'ol kişiye çok izzet itsün
Visâlî'çün diye Hak rahmet itsün

---

[166]. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

[167] Visâlî Ali Çelebi, *Mevlid-i Fahr-i Kâinât Muhammedini'l-Mustafa*, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A/99, vr. 7a.

[168] Visâlî Ali Çelebi, *Mevlid-i Fahr-ı Kâinât Muhammedini'l-Mustafa*, vr. 7b.

[169] Bkz.: Halûk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s. 530-531. Burada Visâlî mahlasını kullanan altı şaire yer verilmiştir. Bunların dışında başka eserlerde de Visâlî mahlaslı şairler zikredilmekle beraber, *Mevlid* sahibi olduklarına dair herhangi bir kayda rastlanmaz.

[170] Şairin kimliği ile ilgili tartışmalar Hasibe Mazıoğlu ve Osman Türer'in ilgili makalelerinde yapıldığı için burada ayrıntılara girilmeyecektir. Konuyla ilgili değerlendirmeler için bkz.: Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türkoloji Dergisi*, VI. cilt, 1. sayı, Ankara 1974, s. 31-62; Osman Türer, "Visalî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi", *Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl: XXV, Ankara 1987, s. 170-172.

[171] Eser üzerinde iki bitirme tezi ve Osman Türer'in yayınlanmamış bir metin çalışması bulunmaktadır. Bkz.: Nebahat Pabuççu, *Visâlî-Mevlid-i Şerîf*, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1970; Mahmut Kaplan, *Ali Çelebi el-Visâlî-Mevlid*, Hacette Üniversitesi SİBF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1978; Osman Türer, *Visâlî Ali Çelebi-Mevlid-i Fahr-i Kâinât Muhammed Mustafa (A.S.S.)*. (Bu çalışma Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.)

[172] M. Fatih Köksal, mevlid sahasında son zamanlarda yapılmış önemli ve kapsamlı bir çalışma olan *Mevlid-nâme* isimli eserinde Türk edebiyatında yazılan mevlidleri uzunluklarına göre üç grupta toplamanın mümkün olduğunu ifade etmektedir. Buna göre beyit sayısı 500'e kadar olanları "kısa mevlidler", 500-1000 beyit arasında olanları "orta uzunlukta mevlidler", daha hacimli olanları ise "uzun mevlidler" olarak değerlendirmek mümkündür. Bkz.: M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011, s. 26.

[173] Bu durum ile ilgili olarak Türer şöyle demektedir: "Eseri tamamlamaya müellifin ömrünün elvermemiş olması en kuvvetli ihtimal durumundadır. Ancak şimdilik tek nüsha olarak bilinmesine rağmen, belki de ileride tam nüshanın bulunabileceği, bulunmasa bile bu nüshanın tam olan bir nüshadan istinsah

edilmesi sırasında müstensihin maruz kaldığı herhangi bir sebep yüzünden eksik kalmış olabileceği asla akıldan çıkarılmamalıdır.” Bkz.: Türer, “Visalî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi”, s. 183.

[174] Türer ilgili makalesinde Visâlî’nin “mevlid hâdisesi”ni tasavvufi ve ruhanî bir bakış açısı ile ele aldığını ifade etmektedir. Bu tespitini delillendirirken ise eserde, “Mevlid-i Rûhânî” başlığını taşıyan ayrı bir bölüme yer verilmiş olmasını ve burada “Nûr-ı Muhammedî” konusunun ve onun Hz. Muhammed (s.a.s.)’e gelinceye kadar geçirdiği intikal safhalarının uzun uzadıya anlatılmış olmasını göstermektedir. Nitekim Türer, makalesinin başlığında da Visâlî’nin eserini “Tasavvufî Mevlid” olarak nitelendirmiştir. Bkz.: Türer, “Visalî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi”, s. 169, 170, 183.

[175] “Var mı düşünüp öğüt alan.” Kamer 54/17.

[176] “(Fakat) aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar.” Rahman 55/20.

[177] “…yahut hazır bulunup kulak veren kimseler için…” Kâf Sûresi, 50/37.

[178] “İnsan için ancak çalıştığı vardır.” Necm 53/39.

[179] “Ölmeden önce ölünüz.”

[180] “Onun zatından başka her şey yok olacaktır.” Kasas 28/88.

[181] “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz.” Âl-i İmrân 3/92.

[182] “Allah kimi doğru yola iletirse, odur doğru yolu bulan.” A‘râf 7/178.

[183] “Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.” Kalem 68/4.

[184] “O, karanlığı yarıp sabahı çıkarandır.” En‘âm 6/96.

[185] “Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ 93/1.

[186] “Şüphesiz biz sana Kevseri *verdik*.” Kevser 108/1.

[187] “Sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” Bkz.: el-Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II/164 (Hadis nr.: 2123).

[188] “Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed’i) bir gece Mescid-i Haram’dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa’ya götüren Allah’ın şanı yücedir.” İsrâ 17/1.

[189] “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.” Necm 53/9.

[190] “Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.” Necm 53/17.

[191] “Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme…” Kalem 68/1.

[192] (Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun.” Leyl 92/1.

[193] “Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ 93/1.

[194] “Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit vardır ki, benimle birlikte o vakit içine ne bir mukarreb melek, ne de bir mürsel nebî sığar.” Bkz.: el-Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II/173, (Hadis nr.: 2159).

[195] “Ben gizli bir hazine idim.” anlamındadır. Sözün devamında “bilinmeye muhabbet ettim; bilineyim diye mahlûkâtı yarattım” gelmektedir. Bkz.: Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II/132, (Hadîs nr.: 2016).

[196] Onlar her zaman dinin yıldızlarıdır. Allah onlardan razı olsun.

[197] Ey âşıklar safâ şafağı doğdu, onun için Muhammed Mustafa’nın cemaline salât u selâm edin.

[198] “Ben gizli bir hazine idim.” anlamındadır. Sözün devamında “bilinmeye muhabbet ettim; bilineyim diye mahlûkâtı yarattım” gelmektedir. Bkz.: Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II/132 (Hadîs nr.: 2016).

[199] “Ömrüne andolsun ki…” Hicr 15/72.

[200] “Sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” Bkz.: el-Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, II/164 (Hadis nr.: 2123)

[201] “Ey âcizlere ihsan eden Allahım. Her zaman bana yardım sendendir.”

[202] “Eyyûb’u da hatırla. Hani o Rabbine, “Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti.” Enbiyâ 21/83.

[203] “Sana dua ediyorum, ey Mücîb olan Allah’ım, duâlarıma icâbet et.”

[204] Allah, seninledir.

[205] “Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor.” Rûm 30/50.

[206] “Hak geldi, batıl yok oldu.” İsrâ 17/81.

[207] “Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı olarak gönderdik.” Ahzâb 33/45.

[208] “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ 21/107.

[209] “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ 21/107.

[210] Sen haksın, sen gelince batıl yok oldu, putlara ibadet etme sona erdi.

[211] Sen, her zayıf günahkâra şefaat edersin ve insanların elinden tutarsın.

[212] Eşya, zıddıyla bilinir.

[213] “Tan yerinin ağarmasına andolsun.” Fecr 89/1.

[214] “(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun.” Leyl 92/1.

[215] Bu bir beşer değildir.

[216] “Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ 93/1.

[217] “(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun.” Leyl 92/1.

[218] “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ 21/107.

[219] İnsanlarla, seviyelerine göre konuş.

ABDULLAH SALÂHADDÎN-İ UŞŞÂKÎ (SALÂHÎ) VE MEVLİDİ

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ[220]

Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin (Salâhî) Hayatı

18. asrın mutasavvıf şairlerinden olan Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (Salâhî) 1705'te bugün Yunanistan sınırlarında bulunan Kesriye (Kastorya)'da doğmuştur. Memleketinde başladığı tahsilini tamamlamak ve bir işe girmek maksadıyla yirmi yaşlarında İstanbul'a gelmiştir.

İstanbul'da nerede tahsil gördüğü hakkında tafsilatlı bilgi olmamakla birlikte, çağdaşı olan tarihçi Enverî'nin Salâhî'den şifahen dinlediğine dayanarak onun bir müddet Arapça sarf ve nahiv okuduktan sonra rüyada Muhyiddin-i Arabî'yi görerek kendisinden maddi ve manevi ilimleri öğrenmiş olduğunu kaydetmektedir.[221]

Salâhî'nin *Divân*'ında İbn-i Arabî için yazmış olduğu uzun bir manzumede okumuş olduğu derslerden bahsettikten sonra kendisinden manen feyz aldığını beyan etmektedir.

"Bir müddet sonra Muhyiddin'i rüyada görünce bana güzel ve muciz bir kelamla hitab etti."[222]

İbn-i Arabî'nin *Mevâkıu'n-Nücûm* adlı eserine yazdığı Arapça şerhte de şöyle demektedir:

"Bunun üzerine bana İbn-i Arabî'nin kudsi nurlarından bir inci, ünsiyetinin denizlerinden bir damla ulaştı. Böylece onun yüce nurlarıyla aydınlandım ve gizli sırlarına vakıf olmak suretiyle sevindim. Neticede kitabın (*Mevâkıu'n-Nücûm*'un) veciz bir üslubunun olduğunu gördüm."[223]

Abdullah Salâhaddîn, İstanbul'dan sonra bir müddet Kahire'de kalmış, burada da maddi ve manevi ilimlerden, bazı âlim ve şeyhlerden istifade etmiştir. Nitekim Arapça, Farsça, Türkçe manzum ve mensur vermiş olduğu yüz civarındaki eserlerden onun âlim, fâzıl, kâmil ve mükemmil bir mutasavvıf şair olduğu anlaşılmaktadır.

Salahî, Mısır'dan döndükten sonra daha önce Edirne'de tanışıp kendisinden feyz aldığı şeyhi Cemâleddin-i Uşşâkî'nin kerimesiyle evlenmiştir. Bu evlilikten iki oğlu olmuştur.

İstanbul'a geldiği ilk yıllarda önce Hekimoğlu Ali Paşa'nın yanında görev almış, onunla birlikte Bosna ve Mısır'a gitmiştir. Paşa'nın Anadolu'ya görevlendirilmesiyle Salâhî, devlet hizmetini bırakmış, İstanbul'a dönerek tasavvufi hayata girmiş ve başta şeyhi ve kayınpederi Şeyh Cemâleddin'den Uşşâkîlik olmak üzere daha birçok tarikattan icazet alarak "câmiu't-turuk" bir şeyh olmuştur.

1750'de şeyhinin vefatından sonra ikamet ettiği İstanbul/ Edirnekapı'daki tekkede Uşşâkî şeyhi olarak irşad faaliyetinde bulunurken 1764'te Fatih'teki Tahir Ağa Tekkesi'nin Nakşıbendî şeyhliği kendisine tevcih edilmiştir. Buradaki

hizmetlerine devam etmiş, 27 Aralık 1782'de seksen yaşında vefat ederek tekkenin haziresine defn edilmiştir.

Salâhî, Nakşîbendî dergahı olan Tahir Ağa Tekkesi'nde post-nişîn olmasına rağmen daha çok Uşşâkî olarak anılmaktadır. Hatta kendisine mahsus zikir ta'limi ve adabı olduğu için Halvetîliğin kendi adına izafe edilen Salâhiyye kolunun kurucusu kabul edilmektedir. Şu ifadeler kendisinindir:

Taayyünden geçip nâm u nişânım kalmadı ancak
Tasavvurda Salâhîlik benim bir i'tibârımdır[224]

Salâhî'ye hayranlığını birçok manzumesinde ifade eden Hüseyin Vassâf ise bu durumu şöyle beyan eder:

Salâhî'yem salâhîyem Salâhî
Salâhîlik'te buldum ben felâhı[225]

Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî Türkçe, Arapça, Farsça'nın edebiyatlarına vakıf olduğundan her üç dilde manzum ve mensur, telif, tercüme ve şerh olmak üzere birçok eser kaleme almıştır. İbn-i Arabî'nin eserlerine yaptığı şerhlerden dolayı kendisine, " *Türklerin İbn-i Arabîsi*" denildiğini nakl eden Hüseyin Vassâf onun eserleri hakkında şöyle demektedir:

"İlm-i vahdette ferîd-i zaman, meslek-i tevhidde bilâ-şüphe kutb-ı cihân olup, âsâr-ı kıymetdârlarıyla kütüphane-i marifeti tezyin buyurmuşlardır."

Özellikle dinî edebiyatımızın türlerinden tevhid, na't, mevlid, miraciyye, regâibiyye, hilye vs. türlerinde müstakil eserler vermiştir.

Salâhî'nin hayatı ve eserlerine dair müstakil çalışmamız olduğundan[226] burada daha geniş bilgi vermeyi zaid addediyorum.

Salâhî'nin eserleri arasında yer alan *Mevlid*'i hakkında burada daha geniş bilgi vereceğiz.

Salâhî *Mevlid*'i:

Kaynaklarımızda Salâhî'nin *Mevlid*'i olduğu zikredilmiş olmakla beraber[227], mevlidin metni ve nüshaları hakkında detaylı bilgi verilmemiştir. Ağah Sırrı Levent, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. No: 7387'te kayıtlı olan ve Salâhaddin isminde birine izafe edilen mevlid nüshası hakkında:

"Bu Salâhaddîn belki de Abdullah Salâhî-i Uşşâkî'dir."[228] diyerek bizi, Salâhî'nin *Mevlid* nüshasından haberdar etmekte ve eser hakkında geniş bilgi vermemektedir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki bu mevlid nüshası Ceride-i Sofîye'de neşredilmiştir. Eserden Mi'râciye olarak bahsedilmekte ve şöyle denmektedir:

"Bursa mebûs-ı sabıkı Tâhir Beg Efendi tarafından ihdâ buyurulub gelecek hafta nüshasına derc edilecek olan Mirâciye'nin nâzım-ı ârifi Salâhî-i Uşşâki Hazretleri'nin tercüme-i hâlidir."[229] Müteakip sayıda da va'd edilen manzume neşredilmiş ve şu bilgi verilmiştir:

"Sâbık Bursa meb'ûs-ı muhteremi Mehmed Tâhir Beg Hazretleri tarafından geçenki nüshamızda tercüme-i hâl-i âlileri tertîb ü tanzîm ile neşr edilen Salâhî merhûmun Mirâciye'sidir." [230]

Bu kısa bilgiden sonra 38 beyitlik bir manzume neşredilmektedir ki, bu bizim mevlid olarak kabul ettiğimiz manzum eserde, Besmele'nin izahına dair olan birinci bahrdir.

Kaynaklarda Salâhî'nin Mi'râciye adlı eserinden söz edilmekteyse de, yukarıda zikrettiğimiz ve neşrine başlanıp da yarım kalan eserin Mi'râciye olduğu şüphelidir. Mi'râciyeler üzerine doktora yapan Metin Akar, çalışmasının "İnceleyemediğimiz müstakil Mi'râc-nâmeler" kısmında, Bursalı Mehmet Tahir'den naklen Salâhî'nin de Mi'râciye'sinin olduğunu zikretmekte[231] ancak bu konuda fazla bilgi vermemektedir.

Bursalı Mehmet Tahir, "Üç lisan üzerine yazılmış manzume-i Mi'râciye" demektedir.[232] Hâlbuki Bursalı Mehmet Tahir'in Cerîde-i Sofîye'ye Mi'râciye diye hediye ettiği eser ise sadece Türkçe ve Farsça'dır. Ayrıca eser Besmele manzumesiyle başlamakta ve Hz. Peygamber'in doğumu bahriyle devam etmektedir. Bundan dolayı eserden sadece Mi'râciye diye söz etmek mümkün değildir.

"*Üç lisan üzerine manzume-i Mi'râciye*" ifadesinden Mehmet Tahir'in, Salâhî'nin *Regâibiyye* isimli Arapça, Farsça ve Türkçe manzum eserini kastetmiş olabileceği de düşünülebilir.

Mi'râciye konusunda Hüseyin Vassâf da kesin kanaata varamamıştır. Nitekim, Salâhî'nin eserlerini sayarken Mi'râciye'yi kaydettikten sonra:

"Regâibiyye olsa gerekdir. Belki Regâibiyye'den başka Mi'râciyeleri de vardır."[233] demektedir.

Hüseyin Vassâf, Salâhaddîn-i Uşşâkî'ye aidiyeti kesin olan Regâibiyye'nin telif sebebi hakkında Nâyî Osman Dede'nin telifi olan Mi'râciye'den bahs ederken şu bilgiyi vermektedir:

"Hz. Salâhî ve Galata Mevlevîhânesi şeyhi meşhur Nâyî Osman Dede ve Üsküdar'da İnâdiye'deki dergâh-ı celvetî şeyhi Mustafa Hâşim Baba hazerâtı hem-sohbet iken Alâeddin Efendi tarafından huzzâra hitâben: 'Bir mi'râciye yazılsa da manzume-i mevlid-i saâdet gibi okunsa.' diye ızhâr-ı temenniyât olunmuş ve bilittifâk Osman Dede hazretlerinden rica edilmiştir. O da kabûl ile bir hafta sonra elyevm okunağelen meşhur mi'râciye-yi malûmeyi bestesiyle maan ikmâl ederek heyet huzurunda okumuş ve fevkalâde istihsân olunmuştur. Badehu bir de Regâibiyye yazılsa temennisine karşı, bu hizmet de bilittifâk Hz. Salâhî'ye tevcih edilmiştir ve Hz. Salâhî de Regâibiyye'yi yazmış ve okumuştur."

Biz bütün bu rivayetleri göz önünde bulundurarak tespit etmiş olduğumuz nüshanın Salâhî'nin Mevlid'i olduğu kanaatine varmaktayız. Her ne kadar bu nüshada mirac olayı da anlatılmaktaysa da, nüshanın sadece Mi'râciye olamayacağını kabul ediyoruz. Şayet miraç olayı anlatılıyor diye bunu Mi'râciye kabul etmek gerekirse, onun Regâibiyye'sinde miraç olayından daha çok bahsedilmektedir. Yukarıda nakl ettiğimiz gibi Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciye yazması istendikten sonra Salâhî'nin de ayrıca müstakil bir mi'râciye yazması ma'kûl değildir.

Salâhî'nin şu ifadelerinden eserin öncelikle Hz. Peygamber'in kutlu doğumunu ve de mirâcını nazm etmek istediği anlaşılmaktadır:

(وقد أردت أن أنظم الولادة السعادة والمعراج الجواهر الفاخرة سلكا)

“Ben burada kutlu doğumu ve değerli miraç olayını nazm etmeyi arzu ettim”

Görüldüğü gibi eser Salâhî’nin Mevlidi’dir. Mirac olayı anlatılıyorsa da, bazı mevlid metinlerinin sadece veladet ve miraç kısmını ihtiva etmiş olduğunu söyleyen Necla Pekolcay’ın fikrine[234] iştirak ederek bu nüshanın Salâhî’nin Mevlidi’nin nüshası olduğunu kabul ediyoruz.

Mevlid’in Telif Tarihi ve Yazılış Sebebi

Salâhî’nin Mevlidi’ni yazdığı yıl belli olmamakla beraber hangi ayda ve kaç günde bitirdiği şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

و بدأتها فى أول شهر رمضان المباركة فاختمتها فى سبعة أيام لطلب الرحمة والمغفرة
عن جناب المستعان والشفاعة سيدنا وشفيعنا محمد حبيب الرحمن صلوات الله وسلامه
عليه وعلى آلهم وأصحابهم أجمعين [235]

Bu ifadelerden, eserin mübarek Ramazan ayının ilk gününde yazılmaya başlandığını ve yedi gün içinde tamamlandığını öğrenmekteyiz. Eseri yazmaktan maksadın da Cenab-ı Hakk’ın mağfiret ve rahmetine ve Hz. Peygamber’in şefaatine nail olmak olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki metnin eserin esas telif tarihini mi, yoksa istinsah tarihini mi gösterdiği kesin olarak belli değildir. Yine bu ifadelerin yazıldığı yıl da belli değildir. Ancak Salâhî’nin Regâibiyye’nin Türkçe’sini 1165/1751’den önce; Arapça ve Farsça’sını da 1175/1761’de yazdığı kesin olduğuna göre, Mevlid’in de bu tarihlere yakın bir zamanda yazılmış olması muhtemeldir.

Salâhî Mevlidi’nin iki elyazma nüshası vardır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 7387 numarada; diğeri ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı No. 1504’te kayıtlıdır. Birinci nüshanın müstensihi ve istinsah tarihi yoktur. İkinci nüshanın müstensihi Ahmed Atâ’dır; ancak bunun da istinsah tarihi belli değildir. Bu ikinci nüshada bahirler arasında Arapça Farsça uzun bölüm başlıkları bulunmaktadır. Her iki nüshanın da vezin hataları ve farklılıkları vardır. Biz bu nüshalardan elinizdeki metni meydana getirdik.

Muhtevası ve Bölümleri

Salâhî’nin Mevlidi her biri 37’şer beyitten ibaret olup 7 bahirde toplam 259 beyitten meydana gelmektedir. İlk altı bölüm mesnevi şeklinde ve *Vesîletü’n-Necât* gibi Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün kalıbıyla; yedinci manzume ise kaside nazım şekliyle ve Mef’ûlü/Fâilâtün/ Mef’ûlü/Fâilâtün kalıbıyla yazılmıştır.

I. Bahirde Besmele’nin harflerinin ne anlama geldiğinin izahı ve her hangi bir işe Besmeleyle başlamanın önemini anlatan mesnevi bulunmaktadır.

II. Bahirde Hz. Adem’in yaratılışı, Hz. Peygamber’in nurunun silsile yoluyla Hz. Âdem’den Hz. Âmine’ye geçişi, Hz. Peygamber’in doğumu ve kendisine peygamberlik verilmesi anlatılmaktadır. Mevlidin bundan sonra gelen dört

bahrinin konusu ise şöyledir:

III. Bahirde miracın vasfı, Cibril'in gelişi,

IV. Bahirde Hz. Peygamber'in davete icabeti, Burak'ın gelmesi, Burak'ın vasıfları Hz. Peygamber'in Kudüs'e gelerek orada diğer peygamberlere imamlık etmesi,

V. Bahirde Hz. Peygamber'in miraca çıkışı, Sidre-i Münteha'ya varması, Refref'in gelmesi,

VI. Bahirde de Hz. Peygamber'in Cenab-ı Hak'la konuşması ve mirac dönüşü anlatılmaktadır.

VII. Bahirdeki kaside ise, na't-ı şeriftir.

Süleyman Çelebi Mevlid'i ile Karşılaştırılması

Her iki mevlid de genel olarak Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilün; Salâhî Mevlid'indeki Türkçe na't Mefûlü, Fâilâtün, Mefûlü, Fâilâtün kalıbında yazılmıştır.

Her iki mevlidde de münacaat kısmında işe Allah adı ve Besmele'yle başlamanın önemi, Allah'ı zikir anlatılmaktadır:

S. Çelebi Mevlidi'nde:

Allah adın zikr idelüm evvela
Vacib oldur cümle işde her kula

Allah adın her kim ol evvel ana
Her işi asan ider Allah ana

Allah adı olsa her işin önü
Hergiz ebter olmaya anın sonu

Salâhî Mevlidi'nde:

Her işe kıl Besmele'yle ibtidâ
Zikrin olsun dâima Hamd-i Hudâ

"*Fezkurûni*" emrine kıl ihtimâm
Sonra "*ezkurküm*" ile ol sen benâm[236]

Kâffe-i kârında Allah di hemân
Cümleye Allah Mu'în ü Müste'ân

Zikru'llah ile ol subh u mesâ
Kıl salât hem ber-Muhammed Mustafa

Nübüvvet nurunun Hz. Âdem'den silsile yoluyla Hz. Amine'ye gelişi şöyle anlatılmaktadır:

S. Çelebi;

Sonra Havva alnına nakl itdi bil
 Durdı anda dahi nice ay u yıl

İş bu resmile müselsel, muttasıl
 Ta olunca Mustafa'ya müntakil

Salâhî:

Nakl idüp andan çü Havvâ alnına
 Virdi zînet nur anın pîşanına

İş bu resmile müselsel her cebîn
 Eyledi Nuh'ın cebînin mehtebîn

Nakl idüp andan çü Abdu'llah a nûr
 Oldı pîşânında çün tâmü'l-büdûr [237]
 Hz. Peygamber'in doğum öncesinin anlatımı:

S. Çelebi:

Yarılub divar çıkdı nâgehan
 Üç bile hüri bana oldı ıyân

Çevre yânıma gelüb odurdılar
 Mustafa'yı birbirine muştular

Üç alem dahi dikildi üç yire
 Her birisin aydayım nirden nire

Mağrib ü meşrıkda ikisi anın
 Biri tamında dikildi Kabe'nin

Salâhî:

Âmine dir kim vakit nezdîk-ter
 Oldı teşrîfi karîb hayri'l-beşer

Vâr idi indinde ânın üç alem
 Şark u garb nûrile doldı hem harem

Bunca esrârile evim pür-sürûr
 Kâid iken doğdı hod zâtında nûr

Sad hezâran hûriyân der-dest şumû
 Eylediler bâm-ı divârdan tulû
 Hz. Peygamber'in doğduğu gecenin anlatılması:

S. Çelebi:

Ol Rebiu'l-evvel ayın nicesi
On ikinci gice isneyn gicesi

Geldi bir akkuş kanadile benüm
Arkamı sığadı kuvvetle katı

Doğdı ol saatda ol şah-ı rusül
Kim anunla buldı âlem izzeti

Salâhî:

Ol Rebiu'l-evvel'in on ikisi
Şehr-i mevlûdün dü-şenbe gicesi

Arkamı messeyledi bir murg-ı nûr
Pertevinden kalbime doldı sürûr

Eyledi ol dem tulû' ol nûr-ı din
Gark-ı nûr oldı felekhâ vü zemin

Daha önce belirttiğimiz gibi Salâhî Mevlidi'nin mirac bölümü, Süleyman Çelebi Mevlidi'ne göre daha tafsilatlı ve uzuncadır. Ancak bu bölümde de anlatım benzerlikleri bulunmaktadır. Buna dair misaller de şöyledir:

S. Çelebi:

Bir gice isneyn gicesinde Rasul
Ümmü Hani evinde kıldı nüzul

Ta berü gel Ya Muhammed tiz didi
Kim seni Hak hazretine ündedi

Salâhî:

Ümmü Hânî hânesin itmiş celîs
Hâb-ı bî-dâr ile zikrile enîs

Vasl-ı râhı tutalım ey kâm-kâr
Da'vet eyler zâtını perverd-gâr

Süleyman Çelebi'de bahir sonlarında tekrarlanan

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

şeklindeki vâsıta beyti, Salâhî Mevlidi'nde her bölüm için ayrı ayrıdır. Şöyle ki:

Olmak istersen hemîşe 'ıtr fem

Es-salâtın vird idin her ân u dem

Olmak istersen Habib’e âşinâ
Vir salâtı bul anınla rûşenâ

Maksadın ise şefâat di müdâm
Ol Habîb’e es-sâlat u ve’s-selâm

Ger şefâat ister isen it müdâm
Ol Habîb’e es-salât u ve’s-selâm

Salâhî Mevlidi Metni:

I

79 Nûr-ı bi’smillâhi Rahmâni’r- Rahîm
Perteviyle kalbim it nûr yâ Rahîm

80 On sekiz harfdir beher zıll-ı hurûf
On sekiz bin âlem içre her sunûf

81 Zıll-ı esrârında mahfûz-ı Hudâ
Olduğın bil olma zikrinden cüdâ

82 Sad hezârân eyle şükr ü hamdele
Böyledür bil işte kadr-i Besmele

83 İsti’âne oldu Bismillah’da ***bâ***
Feyz-ı rahmet matlab-ı mâ ez-Hudâ

84 Sîn’inin dendânesi erre misâl
Olması kat-ı lisân-ı ehl-i dâl

85 Çeşm-i ***mîm’****inden* akıtdı lâ-yezâl
Mü’minîne zemzem-i âb-ı zülâl

86 Elf ‘i hem mânend-i tîr-i hasm-ı dîn
Remy olur ol ez-lisân-ı mü’minîn

87 Hem dolayısıyla ***hâ’****sı* nâm-ı Hak
Zâkirînin kalbin eyler çün şafak

88 Elf-i Rahmân oldu mânend-i asâ
Sihri ibtâlde odur muciz-nümâ

89 Münhanî-kad olması ***râ*** misl-i mâh
Kârie Hak'dan diler afv-ı günah

90 Gonca-veş ***hâ*** olması begşâde fem
Her dile virmek içün bû-yı kerem

91 Halka-i cennet misâli nûr-ı ***nûn***
Cennete olmak içündür reh-numûn

92 Elf-i sâlis oldu çün nûr-ı kalem
Çekmek içün kârie afv-ı rakam

93 Râ-ı sânî misl-i kavs-i nûr-ı fer
Hasm-ı dîne tîri itmekde güzer

94 Hâ-ı sânî gonca-i bağ-ı İrem
Misk ider kâriîni ol ıtr-fem

95 Yâ'sı itmekde nidâ-yı yâ Rahîm
Kâriînim eyle afv sen yâ Kerîm

96 Mîm-i sânî çeşm-i enhâr-ı cinân
Misl-i irvâ olmada her dil ez-ân

97 Oldu her bir noktası necm-i kavîm
İtmek içün recm-i matrûd-ı racîm

98 Turre-i hûran-misâl her şeddesi
Kâriîne misl-i anber neş'esi

99 Yümn-i her harekesiyle zü'l-celâl
Sâlikin itmez mudıllîn içre dâl

100 Her işe kıl Besmele'yle ibtidâ
Zikrin olsun dâima hamd-i Hudâ

101 "*Fe'zkurûnî*" emrine kıl ihtimâm
Sonra "*ezkurküm*" ile ol sen benâm[238]

102 Kâffe-i kârında di Allah hemân
Cümleye Allah Muîn ü Müsteân

103 Şükr ü hamdi dilde vird eyle hemîn
Şükrile ni'met olur zâid-terîn

104 Zikr-i Allâh ile ol subh u mesâ
Kıl salât hem ber-Muhammed Mustafa

105 Eyle Allah'a tevekkül rûz u şeb
İstinâd-ı mâ-sivâyı eyle selb

106 Kıl ***Salâhî*** pişvâ kârında sen
Bâ-tevekkül vahdet it dârında sen

107 Hak Teâla kıldı tekrîm Âdemi
Zikrim ile giçe diyû her demi

108 Böyle tekrîm-i izz ü eltâf ile
Bâ-husûs nutk u lisân ihsân ile

109 Zikrini terk itmedür gaflet bize
Zikrini itmek dürür rahmet bize

110 Cümle mevcûdât tâ hâk u hacer
Bî-lisâniken Hudâ'yı zikr ider

111 Ya ilâhi eyle merbûtu'l-lisân
Zikrin ile kulların her ân u ân

112 Hem salât u hem selâm ile müdâm
Olalar ber-sünnet-i Fahri'l-enâm

113 Besmele hürmetine kıl yâ Gafûr
Zenbimin afvıyla çün abd-i şekûr

114 Hatm-i bi'smillah'da Rahmânu'r-Rahîm
Rahmetine müjde oldu yâ Kerîm

115 İsm-i a'zam hurmetiçün muhterem
Kıl Salâhaddin kulun ey zü'l-kerem

II. Bölüm

Âferîden-i Hazret-i Âdem bâ-inâyet-i cenâb-ı Zü'l-Celâli ve'l-kerem ve feşânden-i nûr-ı Hazret-i Hayri'l-beşer ber-pîşânî-i Ebü'l-beşer ve intikal-kerden-i nûr-ı Muhammedî bi't-tevârüs ve't-teselsül ilâ cebîn-i Abdullah b. Abdulmuttalib ve nüzûl-şoden-i Cibrîl-i emîn maa sürûşân ilâ dâr-ı saâdet, vilâdet-i Rasûlü's-sakaleyn ve tulû-kerden-i şems-i nûr-ı hidâyet ez-zevce-i Abdullah ve Pertev-dâden-i envâr-ı Seyyidü'l-kevneyn mine'l-(Kâbe kavseyn) ilâ karârı'l-aradîn salavâtullâhi ve selâmuhû aleyhi ve alâ sâiri'l-enbiyâi ve'l-murselîn ecmaîn.

1 Âdem'i halk eyledi Perverdi-gâr
Nûr-ı Ahmed'le cebînin tâb-dâr

2 Nakl idüp andan çü Havvâ alnına
Virdi zînet nûr anın pîşânına

3 Der tamam-ı vakt-ı Şît doğdı ez-ân
Lem' idüp nûr anın alnında hemân

4 Bi't-tevârüs nûr ile her bir cebîn
Çün kamer rahşende olurdu hemîn

5 Vakt irişdi doğdı İdrîs çün-kamer
Bedr idüp pîşânın ol nûr ser-te-ser

6 Zevce-i İdrîs ol ismet-penâh
Nakl-i nurun oldu alnı misl-i mâh

7 İş bu resmile müselsel her cebîn
Eyledi Nûh'un cebînin meh-cebîn

8 Sonra Nûh'dan ber-teselsül şem'-ı nûr
Kıldı İbrâhim cebînin lem'-ı nûr

9 Kıldı İsmaîl cebînin pes ez-ân
Nûr-ı Ahmed'le müzeyyen Müsteân

10 Böyle mervî hıfz-ı nûruyla müdâm
İsmetinde oldular her subh u şâm

11 Âdem'in cennetde ekli dâneyi
İhtiyâr-ı lâne fânî hâneyi

12 Sulb-i pâkinden belirdi Mustafa
Bi't-tevârüs olmağın nûr-ı Hüdâ

13 Ber-teselsül Kâbe-veş ol nûr metâf
İde ide irdi tâ Abd-i Menâf

14 Nakl idüp andan çü nûr-ı müctebâ
Hâşim'in pîşânın itdi pür-ziyâ

15 Çün olup Hâşim'den ol nûr munkalib
Ber-cebîn-i İbn-i Hâşim Muttalib

16 Nakl idüp andan çü Abdullâh'a nûr
Oldu pîşânında çün tâmu'l-büdûr

17 Muntakil oldu çü nûr ber-Âmine
Bedr olup pîşân misl-i âyine

18 Hâmil oldukda o nûr-ı Ahmed'e
Enbiyânın serveri Muhammed'e

19 Gördüğü her bir alâmât u nişân
Vasfa sığmaz ihtisâr itdim hemân

20 Âmine dir kim vakit nezdîk-ter
Oldu teşrîfi karîb Hayri'l-beşer

21 Saffet-i nûr çâr-gûşem inkişâf
Eyledi itdim nigâh-ı in'itâf

22 Cümle emlâk ile Cibrîl-i emîn
Eyledi teşrîf ber-rûy-ı zemîn

23 Vâr idi indinde ânın üç alem
Şark u ğarb nûruyla doldu hem harem

24 Her alem zıllinde emlâk tâ-be-evc
Bahr-ı rahmet-veş ururlar idi mevc

25 Ez fem-i vâhid melâik es-salât
Dirler idi geldi nûr-ı kâinât

26 Bunca esrârile evim pür-sürûr
Kâid iken doğdu hod zâtında nûr

27 Sad-hezâran hûriyân der-dest şumû
Eylediler bâm-ı dîvardan tulû

28 Sözleri hep es-salât u merhabâ
Âmedî hoş yâ Muhammed Mustafa

29 Öyle dirken dû-zen-i pür-müşfikâ
Âsiye Meryem be-rıfk-ı murfikâ

30 Geldiler oturdular ol dû-nigâr
Sanki nûr-ı âfitâb-ı tâb-dâr

31 Dirler idi Mustafa'nın mâderi
Matla-ı nurun olup ol hâveri

32 Ol Rebi'ul-evvelin on ikisi
Mâh-ı mezkûrun dü-şenbe gîcesi

33 Arkamı messeyledi bir murğ-ı nûr
Pertevinden kalbime doğdu sürûr

34 Eyledi ol dem tulû ol nûr-ı dîn
Gark-ı nûr oldu felekhâ vü zemîn

35 Çün nazar kıldım o rû-yı mâha ben
Leblerin tahrîk ider ol nûr-ten

36 Hakk'a tevhid iderek der: "Ümmetî"
"Çekmesün ümmetlerüm" dir mihneti

37 Olmak istersen hemîşe ıtr-fem
Es-salâtın vird idin her ân u dem

III. Bölüm

Evsâf-kerden-i leyle-i Mi'râc-ı pür-ibtihâc ve nüzûl-kerden-i Cibrîl-i emîn bâ-emr-i Hazret-i Rabbi'l-âlemîn berây-ı davet-i Fahru'l-mürselîn be-hâne-i Ümmühânî ve âyîn-i bende-i kevâkib-ı min ledün semâi'd-dünyâ ilâ (Kâbe kavseyn) ve istikbâl-i nümûden-i melâike-i kerrûbîn salavâtu'llâhi aleyhi ve selâmuhû bi-adedi'l-melâiketi'l-müstakbilîn ve'l-mukarrebîn.

1 Leyletü'l-İsrâ'da kevneyn pür-ziyâ
Oldu nûr-ı arşile arz u semâ

2 Kâbe kavseyn[239] tîr-i nurdan ber-zemîn
Remy idüp ez bâl-i Cibrîl-i emîn

3 Şeb değil sünbül-furûş ez mevc-i nûr
Müşterisi ol şebin heb zülf-i hûr

4 Yek sevâdı sürme-i hûrân anın
Çeşm-i rûşen-dârıdır ekvân anın

5 Saff-ı hûrân ıkd-ı lü'lü'-misli heb
Oldu envâr içre rahşende o şeb

6 Rû-yı hâba ol gülâb-efşân idi
Kalb-i bîdâra zıyâ rahşân idi

7 Zîr-i zeylinde siyeh pûşdur zemîn
Tügmesin encümle zeyn itmiş hemîn

8 Ebr-i ter ol şeb içün pür ra'd u zâr
Hasret-i mi'râc ile hem eşk-bâr

9 Çâr ufuk hûn içre hûn giryendedir

Matlaına ol şebin efgendedir

10 Cümle encüm çeşm-i nâzdır ol şebe
Muntazır hep matlaı ol meh-tebe

11 Bağladı âyin-i istikbâl-i mâh
Ham-keşîde kadd iledir şâh-râh

12 Defter-i lutf-ı Utârid itdi bâz
Âleme virdi berât-ı serfirâz

13 Zühre seyr-i âhenîn tâ ber-sitâr
Nağmesi lahn-ı hicâzdan kâm-kâr

14 Şâh-ı gerdün husrev-i rûz nûra gark
İktibâs-ı nûr ile gark tâ-be-fark

15 İtdi Merrîh seyfini bâz ez-ğılâf
Behr-i darb-ı gerden-i ehl-i hılâf

16 Sa'd-ı ekber nûr-efşân ez-cebîn
Behr-i tazîm-i Rasûlü'l-âlemîn

17 Der semâ-ı seb'a hem necm-i zuhal
Ol şebe hürmet idüp her şey halal

18 Ol muhît-i heşt-kulzum çerh-i nûr
Der telâtum cûş u feyz-ı ber-sürûr

19 Cümle seyyâre sevâbit kehkeşân
Nûr-ı Fahri'l-âlemînden şâd-mân

20 Ol şeb içre sûre-i nûr-ı cemâl
Ol Habîb u ol Rasûl-i bî-misâl

21 Ümmü Hânî hânesin itmiş celîs
Hâb-ı bî-dâr ile zikrile enîs

22 Ol ibâdet-hânede şâd-hurremi
Gonca der-halvet-serâ çün şebnemi

23 Secdede yâ kaddi der mevc-i rükû
Sidre'den envâr-ı nûr itdi tulû

24 Mahrem-i dergâh-ı vâcib nâgehân
Îzed'e dir yine hâcip ol zaman

25 İtdi arşdan emr-i Hak'la ol şitâb

Eyledi müjgânını cârûb-ı bâb

26 Gevher-i yektâ-yı rahmet hem emîn
Nûr-ı pâkinden müzeyyen âlemîn

27 Her rasûle sırr-ı mübhemden haber
Virmeğe me'mûr ol sidre-makar

28 Vahye me'mûr eylemiş anı Hudâ
Kudsiyân namûs-ı ekberdir ana

29 Âsmândan geldi diğer asmân
Gördü ta'zîmle sürüb rûyın hemân

30 Çün sipihri gördü seccâde be-hâk
Secde-gâhı çeşm-i nem-nâkile pâk

31 Virdi bi't-tazîm Emîn ana selâm
Muntazır pâyına gerdün kıl hırâm

32 Ser-firâzlıkla beşâret ey Rasûl
Tâ be-kavseyn zâtına seyr-i vusûl

33 Vasl-ı râhı tutalum ey kâm-kâr
Davet eyler zâtını Perverd-gâr

34 Çün nihâl-i gül sabâyile hırâm
Eyledi bin dürlü ta'zîmle kıyâm

35 Oldu zevkı nûr ile zâid-terîn
Misl-i gerdün meh-cebîn ol şems-i dîn

36 Ol tecellî tîreyi rûz eyledi
Ol şeb-i mi'râcı efrûz eyledi

37 Olmak istersen Habîb'e âşinâ
Vir salâtı bul anınla rûşenâ

IV. Bölüm

İcâbet-kerden-i Habîb-i müteâl bi's-sür'ati ve'l-ikbâl ve âmeden-i Burâk-ı berk-reftâr ân sûy-ı rahmet-bûy-ı Perverdgâr ve evsâf-ı ân Burâk bi-sıhhati'l-ahbâri ve'l-âsâr ve süvâr-şoden-i Rasûl-i Kirdgâr ve teşyi-ı nümûden-i melâik mine'l-Beyti'l-Harâm ile'l-Mescidi'l-Aksâ ve iktidâ-kerden-i enbiyâ fi's-salâti aleyhi efdalü's-salât ve alâ sâiri'l-enbiyâi ecmaîn.

1 Ender ândem isticâbetde şitâb
Eyledi ol şems-i dîn ü âfitâb

2 Çün zi-halvet çıkdı gördü bir burâk
Çil hezâr sâl cennet içre el-firâk

3 Ol cebîninde dü ismine nigâh
İderek sad aşkile eylerdi âh

4 “Lâ ilâhe” ile “illâllah” biri
Hem Muhammed rasûlullah biri

5 İsm-i Rahmân’a mukârin nâmını
Göreli bilmiş Habîb’in şânını

6 Anın içün el-firâk dirdi müdâm
Râkibüm olsun diyü Fahri’l-enâm

7 Ol burak misl-i felek fîrûze-nûr
Vuslet-i Fahri’r-rusülle pür-sürûr

8 Hırmen-i sincâb u kâkum-veş serîn
Düm-i nûrından dû-âlem hûşe-çîn

9 Rûyı insan rûyıdır lü’lü’-sümi
Der rivâyet surh mercândır dümi

10 Surh-yâkut misâldir gerdeni
Dürr-i beyzâdan anın püşt ü teni

11 Her kavâyım zümrüd-i sebz-misâl
Halk idüp böyle sıfatla zü’l-celâl

12 Ol burak mânend-i berkdir der-şitâb
Hem sitâmı misl-i nûr-ı âfitâb

13 Dû-rikâbı der yemîn ü (der)-yesâr
Mâh-ı nev gibi münevver tâb-dâr

14 Doldu envâr-ı süheylile Hicâz
Oldu rengile Yemen hem ser-firâz

15 Misl-i kavseyndir inân çün saht-gümân
Tîr-i tîz-rev misâl eyler devân

16 Bî-kıyâsdır kâmın itdikçe güşâd
Her nazargâhına eyler pâ-nihâd

17 Ger ana âhû disem efsürde pû
Ger dîsem tâvûs ana hem ayb-cû

18 Arşa âhû eylemez asla rikâ
Hem de tâvûs uçmakıla irtikâ

19 Urdu cennetten heman yek berk-i tâb
Şehsuvâr-ı âleme kıldı şitâb

20 Rûyunu bâb-ı Rasûle rûy-mâl
Hâkini çeşmine itdi iktihâl

21 Evvelâ öpdü rikâbın ol Rasûl
Sanki şehden bendeye esb-i vusûl

22 Pâ-yı sıdkını kodu ol der-rikâb
Kıldı tenvîr zîneti çün âfitâb

23 Ol Burak eylerdi şâdından hurûş
Misl-i muhtâc gence mâlik der dü-dûş

24 Çün Habîb itdi vedâ oldu Harem
Dîdesi zemzem misâli pür zi-nem

25 Mekke'den dâmen-feşân oldu hemân
Hem-reh oldu ana hadsiz kudsiyân

26 Seksener bin her rikâbında melek
Meşal-i nûrile pür-nûr çün felek

27 Ğâşiye-dârı Sirâfil der-yemîn
Piş-vâ pîşinde Cibrîl-i emîn

28 Didi İsrâfil'e şermile o dem
Ey be-kurb-i akdesile muhterem

29 Sen mukarrebsin cenâb-ı Hazret'e
Görmezem lâyık seni bu hizmete

30 Didi İsrâfil cevâbında hemân
Ey Habîb u ey Rasûl-i Müsteân

31 Göreli ben sâk-ı arşda nâmını
Fehm idüp bildüm o demde şânını

32 Ol zaman itdüm Hudâ'dan ben niyâz
İhtirâm-ı hizmetinle imtiyâz

33 Va'd-ı Yezdân oldu ol dem hizmetin
Leyletü'l-İsrâ'da iş bu ru'yetin

34 Semt-i Aksâ'ya olub ol cilve-dâd
Enbiyânun ruhların ol kıldı şâd

35 Tâat-ı lâzımları kıldı edâ
Oldu anda hem imâm-ı enbiyâ

36 Ol makâmdan oldu hem dâmen-feşân
Şod muallakdan berî ol ez-cihân

37 Maksadın ise şefâat di müdâm
Ol Habîb'e es-salât u vesselâm

V. Bölüm

Teveccüh-kerden-i Rasûlü's-sakaleyn bâ-refâket-i Rûhu'l-emîn ve güzeşten-i âfâk bâ-teşyî-i melâike-i kerrûbiyân ez-heme âsumân ve muktedâ-şoden-i Habîb-i Rahmân ber-kâffe-i sürûşân ve resîden-i Burâk ilâ Sidreti'l-müntehâ ve i'tizâr-ı nümûden-i Cibrîl an tecâvüz-i makâm-ı ulyâ ve kâle: " yâ Mustafa dümnâ'l-ilâh makâm-ı ma'lûm ve âmeden-i Refref ez-sûy-ı Hudâ ve istâden-i Rasûl-i kibriyâ ber-ân Refref ve güzârden-i pür-dehâ-i lâ-yuhsâ ve ân keşf-i ba'de hâzâ ve fî "fe-tedellâ fe-kâne kâbe kavseyni ev-ednâ.

1 Oldu gerdûne revân ol tâc-ı ser
Tutdı nûrından semâlar nûr-ı fer

2 Âsmâna itdi arz çok imtinân
Doğdu diyu sana da nûr-ı cihân

3 Çarh-ı dâir geldi raksa ez-sürûr
Gördü fânûsum diyu ol böyle nûr

4 Çün Rasûl şod azm-i der-evvel-semâ
Cebreil kıldı salât içün nidâ

5 Kıldı Fahru'l-mürselîn'i muktedâ
Eyledi cümle melâik iktidâ

6 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

7 Lâ yezâlû an mesiri'l-asmân
Oldular gerdûn-ı sânîye revân

8 Kıldı anda muktedâ oldu salât
Ol habîb-i tâc-ı re’s-i kâinât

9 Kâle Cibrîl: Ya Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

10 İtdi tevcih-i ınân bâlâya ol
Cümle emlâk-ı felek der sâğ u sol

11 İzzile teşyî’ idüp hem merhabâ
Diyerek şod der-salât hem muktedâ

12 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

13 Eyledi andan o tevcîh-i ınân
İrdi ol demde be-çârum asmân

14 Muktedâ oldu salâta şems-i dîn
İktidâ kıldı melâikler hemîn

15 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

16 Eyledi atf-ı ınân ol nûr-ı pâk
Kıldı hem pencüm semâyı tâb-nâk

17 Muktedâ oldu kemâ fi’l-evvelîn
Ber-melâik ol Habîbu’l-mürselîn

18 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

19 Eyledi andan o tevcîh-i Burak
Âsmân-ı sâdise pür-iştiyâk

20 Muktedâ oldu kema fi’s-sâbıkîn
Cümle emlâke o nuru’l-hâfıkîn

21 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

22 Eyledi andan o meyl ber kâh-ı heft
Ber-Burak-ı tîz-rev yek demde reft

23 Ber sıyâk-ı evvelîn şod muktedâ
Ber-melâik ol Habîb-i Kibriyâ

24 Kâle Cibrîl: Yâ Muhammed Mustafa
Sir maî kuddâmenâ kuddâmenâ

25 Nice bin hucbi geçüp kıldı güzer
Sidre'ye irdi Habîb-i Kird-gâr

26 Kâle Cibrîl: El-fırâk Yâ Mustafa
Hizmetim tekmîl hünâ haddî hünâ

27 Lev denevtü nemleten sûzet perem[240]
Sidre'den ben geçmeğe ma'zûr-terem

28 Hazret-i Allâh'a zâtındır habîb
Olur elbette habîb bî-şek karîb

29 Ba'dezin Hak kıldı irsâl Refrefi
Olduğundan her bisâtın eşrefi

30 Refref'e basdı kadem ol şâh-ı dîn
Sâk-ı arşa irdi ol demde hemîn

31 Buldu Refref cism-i Ahmed'le şeref
"Kâbe kavseyn" nûruna oldu hedef

32 Refref'in nûruyla pür arş-ı mecîd
Mevc-i envâr-ı muhyîlerden mezîd

33 Sırr-ı "*ednâ*"ya[241] olub nezdîk rasûl
İttifâk itdi buna ehl-i kabûl

34 "Üdnü minnî üdnü minnî"[242] emrini
Fehm iderdi ol nidânın sırrını

35 Lâ yuad ez-dürr ü envâr-ı hicâb
Her birin geçdikce duydu bin hitâb

36 "*Kâbe kavseyni ev ednâ*"[243] âşikâr
Oldu esrâr-ı "*fe-evhâ*"[244] tâb-dâr

37 Ger şefâat ister isen it müdâm
Ol Habîb'e es-salât u vesselâm

VI. Bölüm

Mücerred tâhten-i Hazret-i Rasûl-i Ekrem ve Habîb-i muhterem salla'llâhu aleyhi ve

sellem an Sidre ve mahv-şoden-i hala' ve mele' ve şenîden-i nevâhâ-yı dil-güşâ ez-lisânhâ bigâne ve ez savt u hurûf münezzeh ve müberrâ ve muâvedet-kerden-i bi'l-izzi ve'l-ihtirâm der-ibâdet-hâne …

1 Ol dokuz kat perde-i cismi güzer
Eyledi çün rûhu misl-i sâf-ter

2 Hem olub cismi ile rûşen felek
Nûra ğark oldu felekde her melek

3 Pertev-i nûruyla âlem pür-ziyâ
Oldu ez-arz tâ-semâ mir'ât-nümâ

4 Taht mücerred tâ mekânî nîst mekân
Hem hale' nîst hem mele' nîst öyle dân

5 Cebreil gördü bu tâzu sür'ati
Uçdu bâlinden perînin kuvveti

6 Öyle feryâd eyledi hicrânına
Arş u kürs hayrân kalub giryânına

7 Sidre(nün) şâhında durub tutdu câ
Şâh-ı dîger dir ana kâm u hevâ

8 Refref'e koydu kadem arşa revân
Arş olub ferş pâyına ol dem hemân

9 Bu makâmda râkib olmak nâ-becâ
Diyerek reft mâşiyen oldu denâ

10 Gördü câyına zi-hadd câ baîd
Hem zi-ıklîm-i cihât had câ baîd

11 İşidüp her sûdan ol nûr-ı Hudâ
Çün nevâ-yı dil-güşâ-yı merhabâ

12 Ol nevâ bî-gâne meşreb ez-lisân
Çün nesîmlik dûr ez gönce-dehân

13 Savt u harfden hem münezzeh hem berî
İşidirdi tende her a'zâları

14 Hoş ol âşık ola ma'şûka karîn
Ola bezm-i hassa vuslatla yakîn

15 Sorma gel dîdâr görmek nüktesin

Çeşm-i rûşen-dâra dîdâr görmesin

16 Böyle i'zâz olmadı hiçbir kese
Müjde-i kâm ümmetinden herkese

17 Olsa sâhib-devletin çok devleti
Virmez ol hiç bendesine zilleti

18 Döndü ol dem ki nesîm-i azm-i mevc
Vâr idi der-hâne mâh âmed zi-evc

19 Sâye-i Cibrîl henüz ber-ferş bak
Geldi bî-sâye hemen ez arş sâk

20 Der vukû-ı in sefer gel kîl u kâl
Eyleme kalma mudillîn içre dâl

21 Ol Salâhî hâme-keş bu râz-dan
Zarf-ı tengin hurd olur bu bâdeden

22 İtme ta'bîrinde sen çok çün ü çend
Eyle ta'lîl-i kelâm ma'nâ bülend

23 Sen oku kıl sırr-ı levlâke nazar
Kadrini anla nedir Hayru'l-beşer

24 On sekiz bin âlemin sultânıdır
Cümle peygamberlerin ser-tâcıdır

25 Olmayaydı halk olunmazdı cihân
Cümle kevneyn ü zemîn ü âsmân

26 Ol meh-i hulk ol emânü'l-hâifîn
Ez berâ-yı "rahmeten li'l- âlemin"

27 Nâmına nâmın idüp makrûn ilâh
Fikr idüp bu sırra gel eyle nigâh

28 Ümmeti olduğınun şükrün müdâm
Sünneti icrâsına kıl ihtimâm

29 Nâr-ı hasret âh-ı firkatle fırâk
İdelüm biz sünnetine iştiyâk

30 Gel Salâhî sîneni kıl çün sadef
Tîr-i nuru dürr-i vasfa kıl hedef

31 Âb-ı nisânı tâaşşuklarla rey

Âh-ı hasretle dilin aç misl-i ney

32 Ur hemân mızrâb-ı âhı ez-hicâz
Aşkile bulmak dilersen imtiyâz

33 Aşk gülâb endîşe olsun ber-seret
Çün gül-i hoş-bû dimâğı defteret

34 Bağlasun âyin-i aşk üzre kelâm
Ol gül-i hoşbûyı koksunlar müdâm

35 Gûş idenler bülbül-i nâlendesi
Ola şeb-gîr tâ-seher efgendesi

36 İtme âheng-i diğer içün heves
Sana bu âheng olur feryâd-res

37 Âh u efgânile çün murg-ı seher
Kıl salât ber ravza-ı Hayri'l-beşer

VII[245]

1 Her kim Hudâ'dan ister firdevs-i dil güşâ-râ
Şart oldu dîn-i Ahmed Firdevs ile hırâ-râ

2 Ol hâce-i rasûlân destinde kilk-i afvı
Hat çekme âdetidir imzâ-yı mâ mazâ-râ

3 İsbât değil mi Vahşi afvına ol Habîb'in
Pinhân değil bu kıssa mâ'lumdır âşinâ-râ

4 Hurşîd-i devleti olmuş tâ ezelde tâli
Sermâye ol şuâdan ervâh-ı enbiyâ-râ

5 Ol nûr-ı pâkden i'tâ her rûha bir çerâğı
Ol demde virdi Hâlık her rûh-ı asfiyâ râ

6 Cibrîl çün resîde bâ-hediye-i beşâret
Virdi nüvîd-i kurbet ol zât-ı müctebâ-râ

7 Pîş-gehe Burak'ı çekdi ânın rikâbı
Dü-şak kamer misâli lâyık o nûr-ı pâ-râ

8 Oldu o nîm-şebde hurşîd-i nîm-rûzî

Şem ile buldu aksâ ol pertev-i zıyâ-râ

9 Ber-meşhed-i rasûlân bâd-ı sabâ misâli
Geçdi vü cennet itdi ol ravza-i rızâ-râ

10 Çün berk-ı nûr-ı ez-sidre itdi cevlân
Na'li çü nûr-ı mencük oldu bu nüh ulâ-râ

11 Mustakbilîn efvâc envâr-ı arş çü emvâc
Mi'râc-ı şebde sığmaz oldu bu heft semâ-râ

12 Na'leyn-i pâyı içün arşa dek kıl sen nazar
Câhil olan ne bilsün ma'nâ-yı istivâ-râ

13 Eyvân-ı kibriyâyı arş bağladı dü-kavsden
Böyle gerekdür eyvân bu gûne pâdişâ-râ

14 Ol dem ki (üdnü minnî)[246] emrin duyunca oldu
Pür-sâf-ter zi-envâr oldu yakîn-i denâ-râ

15 Envâr-ı âriyetden dû-çeşmim itdi beste
Ol anda oldu mahrem ol ru'yet-i likâ-râ

16 Ey sırr-ı nakş-ı levlâk ey nûr-ı arş-ı eflâk
Hiç var mı eylemiş seyr Sidre'yle münteha râ

17 Dâim be-kurb-ı Yezdân olmuş Hudâ'dan ihsân
Zâtın Habîb-i Rahmân çok mu dünûvv-i Hudâ râ

18 Mûsâ'ya yek tecellî çün Tûr'da oldu zâhir
Oldu (Fe-Harra)[247] ma'nîsi ol anda aşikâ râ

19 Envâr-ı nûr-ı kurba mustağrak oldu Ahmed
Hiç var mı mazhar olmış bu hürmet ü atâ râ

20 İdrîs'e Cennet oldu rûzî zi sû-yı Yezdân
Zâtına kurb-ı Rahmân rûşen ulu nehâ-râ

21 Dördüncü âsmâna mi'râc idince İsâ
Hâr-ı taalluk oldu yek sözün irtikâ-râ

22 Fahru'l-enâm mücerred dâreyn taallukından
Taht tâ-mekân mekân nîst bâ-nûr-ı kurb-ârâ

23 İsrâ'da didi İsâ ruh ise de siriştim
Bu tînet-i sirişte hâk-i rehim şumâ-râ

24 Sulbünden olmayaydı teşrîf-i pâkin eğer

Çıkmaz idi cinândan Âdem bu bî-bakâ-râ

25 Ekl itmez idi dâne hem itmez idi lâne
Teşrîfin içün itdi kâşâne bu fenâ-râ

26 Gûşunu vir ne duydu ümmetlerin recâda
Sel tu'ta[248] hem ve'şfa tuşeffa[249] ile nidâ-râ

27 Yazdı kalem senânı ber-levh u arş u sidre
Haddi mi hâme çekmek bu defter-i senâ-râ

28 Peygamberi sütûden yâ Rab rızân içündür
Ve'ltuf ez ân[250] şefâat pür-müznib-i hatâ-râ

29 Hân-ı şefâatundan yek dâne-i şefâat
Yâ Rabbi eyle ihsân bu abd-i bî-nevâ-râ

30 Ta'viz iden Salâhî elbet olur bu na'tın
Hırz-ı halâs-ı dûzah sen gibi mübtelâ-râ

31 Ez çeşm-i dil çü mîzâb dökmekdeyim sirişki
Na'tında sa'y-i âbı beyt-i dil-i safâ-râ

32 Zemzem gibi dü-çeşmim seylâb-ı Nîl misâl
Saky itse âh değer bâr ol ravza-i dila-râ

33 Ney-hâmesine dem-zen oldukca medh-i aşkı
Virmekdedür hicâzdan her dem makâm-ı mâ-râ

34 Vakt-i seher salâtın çün gonce eyle deste
Çün şeb-nem it dü-çeşmin hem-râh idüp sabâ-râ

35 Ber-Ravza-i mutahhar îsâle sa'y-ı tâm it
Redditmez ol kerîmdir hiç sâil ü gedâ-râ

36 Feryâd-ı andelîbim ey bâğ-bân-ı İslam
Bû-yı şefâatundur kâm-ı dilim humâ-râ

37 Nâmınla iftihâr it gel korkma sen Salâhî
Hem-nâm-ı Mustafasın ol zât-ı Mustafa-râ

---

[220]. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

[221] Sadullah Enverî, *Tarih-i Enverî,* Millet Kütüphanesi, Tarih no: 67, vr.179b.

[222] Salâhî, *Dîvân*, Ali Birinci Özel Kütüphanesi, vr. 22b, 88a-89b.

[223] Salâhî, *Tavâliu Menâfii'l-Ulûm min Metâlu Mevâkıı'n-Nücûm*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, A.Y., No. 3344, vr. 1-2a.

[224] Salahî, *Dîvân*, *a.g.e.*, vr. 25 a.

[225] Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ,* (Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mehmet Akkuş – Prof. Dr. Ali Yılmaz), Kitabevi Yay., İstanbul 2011 (II. Baskı), c. IV, s. 445.

[226] Doç. Dr. Mehmet Akkuş, *Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri,* M.E.B. Yayınları, Ankara 1998.

[227] Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, s. 48; Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri,* c. I, s. 199; Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliyâ*, c. IV, s. 264; *Risâle-i Salâhiyye,* vr. 23.

[228] A. Sırrı Levend, "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *TDAY*, 1971, s. 58.

[229] Bkz. *Ceride-i Sofiye*, 29. C. Ahır 1330, sa 18/6, s.3-4

[230] *a.g.e.*, sa. 18/6, s.3.

[231] Bkz. Dr. Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nâmeler*, HÜ (Basılmamış doktora tezi), Ank. 1980, s. 241.

[232] Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, c. I, s. 199.

[233] Hüseyin Vassâf, *Risale-i Salâhîye*, vr. 23.

[234] Bkz. Dr. Necla Pekolcay, *a.g.e.*, s. 45.

[235] Salâhî, *Mevlid*, İ.Ü.Ktb., T.Y. No.: 7387, vr. 4a.

[236] Bu beyitte geçen bu iki ibare, Bakara Suresi 152. ayetinden iktibastır.

[237] Salahî, *Mevlîd*, vr.2 a.

[238] *Fe'zkurûnî ezkurküm"* Bakara Sûresi, 152.

[239] Necm Suresi 9. ayetinin bir bölümüdür. Hz. Peygamber'in miracda Cenab-ı Hakk'a "iki yay aralığı kadar" yaklaştığını ifade etmektedir.

[240] "Parmak ucu kadar yaklaşırsam yanarım."

[241] Necm suresi 9. ayetinin bir kısmı. Daha yakın demektir.

[242] Manası: Yaklaş bana, yaklaş bana!

[243] Necm suresi 9. ayet.

[244] Necm suresi 10. ayetinin bir kısmı. Manası: Vahyetti. Hz. Peygamber'in miracına delalet ettiği için Necm suresinin bu ayetleri buraya alınmıştır.

[245] İstanbul Büyükşehir Atatürk Kitaplığında bulunan 1504 no.lu nüshada bölüm başları bu kısımda eksik bırakılmıştır.

[246] Üdnü minnî: Yaklaş bana, demektir.

[247] Bu söz, A'raf suresi 143. ayete delalet etmektedir ki, Cenab-ı Hakk'ın Hz. Musa'ya Tur dağında tecelli ettiği esnada, Hz. Musa'nın bayılıp yere düşmesi, manasına gelmektedir. Ancak istinsah hatasından dolayı (Fe) yazılmıştır. Doğrusu (Ve-Harra)'dır.

[248] Sel tu'ta: İste! Verilir.

[249] Ve'şfa tuşeffa: Şefaat et, şefaat olunursun.

[250] Ve'ltuf: Lutfet.

KAYNAKÇA

Abdulahad Nuri-i Sivasî, *Silsilenâmei Abdülehad Nûrî,* Süleymaniye Ktp., Çelebi Abdullah Efendi, nr. 172/6, vr. 83b-87a.

Abdülmecid-i Sivasî, *Miskalü'l-kulûb,* İÜ Ktp.,TY, nr. 2311, vr. 4b-5b.

Agah Sırrı, Levend, "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", TDAY, 1971.

Ahatlı, Erdinç, *Peygamberlik ve Hz. Muhammed'in Peygamberliği*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2002.

Ahmed, Vedat S., "Bulgaristan Müslümanları Arasında Mevlid Geleneği".

Akalın, Şükrü Halûk (1987). *Ebu'l- Hayr-ı Rûmî, Saltuk-nâme*, C I-III, Ankara: KTB Yay.

Akalın, Şükrü Halûk (1992). "Ebu'l-Hayr-ı Rûmî'nin Saltuk-nâme'si", *TDAY Belleten,*

Akalın, Şükrü Halûk (1994). "Ebulhayr Rûmî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.*

Akkuş, Mehmet, Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri, MEB. Yayınları, Ankara, 1998.

Aksoy, Hasan, "Şemseddin Sivasî", *Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, IX/2, 1-43, Sivas, 2005.

Aksoy, Hasan, "Şemseddin Sivasî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2010, XXXVIII, 523-526.

Aksoy, Hasan, *Gülşen-âbâd*, İstanbul, 1990.

Aksoy, Hasan, Mevlid Türk Edebiyatı, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 29, s. 482-484.

Aksoy, Hasan, *Şemseddin Sivasî ve Mevlidi*, (yayımlanmamış doktora tezi, 1984), MÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 1-60.

Akyurt, Yusuf, *Sivas şehri,* Resimli Türk Âbideleri (Türk Târih Kurumu, Latin harfli yazma, nr. 594), XVII (5 Haziran – 9 Temmuz1946).

Aşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-şuarâ*, haz. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2010.

Aşkun, Vehbi Cem, *Sivas Şâirleri* (Sivas halkevi yayını, nr. 13), Sivas, 1948.

Ateş, Ahmet, *Süleyman Çelebi, Vesîletü'n-Necât, Mevlid*, Ankara: TDK Yay.

Ateş, Erdoğan, "Mevlid İcrasında Farklı Bir Yöntem: Cumhur Mevlidi (Isparta Örneği)", *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010, s.499-505.

Atik, Hikmet, *Siverek Mevlidi, Yusuf Sâmî Efendi ve Mevlidi,* İlâhiyât Yayınları, Ankara, 2012.

Ayan, Gönül, "Lâmiî Çelebi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Y. 1, S. 1, Kasım 1994, s. 43-65.

Aymutlu, Ahmed, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, İstanbul: MEB Yay.

Babanzade, Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn esmâü'l-müellifîn ve âsâru'l-musannifîn* (İstanbul 1951-1955), I-II.

Banarlı, N. Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C I-II, İstanbul: MEB Yay.

Banarlı, Nihad Sami, “Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlidde Millî Çizgiler”, *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi,* Yıl 1, Sayı 1, s.3-24;

Beyânî, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.

Burmaoğlu, H. Bilen, *Bursalı Lâmiî Çelebi Divanı’ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-II,* Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1333.

Bülbül, Süleyman, *Ebü’l-Hayr’ın Mevlidi,* İÜ Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü.

Cabbarzâde Mehmed Ârif Bey, *Mevlid Şerhi, Îzâhu’l-Merâm alâ Vilâdeti Seyyidi’l-Enâm*, Hazırlayan: Ozan Yılmaz, Kurtuba Kitap, İstanbul, 2011.

Cerîde-i Sûfiyye, 29. C. Ahır 1330, sa 18/6, s.3-4.

Clayer, Nathalie, “Shamsiyya”, *EI2,* IX, 299-300.

Cunbur, Müjgân, “Klâsik Edebiyatımızda Ehl-i Beyt Sevgisi”, *Erdem* (Türklerde

Cündî, Ali, *Nefhu’l-Ezhâr fî Mevlidi’l-Muhtâr*, Ezher Üniversitesi Yayınları, Kâhire, 1985.

Çağmar, Edip, *Edebî Açıdan Arapça Mevlidler*, İlâhiyât Yayınları, Ankara, 2004.

Çelebioğlu, Amil, “Akşemseddinzade Hamdi Çelebi ve Pendnamesi”, *Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri,* Akşemseddin Hazretleri Vakfı Yayınları, s. 172-203.

Çelebioğlu, Amil, “Kıyâfe(t) İlmi ve Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Kıyâfetnâmesi” *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı,* Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, S. 11, Fas.: 2, Ankara, 1979, s. 305-348.

Çelebioğlu, Âmil, *Türk Edebiyatında Mesnevi*, İstanbul: Kitabevi Yay.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın

Durmuş, İsmail,“Mevlid: Arap Edebiyatı”, *TDV İslam Ansiklopedisi,* c. 29, s. 480-482.

Enverî, Sadullah, *Tarih-i Enverî*, Millet Kütüphanesi, Tarih no: 67, vr. 179b.

Ergur, Cumhur Enes, “Prizren’de Okunan Besteli Mevlid”, *Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010, 506-519.

Esir, Hasan Ali, “Lâmiî Çelebi Münşeâtı’nın Giriş Bölümünde Lâmiî Çelebi ile İlgili Bilgiler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2004, C. II, s. 79-88.

Erünsal, İsmail, “Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları IV: Lâmi’î Çelebi’nin Terekesi”, *Journal of Turkish Studies*, Volume l4, Harvard University-1990, s. 179-194.

Fuchs, H., “Mevlid” (Neclâ Pekolcay tarafından ikmâl edilerek), *İA*, VIII, 170-176.

Gelibolulu, Mustafa Âlî, *Halvetiyye Tarîkatı Silsilesi*, Süleymaniye Ktp., Fâtih Câmii, nr. 2863, vr. 132a.

Gelibolulu, Mustafa Âlî, *Tuhfetü’l-mücâhidîn el-behcetü’z-zâkirîn*, Nûruosmâniye Ktp, nr. 2293.

Gibb, E. J. Wilkinson, *Osmanlı Şiir Tarihi*, çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, C. III, Ankara, 1999.

Gökbilgin, M. Tayyib, “Eğri”, *İA*, IV, 196-198.

Gölpınarlı, Abdülbâkî, “Şemsiyye”, *İA,* XI, 422-423.

Güler, Zülfü, *Hamdullah Hamdî-Leyla vü Mecnun* (İnceleme-metin), Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1982.

Gündoğdu, Cengiz, *Bir Türk Mutasavvıfı Abdülmecîd Sivasî: Hayatı Eserleri Tasavvufî Görüşleri,* Ankara, 2000.

Güneş, Mustafa, “Akşemseddin-zâde Muhammed Hamdullah Hamdî’nin Tuhfetü’l-Uşşâk’ı ve Okuma Sözlüğü” *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi,* S. 4, Yaz 2011, s. 407-454.

Günşen, Ahmet, *İpsalalı Ebu’l-Hayr Mevlid* (İnceleme-Metin-Dizin), Ankara: Gazi Üniversitesi.

Haksal, Ali Haydar, “ Niyazi [İpsalalı Ebu’l-Hayr] Mevlid-i Niyazi”, *Yedi İklim.*

Harîrîzade, Mehmed Kemâleddin Efendi, *Tıbyânü’l-vesâili’l-hakâik fî beyâni selâsili’t-tarâik,* Süleymaniye Ktp., İbrâhim Efendi, nr. 430-432, I-III, II, 215a.

Hulvî, Mahmûd b. Ahmed, *Lemezâtı Hulviyye ezlemeâtı ulviyye,* Süleymaniye Ktp., Düğümlü baba, nr. 565.

Hüseyin Vassâf, *Hicaz Hâtırası,* (Hazırlayan. Prof. Dr. Mehmet Akkuş), Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2011, s.159-160.

Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk,* Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı- Musa Yıldız- Kaplan Üstüner, Dergah Yayınları, İstanbul, 2006.

Hüseyin Vassâf, Risale-i Salâhîyye,

Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ,* (Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mehmet Akkuş – Prof. Dr. Ali Yılmaz), Kitabevi Yay., İstanbul 2011

İbn-i İshak, *Siyer,* çev. Sezai Özel, Akabe Yayınları, İstanbul 1998.

İpekten Halûk vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

İpsalalı Ebu’l-Hayr, (yazma) *Mevlid-i Şerif,* AÜ DTCF Kütüphanesi, İ. Saib Kısmı, No.:

İpsalalı Ebu’l-Hayr, (yazma) *Mevlid-i Şerif,* İÜ Merkez Kütüphanesi, nu: 9916.

İpsalalı Ebu’l-Hayr, (yazma) *Mevlid-i Şerif,* Millî Kütüphane, nu: 1199; 2278/1.

İpsalalı Ebu’l-Hayr, (yazma), *Mevlid-i Şerif,* İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî.

İsen, Mustafa (1990). *Latîfî Tezkiresi,* Ankara: KB Yay.

İsen, Mustafa, *Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı,* Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

Kara, Mustafa, “Yakın Tarihimizin Meşhur Mevlid Törenleri”, Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010., s. 530-538.

Karahan, Abdülkadir, “Lâmiî Çelebi”, *İslam Ansiklopedisi,* C. 7, S.10-15. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, (tarihsiz).

Karahan, Leylâ, *Erzurumlu Darîr, Kıssa-i Yûsuf (Yûsuf u Züleyhâ) İnceleme.*

Karataş, “Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları – Bursa Örneği”, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınlarından *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri,* s. 34-42.

Karataş, Ali İhsan, “Lâmiî Çelebi’nin Kütüphanesi ve Mirası” *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi (Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi Sempozyumu Bildirileri)* ed. Bilal

Kemikli, Süleyman Eroğlu, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Bursa, 2011, s. 74-91.

Kavcar, Cahit, “Hamdullah Hamdi’nin Yusuf u Züleyha’sı” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten,* 1968, s. 157-172.

Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, (haz. Aysun Sungurhan Eyduran), http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219122/h/tsmetina.pdf (28.09.2010)

Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. II, Ankara, 1989.

Kocatürk, Vasfı Mâhir, *Tekke Şiir Antolojisi*, Ankara, 1955.

Kocatürk, Vasfi Mâhir, *Büyük Türk Edebiyatı Târihi,* Ankara, 1970.

Köksal M. Fatih, *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

Köprülü, M. Fuad, “Hamdî” *İslam Ansiklopedisi*, 5. Cilt – 1. Kısım, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1987, s. 183-186.

Kut, Günay, “Lâmiî Çelebi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 27, Ankara, 2003, s. 96-97.

Lâmiî Çelebi, *Ferhâd ile Şîrîn*, haz. Hasan Ali Esir, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-219076/h/giris.pdf (22.04.2010).

Lâmiî Çelebi, *Münşeât-ı Lâmiî,* haz. Hasan Ali Esir, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon, 2006.

Lâmiî Çelebi, Şerefü’l-İnsân, haz. Sadettin Eğri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1997.

Latîfî, *Tezkiretü’ş-şuarâ,* haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

Latîfî, *Tezkiretü’ş-şuarâ ve Tabsıratü’n-nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

Levend, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyâtı Târihi,* Ankara, 1973.

Levend, Ağah Sırrı, “Hamdi’nin Yusuf u Züleyhâ’sı” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten,* 1968, s. 173-211.

Mazıoğlu Hasibe, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Türkoloji Dergisi*, VI. cilt, 1. sayı, Ankara, 1974, s. 31-62.

Mehmed Nazmî, *Hediyyetü’l-ihvân*, Süleymaniye Ktp., Raşid Efendi, nr. 495, vr. 17b,40a-40b,50a-51a, 57a-61b, 70b-71b, 80b-82a.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî,* haz. Nuri Akbayır, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996.

Mengi, Mine, “Kıyafetnameler Üzerine” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, Ankara, 1977, s. 299-309.

Mermutlu, Bedri, “Besteli Mevlid Meselesi”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri,* s.414-431;

Mesad, S. Al-Shaman, “Hamdullah Hamdi’nin Tuhfetü’l-Uşşâk Adlı Mesnevisi” *Journal of Turkish Studies (Fahir İz Armağanı II)* Volume 15, Harvard University 1991, s. 169-255.

Metin, Akar, Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nâmeler, HÜ (Basılmamış doktora tezi), Ank. 1980.

Münîrî, Belgradî, *Silsiletü’l-mukarrebîn ve menâkıbü’l-müttekîn,* Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2819/3, vr. 98b.

Nâfiz, Rıdvan - Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Sivas şehri,* İstanbul, 1346.

Okiç, M. Tayyib (1975). “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi Dergisi*, S. 1, s. 17-78.

Okiç, Muhammed Tayyip, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, Sa. I, Erzurum, 1976.

Onur, M. Naci, *Yusuf u Züleyhâ - Hamdî*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

Öztürk, Zehra, “Hamdullah Hamdi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1997, C. 15, s. 452-454.

Öztürk, Zehra, *Hamdullâh Hamdî’nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi*, Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü 2001.

Özyıldırım, Ali Emre, *Hamdullah Hamdî ve Divanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

Parmaksızoğlu, İsmet, “Mevlid”, *Türk Ansiklopedisi*, C. XXIV, MEB Yay., Ankara,1982.

Pekolcay, Neclâ, *Mevlid (Vesîletü’n-Necât) Süleyman Çelebi,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2009.

Pekolcay, Neclâ (1981). *İslamî Türk Edebiyatı I*, İstanbul: Dergâh Yay.

Pekolcay, Neclâ, *Türkçe Mevlid Metinleri*, Doktora Tezi, Türkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1950.

Recep Efendi, *Necmü’l-Hüdâ fî menâkıbı eş-Şeyh Şemseddîn Ebû’s-Senâ,* Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 694/2, vr.,3a, 14b, 15a-b, 38a-38b, 43a-45b.

Salâhî, *Dîvân*, Ali Birinci Özel Kütüphanesi, vr. 22b, 88a-89b.

Salâhî, *Mevlid*, İ.Ü.Ktb., T.Y. No.: 7387.

Salâhî, *Tavâliu Menâfii’-Ulûm min Metâlu Mevâkıı’n-Nücûm,* İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, A.Y., No. 3344, vr. 1-2a.

Sehî, *Tezkire-i Sehî*, İstanbul, 1325.

Selânîkî, *Târih* (Matbû olmayan kısım), TSMK, Revan Köşkü, nr. 1138, vr.151a.

Sinaneddin Yusuf b. Yakub (Sinân el-Halvetî), *Tezkirei Halvetiyye* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1774/2.

Sûzî, Ahmed Efendi, *Silsilei pîrân li-meşâyihı’l-Halvetiyye*, Süleymaniye Ktp., O. Huldi Öztürkler, nr. 63/3, vr. 29b-31b.

Şeker, Mehmet,“Teşrîfât-ı Kadîme’ye Göre Mevlid Alayı”, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri,* s. 51-58.

Şemseddin Sivâsî, *Menâkıbı çehâryârı Güzîn*, İstanbul, 1309.

Şemseddin Sivâsî, *Menâkıbı İmâmı Âzam*, İstanbul, 1291.

Şemseddin Sami (1989), *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., (3. Baskı), İstanbul, 1989.

Tdk Divanü Lügat-it-Türk Dizini, TDK Yay. Ankara, 1972.

Tdk Tarama Sözlüğü, TDK Yay. 8 C. Ankara, 1965.

Tdk Türkçe Sözlük, TDK Yay, C 1-2, Ankara, 1988.

Tdk Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, TDK Yay., C .12 Ankara, 1993.

Tezcan, Nurhan, “Bursalı Lâmiî Çelebi”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, *Türkoloji Dergisi*, C. VIII, s. 305-343, Ankara, 1979.

Timurtaş, Faruk K., *Süleyman Çelebi, Mevlid (Vesîlet-ün-Necât)*, MEB YAY., İstanbul, 1990.

Toparlı, Recep, *Şemseddin Sivasî Divanı*, Sivas, 1984.

Trimingham, J. Spencer, *The Sufi Orders In Islam,* New York 1973.

Türer Osman, "Visalî Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi", *Türk Kültürü Araştırmaları,* Yıl: XXV, Ankara, 1987.

Uluslararası Mevlid Sempozyumu Tebliğleri, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010.

Uzunçarşılı, İsmâil Hakkı, *Osmanlı Târihi*, III/1, Ankara, 1947-1959.

Visâlî Ali Çelebi, *Mevlid-i Fahr-ı Kâinât Muhammedini'l-Mustafa*, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Yazma A/99.

Yavuz, Kemal, *Âşık Paşa Garin-nâme*, TDK Yay., C I-II, Ankara, 2000.

Yavuz, Kemal, "Mevlid'in Türkçe Kaynakları Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine", Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı Yayılışı ve Etkileri, Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa, 2007, s.61-84.

Yıldız, Alim, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine,* (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerîf), Nasihat Yayınları, Haziran, 2010.

Yüce, Kemal (1987). *Saltuk-nâme'de Tarihî, Dinî ve Efsanevî Unsurlar*, Ankara, KTB Yay.

Вероизповдание; Там Мевлиди Шерифи на Ибсалалъ Хасан Ефенди на.

Сюлейман Челеби и Мевлит Дуасъ, подг. на Бълг [Hacı Nasuf Halil- Hacı Recep.

Хаджи Насуф Халил – Хаджи Реджеб Али Ахмед (2001). Части от Книгата по.